

IACOBI DE BELVISO, CLARISSIMI AC

FAMOSISSIMI IURECOS.

apparatus in vsus & Con
suetudines

Feudorum.

Infinitis erroribus ac mendis, quibus supe-
riores editiones scatebant, nunc purgatus.

COLONIÆ,

Apud Maternum Cholinum.

Anno 1563.

Cum gratia & priuilegio. Cæs. Maiest.

IACOBVS de Beluifo V. Iuris Monarcha fa-
nè perspicuus, teste Aluaroto, adeoque solidus,
Feudorum Vfus (vti de semetipso in Tit. j. §. Vlt. in
prin. fatetur, & alij post eum contestantur) antea
octies publicè professus & interpretatus est. Quo-
circa & communi Dd. calculo princeps Feudista-
rum, vt loquuntur, hactenus laudatur, & eius opi-
niones præ alijs recepte comprobantur, ita vt eius
ac Baldi intellectus vulgati illius. §. Titius lib. 2.
Tit. si de f. def. cont. sit inter do. & ag. Vafal. tan-
quam textui magis genuinus, vt existimant, etiam
alijs & communi præferatur. Scripsit autè Pra-
cticam criminalem Iudiciariam, nuper cum eiusdè
repet. in c. Romana. §. Contrahentes, de foro cõp.
lib. 6. Item commentaria optima in Nouellas seu
Autent. olim Anno 1511. in Gallijs cum hoc Ap-
paratu aureo quidem excusa. Nec non & librum
quæstionum. Vixit verò is circa tempora Gul. Du-
ranti illius Speculatoris. Hunc Baldus, qui, teste
Ias. nihil ignorauit, subinde recitat, vt penè affir-
mare liceat, nostrum de Beluifo, omnia etiam per-
bellè & acutissimè quidem peruidisse.

MATERNVS CHO-
LINVS CANDIDO

lectori S.

Iacobus de Beluifo superioribus annis editus fuit, optime lector, tot erroribus & mendis, vt legentibus non magnam utilitatem adferre possit. Nam leges malè citabantur, verbaque corrupta & sententiæ sæpe truncatæ erant, atq; verba feudorū cum interpretatione auctoris sic confundebantur, vt quò singula pertinerent, quidue auctor dicere vellet, intelligere non posses. Cùm itaque Iacobum de Beluifo typis meis diuulgaturus essem, putavi me rem vtilem virilique doctis pergratam facturum, si istū auctorem emendatiùs excuderē, & in vulgus emitterem. Ad id ergo efficiendū vsus sum opera honesti ac docti viri Iodoci Gerkingi Lemgonij amici mei, qui tum amicitia, tum legalis disci-

AD LECTOREM.

plinæ iuuandę studio adductus, quantū temporis angustiaē prælumque nostrū festinans sinebant, auctorem istum ab infinitis vicijs purgavit, leges falsò allegatas restituit, truncatas sententias impleuit, & si quæ alia corrupta erāt emēdauit, atque ad extremum confusa sic distinxit, vt iam scire possis, vbi auctor verba feudorum interpretetur, vbi opponat, vbi quærat, vbi soluat, quæ omnia dinosci antea non poterant. Hoc ideo significandum putauī, partim vt scires quid in hac editione noui accessisset, partim ne amicus meus, propter nauatam in hoc auctore purgando operam, debito honore defraudaretur.

Bene vale.

(.:.)

INDEX

INDEX PRIMVS

R VBRICARVM, SECVN-

dum seriem cuiuslibet libri (quo-
rum duo sunt) eoq; mo-
do, quo auctor alle-
gare solet.

De ijs qui feud. dare possunt.	Fol. 5
De feudo Guardie & Castaldie.	18
Qui successores feudum dare teneantur.	21
Si de inuestitura feudi contro. fuerit.	23
Quibus modis feudum amittatur. la. 1.	38
Episcopum uel Abbat. uel Abbatiss. feud. dar.	39
De natura feudi.	42
De successione feudi.	44
Qui successores teneantur, aliàs autem glo. & Bel- allegat. Hic potest esse Tit. qui succ. ten.	47
De contentione inter domin. & uasal. (aliàs fidelem &c.) cum Rub. de pigno. dato feudo &c.	49
De contentione inter me & domin. de port.	52
De alienatione feudi.	53
De feudo Marchie Duc. & Comit.	56
De inuestitura Noua, aliàs est. §. fin. præcedentis Rub.	58
An maritus succedat.	58
De feudis datis minimis ualuasor.	58
Quibus modis feudum amit. aliàs la. 2. uel quibus cau- sis feud. am.	59

INDEX.

Apud quem uel quos contro. feudi diff.	59
Constitutiones feudales Dom. Lotharij.	60
De beneficio fratris & qualiter frater &c.	61
De feudo sine culpa non amit.	62
Quo tempore miles Inuestituram pet. deb.	63
De content. inter domin. & uasall.	65
Quemadmodum feud. ad filiam.	66
Quibus mod. feud. constitui potest.	67
Si de Inuestitura inter dom. & uasall.	68
De feudo dato in uicem legis commissio.	71
De usu Mediolanensium.	72

LIBER SECVNDVS.

De feudi cognitione.	74
Quid sit inuestitura.	76
Per quos fiat inuestitura.	81
Quid præcedere debeat.	86
Qualiter uasallus iurare deb.	86
De forma fidelitatis	87
De noua fidelitatis forma.	87
De inuestitura de re aliena facta.	88
Qualiter olim feud. poterat alienari.	90
Quis dicatur Dux. Marchio, Com.	92
De successione frat. uel gradib. succed.	93
De fratrib. de nouo benef. inuestit.	95
De Inuestitura quam Titius accepit.	97
De uasallo decrepitate etatis.	97
De Inuestitura in maritum facta.	97
De	De

INDEX.

De controuersia feudi apud pares.	100
De eo qui sibi uel heredib. masculis.	ibid.
De duob. fratrib. à Capita. inuestit.	101
An remoueri debeant testes qui pares.	102
De controuers. inter Episcop. & uasall.	102
De uasallo milite qui arma.	103
De milite uasallo qui contumax.	103
In quibus causis (aliàs casibus) feud. amit.	104
Quæ fuit prima causa benefic. amit.	105
Si uasallus de feudo ab aliquo interp.	110
Si de feud. controuersia fuerit.	111
De pace tenenda & eius uiolat.	120
Hic finitur lex, deinde consuetudines.	125
De filijs natis ex matrimo. ad morganicam.	133
De feudo foeminae.	133
Si uasallus feudo priuetur.	134
Qui testes necessarii sunt ad nouam.	135
De consuetudine recti feudi.	136
De lege Corradi.	139
De clerico qui inuestituram fecit.	142
An mutus uel alius imperfectus feu. ret.	143
An ille qui interfecit fratrem dom.	144
De uasallo qui contra constit. Lothar. reg.	45
De alienatione paterni feudi.	146
De capitulis Corradi.	148
De controuersia inter masculum & fem.	151
De cōtrouersia inter dominũ & emptorẽ feudi.	152
De controuersia inter uasallum & alium de bene- ficio.	154

INDEX.

Quid iuris sit si uasallus post aliena.	154
An agnatus uel filius defuncti.	156
An apud Iudicem uel curiam.	158
Qualiter dominus proprietate feudi pri.	159
De feudo non habente propriam naturam.	160
De eo qui finem fecit agnato pro feu.pat.	161
De natura successionis feudi.	162
De capitaneo qui curiam uendidit.	164
De prohibita feudi alienatione per Lothar.	166
De allodijs.	182
De prohibita feudi alienatione per Fredericum.	184

INDEX ALIIS RVBRICARUM
 secundum ordinem Alphabeti,
 & uti eas auctor allegat.

De alienatione feudi	53
Alienatione feudi paterni.	146
Allodijs	182
An agnatus uel filius def.	156
An apud Iudicem uel curiam,	156
An ille qui interfecit fratrem domini	144
An maritus succedat uxori	58
An mutus uel aliàs imperfectus	143
An remoueri debeant testes	102
Apud quem uel quos controuersia feudi diffiniatur.	59

INDEX.

Beneficio fratris & qualiter frater in beneficio fratris succedat.	61
Capitaneo qui curiam uendidit.	164
Capitulis Corradi.	148
Consuetudine recti feudi.	136
Constitutiones feudales domini Lotharij Imperatoris.	60
Contentione inter dominum & uasallum, (aliàs fidelem.)	49
Contentione inter me & dominum de portione feudi fratris mei defuncti.	52
Controuersia inter masculum & foeminam de beneficio.	151
Controuersia (aliàs content.) inter uasallum & alium de beneficio.	154
Controuersia (aliàs contentione) inter dominum & emptorem feudi.	152
Controuersia feudi apud pares terminanda.	100
Controuersia inter Episcopum & uasal.	102
Contentione inter dominum & uasallum de inuestitura feudi.	65
Clerico qui inuestituram fecit.	142
Duobus fratribus à capitaneo inuestitis.	101
Eo qui finem fecit agnatis pro feudo pater.	161
Eo qui sibi uel hæredibus suis masculis & foeminis inuestituram accepit.	100
Episcopum uel Abbatem uel Abbatiſſam feudum dare non posse.	39

INDEX.

Feudi cognitione.	74
Feudis datis minimis ualuasoribus.	58
Feudo dato in uicem legis commissorie.	71
Feudo fœminæ, uel de beneficio fœminæ.	133
Feudo Guardia & Castaldie.	18
Feudo Marchiæ uel Ducatus.	56
Feudo non habente propriam feudi naturam.	160
Feudo sine culpa non amittendo.	62
Filijs natis ex matrimonio ad morganicam.	133
Forma fidelitatis.	87
Fratribus de nouo beneficio inuestitis.	95
His qui feudum dare possunt.	5
Hic finitur lex, deinde consuetudines regni incipiunt.	125
Hic incipit Tit. qui success. ten. aliàs uerò qui succ. ten.	47
In quibus casibus (aliàs causis) feudum amittatur.	104
Inuestitura de re aliena facta.	88
Inuestitura in maritum facta.	97
Inuestitura noua quæ annectitur alioqui Rubricæ de feud. March.	58
Inuestitura quam Titius accepit.	97
Lege Corradi.	139
Milite uasallo qui contumax est.	103
Natura feudi.	42
Natura successioneis feudi.	162
Noua fidelitatis forma.	87
	Pace

INDEX.

<i>Pace iuramento firmanda (aliàs inter subditos tenenda)</i>	169
<i>Pace tenenda & eius uiolatoribus.</i>	120
<i>Per quos fiat inuestitura.</i>	76
<i>Pignori dato feudo, est annexa Rub. de content. inter domi. & uasal.</i>	49
<i>Prohibita feudi alienatione per Lotha.</i>	166
<i>Prohibita feudi aliena. per Frederic.</i>	184
<i>Qualiter dominus proprietate feudi priuet.</i>	159
<i>Qualiter uasallus iurare debeat domino.</i>	86
<i>Qualiter olim poterat feu. alienari.</i>	90
<i>Que fuit prima causa beneficij amitt.</i>	105
<i>Quemadmodum feudum ad filiam pertineat.</i>	66
<i>Quibus modis feudum amittatur, la. 1.</i>	28
<i>item la. 2. aliàs quib. causis feudum amit.</i>	59
<i>Quib. modis feudum constitui potest.</i>	67
<i>Quid iuris sit si uasallus post aliena.</i>	155
<i>Quid præcedere debeat an inuestitura.</i>	86
<i>Quid sit inuestitura.</i>	76
<i>Quis dicatur Dux, Marchio uel Comes.</i>	92
<i>Qui successores feudum dare teneantur.</i>	21
<i>Qui successores teneantur (aliàs hic pot. esse tit. qui succ. te.)</i>	47
<i>Quo tempore miles inuest. pet.</i>	63
<i>Si de feudo controuersia fuerit inter dominum & agnatos u. asalli & c.</i>	III
<i>Si de feudo uasallus ab aliquo interpellatus fuerit</i>	110
	Si de

INDEX.

<i>Si de inuestitura feudi sue. controuersia.</i>	23
<i>Si de inuestitura inter dominum & uasallum lis oriatur.</i>	68
<i>Si uasallus feudo priuetur.</i>	134
<i>Succeſſione feudi.</i>	44
<i>Succeſſione fratrum uel gradibus ſuccedentium in feudo.</i>	93
<i>Vasallo decrepita etatis.</i>	97
<i>Vasallo milite qui arma.</i>	103
<i>Vasallo qui contra constitutionem Lotha.</i>	145
<i>Vſu Mediolanenſium.</i>	72

FINIS.

APPARATVS FAMILIARIS DOMINI

IACOBI DE BELVISO,

utriusque Iuris professoris,

super Consuetudines,

seu vsus Feudo-
rum.

Iber iste quem annuente

Domino lecturi sumus, liber

Vsus seu Consuetudinum Feu-

dorum nūcupatur: verū quia

propriam habet naturam, nec

sequitur ordinem nec stilum li-

brorum Iuris ciuilib, & quia bre-

uis & compendiosa narratio solet auditorum ani-

mos excitare. & ad retinendum facilius informa-

re, ideo vtile fore putauit ommittere præfationes cō-

suetas hīc, nec vtilēs nec necessarias, secutus consi-

lium Gaij, fidelissimi Legum interpretis. ff. de ori-

gi. iuris. l. j. & modernorum breuitate gaudenti-

um, qui etiā syllabam vnā non necessariam non

apponunt. vt. ff. quōd me. cau. l. j. & C. de preci. im-

pe. offe. l. fi. & C. de appel. l. ampliorem. §. in refuta-

torijs. Et huius libri materiam, rudem, specialem

& propriam extraneam & separatam multimodē

à iure communi per distinctiones volumus aperi-

re, q̄ multū operantur, vt in proœmio Insti. §. igitur.

& ff. de do. ex. l. j. Videamus igitur primò

quid sit feudum seu beneficium, unde dicatur feu-

dum seu beneficium, deinde qualiter distinguatur

feudum, item qualiter feudum acquiratur, item

qualiter

qualiter feudū cōstituatur, quæ personæ possunt feudum dare, & quæ accipere, & quæ res in feudū dari possunt, & quib. modis feudū amittatur. Item qualiter causę feudi examinent. De his & alijs, suis locis plenius pertractabimus: & ideo de his ad præsens breuiter pertrāseamus. Aduertatis, ista declarant totā materiam de vsibus feudorū iucognitā.

Primò ergo videndum est quid sit feudum, unde dupliciter describitur. Vno modo sic: Feudum est concessio rei pro homagio facta, arg. ad istam descriptionem, extra de præscript. c. diligenti. Et bene dixit homagio ad differentiam iuris emphyteotici, quod conceditur propter quandam annuam prestationem. C. de iure emphy. per totum Instit. de locat. §. adeo. Secundo modo describitur sic: Feudum est concessio rei facta cum traditione vtilis dominij, ad vtendum & fruendum cum exhibitione alicuius honesti seruitij. Vtendum & fruendum ideo dicit, quia feudatarius habet vsu & vsumfructum. Item honesti seruitij ideo dicit, quòd rei turpis nulla est obligatio. ff. de verbo. obliga. l. generaliter. ff. mada. l. si remunerandi. §. rei turpis. hoc non prosequor. Et dic plenius vt in summa, vel dic aliter, vt no. extra de feu. c. j. in lectura Hostien. §. est autem ratio. videmus quid sit feudū. Sed quid sit beneficium? Primò, beneficium est beneuola actio tribuens gaudium capienti: capiensq; tribuendo, & in id quod facit prona, & sponte sua parata, vt infra in quib. causis feudum amit. §. beneficium. Ideo autem dicitur, beneuola actio, quia ex beneuolentia quadam procedit. Ideo additur, tribuens gaudium, quia qui accipit feudum, percipit vsum fructum

fructum & commodum, quod est gaudium: quia gaudium est, & solatium, capere fructum. Ideo subiungitur capiensque tribuendo &c. quia propter commodum quod capit tribuit seruitium domino & sponte, vt. inf. de uas. qui cōtra consti. Lot. feu. ali. c. j. §. fi. Describitur & alio modo beneficium, vt dicto ti. in qui. cau. feu. amit. §. fina. Sequitur videre ynde dicatur feudum. Dicitur autem à fide seu fidelitate. i. fidei datione. Hinc est quòd inuestitura fieri non debet ei, qui fidelitatem facere recusat, vt tit. per quos fit inuestitura, & per quos ac. c. nulla. Sed nonne in quolibet contractu bona fides requiritur? vt C. de actio. & obliga. l. bonam fidem. & graue est fidem fallere. vt ff. de consti. pecu. l. j. in prin. Respondeo sic. Sed hinc magis & exuberantior requiritur bona fides, quia feudum principaliter datur propter fidem & fidelitatē, vt. inf. per quos fiat inuestit. c. ij. & de for. fi. c. j. & de no. fi. for. c. j. Sed beneficium dicitur eò quòd beat, hoc est, beatos facit accipientes, quia beare est idem quod prodesse, vt ff. de verbo. signi. l. bonorum. Secundò videndum est qualiter feudum distinguatur. Distinguitur autem sic: quia feudum aliud paternū, aliud nouū, aliud maternum seu fœmineum. Itē feudum aliud cum fidelitate, aliud sine. Item feudum aliud conditionale, aliud non. Item feudum aliud perpetuum, aliud non. Item feudum aliud habet propriam naturam, aliud non. Item feudum aliud nobile, aliud minùs nobile, aliud mediocriter nobile, aliud ignobile. Itē feudum aliud ecclesiasticum, aliud seculare. Item feudum aliud est diuisibile, aliud non. Item feudum aliud est

IACO. DE BELVISO

est transitorium ad masculos tantum, aliud ad masculos & foeminas. Item feudum aliud est transitorium ad omnes qui tenent eundem gradum, aliud ad primogenitum tantum. De singulis breuiter videamus. Prima distinctio est quod feudum aliud paternum &c. Paternum quidem dicitur æquiuocè. Propriè & largè, quod acquisitum est à superioribus, hoc est, ab eo qui fuit agnationis communis, vt infra, de natu. suc. feu. circa prin. & infra. de gradi. succes. in feu. §. is verò. Dicitur impropriè & strictè quod à patre tantum quæsitum est, vt, de his qui feu. da. pos. §. cùm verò Corradus. & no. infra de suc. in feu. §. j.

Nouum autem feudum dicitur quod de nouo & primo est acquisitū, vt. inf. qui test. sunt ne ad proban. inue. c. j. circa princ. Maternum autem feu foemineum dicitur quod per foeminam est acquisitū, vt. inf. de bene. fœm. c. j. & quæ sit eius feu. natura, dic vt in iisdem. c.

Distinctio secunda quod feudū aliud cum fidelitate &c. dic quod regulariter simplex & directum feudum est cum fidelitate. In feudo tamen interdum per pactum remittitur fidelitas, id est, sacramentum fidelitatis, vt ti. per quos fi. inuesti. nulla. & c. inf. quæ fu. prima. cau. bene. amit. §. est & alia in fi. & infra de cap. Corr. in. prin. vbi de hoc. Tertia distinctio est quod feudum aliud conditionale est &c. Regulariter dic quod feudum simplex & rectum, est purum. Interdum tamen ex pacto datur ad certum seruitium, vel ad conditionem certam. vt infra quæ sit inuesti. §. pe. & fi. & inf. *. qui ca. feu. amit. §. fi. & de capi. qui cur. ven. c. fina. vbi. de hoc.

Quarta

Quarta diuifio est, quòd feudum aliud perpetuum &c. Regulariter quidem feudum simplex & rectum est perpetuum, vt infra quib. ca. feu. amit. §. fi. & dicitur perpetuum, quòd transit ad hæredes vt ibi. Casualiter autem feudum non est perpetuum, vt. inf. quib. mo. feud. cõ. potest. c. j. & de cons. rec. feu. c. j. & de feu. march. c. j. Sed hodiè hoc est vsurpatum in feudo march. comitatus & aliarum dignitatum vt inf. de aliena. feu. §. j.

Quinta diuifio est, quòd feudum aliud habet propriam naturam &c. Feudum dicitur habere propriam naturam, quòd est simplex & rectum, de quo non debet quis diuerti sine culpa, quòd etiam transit ad hæredes, vel ad eum etiam cui in feudum dederit, vt inf. de na. feu. c. vno. & ti. de feu. non habente propriam naturam. c. j. & de his qui feu. dare pos. c. j. per totum. Feudum verò non dicitur habere propriam naturam, quòd datur accipienti, vt ipse & sui hæredes & cui dederit habeant, vt dicto titu. de feudo non habente propriam naturam. Item feudum quòd sine inuestitura est acquisitum, dicitur non habere propriam naturam feudi. vt. inf. qui. mo. feu. consti. po. c. j. Item feudum Guardia & Castal. vt infra de feu. guar. & castal. Item feudum cameræ & cauene. vt inf. de feu. cogni. c. ij. & de no. feu. in princip. Item feudum soldate, vt inf. quis dicatur Dux, Marchio, Comes. c. j. §. fina. Item feudum quòd non est trāsitorium ad hæredes, de quo dictum est supra.

Sexta diuifio est, quòd feudorum aliud est nobile &c. Nobile quidem dicitur, quòd datur ab Imperatore Regi, & quòd datur Marchioni, Comiti & similibus habentibus dignitatem.

IACO. DE BELVISO

Minus nobile dicitur, quod datur his, qui accipiunt à march. comite & similibus. Medio-cre seu aliquo modo nobile dicitur quod datur ab his qui feudum habent à march. vel comite. Primi appellantur capitanei regni. Secundi valuafores maiores & capitanei. Et tertij minores valuafores. Ignobile dicitur feudū, quod datur à minoribus vafallis & alijs inferioribus, tūc enim accipiētes nullam acquirunt nobilitatem, vt inf. de his qui feu. da. pos. circa prin. & ti. quis di. Dux, Marchio. c. j.

Septima diuifio est, quod feudū aliud est ecclesiasticum &c. Ecclesiasticum feudū dicitur, quod cōceditur à personis ecclesiasticis. Seculare quod à secularibus, vt infra de his qui feu. da. pos. in prin. & ti. episco. vel abba. c. j.

Octaua diuifio est, quod feudorum aliud est diuifibile &c. regulariter quidem & omne feudum est diuifibile. Fallit in march. duca. comi. vt infra si de feu. fue. controuer. c. omnes. & de prohi. feu. ali. per Fre. §. j.

Nona diuifio est, quod feudorum aliud est trāfitorium ad masculos tantum &c. Dic regulariter quod feudum simplex & rectum transit ad masculos tantum & non ad fœminas, vt, de his qui feu. da. pos. §. hoc autem notandum, & de suc. feu. §. filia. Fallit si per pactum aliud actum est, vt ibi. tunc enim succedunt non relicto masculo, vt inf. epis. vel ab. c. j. §. quin etiā, & infra de eo qui sibi & here. maf. vel fœm. inuesti. ac. c. j. Fallit etiam in casibus, vt ti. quēad. feu. ad fili. pert. c. j. Fallit in feudo fœmineo inf. de ben. fœm. c. j. & de natura suc. fe. circa prin. & an mari. suc. vx. in be. vbi de hoc.

Decima diuifio est, quòd feudorum aliud est transitorium ad omnes qui tenent eundem gradum &c. Regulariter dic, quòd feudum transitorium tráfit ad omnes heredes, vt inf. de his qui feudare pos. §. & quia. de suc. feu. in prin. & titu. si de feu. fue. contro. c. omnes. Fallit in his qui viuunt iure Francorum: tunc tráfit ad primogenitum tantum, vt in regno Franciæ & Siciliæ & in Anglia seruatur. Tertio videndum est qualiter feudum constituatur? Cõstituitur quidem inter viuos pactionibus & stipulationibus, constituitur & in vltima voluntate. Sicut & seruitutes prædiales & personales, argu. ff. de vsuf. l. iij. & instit. de ser. ui. §. si. & de vsuf. in principio.

Constituatur etiam mera libertate cõcedentis, facta propria inuestitura cum fidelitate, vt ti. quibus modis feu. consti. po. c. j. Quarto sequitur videre qualiter feudum acquiratur. Acquiritur quidem feudum inuestitura, aut eo quod habetur pro inuestitura. Item successione, vt infra de feu. cogni. c. ij. in fi. & de consu. rec. feu. c. j. Item acquiritur propter delictum agnati, vt inf. si de feu. fue. controuer. c. si Vasallus, & tit. si vas. feu. pri. cui. de c. j. Item acquiritur præscriptione, vt inf. de feu. da. in vicem. l. commif. c. si. & si de feu. fue. controuer. c. si quis per triginta annos.

Quinto videamus quæ personæ possunt feudum dare? & quidem si feudum est vetus, quilibet potest inuestituram facere. Si verò nouum, potest omnis, qui habet legitimam suorum bonorum administrationem, vt inf. per quos fiat inuestitura c. j. in prin. §. si. & de notis feu. §. item sciendũ. Sexto sequitur videre quæ personæ possunt

IACO. DE BELVISO

accipere? Et certè regulariter quelibet persona potest accipere feudum, nisi ignorantia prætedatur indante, vt inf. per quos fit inuesti. §. personam.

Septimò videndum est quæ res in feudum dari potest? & quidem regulariter propriè dari possunt ad rectum feudum res immobiles, aut solo cohærentes, aut quæ inter immobilia computantur, vt inf. de feu. cogn. c. ij. in prin. nisi earum rerum alienatio prohibeatur vt inf. per quos fiat inuesti. c. j. §. scilicet & res.

Octauò videamus quibus modis feudum amittatur: Et quidem regulariter amittitur, si vasallus deserit sacramentum fidelitatis, infra de for. fide. & ti. de no. si for. Item si vasallus committit feloniam, vt in curia amplius stare non possit, vt in ti. an ille qui interfecit fra. do. c. j. Item si delinquat in dominū, vt inf. quæ fuit primæ causa be. a. §. deniq;. Item alienatione vt inf. de prohibi. feu. alie. per Freder. §. j. Et amittitur multis alijs modis vt inf. qui. mo. feu. amit. per totum, & in ti. quæ fuit prima causa be. a. per totum.

Nonò & vltimo sequitur videre qualiter cause feudi examinentur? Sed quia non possunt simpliciter sub regula tradi, dic de his vt inf. apud quem vel quos contro. feu. def. debeat. c. j. & de contro. inue. & de conten. inter do. & vasal. de inuesti. feu. & ti. se. & de contro. feu. apud pares terminanda c. j. & de l. Corradi c. j. & ij. in prin. Et plenè habetur infra de prohi. feu. alie. per Frede. c. j. §. si inter duos, & hæc sufficiant ad declarationem huius libri. Et licet glosa non exponat hanc rubricam, possumus tamen breuiter circa eius expositionem inniti. Nam tractaturus de feu. sumit exordiū à personis

sonis quæ feu. da. pos. Et quia per dationem correlatiuè sequitur acquisitio, & post acquisitionem habetur retentio, subiungitur in rubrica, qualiter acquiratur & retineatur. Sed quæri posset principaliter, quare præmittit de personis, quæ feu. da. pos. Responde quod parum est ius esse, & c. vt Institu. de iure natu. §. si. & quia persona est dignissima creaturarum creatura, ff. de edi. edic. iustissimè, in prin. Et quia primò est de personis quærendum, quàm de ratione iuris, vt ff. de testa. l. si quæramus, & ff. de iu. Codic. l. Quidam referunt, post prin.

Quæri potest secundò, quare præmittit de datione ante acquisitionem? respondeo, quòd beatus est dare quàm accipere: & sic dignior est datio, quam acquisitio, xij. q. ij. c. princeps. ff. commo. in rubrica. Descendamus ad nigrum.

DE HIS QUI FEVDVM DARE
possunt, Rubrica. 1.

Quia de feudis & c. Titulus iste diuiditur in tres partes. Primò de personis qui feudum dare pos. Secundò de feudorum acquisitione & retentione. Tertio de natura feudorum. Secunda pars incipit ibi, & quia. Tertia in §. notandum est, vsq; ad si.

Item prima pars subdiuidi potest in tres partes. Primò continuatio ad sequentem materiam. Secundò quæ personæ ecclesiasticæ & quando possunt feudum dare. Tertio quæ personæ seculares. Secunda pars incipit in ver. feudum. Tertia in ver. marchii. Casus summarius vsque ad §. & quia & c. feudum dare possunt prælati ecclesiarum, si eccle-

IACO. DE BELVISO

fiat est consuetudo, & nobiles seculares, & qui ab eis feuda accipiunt, videte literā. Casum in terminis attendite. Tractaturus de feudis continuat se ad materiā dicēs. Primò videndum est de personis quæ feudū dare possunt. Secundò dicit quòd feudum dare possunt prælati ecclesiarum si ecclesiæ consuetudo est. Tertiò dicit quòd feudum dare possunt seculares nobiles, marchio & comes qui propriè appellantur Capitanei. Item qui feudū ab eis accipiunt, qui propriè dicuntur regis valuafores, & hodiè capitanei, feudum dare possunt, sed qui ab eis feudum recipiūt dicuntur minores valuafores, hoc dicit. videte expositionem. (Quia de feu. &c.) Archiepiscopus etiā sine cōsensu capituli si est ecclesiæ cōsuetudo vt hic & infra. ep. vel ab. & extra. de his quæ fiunt à præla. c. j. & c. cum apostolus. Aliās secus, vt extra. de rebus ec. alie. vel nō, c. ad nostrā. vel dic vt in summa quæ incipit. Tractaturi de feudis, rubrica, quis potest dare feu. §. Sed quæro. (Ab istis) id est marchi. & à comite. (qui & ipsi) i. & hi, qui feudum habēt à marchi. vel à comite. (qui ab eis) id est, qui feudum habēt ab eis, scilicet à marchi. vel à comite. Quia prin. huius ca. obscurè & imperfectè traditur, ideo latius & plenè insistendum est. Et primò Oppono octo vel nouem modis. Dicitur hic, quòd prælatus potest dare feudum, si ecclesiæ est consuetudo, sed videtur quod licet non sit consuetudo, dare possit sicut & laicus quilibet vt inf. de cleri. qui inuesti. fa. in prin. Solutio legendum est de rebus proprijs potest vt ibi. de rebus ecclesiæ non potest, nisi antiquitus fuerit consuetudo vt hic. Oppono. videtur quod non possit etiam si sit consue-

quod eccle. vt inf. epis. vel ab. in princip.

Solutio res de quibus est cōsuetudo dare potest vt hic: Sed res ecclesiæ subiectas de quibus non est cōsuetudo, dare nō potest vt ibi. Oppono quod hodiè nō potest, licet sit ecclesiæ cōsuetudo, quia papa Urb. hodie prohibet simpliciter in futurū dationem, vt dicto ti. epi. vel ab. in prin. & confirmat præteritā dationē si præcesserit consuetudo vt dicto titu. Episcopū vel Abba. j. & ij. respō. ergo videtur prohibere in futurū dationē etiam si est consuetudo. ar. ff. de le. & senatusconsul. l. cum lex, & q̄a quod de vno cōceditur de altero negatur, vt ff. de cōdi. & demon. l. cū ita. §. si. Solutio, in eo, quod cōfirmat ibi cōsuetudinē præteritam, videtur approbare consuetudinem simpliciter, & per consequens videtur permittere consuetudinem nouam induci. Et quod dicitur, quod prohibet simpliciter in futurum dationem, verum est, vbi nulla est nec induceretur consuetudo. Vel dic quod noua non potest induci cōsuetudo, sed antiqua seruabitur, vt extra. de deci. quamuis, vel est speciale in rebus spiritualibus. Secus in tēporalibus vt dixi. vel dic vt no. dicto ti. epi. vel ab. & c. Oppono quod Archi episcopus non potest in feudū dare etiā res illas de quibus est cōsuetudo, vt inf. de cle. qui inuesti. fa. §. si. Solutio, aut tēpore introitus inuenit res illas in dominio, & non potest vt ibi. alias potest vt hic notatur. Opponitur quod prælatus nō possit in feudum dare etiā si sit ecclesiæ cōsuetudo, vt inf. qui suc. teneantur. c. j. Solutio aut dat in feudum rem de qua est consuetudo post feu. apertum, & potest, vt hic, aut ante, & nō potest purè, sed sub eōditione, vel si possidet qui accepit, vel consen-

IACO. DE BELVISO

tiente eo qui detinet. vt ibi notatur. Opponitur
 quòd non possit dari in feu.res ecclesiæ, nec con-
 suetudo inducit quòd detur vt extra. de deci.c. ad
 hoc & c. quamuis & c. si Solue ibi loquitur in spi-
 ritualibus rebus hîc in tēporalibus, vel dic vt in-
 fra no. in distinctione. Opponitur, videtur quòd
 res ecclesiarum in feu. dari pos. etiã si ecclesię non
 sit consuetudo, vt extra, de rebus ec. alie. vel non
 c. ad nostram. Solutio, ibi ex causa prælatus potest
 dare in feu. cum consensu capituli, licet nulla sit
 consuetudo, sed sine causa non potest: nec etiam
 cum causa sine consensu capituli, vbi non est con-
 suetudo, vt hic, & xij. q. ij. c. abbatibus, vel dic vt
 in summa. Oppono. quod hæc permissio, quod
 res de quibus est consuetudo possit dari in feudū
 sit insufficientis, quia distinguendum est: aut eccle-
 sia est locuples, aut deducta est ad inopiam: quia
 si deducta est ad inopiã, potius debet prælatus re-
 tinere, quàm in feudum dare, ar. in Aut. vt deter.
 fit numerus cleri. & de ecclesiasti. rerum immo. a-
 lien. col. j. §. inuestigantes. Solutio, credo quòd cū
 hac distinctione debeat intelligi, quod hîc dicitur
 simpliciter. Ad solutionem horum contrario-
 rum distingue: aut clericus siue prælatus dat in
 feudum rem propriam: aut rem ecclesiæ. Primò
 casu potest, vt inf. de cleri. qui inuesti. si. in princ.
 Secundò casu, aut dat in feudum rem spiritualem,
 aut temporalem. Si spiritualem, aut ab antiquo
 est consuetudo ecclesiæ eam in feudum dare, &
 tunc etiam potest, vt extra. de. deci. c. quamuis. &
 c. prohibemus, & c. si. vbi de hoc. Aut nulla est
 consuetudo, vel de nouo inducitur, & tunc siqui-
 dem prælatus dat in feudum ius spirituale nō po-
 test.

test. Si verò fructus, potest ad tempus: & cum causa: sine causa vel in perpetuū non potest, vt j. q. iij. c. peruenit, & 16. q. ij. in prin. & extra. de deci. c. ad hoc. & c. quamuis & c. prohibemus & c. si. sin autē rem temporalem, aut rem quam ecclesia tenet in feudum, & secundum Azo. si feudū est regale, potest: & si ab alio tenet, non potest. Sed hoc dictum nec probatur iure nec consuetudine, & ideò dicerem indistinctè, quod potest hoc casu à quocunque teneat ecclesia, sicut & quilibet Vassallus potest, vt no. inf. de cap. cor. §. propter. quinimo magis debet licere ecclesiæ si teneat ab alio, quàm si teneat à Rege. in autent. de al. & emphi. §. ea verò, Erit tamen necessarius consensus capituli quia alienatio est, vt in summa, quādo dat aliam quam non habet in feudum. Siquidem est ecclesiæ consuetudo feudū dare, aut dat res ecclesiæ subiectas: & non potest vt inf. episcopū vel abb. in prin. aut alias, tunc aut Episcopus est inferior prælatus, & potest, si sibi appropriatur, vel tempore introitus inuenit in dominio: si verò est Archiepiscopus vel superior, aut tempore introitus inuenit in dominio, & non potest, aut postea aperitur & potest, vt infra de cleric. qui inuesti. fa. §. si. aut prælatus quicumque dat in feudum alicui rem quam miles tenet in feudum ab ecclesia, aut dat ei qui possidet aut alij. Si alij: aut eo qui possidet consentiente aut prohibente vel ignorante: & tunc aut purè: vel in diem aut sub conditione, & aut præmoritur inuestitor, aut inuestitus, aut tenens feudum hoc non prosequitur. Sed dic plene vt no. inf. qui suc. teneantur. Si verò nulla est ecclesiæ consuetudo, aut solus prælatus dedit in

feudum sine consensu capituli non potest, vt extra. de rebus ecclesiæ alie. vel non. c. ad nostram & xij. q. ij. c. abbatibus, aut prælatus dat cum consensu capituli & cum causa & potest: sine causa nõ potest vt hic & d. c. ad nostram cum fi. Circa hanc materiam remanent quædam dubia quæ per quæstiones debent decidi.

Quæritur ergò quãto tẽpore inducatur cõsuetudo talis: q̄ prælatus possit in feudum dare? Quidã dicunt quod à tempore de quo nõ extat memoria ar. ff. de aqua plu. ar. l. ij. in prin. & ff. de aqua quoti. & æsti. d. hoc iure. §. ductus aque. Alij vt Azo. dicunt quod triginta an. ar. C. de præscri. xxx. an. l. cõpetit & l. omnes, & de emanci. lib. l. j. & ij. & l. fi. Alij dicunt q̄ longo tempore, quia per vsum & cõsuetudinem talẽ quod possit ecclesia feu. dare, quæritur ecclesiæ honor & species Iurisdictionis, nec perdit ecclesia directum dominium, & recipit seruitiũ, & multis de causis vasallus perdit feudũ & reuertitur ad dominum, ar. C. de emanci. libe. l. fi. & de mu. & hono. l. j. & in autent. vt deter. sit numerus cleri. §. nouimus, & ff. de leg. & senatuscon. l. diutina. Sed mihi vi detur quòd xl. annis inducatur, vt. C. de sacrosan. ec. autet. quã actiões, quia sicut iura & res ecclesiæ non præscribuntur minori tempore vt. d. autent. sic nec ius dandi in feudum debet præscribi, quia correlatiua sunt, si enim præcedit datio, ergò sequitur acquisitio, & vbi est acquisitio ex vna parte, ergo ex altera erit species alienationis vt. ff. de re. permu. l. j. & de verb. sig. l. alienationis: ergo xl. annis: & non minori tempore debet præscribi, quia vno correlatiuorum posito ponitur & reliquum, & vno
remote

remoto remouetur & reliquum, vt. ff. de procur.
 l. Pomp. §. sed & his, & de institu. l. sed & si pupil-
 lus. §. penul. tutor. Quæritur an inducatur con-
 suetudo si vnus prælatu, semel dat in feudum &
 accipiens possideat xl. annis? Respondeo non, sed
 exigitur binus actus ar. C. de epi. audien. l. iij. §. si.
 Nam requiritur consuetudo vt hic. Sed consue-
 tudo est communis assuetudo & frequens, vt. C.
 quæ sit longa consue. l. j. frequens dicitur quæ sit
 bis vt in autent. de defen. ciui. §. si. & communis
 quæ communiter procedit, ergo saltem à duo-
 bus vel saltem bis ar. ff. de testi. l. v. cum autent. de
 testi. §. quia verò. Ergo est necessarium vel quòd
 idem prælatus dederit bis duobus, vel quod duo
 prælati duobus: vel eosdem seu eundem inuestie-
 rit diuersis tēporibus successiuè cū præscriptione
 prædicta. Quæritur, si prælatus dederit in
 feudum de nouo etiam duobus, an sit necessa-
 rius tacitus consensus capituli in consuetudine
 inducenda, temporis cursu? respondeo sic, sicut
 & populi, ar. ff. de leg. & senatusconsul. l. sed ea, &
 debet acquisitio & datio fieri eo animo vt
 inducatur consuetudo sicut in qualibet consue-
 tudine de iure est statutum. Quæritur an sit ne-
 cessarium vt possit induci consuetudo quòd ipsa
 datio in feudum facta à prælato sit utilis ecclesie
 non damnosa? respondeo sic, quia consuetudo
 debet esse rationalis, vt extra, de consue. c. si. &
 ff. de le. quod non ratione, & l. quod contra rati-
 onem. Quæritur an in consuetudine requiratur
 causa probabilis, iusta & sufficiens? respondeo
 sic, vt notatur dicto, c. si. extra. de consue. Ergo
 videtur quòd consuetudo non possit induci si da-
 tio

IACO. DE BELVISO

tio sit facta à prælato sine consensu expresse capitu-
 tuli, quia datio in feudum & rerum ecclesiastica-
 rum alienatio facta à prælato sine consensu capi-
 tuli est nulla, vt extra, de dona. c. ij. & xij. q. ij. c. si-
 ue ergo, & causa nulla & pro non causa habetur,
 & sine ti. ar. ff. de condi. sine causa l. j. & l. pe. & C.
 de epi. & cleri. Autent. hoc ius porrectum. Respo-
 deo illud procedit in longa consuetudine nō lon-
 gissima vt puto. Nam debet in ea sufficere tacitus
 consensus capituli, vt ff. de le. de quibus. & C. de
 præscrip. xxx. an. l. si quis emptionis. Quæritur
 si consuetudo ecclesiæ est feudum dare, an præla-
 tus possit dare feudum cognatis suis? Et videtur
 quod non, vt in autent. de alie. & emphi. §. Oeco-
 nomum, & ij. q. iij. c. peruenit, & lxxxix. di. c. iudi-
 catum, & c. sequenti. Econtra videtur quod sic, sic
 vt lxxxvj. di. c. non satis, & ff. si quis in frau. pa. Vi-
 uis libertus & C. de sacrosan. eccle. l. iubemus
 nulli, & xij. q. ij. in prin. & c. caritatem, & c. si quos
 de seruis, & c. liberti ecclesiæ §. si. Respondeo quod
 potest eis dare in feudum modicum, tamen & ma-
 ximè si sint pauperes, bonæ vitæ, benemeriti, & vti-
 le est ecclesiæ, ar. lxxxix. di. c. decenter, & ar. dicti.
 c. non satis, cum similibus. Cōtra notatur in sum-
 ma Iaco. & inf. qui suc. de. & ti. si de inuesti. inter
 dominū & vasallis ori. c. j. §. si. Quæritur nunquid
 vasallus ecclesiæ possit dare in feudū alijs sine cō-
 sensu prælati? & videtur quod sic, si habet rectū feu-
 dū, sicut & vasallus priuati, si tamen eadē lege & æ-
 quali personæ, quia ecclesia non videtur lædi, cum
 nō perdat dominium. Nam vasallus directū reti-
 net, & vtile dominium translatum in eum transf-
 fert in secundum vas. ar. inf. de ca. cor. c. vno. §. pro-
 pter,

pter, vbi de hoc del. cor. c. ij. contra tamē notatur extra. de deci. c. prohibemus.

Quæritur aliud si est ecclesiæ consuetudo vnam vel duas res in fe. da. an possit alias res in feudum dare prælatus de quibus non est consuetudo: respondeo non vt inf. epi. vel ab. in prin. Queritur si consuetudo ecclesiæ sit dare feudum accipienti & successoribus masculis, an possit prælatus dare alicui: & successoribus masculis & foeminis: videtur quod non, quia à consuetudine recedi nō debet, vt ff. de le. & senatu (consul. de quibus, & maxime prælatus debet seruare consuetudines in datione feudi, vt hic & ti. epi. vel ab. iij. respon. & propter iuramentum quod papæ præstat. foemina feudo seruire non potest, vt inf. an mutus vel aliter imperfectus. c. j. in fi. Ergo per talem dationem ecclesiæ conditio fieret deterior. Sed prælatus conditionem ecclesiæ non potest facere deteriorem, meliorem sic, vt C. de sacrosan. eccle. l. iubemus nullam & l. iubemus nulli, & autent. hoc ius porrectum, & extra, de his quæ fiunt à præla. sine cōsensu cap. c. cum apostolica. Econtra videtur quod possit, quia vbi est consuetudo ecclesiæ dare feudum, prælatus potest dare in feudum, nec distinguitur cui, vt hic, ergo & c. ff. de publicia in rem acti. l. de precio, & extra de feudis. c. ij. Prætereà prælatus potest dare rem ecclesiæ & in emphyteosim ecclesiæ à successoribus masculis & foeminis, vt in autent. de nō alie. aut per re. ec. §. per emphy. Ergo & in feudū dare, quia vtrobique transit vile dominium, & eadem ratione videtur inesse, & vbi eadem ratio, idem est ius. ff. ad leg. aquil. l. illud, cum suis concordan.

Item

IACO. DE BELVISO

Item vasallus potest seruire feudo per substitutum, ergo sicut potest dari masculis, sic & foeminis, quia seruire poterunt per virum, ar. C. de natu. lib. l. si quis seu liber. §. si. præterea qui potest dare, debet & posse reformare ar. ff. de pac. iuregentium. §. adeo, & de in li. iuran. videamus. §. iurare. Credo quod non potest, nisi præcesserit meritum ex parte accipientis, vt inf. de lege. cor. c. ij. §. pro socio & ti. quemadmo. feu. ad si. perti. c. si. & ff. de pub. & vec. & com. l. vectigalia, & si quid in frau. pa. l. viuis libertus. Quæritur an vasallus ecclesiæ possit vendere feudum sine cōsensu prælati, vel cum consensu. Prælati sine consensu capituli? & videtur quod possit proximo agnato qui successurus est in feudum sine consensu prælati, vt inf. de alie. feu. §. & si clientulus in fi. §. & ti. per quos fit inuesti. §. sed & res. Econtra videtur quod non possit sine consensu prælati alicui alienare, quia rerum ecclesiasticarum prohibetur alienatio, vt in autent. hoc ius porrectum, & extra. de re. ec. alie. vel non. c. j. & inf. de prohi. feu. alie. per Fre. in prin. & dedeci. c. prohibemus, extra. de constitu. c. quæ in ecclesiarum, in fi. Sed cum consensu Prælati videtur quod possit fieri venditio, maxime quia precium videtur succedere in locum rei, & conuerti in feudum, ar. ff. de peti. here. si in rem, & vasallus videtur durare & iure iur. cogi, sicut prius, vt inf. de ali. feu. §. & si clientulus, hinc est quod si emphyteota det in emphyteosim alij, ipse manet obligatus, vt. C. de iur. emphy. l. ij. in fi. vbi de hoc, ergo & primus vasallus remanet obligatus à simili. Sed videtur quod non possit vendere etiam cum consensu prælati.

fines

sine consensu capituli, vt in autent. hoc ius por-
 rectum & xij. q. ij. c. *sine*, & extra, de his quæ fi. à
 præla. *sine* consensu ca. cum apostolica, & de re-
 bus ec. alie. vel non. c. fi. Sed videtur quod eti-
 am cum consensu prælati & capituli non possit
 fieri alienatio, quia per venditionem cum consen-
 su prælati & capituli ecclesia perdit directum do-
 minium, vt extra de rebus ec. alie. per totum.
 Præterea resolutio iure donatoris resolveretur
 ius acceptoris, vt dicto. §. & si clientulus. Item
 precium non potest conuerti in feudum, vt inf.
 si de feu. vas. inter feu. c. j. vbi de hoc, & ideo vide-
 tur feudum totaliter extinctum, quia non con-
 sistit in rebus mobilibus, vt inf. de feu. cog. c. sci-
 endum, & vasallus videtur & absolutis à sacra-
 mento fidelitatis, per hoc ecclesia videtur omni
 iure priuata, & enormiter læsa. Respondeo,
 mihi videtur, cum vasallus ecclesiæ vult vende-
 re, quod duplex possit consilium & remedium ad-
 hiberi, vnū est, quod vasallus vendat cum consen-
 su prælati, & tutius est etiam quod capitulum ven-
 dat eadem lege qua habet, & æquali personæ, vt
 inf. de leg. Cor. c. ij. hæc actio in contractu, ante
 contractum & post contractum quod emptor de-
 beat recognoscere feudum ab ecclesia, & sibi
 seruire pro eo & venditor refutare: & facit. inf.
 qua. olim feu. po. ali. §. j. in fi. §. & secundum hoc
 emptor erit successor, & venditor tenerur de eui-
 ctione, & ecclesia non inuenitur læsa. Secundum
 est consilium & hoc magis frequentatur in vsu,
 quod Vasallus qui vult vendere non vendat sed
 refutet feudum prælato, vt ipse inuestiat eum qui
 empturus esset, prælato consentiente in id, ne
 deci-

deciperetur refutando, & tunc post refutationem vasalli prælatus inuestiat eum qui alias empturus esset, & ipse recognoscere debet feudum ab ecclesia & fidelitatem facere, & si timet nouiter inuestitus casum euictiōis, stipulari potest à vasallo qui vendidit de indemnitate sua prout fuerint concordēs.

Sed nunquid talis venditio vel refutatio, præiudicabit filijs vel agnatis? dicitur inf. de suc. feu. §. j. & de vasal. decrep. æta. §. j. & si de feu. fuerit contro. c. Titius, & de alie. feu. pater c. j. Et eadem consilia etiam præcedere possunt in vasallis laycorum & secularium personarum.

Et quia vidimus de personis.

Iste §. continuatur ad præcedentia in hunc modum, dictum est supra à prin. vsq; ad præsentem. §. de prima parte rubricæ, scilicet de personis quæ feu. da. pos. Sequitur de secunda & tertia parte rubricæ, videre scilicet de acquisitione & retentione feudi. Diuiditur autem iste §. vsq; ad §. Notandum in tres partes. Primò tractatur de acquisitione & retentione feudi iure antiquo & nouo. Secundo de successione filiarum in feudum. Tertio de successione feudi iure nouissimo. Prima pars durat vsq; ad §. hoc autem notandum. Secunda vsq; ad §. hoc quoq; sciendum. Tertia vsq; ad §. notandum. Casus, vasallus ipso viuo non priuatur feudo, ipso vero mortuo ad filios æqualiter feudum pertinet, & si filij non sint, ad nepotes & ad fratrem eius non extantibus, si feudum est primum vel nouum, si hoc per pactum actum sit, filiarum verò in feudum non succedunt. Nouissimo autem tempore col-

late.

laterales vsq; ad septimum gradum descendentes, masculi verò descendentes succedunt in infinitum. Videamus ergo literam vsq; ad. §. notandum. Casum pueriliter ita potestis ponere licet non esset necesse propter prouectos. Primò continuat se Imperator dicens, vidimus de personis quæ feu. dare possunt, videamus nunc de initijs feudi. Et sciendum est quod antiquissimo iure fuit in potestate domini feudum reuocare quãdocunq; sibi placuerit, postea verò ante annum finitum non potuit reuocare, deinde fuit vita feu. extensa vsque ad vitam fidelis. postea verò mortuo fidei pertinebat ad filios, ad illum tamẽ quem dominus voluerat eligere, deinde cœpit ad omnes æqualiter pertinere. postea verò Imperator Corradus Romã profectus rogatus à fidelibus legem cõdidit, quod ad nepotes feudum produceretur, & vt fratri sine legitimo hæredẽ defuncto, frater in feudũ quòd erat patris eorum succederet. Si verò frater à domino feu. nouum accepit, ipso defuncto sine legitimo hæredẽ frater ei non succedit. Idem & si cõmuniter acceperint nisi per pactum aliud fuerit specialiter conuentũ, relicto tamen legitimo hæredẽ semper frater excluditur. Ex hoc. §. vsq; ad. §. hoc autem notandum. Et primò expediamus istã partem, & videamus expositionem literæ, & bene aduertatis quia liber iste multum indiget subauditionibus. (Et quia de personis) scilicet in partẽ præcedenti (initia) circa acquisitionem & retentionem, (auferre) etiam sine culpa, (produceretur), i. extenderetur, (non pertineret) etiam in antiquo tempore, (filios) nõ omnes, sed quem &c. (hodiẽ) iure nõuiori pertineat, æqualiter, vt inf. de suc.

IACO. DE BELVISO

feu. in prin. & omnes præstabunt fidelitatem æqualiter, nisi ex diuisione ad vnum perueniat, vt infra si de feu. fuerit cōtro. c. omnes, & dic vt ibi, (ex filio) acquirentis feudum, (hærede) id est, filio & masculino & sic intellige in feudo, vt inf. de alie. feu. §. & si clientulus (quod fuit) id est in feudo paterno, (feudum) nouum, (defuncto) postea quidē (non succedit) vt. inf. sequitur (acceperint) feudum nouum, (scilicet) quod alter alteri succedat.

In. §. hoc autem notandum etiam ita ponitur casus. Filix licet de iure Romano succedebant vt masculi, in feudum non tamen succedunt, nec earum filij, nisi hoc specialiter conueniatur per pactum, & h. d. vsque ad. §. hoc quoque. in quo ita ponetis Casum. Olim collaterales non succedebant nisi vsque ad patruales, hodiè autem vsque ad vii. gradum, descendentes autem masculi in infinitum. Videamus expositionem (legibus) Romanis ipsæ & earum filij, (patruales) qui sunt in quarto gradu, (antiquis) respectu modernorum, & hoc sequitur, tamen antiquiores eis, benè fuerunt (moderno) id est nouissimo, (frequentatum) id est frequenter in vsum deductum. ff. de vsu. l. ij. (iure nouo) i. nouissimo, & aduertatis benè quia liber indiget inquisitione & diligentia licet quidam derideant. Sed qui deridet, deridetur. In isto. §. vsq; ad. §. hoc autem ita procedam. Primò ex isto. §. eliciã tria ar. ad causas. Secundò assignabo nouem vel decem contraria & breuiter vos expediam. Primò est ar. ad causas scilicet quod ius accrescēdi locum habeat in feudis. Nam litera dicit quod si fratres simul succedunt in feudo paterno quòd postea frater fratri succedit quasi iure accrescēdi, vt scilicet

bet ver. cum verò Corradus. Argu. tamen contra: in ver. quod etiam, & est fortius ar. in eo, quod ibi frater fratri non succedit, nec ad eum peruenit iure accrescendi, licet simul fuerint inuestiti. Sed ista fuit magna quæstio apud antiquos. Odofredus tangit eam. C. quando non pe. partes, circa si. py. in xij. q. atq; in Brocardico libro xxxviij. dominus meus Dynus tangit similem. ff. de vsufu. legato. l. codicill. in prin. & ibi videatis quid sit tenendū de iure communi. Si quærat quid sit tenendum de iure cōsuetudinario? distingue aut est feudum paternum aut nouum. Si paternum tunc locum habet successio & ius accrescendi, tamen magis propriè dicitur successio seu successorium edictū vt hic & inf. de bene fra. c. vno. & de feu. mar. c. ij. & extra. de feu. c. ij. vbi de hoc. Si verò nouum tunc non habet locum regulariter successio: nec ius accrescendi, vt hic, & ver. quod etiam. fallit in duobus fratribus inuestitis vt ipsi & post eorum mortem filij etiam habeant vt. inf. de duo. fratribus à capi. inuesti. c. j. Item fallit quando hoc conuenit per pactum vt infra in ver. nisi hoc & c. Item quando communi pecunia est quæsitum, vel si cum armis & equis communibus vel in hoste regis domino etiam sciente si & in simul steterint, de quo dic, vt infra de bene fra. & qualiter frater. c. vno. & de fra. de nouo bene. inuesti. c. ij. est ar. ad causas, & ad Brocardicum malè solutum videlicet quod cum pacto licet quod sine pacto non licet hic probatur in ver. nisi hoc nominatim & c. De hac materia tractatur in libro disputatorio domini Py. in rubrica, licitum est tacitè & c. Sed tamen super hoc quatuor sunt Brocardica, primum,

C 2 quæ

IACO. DE BELVISO

quæ licent sine pacto, licent & pacto. Secundum, quæ sine pacto non licent: nec cum pacto licent. Tertium quæ sine pacto non licent, cum pacto licent. Quartum quædam non licent pacto quæ licent sine pacto. Sed glo. non tangit, nisi vnum tantum. Assumo primum, quæ licent sine pacto licent & cum pacto, vt sunt illa quæ auctoritate legis licent, illa & pacto licent, & istud regulariter est verum quæ licent auctoritate legis, licet & pacto, vt. ff. de pac. non impossibile, & l. iurisperitum. §. ait prætor & de ver. ob. si stipulatio ita facta in si. §. Secundum quæ sine pacto non licent nec cum pacto, vt sunt illa quæ omninò sunt prohibita per legem & est regulariter verum vt. ff. de verb. obl. l. generaliter & l. nolenti, & de pactis iurisperit. §. si ob maleficium, & §. si paciscar. Tertium est quæ sine pacto non licent, licent cum pacto, & hæc est regula, & obtinet in alijs casibus à præmissis vt his quæ lex expressè non permittit: nec expressè prohibet, sed alijs sunt præter. l. vel his similia, vt hic & C. de pactis. l. j. & l. si quis in conscri. ff. de po. l. j. §. si conuenerit & de pac. l. j. & l. pactum, fallit. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. Instit. de inutili: stip. §. alteri. & tangit gl. ff. de pac. l. & hæredi. §. filia. Quartum quædam non licent pacto quæ licent sine pacto, & hoc speciale in suis casibus. ff. de pac. l. iurisperit. §. si paciscar & l. si vnus. §. illud & de regu. iu. l. actus leg. & l. expressa & de condi. & demon. l. nonnunquam, & hæc procedit vel permissione vel quia magis per expressum, quam per tacitum homines inuitarentur ad delinquendum, vel quia magis offenderetur lex.

Tertium

Tertium ar. ad causas colligitur ex hoc. §. hoc quoq; sciendum in fi. §. quod infinitas toleratur vt ff. de fideicom. si ita. Sed contra. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. dominus Dy. soluit istud brocar. ff. de dam. infect. l. qui bona. §. fi. sed defectiue in meo iudicio diximus, & benedixit, ipse enim distinxit aut agitur de contrahenda obligatione, aut de extendenda aut de tollenda & exceptione prestanda. Primo casu vitatur, vt. d. l. qui bona §. fi. Secundo casu aut est contracta certa significatio verborum: & ad infinitatem extenditur & tunc toleratur: alias in dubio vitatur. Tertio casu toleratur. Sed contra primum membrum est, ff. de dam. infec. si finita, in prin. Nam ibi agitur de obligatione inducenda, & tamen ibi toleratur, licet conditionaliter quo ad quid. Item toleratur infinitas: & tamen agitur de obligatione inducenda in. l. illa. ff. de fideicom. si ita est. ibi perpetua. Item eodem modo. ff. de verb. ob. l. & Ideo hæsitatur. §. j. & institu. de loca. §. adeo, & in his omnibus agitur de obligatione inducenda. Item in alio deficit sua solutio. quia vbi dixit de iure quolibet quærendo & tollendo: & præiudicium generando, & ideo dantur tres solutiones: vna est mea, alia est Azo. tertia est Py. dic ergo secundum meã, aut certa est legis dispositio vel hominis voluntas aut dubia. Si certa aut se habet ad finitatem tantum, & tunc euitatur infinitas, vt. l. allegata vt inter diuinum, & in autent. vt determina. sit numerus cle. §. j. aut se habet ad infinitatem & tunc toleratur legibus allegatis, ff. de ver. ob. & ideo. §. legitur de damno infecto, si finita in prin. siue agatur de obligatione inducenda siue cõtracta ex-

tendenda siue de ea tollenda, vt. ff. de in litem iuran. l. in actiōe. §. iurare, & de doli. excep. l. purè. §. fi. & de fideicom. l. si ita. Si verò dubia est, regulariter in dubio euitatur: vt dicta. l. qui bona. §. fi. & de verb. ob. l. eum qui in prin. & de le. iij. l. fi. cum. §. si quis. x. fallit in obligatione tollenda, & liberatione quærenda, vt. d. l. purè. §. fi. & de fer. l. oratione. per ea quæ tibi pater quod non videtur procedere distinctio domini Dyni. & non obstat. d. l. qui bona. §. fi. quia non determinatur ibi simpliciter quod in obligatione inducenda videtur infinitas. Sed dicitur ibi oppositum. quia dicitur ibi quòd si dies est apposta in obligatione inducenda certa vel incerta, finita vel infinita vitatur infinitas vt. d. §. fin. & l. si finita in prin. Sed si nulla esset dies expressa tum quia scienter fuit ommissa, tum in dubio in infinitum debet esse obligatus vt in secundo dicto. §. fi. in. l. qui bona, & ista est breuis solutio & bona Azo & Canonistæ dicunt quod regulariter infinitas euitatur vt l. vt inger diuinum. Fallit autem ex permissione. l. vt. ff. de in litem iuran. l. videamus. §. iurare. Item propter consensum partium vt. ff. de verb. ob. & ideo. & de dam. in fec. si finita. in prin. Item ex generalitate verborum vt. ff. de fideicom. l. si ita. Py. dicit aut ex infinitate sequitur absurdum vel inconueniens, & tunc vitatur, alias toleratur, & sic intelligit. l. pro vtraque parte ali. Sed quia difficile est hoc scire, ideo teneas primam, quæ est breuis & bona.

Modò veniamus ad contraria & in contrarijs expediam duas glossas nostras & erimus expediti.

Opponitur primò. hic dicitur quòd feudum seu beneficiũ fuit breuiffimæ vite, quia dominus potuit reuocare quancuncque. contra. Nam beneficium debet eſſe perpetuum, vt in Autent. conſti. quæ de dig. §. illud. ff. de conſti. prin. l. beneficium. Solutio. Regulariter beneficium debet eſſe perpetuum, vt in contrarijs, fallit vt hic: vel aliter, aut beneficium conceditur perpetuò, tunc eſt perpetuum, vt in contrarijs, aut ad tempus, tunc ſecus, vt hic: aut eſt dubium, & in dubio eſt perpetuum vt ibi.

Opponitur ſecundò, Nam hic dicitur quod durat etiam poſt mortem fidelis, contra, immò hodiè ſolum durat per annum vt inf. ti. j. in prin. Solutio ſecundum quosdam quod ibi dicitur eſt hodiè correctũ per hoc, quod hic habemus. Sed certè non eſt veriſimile vt poſteriora iura per priora corrigantur, vt ff. de legi. & ſenatusconſu. l. non eſt nouum, ideò dic quod regulariter eſt hodiè longiſſimæ vitæ vt hic. fallit tamen in quibuſdã caſibus vt in feudo Guardie & Caſtaldie, & in alijs in glo. tactis. Et eſt ratio quia acceſſorium regulatur iuxta ſuum principale. ff. de regu. iu. cũ principale. Sed conſeſſiones & officia propter quæ feudum conceditur ſunt temporales & ipſum beneficium eſt temporale & multotiens Rex Carolus in regno Siciliae facit tales conſeſſiones officiorũ ad beneplacitũ. Opponitur tertio. Hic dicitur quod mortuo fidei feudũ ad omnes filios equaliter pertinet. Cõtra. Nam in Frãcia pertinet ad primogenitum. Solutio, triplex eſt ius Conſuetudinariũ, videlicet cõmune Longobardorũ & Francia: iure cõmuni & Longobardorum pertinet ad omnes æqualiter.

vt hic. in Francia verò ad primogenitum. in regno
 Siciliae fe. March. & comitatus pertinet ad primo-
 genitum, in alijs autem equaliter ad omnes. Op-
 ponitur quarto. Nam dicitur quod filij & nepotes
 succedunt in feudo, contra no. infra de feu. fe. c.
 ij. Solutio in filijs in potestate retentis non habet
 locum successio, in emâcipatis & alijs sic, & est ra-
 tio, quia sui etiam viuente patre domini dicuntur,
 & ideo post mortem magis accedere dicitur eis ad-
 ministratio quam successio, Institu. de hære. qua-
 li. & dif. §. sui. Et ista est veritas & dic vt ibi no.
 Opponitur quinto, quod nec in alijs habeat locum
 successio vt inf. an agna. vel fi. d. c. j. Solutio secun-
 dum veritatem non est successio ex testamêto vel
 ab intestato, nisi ea ratione quis teneatur ad onus
 feudi. Sed est quædam successorum continuatio,
 quia de prædecessore transit in alium, sicut est in
 beneficijs ecclesiasticis, ar. ff. de adop. l. si arrogator.
 & infra ti. ij. Opponitur sexto ad ver. cum
 vero. nam videtur quod litera sibi ipsi repugnat.
 Nam primò dicit quod frater fratri succedit, secun-
 dò dicit quod nõ succedit (& modo venio ad glo-
 sam) distingue ergo aut feudum est paternum aut
 nouum, si paternum regulariter frater fratri suc-
 cedit, vt hic primò dicit, fallit vt dicit glosa, quã-
 do frater commisit culpam in dominum, nec sa-
 tisfecit, vt in Lombardia de benefi. & c. c. vlti. & ar.
 inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. illud. si sit nouum
 regulariter non succedit, vt in ver. sis autê. fallit
 propter pactum, vt hic in ver. sed nominatim & c.
 Item si quæsitum est feu. pecunia communi, vel
 armis & equis communibus vel si simul inuestiti
 fuerunt ita quod alter alteri succederet: vel in ho-
 ste

ste regis domino sciente si & simul steterint. de quo dic vt inf. de benefi. & qua. c. j. & infra de duobus fratribus. c. vno. & hoc vult glosa dicere licet inordinatè Opponitur septimò, & iam est solutù. inf. de benefi. fra. c. vno. Solutio aut simul sunt inuestiti, & actum est, quod vnus alteri succedat: & tunc succedet, alias non, nisi pecunia communi, vel armis & equis communibus & c. vt supra dixi. Opponitur octauò. Nam videtur quod nullo casu succedat frater, nam hic dicitur quod tunc succedit, cum frater sine hærede successit, sed nunquam aliquis succedit sine hærede, quia saltem succedit fiscus. ff. ad Trebel. ex facto. §. si. vnde vir. & vxo. l. j. Solutio, regulariter nemo decedit sine hærede, vt ff. de iure fisci. l. j. & de bo. na. l. j. fallit in feudo vt hic. Nam in feudo filius dicitur succedere vt hic & infra de feu. alie. c. vno. §. si vero, & ideo qui sine liberis decedit, dicitur mori sine hærede. Opponitur nonò. Nam hic dicitur quod vsq; ad nepotes est successio in linea descendenti & collateralis vsque ad fratrem. contra. Nam inf. in. §. hoc quoq;, dicitur quod succedunt collaterales vsque ad septimum gradum: & descendentes vsque ad infinitum. Solutio, distingue octo iura: & istud est notabile. Tu captiue qui non intelligis me, Primò enim fuit ius antiquissimum, & tunc nulla erit vita feudi, quia dominus quodcumq; etiam sine culpa vassalli potuit reuocare. Secùdò fuit aliud ius antiquum, & tunc vsque ad vitam accipientis erat modica vita videlicet vnus anni. Tertium antiquum & tunc vsq; ad vitam accipientis & non vltra. Quartò erat ius nouum, quo iure pertinebat ad vnicum filium quem dominus eli-

gere voluerit. Quintò ius nouius quo iure extēde-
 batur ad omnes filios. Sextò de iure magis nouo
 extendebatur ad nepotes: & eodem tempore ad
 fra. Septimò iure adhuc nouiori vsq; ad quartum
 gradum in collateralibus. Octauò de iure nouis-
 simo in collateralibus vsq; ad septimum gradum,
 in descendētibus vsq; in infinitum. Et nota quod
 hodiè in successione feudi vocantur collaterales
 in linea transuersali ascendentium, descendentium
 & ex latere vsq; ad vij gradum vt. inf. e. §. hoc
 quoq; & inf. in ti Imperator Lotharius. c. si quis.
 & inf. de gra. suc. in feu. §. his vero. In linea verò
 descendentium vocantur descendentes, vsq; in infi-
 nitum vt hab. in. §. hoc quoq; sciendum in fi. nisi
 prædecessor cōmiserit feloniam, nec eius successor
 dominus gratificatus sit & dic vt in glo. vel dic cla-
 rius vt notatur in glo. de feu. mar. du. & co. c. j. §. fi.
 Ascendētes autem non succedunt descendētibus
 vt inf. de gradi. in prin. & de na. suc. feu. in prin. Et
 potest esse ratio naturalis. Nā probitas decrescit
 ex ætate & manet suis viribus in ætate iuuenili vt.
 C. de athletis. l. j. li. x. Et ideo quia pater senex de-
 bilior præsumitur, quam filius iuuenis, ideo filius
 patri, non econtra in feu. succedit pro hoc. inf. de
 vas. decre. æta. c. j. Modo redeo ad glosam. Quærit
 glo. nunquid quærendum sit in contractu cuius sit
 precium? videtur quod sic. vt hic. Nā quæritur, hinc
 ex cuius pecunia feudum ematur, sed cōtrā. Nam
 in emptione non quæritur cuius sit precium. C. de
 rei ven. l. si ex ea pecunia. Solutio regulariter non
 quæritur cuius sit precium in emptione quia sem-
 per quæritur cōtrahenti suo nomine, vt. l. si ex ea
 pecunia, fallit in dote. Item in pupillo & milite, se-
 cundum

cundum quod istos casus notat glo. per tres ver-
& leges in quibus isti casus comprehenduntur, vi-
deatis in gl. Item credo in re empta ex pecunia ec-
clesiæ. Item fallit in feu. interdum. Opponitur
ad hunc. §. Hæc autem, nam hic dicitur quod filia
non succedit in feu. Contra, nã sublata est in feu-
do differentia inter masculos & fœminas. C. de li-
be. præteri. maximum vitiũ. Solutio de iure Roma-
no sic succedit fœmina vt masculus. Sed fallit in
feudo, vt hic ratio est, quia nō potest fœmina do-
mino seruire. Sed quare tunc filij eius qui serui-
tia facere possunt excluduntur? glo. dicit quod nul-
la est ratio, sed potes dicere quod ratio est, quia
sublata est prorsus media persona in successione,
vt puta, mater, per quam transitum facit, vel aptũ
esse debet, vt possit ad sequentem personã transi-
re, & ideo ad subsequentem media persona defici-
ente non transfertur. ar. C. de le, hare. l. memini-
mus, & ar. C. de quæstio. l. diuo mar. & ff. de pœnis
l. hæredi in prin. & §. j. & C. de decu. l. nullus. li.
x. Opponitur ad idem infra de natu. suc. feu. in
prin. Solutio in paterno non, sed in materno sic,
vt ibi, vel dic vt ibi no. & inf. de bene. feu. in prin.
& infra an ma. suc. vx. in be. c. j. Opponitur, inf.
quẽadmodum feu. ad fœ. per. c. vno, Solutio regu-
lariter, nō succedit, Fallit si à domino redemit, vel
si dominus propter seruitiũ vel amorem patris ei
dedit, vel si per pactum est, vt hic, & vide in dicto
ti. proximẽ allegato. Opponitur ad idem. Nam
in regno Siciliae fœminæ succedunt, Solutio istius,
ibi seruatur propter pactũ. Sed in ciuitate Paduæ
& Veronę debet idem seruari, si per pactũ sit actũ,
sed idem dicas cum specialiter propter amorem
patris

IACO. DE BELVISO

patris conceditur feudum foeminae secundū quod de hoc no. supra in prin. Si autem simpliciter dominus aliquem inuestiret tunc intelligitur feudum concessum secundum suam propriam naturam vthic.

Notandum est autem.

Intellectus breuis vsq; ad fi. ti. cū istud feudū, quod datur à capitaneis vel regis valuasoribus propriam naturam habet, quod verò à minimis datur propriam naturam non habet, duobus casibus exceptis qui in litera continentur, videatis litteram.

Casum autem literaliter ita ponetis. Si quaeratur quod feudum habet propriam naturam, certè illud quod à capitaneis vel regis valuasoribus datur, sed illud quod à minimis datur, propriam naturam non habet, quia licet domino auferre quandoque, licet aliter in curia Mediolanen. obseruatur, & hoc est verum nisi fideles cum domino Romam in exercitu perrexerint, vel nisi dominus aliquid propter feudum acceperit, tunc enim auferre nō potest nisi restituto precio quod datum est. videatis expositionem. vasallo, id est qui habet à Mar. vel Comite propriam, quia non auferitur sine culpa. minimis qui feu. habent à capitaneis vel valuasoribus. Aliter, contraria Mediolanen. quid ergo habemus facere de iure feudorū, cum consuetudo Mediolanen. quæ est localis, plerunq; seruetur in his feudis vt inf. patebit volunt quidam dicere quod liber iste non est auctorifabilis, sed est bolrelra quæ hoc dicit, & quidam fescrat verius pridie istam oppositionem, nec cogitauit

tui istam quæstionem, ante hæc tempora disputa-
 tare, & tamen Octo vicibus Librum istum legi, sed
 probo per quatuor argumenta quod liber iste est
 auctorisabilis. Primò per locum ab auctoritate.
 Secundò ab opinione. Tertiò à partium sufficièti
 enumeratione. Quartò à similibus. Ab auctori-
 tate, sic, nam iste Consuetudines insertæ sunt in-
 ter Imperiales constitutiones & de principis con-
 scientia quod est verisimile, quia ex quo inter cõ-
 stitutiones suas sunt insertæ, ergo seruandæ sunt
 quasi eius auctoritate factæ ar. C. de emenda. Iu-
 sti. C. §. j. ff. de legi. l. nam vt ait: Imperator. Præte-
 rea istum librum approbare videtur vr dixi, ergo
 censentur eius consuetudines ar. C. de ve. iure e-
 nu. l. ij. §. omnia, & per consequēs ab omnibus ob-
 seruandæ sunt, vt. ff. de supel. lega. l. iij. §. fina. Se-
 cundò ab opinione. Nam communis est opinio
 quod sit auctorisabilis, & vltra montes & citra mō-
 tes & hoc omnes tenent. Item Glosatores tam in
 iure canonico, quam in iure ciuili ipsum appro-
 bant allegādo eius titulos, & capitula: & commu-
 nis opinio multū operatur. C. de testi. l. j. ff. de offi.
 præ. l. barbarius. Tertiò à sufficienti partium enu-
 meratione. Nam si quærat quomodo deciduntur
 negocia feudorum certè vel legibus Romanorum
 vel iure Lombardorum, vel iure consuetudinario
 vt inf. de feu. co. c. j. in prin. & Insti. de offi. iudi. in
 prin. Sed cum in iure Romanorum non tractetur
 de feudis & in paucis locis in legibus Longobardo-
 rum. Ergo sequitur quod secundum ius cõsuetu-
 dinarium debet decidi ar. Insti. de his qui sunt sui
 iuris. §. placet. & de act. & ob. l. obligationum ferè.
 §. placet. maximè si consuetudines non reperian-
 tur

IACO. DE BELVISO

tur de feudis, ergo istæ tanquam generales debent
 seruari, vt. ff. de legi. & senatusconsult. l. de quibus:
 Præterea cum in legibus de eis non tractetur, nec
 in iure Lombard. ergo quando feu. datur. vide-
 tur dari secundum naturam feu. in isto iure con-
 suetudinario contenti. Ergo tacitè quasi in pacto
 & conuentione deductum videtur quod iure isto
 consuetudinario est dispositum, igitur seruabitur
 quod in isto libro scriptum est ar. ff. si cer. pe. l.
 cum quid & de hæredi. institu. l. à se toto. Quartò
 à simili. Nam iura Romanorum in parte origi-
 nem sumpserunt à iure non scripto, quo vna ci-
 uitas utebatur vt insti. de iure natu gen. & ciui. §.
 & non ineleganter. Ergo nõ est absurdum hæc iu-
 ra seruire per dictas rationes. & quia possunt dici
 generales cum in principis curia seruarentur &
 ipso mandante fuerunt in scriptis redactæ, quod
 credere debemus, non attendas ergo consue. Me-
 diolanen. seu Placen. sed istud ius consuetudina-
 rium generale in hoc libro approbatum, & sciatis
 quod in regno Siciliae causæ feudales magnæ cau-
 sæ reputantur, & alibi & ideo bene aduertatis. Op-
 ponitur ad istum, §. nam hic facit differētiam in-
 ter maiores valuafores & minores. Solutio, ibi
 corrigitur quod hic dicitur. Opponitur, nam hic
 licet minoribus non maioribus, contra. ff. de offi.
 pre. l. barbarius, glo. hic tangit sed non soluit. inf.
 de feu. mar. c. j. Sed solue quòd quædam per excel-
 lentiam conceduntur maioribus & illa non licent
 minoribus vt in contrario, quædam propter utili-
 tatem conceduntur minoribus, & illa non licent
 maioribus vt hic. Sed vile est conferenti benefi-
 cium illud auferre, & ideo hoc non licet maioribus,
 ar. in

ar. in autent. consti. quæ de dig. §. illud. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. j. in prin. §. j.

Opponitur nam hic dicitur in fi. quod feudum emitur. Sed contra. inf. de feu. da. in vicem l. commiss. Solut. à domino non emitur vt ibi. à vasallo sic vt hic, & potest esse ratio. Quia donatio cum fit à domino & maximè à nobili debet esse mera & libera: & à remuneratione pecuniaria absoluta, ar. ff. de dona. l. j. in prin. & dicto ti. consti. quæ de dig. & hic, sed donum à vilissimo factum semper habet remunerationem annexam similem ar. ff. de peti. hære. l. & simile. §. consuluit & manda. l. idemq; §. fi. & l. se.

DE FEVDO GVARDIAE ET

Castaldia. Rubrica. 2.

Licet in isto libro non continuentur rubricæ sicut in iure ciuili, quia non est hic idē stylus & ordo. Sumpta tamen materia ex præcedentibus istam rubricam sic potestis continuare ad præceden. dictū est supra ti. j. §. & quia, de vita feudi: inde sumpta materia & occasione sequitur rubrica in qua tractatur de vita feudi Guardia & Castaldia. Et ad euentiam istius tituli sciendum est, quod quoddam est feudum quod habet propriam & rectam naturam, & illud est simplex, perpetuum & transitorium ad successores nec sine culpa amittendum, vt sup. ti. j. §. hoc quoq; sciendum. Aliud est feudum quod non habet propriam naturam quod nec est simplex nec perpetuum nec ad hæredes transitorium, sed temporale. & de tali loquitur titulus iste. Sequitur nigrum.

Item

IACO. DE BELVIS
Item illud quod datur.

Et intelligas. Nam titulus iste diuiditur in duas partes. In prima parte tractat de vita feudi Castaldia & Guardia, & quod datur pro mercede alicuius rei. Secundo de contentione eius feu. inter dominum & vafal. Prima pars durat vsque ad. §. si vero, & secunda durat vsq; ad si. Aduertatis ergo ad summarium intellectum in toto titulo. Feudū Guardia & Castaldia, & illud quod pro mercede alicuius rei datur elapfo anno reuocari potest, nisi ad certum tempus detur. Sed si Castaldi nomine proprii feudi dicant se possidere, nō defendūt sibi possessionem nisi de iure suo probent.

Ad casum in terminis aduertatis vsque ad. §. si vero. Quæsitum fuit ab Imperatore deuita feudi quod datur nomine Castaldia, Guardia, & mercedis. respondet Imperator dicens quod tale feudum est annale: & post annum reuocari potest etiam precio pro eo dato non restituto, & hoc est verum nisi vsque ad certum tempus fuerit constitutum. Tunc enim ante tempus finitum reuocari non potest, & hoc vsq; ad. §. si vero. Expositiōem videatis. (Item istud). Item est dictio continuatiua, vt. ff. de leg. iij. in repetendis, Dic ergo non solum illud feudum quod datur à minoribus valuatoribus est reuocabile, vt sup. ti. j. §. si. hic, & illud quod datur nomine Castaldia & c. Dicet proventus, quæ sunt ista feuda Guardia & Castaldia & illud quod pro mercede datur: tangit aliquantum glo. Sed dic quod sicut actor dicitur ille cui res domini gubernanda mandatur: sic Castaldio dicitur cui res domini gubernanda committitur.

Sicut

Sicut dicimus in Oeonomo. C. de sacrosan. ec. l. iubemus, & quod cum eo. l. si. dicitur ergo feudū Castaldiaē quod dominus concedit alicui propter castaldiam quam exercet, id est, quia Castaldus est domini. Sic enim facit Rex in Sicilia & in Apulia. Guardia est vbi quis deputatur ad guardiam alicuius castri, & propter hoc feudum sibi constituitur, & talem guardiā Rex Carolus militibus committit. Feudum quod pro mercede, dicitur illud quod concessum est alicui in mercedem propter laborem, facit. inf. de conten. inter do. & vafal. §. si. Opponitur ad istius constitutionis principium. Nam hic dicitur quod feudum est annale sed cōtra. sup. ti. j. §. & quia & §. hoc quoq; sciendum. Vbi dicitur quod feudum est perpetuum. Solutio secundum quosdam quod hic dicitur determinatur & corrigitur per hoc quod ibi dicitur. Sed ista solutio non placet, nam priora iura posteriora nō corrigunt. ff. de legi. non est nouum Solutio dic aliter, quod illud est regulare, videlicet quod omne feudum sit perpetuum, illud autem quod hic dicitur est speciale, & hæc est veritas, & ratio est: quia omne accessorium regulatur secundum principale. ff. de regu. iu. cum principalis. ff. de fideiuf. l. græcè. §. illud & C. de vsu. l. eos. Sed Guardia siue Castaldia, propter quod feudum illud cōceditur, ad tempus datur, qua finita, finitur & accessorium. & hoc tetigi in proxima lectione:

Si vero.

Sciatis quod iste §. subtilis est valde, & glo. intelligit vno modo, & ego alijs duobus modis, & secundū glo. vafallus hic ignoranter accepit in feudum

dum castaldia, quod erat proprium & simplex. Po-
 ne ergo casum secundum gl. Quidam miles regis
 nomine proprii & recti feudi tenebat quoddam
 castrum, factus est Castaldio, & accepit illud idem
 ignoranter vt feudum castaldia, anno elapso cu-
 ria vult ab eo auferre castrum, dicit miles, feudum
 est proprium rectum & simplex, curia negat. Que-
 ritur quid iuris, respondetur quod nisi probet per
 pares curtis, vel per breue testatum se antequam
 castaldio factus esset, vel postquam castaldio esse
 desijt, inuestituram accepisse, non poterit defen-
 dere possessionem: & domino cogetur restituere.
 Videamus expositionem (proprii feudi) i. tanquam
 proprium feudum, id est, nomine recti & simpli-
 cis feudi, non nomine castaldia, (propterea) quia
 dicit feudum nomine proprio possidere, (curtis)
 pares curtis appellantur conuasalli domini. Nam
 per eos debet fieri probatio, si qui sint: alias autem
 per extra neos. inf. quid sit inuesti. §. si vero. inf. de
 consue. rec. feu. c. j. §. si. (Breue testatum). i. per in-
 strumētum publicum, & à partibus approbatum,
 inf. quid sit inuestitu. §. si enim inuestituram no-
 mine proprii feudi.

Super isto. §. in apparatu antiquo fuit vna gl. in
 qua fuit vnum contrarium bonum & subtile. Sed
 in nouo apparatu que habemus est omissa: & ma-
 le. primo ergo super isto. §. videamus Brocardi-
 cum. Secundo contraria. Nota ergo Brocardi-
 cum quod ratione adiuncti præsumitur quid ad-
 emptum nisi probetur concessum & fortè proue-
 ctus nescit elicere istud ex præsentis. §. sed sumitur
 sic. Præsumitur enim hic feudum à milite ratione
 adiuncti, id est, propter castaldiam ademptum, id
 est,

est, non concessum nisi probet concessum, vel dic
 ademptum id est apertum possit de facili adimi
 vt hic & allegat gl. pro & cōtra. pro facit. ff. de his
 qui no. infa. l. furti. Contra. ff. de dona. inter vi. &
 vxo. si sponsus. §. generaliter. Nam ibi ratione cō-
 nexitatis tenet donatio. Dominus Pyl. soluit, & be-
 nē aut adiectio est vtilis & necessaria, & addenda
 in eo, nec inseparabilis, tunc ratione adiuncti præ-
 sumitur quid concessum, nisi probetur ademptū
 vt dicta. l. si sponsus. §. generaliter: aut est adiectio
 viciosa, turpis vel separabilis, & tunc præsumitur
 ademptum nisi probetur concessum vt hic, & l. al-
 legata pro ista parte. Sed dicet prouectus quo-
 modo est adiectio viciosa in isto. §. respōdeo quia
 fuit castaldio domini, vt infra de conten. inter
 do. & vas. §. habita. Opponitur & istud, contra-
 rium est in gl. hic dicitur quod miles debet proba-
 re, contra. inf. si inter do. & vas. c. ij. §. si. vbi nullz
 exigitur probatio, sed statur eis iuramento. Solu-
 tio. Dicit gl. & malē, ibi vasallus possidet, hic non,
 sed ista solutio est contra istam literam. Nam hic
 dicitur in litera quod possidet ergo est in possessi-
 one, & possidet, cum aliud sit possidere & in pos-
 sessione esse, ff. de acqui. pos. possideri. §. si. & ideo
 dic aliter, quod hic vasallus fuit vel est castaldio,
 ibi non, ideo sufficit ibi iuramentum, hic nō, & est
 ratio propter suspicionem vt modo dixi ar. infra
 de conten. inter do. & vasal. c. j. Opponitur secū-
 dō, & hoc est subtile contrarium, & non est in gl.
 sed est in antiquo apparatu: & bene, contra. inf. ti.
 ij. §. Item si vasallus, vbi dominus probat, hic au-
 tem vasallus probat. Solutio secundum Py. hic va-
 fallus non possidet ibi sic, sed hoc est falsum vt

IACO. DE BELVISO

dixi in proximo contrario, vel dic. Ibi Vasallus fuit ad Guardiam, hic ad Castaldiam deputatus, hoc non placet, quia non nititur ratione, vel dic tertio, hic Castaldio dicebat se aliquo tempore ut castaldio possedisse, ibi contra simpliciter negavit, ar. C. de excep. si quidem, in autent. de testi. §. si vero dicatur. Vel verius dic, hic dominus agendo contra vasallum negat simpliciter concessisse in feu. sed in contrario confitetur se dedisse nomine Guardie, & hoc bene dicitur in litera. Ratio diuersitatis est, nam cum dominus negat simpliciter, res presumitur omnino libera. C. de serui. altius. ff. de serui. l. si. & de libe. causa. liberis: & ideo quia hic dominus simpliciter negat, vasallo incumbit probatio, sed ibi constat per confessionem domini rem esse subiectam alicui seruituti, licet sit dubium de qualitate seruitutis, & ideo ibi in dubio probat dominus qui est actor, ut. C. de eden. l. qui accu. & de probatio. l. actor. Potest secundo intelligi. §. iste, quod vasallus id quod in feudum prius accepit per castaldiam, accepit nomine proprii & recti feudi, postquam desijt esse Castaldus, sed dominus hoc negat in lite. Vel dic tertio quod Vasallus simpliciter possidet nomine proprii & recti feudi, & dominus agendo contra eum simpliciter negat se sibi ullam inuestituram fecisse certe succubere debet vasallus, nisi probet quod hic dicitur, & tunc exponere literam possidet. subaudi & dominus negat aliquam inuestituram se fecisse. cetera non mutantur, & etiam non est opus dicere quod dicit gl. quia hic ignoranter proprium feu. accepit pro castaldo in feu.

QVI SVCCES. FEVDVM DARE
tenentur? Rub. 3.

Ista Rubrica continuatur ad præcedentia sic. Dicitur est sup. ti. ij. de personis quæ feudum dare possunt, & accipere: sumpta inde materia & occasione dicit hic de successoribus eorum qui feudum dare possunt.

I vero Archiepiscopus.

Titulus iste diuiditur in duas partes. Prima pars loquitur de prælato qui feudum, quod alius tenet ab ecclesia, alteri, ipso viuente concessit in diem. Secundum loquitur de layco. Prima pars durat vsq; ibi, in layco vero, ibi incipit secunda & durat vsque ad fi.

Casus summarius successor prælati non cogitur inuestituram à prædecessore factam & non expletam de feudo quod alius tenet, ratam habere, nisi eo consentiente qui feudum tenet, sit alius inuestitus, inuestiens autem cogitur eam adimplere feudo, sibi aperto. Sed layci successor cogitur indistinctè adimplere inuestituram à prædecessore factam? videteliteram.

Sed casum literalem videatis. Prælatus ecclesiæ vt Archiepiscopus, Episcopus vel similis feudum ecclesiasticum quod alius tenet, cuidam alij concessit: ita quod post decessum istius qui nunc feudum possidet alius feudum habeat. Quæritur nūquid successores istorum prælatorum teneantur

istam concessionem ratificare? respōdeo, aut præ-
 latus decedit ante illum qui feudum possidet &
 tunc non tenentur successores confirmare, licet in
 illa cōcessione pares curiæ fuerint, vel super ea bre-
 ue testatum factū fuerit, & hoc est verum nisi cō-
 sentiente eo qui detinet, alius missus fuerit in pos-
 sessionem, aut nisi præmoriatur ille qui feudum
 detinet ante inuestitorem, tunc omnino teneret-
 ur inuestitor adimplere: hæredes verò laycorum
 omnino tenentur cōcessiones feudi per prædeces-
 sores factas ratas habere, & confirmare, & h. d. vs-
 que in si. videatis expositionem. Et primò exposi-
 tionem rubricæ. (qui successores) prælati vel layci
 (teneantur) scilicet implere inuestituram factam à
 prædecessoribus: Aduertatis modo ad nigrum (de-
 tinet) in feu. ab ecclesia, (hanc) quam de nouo ac-
 cepit (inuestituram): de feu. alieno (detinet) feu. ab
 ecclesia (decesserit) ante successorem, & sic feudum
 domino fuit apertum, vt de feu, in vicem. l. com-
 mis. c. ij. & si de feu. contro. fu. inter do. & vafal. c.
 moribus, (modis omnibus). i. consentiente eo qui
 detinet, vel non (omnino) id est, siue præmoriatur
 inuestitor siue inuestitus siue feu. tenens, vt infra
 hic potest esse. ti. qui suc. tene. c. j. in prin.

Opponitur, nā hic dicitur quod successor præ-
 latus non tenetur ex facto prædecessoris. contra. ff.
 de reg. iur. ex qua persona & l. cum prætor in here-
 dem. Solutio, aut loquimur de successione prælati
 tunc non tenetur vt hic, aut de successione layci &
 tunc tenetur, vt in cōtrario, ratio diuersitatis est,
 quia prælatus non est successor, id est, non habet
 prælaturam à prædecessore iure successiōis testa-
 mentariæ vel ab intestato, sed ex electione, extra
 de ele-

de electio. c. ij. viij. q. j. per totum. secus in layco vt patet in suis tractatibus in iure ciui.

Opponitur. Nam hic, semper supposito quod inuestitura ista valet, de futura successione facta est, ergo non valet. ff. de ver. ob. l. stipulario hoc modo. C. de pac. l. fi. Solutio, aut est cōcessio facta de feudo personæ certæ, & tunc iure Romanorum non valet. Sed iure consuetudinario sic, vt hic, vel aliter potest dicere vbi de feudo certæ personæ facta est concessio, aut facta est purè: & nullo iure valet, vt in contrarijs, & hic potest esse ti. qui suc. tenean. c. j. vel dic non valet, nisi statim capiat effectum vt ibi notatur: Aut in diem vel sub conditione, & tunc valet ar. ff. de pig. si fundus. §. aliena res. vel dic quod valet in feudis, sed non de iure communi. Et est ratio in feudis quia multis alijs casibus quam per mortem perire possunt vt inf patebit, Aut facta est concessio de feudo incertæ personæ, tunc valet vtroque iure ar. ff. pro so. l. iij. §. de illo. & de hoc est bona glo. C. de pac. l. fi.

Distingue ergo. & gl. tangit, cum prælatus facit inuestituram feudi quod alius tenet. Aut fit purè, & dic quod non valet, videlicet quo ad hoc vt successor teneatur, vel vt statim sumat effectū vt inf. Hic potest esse ti. qui succes. tene. c. j. Aut in diem vel sub conditione, & tunc aut inuestitor præmoritur antequā tenens feudum, & non tenetur successor, vt hic in prin. Idem est si ante mortem suā nō existat dies vel cōditio, sub qua vel in quā fuerat inuestitus vt inf. hic potest esse ti. qui succes. teneā. c. j. in fi. Nisi sit facta consentiente eo q̄ feudū tenet vt hic. c. j. ver. nisi ille. Aut tenēs præmoritur,

vel existit dies vel conditio antequam inuestitor decedat & tunc tenetur inuestitor indistinctè vt hic in ver. sed si ille. Si vero præmoritur inuestitus ante inuestitorem siquidem feudū aperiatur, inuestitor tunc tenebitur hæredi inuestiti inuestituram adimplere.

Si vero sibi nō aperiatur sed suo successori, successor non tenebitur ratam eam habere vt hic & inf. Hic potest esse titulus qui suc. te. c. j. successores aut layci semper tenentur siue præmoriatur inuestitor vel inuestitus vel feudum tenens, vt hic in. §. layci vero. & inf. hic potest esse ti. qui suc. te. c. j. in prin.

Quærit glo. nunquid prælatus ecclesiæ potest dare feu. ecclesiæ cognatis suis? Videtur quod nō. C. de sacrosan. ec. auten. quibuscunq. i. q. iij. c. peruenit, & hoc tenet gl. hic & inf. & hic potest esse ti. qui succes. te. c. j. Tamen potes dicere quod prælatus cognatis suis benemeritis si sint vtilis ecclesiæ & maximè si sint pauperes, potest feu. ecclesiæ dare, dummodo non immensum, vt xxxvj. di. c. nō satis & lxxxviii. di. c. & decenter. & xij. q. ij. c. quisquis Episcopus. & C. de sacrosan. l. iubemus, & si quis in frau. pa. l. viuus. In his enim capitulis & legibus dicitur, quod prælatus potest providere eis, & ecclesiastica officia committere si sint benemeriti. Idem ergo dico in feudis, cum non videam diuersitatis rationem, & hoc dixi sup. ti. ij. in prin.

Quæritur nunquid vasallus ecclesiæ nouo successori teneatur iterū præstare sacramentum? distingue aut simpliciter iurat, & tunc tenetur iterū iurare, hoc, n. & in laycis obseruatur vt inf. quæ fuit prima causa bene. am. in prin. & de ca. corra. in prin.

in prin. aut prælatus recepit ab eo iuramentum pro se & alijs Canonicè intrantibus, tunc non tenetur iterum iurare. extra de iureiu. c. ego Episcopus. & c. veritatis, & sic facit Episcopus Paduanus multotiens.

SI DE INVESTITV. FEV. CONTRO. fuerit. Rub. 4.

Continuatur sic, superius de personis quæ feu. dāt & accipiunt, & de retentione & acquisitione feudi dictum est, quia tamen super hoc interdum inter dominum & vasallum multæ oriuntur cōtrouersie, ideo de eis dicit.

Sicut autem cōtrouersia.

Summarium intellectum istius Tituli vsq; ad. §. item si vasallus, videatis. Si inuestitura sit facta coram paribus curtis, vel per breue testatum, dominus tenetur inuestitum mittere in possessionem. Si vero in possessione fuerit & lis ei moueatur à domino, sibi datur defensio per iuramentum: si non fuerit in possess. tunc domino datur defensio per iuramentum, nisi in casu, quando est vasallus de alio feudo, domino tunc remittitur sacramentum: Si autem aliquis dixerit feudum ad se per successiōem pertinere, si de iure suo probare poterit obtinebit & h. d. vsq; ad. §. item si vasallus, videas literam. Sic primò videas vsq; ad. §. cum autem. Dominus inuestiuit aliquem de feu. coram paribus curiæ, vel per breue testatum: nunquid tenetur eum mittere in possessionem feudi? certè sic. Sed quid si mis-

sus est in possess. & possidet, dominus tamen mouet sibi quaestionem de feudo, quaeritur cui datur defensio? Certè vasallo. Si autem in possess. non fuerit, nec supradictis modis probare se inuestitū poterit, domino datur defensio. Sed quid si quis possidet feu. vnum sine controuersia, dicit tamen se esse inuestitū de alio ab eodem domino cui datur defensio? certè ex quo vasallus nec in possessione est: nec supradictis modis probare poterit, licet de rigore iuris, domino daretur defensio, scilicet quod teneretur iurare, tamē quia aliunde vasallus est, de æquitate domino remittitur. Et. h. d. Videte expositionem, (inuestitura) abusiua. Nam dicitur abusiua, quæ fit per anulum vel per martellum: propria per missionem in possessionem. Hic ergo dicit de abusiua, vt hic patet in litera. Secus si vera facta esset, quia tunc tenetur dominus amplius eum mittere in possessionem, vt. inf. quid sit inuestitura in prin.

Expone literam (defensio) i. sacramētum ad sui defensionem, vt infra de consue. rec. feu. c. ij. & sic expone in sequenti litera. & not. hic commodum possidentis, vt no. in gl. & facit. ff. de rei ven. is qui. Insti. de interdictis. §. commodum. (Inuestituram) de qua dominus sibi facit controuersiam (fuerit) feu. de quo est controuersia seu contentio (ordine) supradictō (aliunde) id est, alio beneficio (defensio) de rigore puto legendū datur. Iac. In summa dixit, remittitur. i. tollitur, quia datur vasallis. Sed certè illa expositio nō valet. Quia hoc non importat litera, nā hic non possidet nec probat vasallus, quomodo ergo sibi daretur defensio? certè nullo modo. Item de rigore daretur domino

mino vt hic dicit, sed ex æquitate remittitur, sed remittere non est tollere, vt. ff. de iureiu. l. remittitur, dic ergo remittitur propriè, scilicet domino, defensio. i. iuramentū ar. inf. de cōsue. rec. feu. c. ij, §. in quibusdam & ff. de iureiu. l. iusiurandū. §. hoc iusiurandum: & hæc placet, vt no. inf. quid sit inuestitu. in prin. Sed dicet prouectus vnde sumitur hæc æquitas? respondeo, certè ex eo quod aliàs vassallus nec possidet nec probat, & ideo licet de rigore dominus iurare deberet: ex æquitate tamen ista defensio sibi remittitur. ar. inf. de cōten. inter do. & vassal. de inuestit. §. hæc ita.

Modò veniamus ad glo. & aduertatis, quia non prosequor gl. Nā cæcus dicitur qui per aliam viam progredi nescit, nisi secundum quod glo. ducit.

Opponitur. Nam hic dicitur quod possidētī incumbit probatio. sed contra. inf. de consue. rec. feu. c. ij. in fi. Solutio, quod simpliciter hic dicitur, ibi determinatur.

Opponi. Nam non probante actore reus absolvitur sine sacramento, quia actor probare debet. C. de proba. actor. de eden. qui accusare. Solutio. Aut iuramentum defertur à parte parti: & tunc debet iuramentum præstari vel referri. vt. inf. de cōsue. rec. feu. c. sacramentum. manifestè enim turpitudinis est nec iurare nec sacramentum referre. ff. de iureiu. manifestè. vel dic aliter de iure communi vt ibi: Aut defertur à iudice: tunc aut actor probat plenè & reus condemnatur. ff. de rei ven. l. officium. aut nullo modo probat & tunc reus absolvitur de iure. vt in contrarijs, & C. de his qui ad ec. confu. l. præsentī. §. sicubi. sed in feudo potest index deferre, si sibi videbitur expedire;

pedire: vt in. d. §. sacramentum, aut actor semiple-
 nē probat, aut per vnum testem, aut per priuatam
 scripturam, vel per comparitionem literarum: &
 tunc aut vnus tantum nouit veritatem, & sibi de-
 fertur iuramentum, vt. ff. de iureiu. iusiurandum,
 de pec. §. j. aut vterq; nouit, & tunc honestiori de-
 fertur. Si autem sint pares tunc aut feudū est mo-
 dicum: & tunc actori defertur ar. C. vnde vil. si
 quando. aut magnū, & tunc reo defertur, vel con-
 fertur in arbitrio iudicis vt. d. c. sacramentum, in
 dubio verò magis defertur possidenti. Magnum,
 n. est commodum possessionis vt hic & insti. de in-
 terdic. §. commodum. & tunc potius reo. vt no. C.
 de re. cre. in bonæ fidei,

Cum autem,

Si inter dominum & vasallum de inuesti. sit cō-
 tentio. dictum est quid fiat, sed quid si quis agna-
 tus vasalli defuncti dicit feudum ad se iure succes-
 sionis pertinere, quia paternum fuit: dominus di-
 cit illud esse nouum, quæritur quid fiet: respon-
 deo. Quia si agnatus est in possessione medietatis
 vel partis feudi, vel proprietatis cambium nomi-
 ne illius feudi habet, vel alio modo poterit pro-
 bare feudum esse paternum, obtinere debet & h.
 d. Aduertatis quia non omnes intelligunt istum
 casum, nam hic agnatus fuit in possessione partis
 feudi, & partē feu. petit, & sic hic fuit actor. & ideo
 vel probatione vera, vel per præsumptionem ob-
 tinet. Videatis expositionem (pertinere) domino
 affirmante, nouum, (in possessione) agnatus par-
 tis & minoris dimidiæ, quod est contra regulam.
 Nam appellatione partis dimidia continetur. ff. de
 ver.

ver. fig. l. nomen filiarum. §. portionis. & no. j. de
 conten. feu. inter do. feudi. i. pro parte eius feudi
 de qua non facit controuersiam (habuerit) ab eo-
 dem domino qui sibi remouet controuersiam. vel
 dic etiam ab extraneo & tunc admittentur extra-
 nei testes (obtinebit) scilicet iurando ad probatio-
 nem suam, videtis ergo hic intellectū, & quis hic
 petit, & qualiter. Caue tamen, quia, si est inuesti-
 tura vetus, non est opus probare per pares, vt. inf.
 qui testes sint ne. in fi. & no. infra, quid sit inuesti-
 in prin. Sed quare in parte non possessa hic vincit?
 gl. nō tractat. Sed potest esse ratio propter partem
 quam possidet, quia propter hanc præsumitur de
 toto ar. ff. de proba. cū de indebito. §. sed hoc con-
 tro. Sed quare dicit quod agnatus est actor? respō-
 deo gl. hoc dicit. Item quia sibi incūbit onus pro-
 bandi, ergo actor est, alias enim non probaret. C.
 de proba. actor. Et potest iste. §. intelligi tribus mo-
 dis. Primò quando agnatus agit vel asserit feudū
 paternū, sed dominus dicit nouum. Secundò quā-
 do agnatus agit & asserit feudum paternum, do-
 minus autem negat se vllam fecisse inuestituram:
 & his duobus casibus, dic quòd agnatus potest pe-
 tere partem feudi quando possidet partē vel cam-
 bium partis: sed vbi non possidet partem vel cam-
 bium partis, dic quod tunc petit totum vt in fi. §.
 Tertiò dic quòd dominus hic agit, & agnatus ideo
 probat quia pro domino erat præsumptio vt inf.
 de gra. suc. feu. §. fi. & de consue. rec. feu in prin.

Opponitur primò, quod agnatus per has con-
 iecturas non debet obtinere sine probatione vel
 iuramento. vt sup. e. ver. si vero fuerit & inf. de cō-
 ten. inter me, & do. de partiōe fra. mei. Solutio, dic
 idem hic, quod ibi,

Secun-

IACO. DE BELVISO

Secundò opponitur, quod vasallus non debet probare, sed dominus, vt inf. de inuesti. in ma. fac. §. j. Solutio. Hic agnatus agit, ibi dominus, vel dic quod hic erat pro domino magna presumptio, ibi pro agnato. vt infra de gra. suc. in feu. §. fi. Opponitur tertio quod agnatus non debet cogi probare per testes, sed per iuramentum, vt inf. si de feu. contro. fue. c. j. & in dicto ti. de inuesti. in ma. fac. §. j. & inf. Si de inuesti. inter do. & vas. lis ori. c. ij. §. fi. Solutio. Aut probat plenè & vicit & obtinet sine iuramento, vt inf. Aut non probat & possidet, tunc iurat vel iuramentum domino refert. Sin autem non possidet sed dominus, tunc dominus iurat, vt ibi.

Opponitur quartò, quia non statuitur solo iuramento vasalli, sine. xij. sacramen. vt inf. si de inuesti. inter do. & vas. lis ori. c. ij. in prin. & de consue. rec. feu. c. ij. §. j.

Solutio. Aut pro aduersario est presumptio, & tunc iurans non solus, sed cum. xij. iurabit, aliàs autem solus. Vel dic aut iurat principaliter qui nouit veritatem, tunc iurat solus: aut successor qui ignorat, & iurat de credulitate & tunc non iurat solus sed cum duodecim sacramentalibus. Hoc non placet vt dicto ti. de consue. rec. feu. c. ij. §. j. vel dic quod est in arbitrio iudicis. Hoc non placet, vt dicto ti. de consue. rec. feu. c. ij. §. j. vel dic aut pro eo qui iurat est probatio alia, tunc iurat solus, aliàs non. Hoc non placet, vel dic quod nunquam iurat solus. & sic determinantur omnia capitula. Vel dic aut domino sciente vel ignorante fuit in possessione vasallus. Vel dic aut vasallus possidet anno aut minus anno, domino sciente, vt inf. si inter do. & vas.

& vas. lis oria. c. ij. §. fi. & de conten. inter do. & vas. de inuestitu. feu.

Item si vasallus.

Quia inter controuersias est illa quæ sequitur, ideo subsequenter de ea tractat. Ad summarium intellectum attende vsq; ad. §. si quis de manso. Si vasallus possidet castrum nomine feu. dominus autem dicat nomine Guardix eum possidere, domino incumbit probatio, & si probauerit, vasallus condemnabitur, nisi vasallus probet legitime se inuestitum à domino postquam ius Guardix ab eo accepit: domino vero in probatione deficiente, vasallo datur defensio. Idem est dicendum si vasallus dixerit se nomine recti feudi possidere, dominus autem dicit se pro pignore dedisse. Vide literam. Ad casum aduertatis. Quidam miles possidet castrum vel aliam rem nomine recti feudi, dominus dicit quod sibi dedit nomine guardix, queritur cui detur probatio? & respondetur quod datur domino, quo probante, vasallus cõdemnabitur, & domino restituet possessionem: nisi vasallus per pares curix vel per breuè testatum probauerit se à domino inuestitum nomine recti feudi, postquã illud à domino guardix suscepit, domino vero nõ probante datur vasallo iuramentum, & hoc vsq; ad. §. similiter. Vide expositionẽ (illius) vasalli (defensio) i. iuramentum ad defensionẽ sui. Nota hic quod cũ miles possidet nomine recti feudi, domino datur probatio, & si probauerit dñs, miles possessionẽ restituet, nisi exceptionẽ suã probauerit. ff. de rei ven. officiũ. in prin. C. de excep. siquidẽ, quo deficiente datur vasallo iuramentũ, vt infra.

IACO. DE BELVISO

vt infra. Sciatis quod iste. §. continet sententiam,
& pondus magnum licet litera sit facilis.

Opponitur durissimè ad. §. istū primò per glo.
sup. de feu. guardia. c. j. §. j. Solutio vt ibi. & est ibi
duplex responsio: primò quidem illud quod no-
mine recti feudi tenet, postea recepit pro castal.
Sed hic quod nomine proprii feudi accepit, postea
recepit vt pro guardia. Ista non est bona solutio,
quia non est reperire rationem diuersitatis. Secū-
da est secundum Py. quod etiam hic vasallus pos-
sidet & non dominus, secus ibi, vel non præsumi-
tur ibi possidere. Sed istud est cōtra literam illam
vt ibi dixi. Præterea quare in contrario præsume-
retur non possidere castaldiam, hic, sic, non est ra-
tio, & ideo dic solutionem meam. Nam ibi con-
stat quod per castaldiam accepit vasallus, quod
nomine recti feudi possidet, quia cōfitebatur: hic
autem non constat, quia in aliquo tempore pro
guardia accepit, quia hoc semper negabat. Vel
dic quartò quod ibi dominus agendo simpliciter
negat, sed hic confitetur pro guardia datum, ideo
ibi vasallus probat, hic dominus. Ratio est, quia
vbi dominus negat simpliciter, præsumitur res li-
bera, nisi prohibetur res libera nisi probetur con-
trarium, ar. C. de ser. expor. l. moueor. de serui. &
aqua. l. altius. ff. de libe. causa. l. liberis. Et ideo ibi
vasallo asserenti incumbit probatio. Sed vbi do-
minus dicit pro Guardia se concessisse, cōstat rem
subiectam alicui seruituti, licet sit dubiū de qua-
litate seruitutis, & ideo hic in dubio probat do-
minus qui est actor. ar. C. de proba. actor. & de e-
den. qui accusare.

Oppo. glo. secundò in eo quod hic dicitur, va-
fallo

SVPER FEVDIS.

fallo deferri iuramentum, quia videtur non procedere de iure, actore non probante &c. C. de edē. l. qui accusare. Solutio secundum gl. hic ad cautelam deferitur iuramentum. sic. C. de re. cre. in bonæ fidei, & de iure iu. l. admonendi. Hæc solutio nõ placet, quia in d. l. non deferitur iuramentū ad cautelam, sed semiplena probatione præcedēte. Ideo dic secundum me: aut actor probat plenè, & reus condemnatur, aut semiplenè & tunc deferitur iuramentum, vt hic & dictus. ll. aut nullo modo, & tunc aut suspicio est cōtra reum: tunc iurat ad sui purgationem, vt hic & inf. de conten. inter do. & vas. c. j. §. hoc ita: Aut nulla suspicio est, & tunc absoluitur, vt in contrarijs, & secundum hoc illa litera, Domino vero &c. dupliciter potest intelligi, vno modo quod dominus semiplenè probauerit. Hoc posset impugnari, quia simpliciter dicit litera, in probatione deficiente, & à quo remouetur genus & eius species, vt. C. ne fis. rem quam ven. l. j. lib. io. & ff. de fun. instru. l. fundi. §. si. Respondetur hoc ar. procedit, quando non distinguitur alibi, vt. l. de precio. de publi. & de testa. l. quæsitum: Vel dic alio modo, quod nihil probauit, sed erat præsumptio contra vasallum, quia officialis domini fuit. & sciatis quod iste. §. continet ius commune, & quicquid loquor in isto. §. loquor de iure communi:

Oppo. extra gl. videtur quod domino nulla incumbat probatio, nam suspitio est contra vasallū ratione officij, præsumptio ergo quæ est cōtra vasallum transferre deberet onus probandi. inf. de conten. inter do. & vas. §. hoc ita. C. de epis. & clē. autēnt. licēntiam. & supra de feu. guar. §. j. & C. de

E dona:

IACO. DE BELVISO

dona, inter vi. & vxo. l. etiam. & ff. de do. inter vi. &
 vxo. l. quintus. Solutio secundum Canones tri-
 plex est. Suspicio quædam est temeraria, quædam
 probabilis, quædam violenta. Temeraria non in-
 ducit præsumptionem, nec aliquam probatiõem
 seu obligatiõem aliquam operatur. C. de iure de-
 liberan. sancimus, in prin. ij. q. j. c. j. & vj. q. j. c. o-
 ues. Si verò sit suspicio probabilis, expurgatiõem
 inducit vt. j. q. j. c. multi. & j. q. v. c. presbyter. Secun-
 dum nos dic. Aut est ptæsumptio iuris, aut homi-
 nis, Si Iuris, transfert probationem, vt hic & C. de
 proba. siue possidetis, & C. de do. inter vi. & vxo.
 etiam. aut hominis & tunc subdistingue, aut est
 suspicio pro actore contra reum, tunc habet locũ
 sacramentum ad purgationem, & hoc nulla in-
 tercedente probatione. C. de his qui ad ec. confu.
 l. præsentis. §. sicubi. Ibi enim est præsumptio quod
 aliqua bona sint penes eum, ex quo debitor ad ec.
 confugit, ideo ibi iurat nulla præcedente proba-
 tione. Sic. C. de iure deli. l. sancimus. §. licentiã. Ibi
 enim est contra hæredem suspitio, ideo sibi datur
 sacramentum ad sui purgationẽ. ff. re. amo. l. Mar-
 cellus. Aut est suspicio pro reo contra actorem,
 & tunc non datur sacramentum actori, quia reo
 posset magnum periculum vite imminere. Sed ma-
 ior probatio ex parte actoris requiritur. ff. quod
 me causa. l. nõ est verisimile, in glo. quæ dicto mo-
 do debet intelligi. Et nota quod hic loquitur de
 suspitione hominis, & est pro actore cõtra reũ ra-
 tione officij, ideo hic non actori sed reo datur sa-
 cramẽtum. Aut est suspicio violenta, & in hoc cõ-
 cordant omnes. Nam talis suspicio operatur pro-
 bationem & condemnationem in auten. vt nulli.

iudi. §. quia vero. C. de adul. l. si quis, & ista sunt optima & notabilia.

Opponitur adhuc extra glo. nam videtur quod iste vasallus debeat puniri in translatione possessionis propter suū mendacium, quia sic fit in actione in ré, in auten. de trien. & semif. §. illud. ff. de rei ven. l. si.

Solutio, distinguitur, quia aut conuentus in actiōe reali simpliciter negat quod actor ponit, sed postea confitetur post probationem actoris, & tūc punitur in translatione possessiōis, vt ibi: aut præmissa negatione excipit & tunc serua. l. Si quidem. C. de excep. aut confitetur sed addit exceptionem, & tunc etiam dic vt. d. l. si quidem: aut non negat factum simpliciter sed qualitatem facti, tunc habet locum. §. noster. Hic enim vasallus possidebat rem domini & hoc nullus negabat. Sed in qualitate possidendi discordabant, quia dominus dicebat ipsum possidere nomine guardiæ, sed vasallus dixit se possidere nomine feudi recti, ideo nō punitur ar. ff. de proba. l. cum de indebito, & infra de contē. inter dominum & vasal. §. similiter. vbi de hoc. & infra si de feudo vasall. ab ali. interpe. fue. §. si. vbi de hoc.

Tertiō opponitur gl. per locum à diuisione. Aut vasallus confitetur, aut negat, & ita nullo casu actor probat, quia si fateatur dominus habet propositum, si inficietur, postea non admittitur, quia qui scripturam propriam negat, nō admittitur vt. C. de non nu. pec. autent. qui contra propriam gl. respondet in his finibus & malè supponendo pro regula, quòd qui negat, postea non auditur. Sed nō est verum. ff. de re iuris. l. nemo ex his. Fallit, si

IACO. DE BELVISO

lex impediatur vt. d. l. nemo. & sic intelligitur dicta
autent. in casu speciali, vt ibi no. in. d. l. nemo. quia
ibi dicitur nisi lex impediatur, est ergo regula, quod
qui negat, benè auditur, sed fallit ibi in odiu ne-
gantis propriam scripturam, & in alijs casibus ibi
notatis, & ita notant Canonistæ. xiiij. q. iij. c. ij. §. fi.
& bene sciatis istum. §. quia totus est de iure com-
muni. vnde licet Liber iste sit Consuetudinarius,
infinita tamen loquuntur de iure communi in eo.

Similiter &c.

Hic repetitur idem quod supra in proximo. §.
alio tamen modo loquendi, & vide casum. Quidam
possidebat castrum nomine recti feudi, dominus
dicit ipsum dedisse nomine pignoris, Queritur
quis probabit? certè dominus. & si probauerit, Va-
sallus domino castrum restituet, nisi supradicto
modo probet, scilicet per pares curiæ, vel per bre-
ue testatum, se dictum castrum accepisse in rectum
feudum, postquam illud pignori accepit. Domi-
no vero in probatione deficiente, tunc vasallo da-
tur iuramentum. Vide expositionem. (Accepti) id
est, nisi probet exceptionem cõdemnabitur, vt. ff.
de rei ven. officium in prin. (defensio) dic vt supra
proximo. §. dixi.

Extra glo. formo forte contrarium, hic dicitur
quod domini est probatio, contra. inf. de conten.
inter do. & vas. §. similiter. & §. hoc ita, vbi dicitur
quod vasallus probat, & in alio etiam est contra,
quia ibi domino datur sacramentum.

Solutio, aut vasallus confitetur se accepisse ali-
quo tempore pro pignore prius tamen, vel postea
dicit se possedisse nomine recti feudi, tunc vasal-
lus

lus probat propter præsumptionem quæ est contra eum: aut negat se aliquo tempore pro pignore accepisse, & tunc dominus probat, vt hic: aut est dubiũ, & tunc in dubio præsumitur magis pro libertate ar. C. de serui. l. altius. & supra de feur. guar. §. j.

Si quis de manso.

Summarius intellectus in isto. §. talis est. Si inter dominum & vasallum sit contentio de incremento feudi, si dominus in ea curte aliquid sibi retinuit, tunc vasalli est probatio. Aut nihil sibi retinuit, & vasallus possidet, tunc iuramento suo statur. Aut nõ possidet, & tunc incrementum suum amittet, nisi probet legitimè. vide literam.

Casus talis est. quidam Comes vel Baro inuestiuit quendam militem de quodam manso, postea creuit mansus. Quæritur ad quem pertinet incrementum? & respondetur, aut dominus in ea curte aliquid sibi reseruauit, & tunc ad dominum pertinet, nisi vasallus probet se de incremento inuestitum per pares curtis vel per breue testatum, aut nihil sibi retinuit, & tunc aut possidet vasallus, & tunc probat cum iuramento, aut non possidet, & tunc per pares curiæ vel per breue testatum probabit se inuestitum de incremento. Vide Expositionem, (dixit) vasallus (pertinet,) id est, pertinere debeat per inuestituram domino negante (in curte). i. in loco in quo est mansus, (obtinebit) si probet incrementum per inuestiturã, & hoc eo nõ possidete, aliã secus si possidet, & hoc sequitur. Sæpè est cõtentio de isto incremento: & tamen gl. leuiter trãsit, primò ergo opponã ad. §. & indistinctè recitabo glo.

IACO. DE BELVISO

Oppono huic. §. quod incrementum pertinere non debeat domino, vt in primo respon. nec accrescere debeat feu. vt in secundo & tertio respōso. hic dicitur vt. inf. de inuesti. de re. ali. §. ex contrario. Solutio, aut incrementum accedit facto vasalli, aut casu. si facto vasalli, & tunc aut est separabile, tunc pertinet ad vasallum, nec accrescit feu. vt in prin. aut inseparabile, tunc accrescit feu. vt in secundo respon. si casu, tunc distingue, vt dicit iste. §. quia aut dominus aliquid referuauit, & tūc ad eum pertinet, nisi vasallus probet: aut nil, & tunc statur sacramento vasalli si possidet, alias probare cogetur, vt hic.

Oppo. contra primum dictum huius. §. quia videtur quod fit insufficiens. Nā debet distingui quis haberet maiorem partem in curte dans quā accipiens, sicut distinguitur in donatione. C. de dona. sancimus. §. ne autem autem. Saluemus textū de iure communi, quia de iure cōmuni loquitur. Dic ergo quod ibi loquitur in diuisione & in electione præstandæ æstimationis ratione partis, hic in incremento vt hic, & est ratio, quia istud incrementum non transit nisi constet de volūtate trāsferentis. ar. ff. de regu. iu. quod euincitur & C. de proba. siue possidetis, ideo pro domino præsumitur, vt hic: nisi constet de eius voluntate. vt. d. l. siue possidetis. Sed in contrario bene constat de voluntate transferentis, sed dubium erat de electione, fit ergo prælatio in quadam qualitate non in re ipsa, vel in iure ipsius rei.

Oppo. ad idem quod deberet distingui quis maiorem habet partem, cum magis trahit ad se minus institui. de re. diuifi. §. si tamen. ff. de contrahen.

hen. emp. si in emptione in prin. Solutio. aut aliud est principale, primò accessoriū accedit principali (vel sic) sequitur in principale, & sic scribas, vt ibi, & C. de vsuris. l. eos. ff. de reg. iur. cum principalis.

Secundò casu non, quia vtrunque censetur suis virtutibus per se subsistere vt hic: vel, ibi est speciale iure specificationis vel terminationis: vel dic, aut est separabile aut inseparabile, vt supra.

Ad solutionem cōtrariorum distingue, si quæ-
ratur de incremento feu. de quo loquitur. §. iste, dic aut incrementum accedit facto vasalli aut casu. Si facto vasalli, & tunc aut est separabile, & tūc ad vasallum pertinet, aut inseparabile, & tunc accrescit feu. vt in. §. ex contrario. Aut casu, & tunc aut dominus vasallum de feu. inuestiuit cum omni incremento, & certum est quod tunc ad vasallum pertinet vt. inf. proxi. §. in prin. aut sine incremento & certum est, & tunc aut est latens incrementū aut apparens, si latens, tunc pertinet ad vasallum non obstante pacto, si apparens tunc non vt. ff. de vsufr. l. si fundi. §. j. vbi est similis quæ-
stio. vt. e. ti. l. vsufr. ff. de condi. sine causa. l. j. §. si. aut est dubium, & tunc venio ad istum. §. quia tūc aut dominus aliquid sibi reseruauit, tunc si latens, pertinet ad vasallum: si apparens tunc ad dominum, ad hoc in prin. ratione impossibilitatis & difficilis discretionis. ar. ff. de vsufr. l. item si fundi §. j. & §. ij. & l. vsufr. venari. §. j. aut nil sibi reseruauit, & tunc aut vasallus possidet, & tunc sibi defertur iuramentum. vt in si. §. aut non possidet, & tunc oportet cum per pares curiæ

vel per breue testatum probare incrementum ad eum pertinere, vt in ver. sed si domiuus, & in ver. si vero fidelis.

Sed extra materiã feudi eamus per aëra. Si quæritur quid iuris sit in incremento, aut vtrunq; est principale, & tunc est separatum aut coniunctum, si separatum, tunc non est dubium, quia neutrum sequitur aliud, sed quodlibet stat per se, aut est cõiunctum, & tunc maius attrahit ad se minus, licet minus sit preciosius vt præallegato. §. si tamen. in. sti. de re. diuisi: aut vnum est principale aliud accessorium, tunc accessorium sequitur principale, vt in. l. si in emptione. ff. de contrah. empt. & ar. ff. de re. iu. l. cum principal. & C. de vsu. l. eos. cum si.

Rursus.

Summarius intellectus est. facta inuestitura cū incremento, pertinet incrementum ad vasallum, non ad dominum: resoluta verò iure datoris, resoluitur ius acceptoris cum omni incremento. videatis literam. Casum iuxta literam videatis. Marchio Comes vel Baro militem inuestiuit de quodam castro cum omni incremento, incrementum postea accrescit, quæritur ad quem pertinet? & respondetur quod ad vasallum. Sed pone miles accepit feu. & illud alij concessit. moritur miles qui alij concessit sine hærede, & sic apertum est domino feudum, nunquid resoluitur ius acceptoris, & redit ad dominum? certè sic, & cum omni incremento. Vide expositiõem, (obueniret) & dominus cõfitetur, sed si negaret dic vt in præcedenti. §. (viuente eo) fatuè locutus est hic. & ideo sub. idem si eo mortuo. si feu. sit perpetuum, quia tunc non est

est maior ratio, quare ipso viuente quam eo mortuo. & ideo potes subaudire maximè (ille) vassallus (fecit) de feu. quod habet, (sine hærede). i. sine filio, (alius). i. dominum antiquiorè, & sic multi possunt successiue dare, & tunc semper ad proximum datem redit feudum (post mortem) idem est de eo quod in vita creuit cum eadè sit ratio vt dictum est, (regressum fuerit) feu. totale.

Aduertatis nam gl. est defectiua: & indiget suppletione magna, & melius est in summaria, addam tamen aliter de forma mea, & in isto. §. est vnum brocardicum.

Nota ergo duo. Primò, quod vassallus feudum quod habet potest in feudum dare, nec est hodiè correctum, nisi dolo hoc faciat. inf. de ca. cor. c. j. §. præterea, vbi de hoc. Secundò nota quod resolutio iure datoris resoluitur ius acceptoris. inf. ti. j. §. rursus. & §. præterea. infra de suc. feu. §. hoc quoq; gl. non arguit in contrarium. Tu potes arguere. inf. qualiter olim feu. po. ali. §. j. & infra de ali. feu. §. j. in fi. & illa sunt contra de iure consuetudinario. De iure Romano est contra. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. l. si debitor. de alie. iudi. mu. causa facta. l. ex hoc edicto in fi. cum. l. se. Dicas ergo in feudis, aut accipiens ius per feudum acquisiuit accipiendo in feudum rem feudalem à vassallo, tunc regulariter resolutio iure datoris resoluitur ius acceptoris, siue dator ius suum amittat refutatione, siue morte vel culpa, vt hic & infra ti. j. §. rursus. cū concor. Fallit, & gl. non dicit, quando vassallus secundus recognoscere vult dominum primum, & sibi seruire & iuramentum præstare. hoc tangitur infra, qua: olim feu. po. ali. §. j. in fi. nisi in fraudem

accepit, & hoc tenet Iac. in summa. Item, fallit, & r̄stud non est in summa, quando vasallus dat proximo agnato qui successurus est, vt infra de alie. feu. §. & si clientulus, & per quos fit inuestitura. §. sed & res. nisi amittat primus vasallus per culpam commissam in dominum, vt infra, quæ sit prima causa. be. a. §. j. Aut accepit rem feudalem à vasallo per contractum alium, & tunc aut contractus celebratur voluntate domini, aut sine, si cum voluntate domini, tunc nō resoluitur ius acceptoris resolutio iure datoris. vt. d. §. sed & res & d. §. & si clientulus, aut sine voluntate domini ipso ignorante, & tunc aut contractus est licitus & tunc resolutio & c. resoluitur ius acceptoris vt hic & in. §. rursus. aut est illicitus & tunc non resoluitur, sed statim domino feudum aperitur. infra ti. j. §. item. & de alie. feu. in prin.

Sed quid in alijs casibus à feudo, nunquid resolutio iure datoris, resoluitur de iure communi ius acceptoris? Ia. t̄git in summa. Sed dic plenius: aut resoluitur ius datoris facto suo proprio, & tunc nō resoluitur ius acceptoris, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio afferri. ff. de re. iu. non debet & ff. qui mo. pig. vel hyp. sol. si debitor in prin. de ædili. edic. bouem. §. pignus: aut facto suo & alterius, & tunc benè resoluitur, vt. ff. de pig. l. lex. & l. grege. §. i. & ij. & iij. & ita est in contractu emphyteotico. & facit. C. si pig. pignori da. sit. l. j. aut casu tunc resolutio & c. resoluitur ius acceptoris. vt hic. & inf. ti. j. §. rursus.

Quærit glo. & non intelligit se, nunquid vasallus vasalli domino domini. i. priori domino teneatur seruire? & respōdet gl. secundū illa iura quod
non,

non, infra, qua olim feu. po. alie. c. j. hodiè forte tenetur, & inferius determinabitur plenius. Tu dicas. regulariter vafallus vafalli nec olim nec hodiè cogitur primo domino feruire, vt hic, & ar. ff. quemad. vfufu. a. l. fi legatum vsum fructum. nam vafallus vafalli mei, non est vafallus meus ficut nec libertus liberti mei, est libertus meus. ff. de lib. agno. fi quis ali. §. fi quis à liberto. item nec focius. ff. pro focio. nam focius ar. ff. de ver. fig. l. Modestinus. Non tamen debet dominum offendere, aliàs amittit feu. vt. inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. illud. Fallit, quando vafallus vafalli vult recognoscere à primo domino. & ei feruire, vt inf. qualiter olim feu. po. alie. §. j. in fi. & hoc verum est quando secundus vafallus est eiusdem conditionis cum primo & eadem lege accepit, aliàs non vt. inf. de. l. cor. c. ij. §. penul. cum similibus. Tamen quidam per illud c. dicunt, quod cogitur feruire, quod falsum est, & teneatis benè in mente lectionem istam.

QVIBVS MODIS FEVDVM
amittatur? Rubrica. 5.

Continuatio istius rubricæ patet ex prin. textus, supra dictum est de acquisitione & retentione feudi, sed quia illud quod ligatur est solubile ut in autent. de nup. §. i. & corporalia sunt faciliora ad dissoluendum, quam componendum, licet in incorporalibus sit secus, ut extra. de transla. episcopi. inter corporalia, ideo post constitutionem sequitur videre de dissolutione,

Qui

Quia supra dictum est.

Videatis summarium intellectum vsq; ad. §. rursus. Si vasallus peccat in dominum amittit feudum & reuertitur ad dominum: si in alium, amittit feu. sed non reuertitur ad dominum, & h. d. vsq; ad. §. rursus. videatis literam.

Casus vsque ad. §. similiter. Auctor primo conuincit se ad præcedentia dicens, visum est de acquisitione & retentione feudi, sequitur videre de eius amissione.

Primo feudum amittitur si vasallus dominum suum in prælio pugnantem non mortuum nec ad mortem vulneratum dereliquerit.

Item amittitur si vasallus dominum cucurbitauerit, id est cum vxore domini concubuerit. Item si concumbere cum vxore domini se exercuerit, vel cum ea turpiter luserit.

Item si cum filia domini vel cum nepte ex filio, vel cum muliere filio nupta, vel si cum sorore domini in domini domo concubuerit feudum amittit, & hoc vsq; ad. §. similiter. Vide expositionem. (si enim) prima causa admittendi (dominum non ad mortem vulne.) facit pro hac litera optime. ff. quod vi aut clam. l. Si alius. §. est & alia (de) nõ debet esse in litera, (exercuerit). Nota verbum exercuerit, (luserit) ponendo manus ad pectus vel simile, sed hoc non est turpe Paduæ, nec etiam dare super spatulas Bonon. tamen turpe non reputaretur, (hæc ita) videte literam benè, nam quidam habent, hoc ita obtinet, & hæc bona, & tunc fit relatio ad proximum dictum, & dic hoc, id est, si cum sorore domini in domo domini &c. vt infra, quæ sit

fit prima causa. §. rursus. Vnde in sorore interest
vtrum in domo vel extra. In alia litera legitur sic
hæc ita obtinent, & ista mala. quia tunc ad omnia
præcedentia fieret relatio, quod non est verum.
Et nota in domo, & antequam veniam ad mate-
riam, expediam me de isto. §. similiter. vsque ad. §.
rursus.

Dictum est supra de causis quibusdam quibus
feudum amittitur, sequitur de alijs. Et quidem a-
mittitur si vasallus similiter dominum assallierit,
vel si vasallus dominum vel dominam in castro
existentes assallierit scienter. Item fratrem suū oc-
ciderit vel domini, vel nepotem, id est filium fra-
tris. Item si libellario nomine, id est, per contra-
ctum emphyteuticum amplius medietate rem a-
lienauerit, vel pro pignore dederit, ita vt transa-
ctum permittat, vel dolo hoc egerit feudum amit-
tit, & his omnibus casibus feudum ad dominū re-
uertitur, & hoc vsque ad. §. rursus. vide expositio-
nem, (assallierit) in personam (sciens) maximè (fra-
trem suum) id est vasalli vel domini (nepotem) id
est, filium fratris. Nota istam literam. Nam aduo-
cati Bonon. multum allegant eam, vt infra dicam
(libellario), id est in cōtracto emphyteutico. (vel)
dic similiter, vt quando datur ad libellū (permit-
tat) apud creditorem suum vt sua sit, vel ad alium
transmittat. Nam baratatores hoc multotiens fa-
ciunt. Nam videntes legem commissariam in pi-
gnoribus esse prohibitam, faciunt hoc, ac si no-
mine transactionis pignus recepissent, quod simi-
liter in feudo est prohibitum, vt hic & inf. de feu-
da. in vic. l. com. c. j. (his omnibus) &c. quidā ha-
bent hoc in litera: & quidam non. In ista materia
sic

IACO. DE BELVISO

fic procedam. Primò eliciam duo argumenta ad causas. Secundò veniam ad oppositionem. Tertiò ad quæstiones quæ sunt in gl. quæsite.

Nota ergo, si vasallus cum sorore in domo domini concubuerit, feudum amittit, secus si extra. Et sic nota quod ratione Loci aliquid est illicitum quod aliàs non esset illicitum. Sic & in autent. vt liceat matri & auia. §. si vero. ff. de adul. quod ait. Sed contra. Nam ex varietate loci & c. C. de tem. in te. resti. pe. superuacuum. ff. de institor. act. l. cum interdum. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. glo. nõ soluit, & est forte Brocardicum, nec inuenio alibi solutum. Soluas ergo sic, & est vera solutio: in iure scripto seruando regulariter non inspicitur locus. C. de legi. l. leges: & de iuris & fac, igno. l. constitutiones & d. l. superuacuum. Fallit aliquando, vt. C. de epi. & cle. l. non plures. de his qui ad ec. confugi. præsent. In iure autem non scripto tunc idè dico, & hoc si sit generale, vt populi Romani secus autem si sit locale, vt. ff. de legi. l. de quibus, communia prædi. l. veditor. §. si constat. in alijs autem casibus aut à iure statuitur locus, & tunc locus spectatur, vt. ff. de iusti. & iur. l. pe. §. si. aut non statuitur locus, & tunc aut est locus honestus, & super re honesta, & tunc non inspicitur, vt hic. & ff. de pœnis, aut facta. §. locus, aut est locus inhonestus & tunc inspicitur, vt. C. si mæc. ita fue. alie. ne prosti. l. si. ista est mea distinctio. Aliam etiam poteritis notare secundum me, & hæc est magis particularis. In iure scripto regulariter non inspicitur locus. Fallit in casibus alle. In iure non scripto si sit generale non inspicitur locus, si speciale tunc sic. In iudicijs vero, aut sunt iudices ordinarij aut delegati

gati: in ordinarijs autem aut sunt voluntarię iurisdictionis aut contentiosę: in voluntaria non inspicitur, vt insti. de libert. §. multis autem. In cōtentionosa, aut requiritur plena causę cognitio, aut semiplena: si plena, tunc locus inspicitur vt. ff. de iusti. & iu. l. penu. §. si. si semiplena, tūc nō inspicitur vt. ff. de interroga. act. l. noluit. §. j. In delegatis aut est statutus locus certus, aut non. Si certus locus statuatur, tunc inspicitur: si non, tunc non inspicitur vel dic vt. ff. de iud. l. si locus. In arbitris aut certus locus statuitur: & ille inspicitur, aliās nō, dummodo locus sit honestus. ff. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. In appellationibus idem vt. C. de senten. & interlo. om. iudi. l. cum sententiam. In contractibus autem non attenditur, vt. C. de contrahen. emptio. l. j. In delictis sic. Aliquādo enim pœna augetur propter locum, vt. ff. de pœnis, aut facta §. locus, & hic, aliās ex varietate loci non generatur &c. vt. C. de tempo. in inte. resti. l. superuacuum. ff. de legi. l. leges.

Item litera illa, nepotem, id est, filiū fratris facit ad quæstionem quæ multum frequentatur in Italia, & præcipuè Bonon. Nam quidam sunt priuilegiati pro se & nepotibus suis, nunquid ad filios fratris extenditur priuilegium? videtur quod sic. ff. de inoffi. testa. si instituta. §. si de inoffi. Sed ibi dicitur de nepote quo ad auum. ff. de in rē verso. l. & nil interest, & ibi etiam loquitur de nepote ad auum. Sed iste textus multum facit quod ad nepotes extendatur, id est, ad filios patris, & per istum textum obtinent aduocati in palatio Bonon. quòd ad filios fratris extēdatur, & ad hoc. C. de succes. edic. l. j.

Opponitur. j. ad §. istum & glo. tangit. Nam hic dicitur, si vasallus dominum vel dominam in castro existentes scienter assalierit feu. amittit, innuit ergo, quòd si ignoranter fecerit, feudum non amittit. Sed cōtra. inf. de no. si. for. per totum. Solutio, hic subaudi maximè.

Nota hic, quando vasallus venit contra formā iuramenti fidelitatis, feudum amittit, vt hic. Sed contra, nam propter hoc non amittit feudum, vt infra, quæ sit prima cau. be. a. §. illud. Solut glo. aut venit contra formam iuramenti fidelitatis alienando, tunc non amittit iure isto, vt in cōtrario. Sed hodiè sic. inf. de prohi. feu. alie. per Frede. §. j. aut venit contra formam iuramenti delinquendo, & tunc semper perdit vt hic.

Opponitur tertio. Nam hic dicitur, quòd si vasallus fratrem suū occiderit feudum amittit. Sed contra. inf. an ille qui occidit fratrem domini sui. c. j. Solutio aut vasallus fratrem domini occidit, & tunc non amittit, vt hic: aut suum, & tunc amittit, vt in contrario. Sed istius solutionis nulla ratio est. ideo dic: aut vasallus occidit proditori- ter fratrem domini vel suum: & tunc feudū amittit, vt hic: aut casu, vel alio modo, & tunc non, vt in contrarijs.

Nota ergo, quòd propter aliquam proditiōem vasallus feudū amittit: & meritò proditor nullū debet habere beneficium, cum beneficiū propter fidem concedatur, vt. inf. quæ sit prima causa be. amit. c. ij. & proditor nullam fidē habet. Et istę sunt duæ bonæ regulæ, vna, quòd vasallus veniens cōtra formam iuramēti feudum amittit. Alia, quòd propter proditiōem feudum amittit:

Opponitur extra glosam, ad vltimam solutionem, in qua dicitur, quòd si vasallus sine proditi-
one occiderit fratrem domini, non amittit feudū,
videtur quod omnimodo amittat. Nam qui cum
sorore domini concubuerit siue proditionaliter,
siue non, feudum amittit, vt hic, & in tertio respō-
so. Solutio, cum sorore domini concumbens, feu-
dum amittit, sed fratrem occidens, non, nisi cū di-
stinctione, vt dixi. ar. C. de rap. vir. l. j. §. pe. Et est ra-
tio, quia inter omnes iniurias lex reputat illā ma-
ximam iniuriā, & lex magis abhorret, & ideo eo
casu lex permittit vindictam, vt. d. l. j. C. de rap.
vir. & de episc. & cle. l. raptores. Sed nulla lege inue-
nitur cautū quod occidēs fratrem domini sui tā-
ta pœna puniatur. Tenent tamen Doctores, quod
defendendo se, licite potest vt j. de pace tenenda. §.
si quis hominem alium & d. l. de rap. vir.

Nota ergò quòd maius delictum est, cum sorore
domini concumbere, quàm fratrem eius occi-
dere.

Oppo. extra glo. Nam hīc dicitur quòd qui fra-
trem occidit, feudum amittit, & ad dominum re-
uertitur. Sed contrā, quia reuertitur ad proximio-
rem agnatum. inf. si de feu. fuerit contro. c. si va-
sallus. & si vasal. fe. pri. c. vn. &, an ille qui interfe-
cit fratrem domini sui: in prin. & §. j. Gl. soluit istud
contrarium & malè, aut occidit fratrem domini, &
tunc ad dominum reuertitur, aut suum, & tunc ad
proximum agnatum. Sed ista solutio non est bo-
na, quia inter eos non reperitur talis differentia,
vt hic & dictis tit.

Dicit prouectus, nonnè rationes duæ vincunt
vñam? Sed in fratre duæ sunt, ergo & c. Verum est,

F¹ quando

quando in vnum coniunguntur per ratioem, sed hic tales non reperiuntur, ergo &c. Itē regula est, quòd ad dominum non reuertitur si fratrem occiderit, vt dicitis ti. & potest esse pro gl. & sic est indistinctè, quando cum sorore domini cōcumbit, vt hīc. Sed dic aliud in fratre, aliud in sorore vt hic dixi. Et tunc dic idem esse in fratre suo & domini, q̄ ad proximum agnatum feudum reuertitur, vt in contrarijs. & quòd hic dicitur in litera, his omnibus &c. refertur ad alios casus. sic inf. ti. proximo.

Oppo. ad ver. aut si libellario, vbi dicitur quòd ad dominum reuertitur, sed contra, nā reuertitur ad proximū agnatum. inf. de suc. feu. §. j. Solutio, aut feudum est nouum, & tunc reuertitur, vt hic: aut paternum, tūc ad proximum agnatum, vt ibi. Vel hic non supererant agnati, ibi sic, & dic vt in contrario, vbi plenè notatur. Venio ad quæstiōes, & gl. tangit omnes & benè.

Quæro ergo primò, quia dicitur quòd vasallus debet dominum in prelio existentem iuuare, nunquid iuuare debet siue iustè siue iniustè prelietur? dicit glo. respon. vt inf. hic finitur. l. deinde incip. con. reg. c. j. vbi soluitur, aut dominus iuste prepreliatur, & tūc tenetur eum iuuare vt hic, aut iniuste, & tunc tenetur eum iuuare ad sui defensionem, non autem ad alterius defensionem, nisi velit. Tamè de iure canonico secus crederem. Nā misericordius est iniustè operantibus operā nō præbere, quàm si impendamus. Non enim opem fert qui ad peccandum adiuvat. Et sic vbi iniustè præliatur de iure canonico non debet eū aliquo modo iuuare. xiiij. q. vj. c. j. & hoc teneas.

Quæro secūdò, quid si dominus iniustè prælietur,

sur, & vasallus sciens, sponte incepit eum iuuare, & postea eum non mortuum nec ad mortem vulneratum dereliquit, nunquid feudum amittit? Certè non, quia sufficit, si cui vel in paucis &c. vt. C. de nego. ge. l. tutori ar. C. de ap. si quis libellos.

Quæro tertio, si vasallus in prælio brachijs abscessis vel ad mortem vulneratus, ita, quòd omnino inutilis ad auxilium domini redditur, fugit, nunquid feudum amittit? Certè casus est, quòd non amittit, vt inf. de feu. sine cul. non amit. c. ij. Item, non videtur damnum dare &c. ff. quod vi aut clā. l. si alius. §. est & alia.

Quæro, nunquid salutem domini suæ saluti debet præponere? videtur quòd sic. Nam seruus salutem domini, suæ præponit saluti. ff. ad Silania. l. j. §. hoc autem. Glo. tenet contrarium, & benè quia non tantum ius habet dominus in vasallo, quantum in seruo.

Quæro, quid si vasallus cū inimicis domini copulauerit amicitiam, vel aliter contra dominum se habuerit, vt magis inimicus, quàm amicus domini præsumatur, nunquid feudum amittit? Videtur quòd sic, arg. C. de inof. te. l. liberi. Sed casus est. inf. quot. te. sint ne ad proba. ingra. c. j. Quæritur, quid si vasallus culpam commiserit, propter quā feudum debet amittere, & dominus in vita sua non placitauit eum. nunquid heredes, domini poterūt contra eum causam excitare? Videtur quòd nō vt. C. de reuo. do. l. j. de inoffi. te. omnimodo. Tamen potest distingui: aut dominus fuit sciens & potuit eum placitare, & noluit, tunc est verum quòd dicit glo. videlicet, quòd heredes non possunt causam excitare, aut fuit ignorans, vel sciens non

IACO. DE BELVISO

potuit eum placitare, & tunc possunt heredes causam excitare. ar. ff. de inoffi. test. l. mater decedens & de pigno. ac. l. Gaius.

Quæro, si vassallus cum sorore domini cogitavit concumbere, & attentavit, non tamē perfecit, nunquam feudum amittit? Et glo. tractat super hoc distinctionem, quæ tangitur super l. si quis nō dicam rapere. C. de epi. & cle. & no. in distinctione domini Py. in rub. cum quis habet volūtatē delinquēdi &c. Sed tu distingue vt distinguitur. inf. de capi. qui cur. ven. c. si voluerit. & d. l. si quis nō dicam, & de fur. qui ea mente.

Quæro, nunquid quòd hic dicitur sit hodiè correctum, scilicet vt possit auferri feudum sine certa culpa conuicta? Certè non, cum nō inueniatur hodiè specialiter correctum, immo. inf. confirmatur, vt in auten. qui mo. na. ef. §. tribus. & inf. quōtem. mi. inuesti. pe. de. c. iij. de feu. sine cul. non amittit. c. j. & supra, de his qui feu. da. pos. §. si.

Rursus si fidelis.

Summarius intellectus istius. §. est iste. Vassallus si alienet per libellum minus medietate, & sine hærede decesserit, vel, postquam ad libellum dederit, vel pignori obligauerit, domino refutauerit, tunc feudum ad dominum reuertitur, vide literā.

Ad euidētiā istius. §. præmitto vnum. Iure antiquo vassallus potuit vendere feudum, vsque ad medietatem, sine cōsensu domini, vt. inf. qualiter olim po. fe. alie. c. j. Sed iure nouo, vendere sine voluntate domini, non posset: sed ad libellum dare sic, vbi hic. & supra tit. j. §. fin.

Iure nouissimo nullo modo alienare potest sine vo-

ne voluntate domini, vt. inf. de prohi. feu. alie. per Lotha. & de prohi. feu. alie. per Fre. in princ. Item sciatis quod iste. § loquitur de licita alienatione. Sed præcedens de illicita. Aduertatis ergo ad casum. Miles quidam habens castrum in feu. minus medietate cuidam dedit ad libellum, vel fortè in feudum concessit, postea sine hærede decessit, nunquid feudum amittitur? Certè sic, & redit ad dominum. Idem, si postquam ad libellum dedit, vel pignori obligauit, domino refutauerit, tunc enim ille qui ab eo accepit nullo iure aduersus dominum se tueri potest, & h. d. Videte expositionem. (minus medietate) & idem si medietatem. inf. de feu. ali. §. j. (dederit) & sic licitè iure isto vt dixi vt. inf. de ali. feu. §. & si clientulus. (Refutauit) vasallus, quòd potest etiã domino inuito. vt inf. de vas. qui contra consti. Lotha. c. j. §. fi. (nullo iure) nisi velit priori domino seruire, & ab eo feudum tenere, vt. inf. qua. olim feu. alie. potest. c. j. §. j.

No. ergo resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris, & de hoc no. supra ti. j. §. rursum.

Quid, si culpa datoris ius suum dissoluatur, nunquid eodè modo resoluitur ius acceptoris? Certè sic, siue culpa, siue alio modo dissoluatur, ar. istius. §. & supra ti. j. §. fi. Sed quid, si refutatõie vel morte ius datoris resoluatur, nunquid acceptor aget de euiçtione? Respon. aut acceptor accepit sciens vel ignorãs. Si sciens, nõ agit, nisi stipulatus vel pactus. Si ignorans, sic. vt inf. de inue. de re. alie. fac. c. j.

Sed quid, si propter culpam dans feudum amiserit, nunquid accipiens agere poterit de euiçtione? Certè sic ar. ff. so. ma. l. pe. circa prin. ff. loca. si merces. §. conductor.

Præterea.

Casus. si frater maior, ad quem feudum pertine-
re debet, fratrem minorem consenserit inuestiri,
vt feudum habeat, postea reuocare non potest, &
hoc vsq; ad. §. item.

Casus. Comes vel Baro habet filium minorem
bonæ vitæ, pulchræ formæ, magni valoris: habet
etiam filium primogenitum malę vitę & hebetem
& negligentem: fecit minorẽ de feudo à domino
inuestiri, primogenito cõsentiẽte, pater moritur,
vult feudũ postea reuocare, nunquid potest? Certẽ
non. Et ista quæstio fuit de facto in Almania. Vide
expositionẽ. (cõsenserit) tacitẽ vel expressẽ, (eos)
etiam extraneos (habet) vt inf. si de feu. fue. cõtro.
c. Titius. & inf. de alie. feu. c. j. §. j.

Quærit gl. nunquid oportet quod expressẽ cõ-
sentiatur? Certẽ non, immo sufficit, quocunq; mo-
do siue expressẽ siue tacitẽ, vt infra de prohi. feu.
alie. per Lotha. impe. c. j. & ibi no.

Item si fuerint &c.

Casus. Si duo fratres feudum inter se diuiserint,
& vnus plus medietate suæ partis alienauerit, & si-
ne hærede legitimo decesserit, ad dominum feu-
dum reuertitur. Vide literam.

Casus. Quidam castrum quoddã accepit in feu-
dum eo tenore, vt frater suus cum eo partem ha-
beret, postea feudum inter se diuiserunt. Ille autem
qui partem accepit, plus medietate alienauit, & si-
ne hærede legitimo decessit. Quæritur, vtrum feu-
dum pertineat ad dominum vel ad fratrem? Certẽ
ad dominum. Vide expositionem, (accepit) eo te-
nore, quòd simul succedant, (medietate) suę partis.

Iste.

Iste. §. est subtilis, & alibi tractabo eum.

Oppo. gl. nam indistinctè videtur ad dominum pertinere, vt inf. quæ sit prima causa benefi. amit. c. j. §. fi. Sed illud intelligas cū determinatione istius. §. & quod ibi dicitur: reuertitur ad dominū, verum est, cum sine hærede legitimo decesserit. tamen litera illa loquitur indistinctè.

Item alio modo oppo. gl. & videtur quòd ad proximum agnatū pertineat. inf. quæ fuit prima causa. c. j. §. pe. So. hic peccauit alienando, ibi alio modo. Sed gl. hic videtur tenere quod reuertitur ad dominum: alibi tenet contrarium. inf. de suc. feu. §. hoc quoq;, & ibi patet.

Oppo. extra glo. nam videtur quòd ad fratrem debeat pertinere. inf. de suc. feu. §. hoc quoq;. So. aut est paternum, & reuertitur ad fratrem, vt ibi: aut nouum, & tunc ad dominum, vt hic. Sed quæ est ratio? Respon. hic feu. peruenit à fratre ad fratrem, ibi à genere & à principe habet feudum, & ideo hoc factum fratris præiudicat fratri, ibi non. arg. ff. de inter. & re. l. iij. & de iure pa. l. iij. & l. diui fratres. Et est not.

Oppo. nam hic innuitur quòd nō reuertitur ad dominum si sit legitimus hæres, sed ad filium, sed contra. inf. si de feu. fue. contro. c. Titius. & glo. est contra. inf. de suc. feu. §. hoc quoq;. & quæ fuit prima causa bene. amit. §. fi. & supra. c. §. item si fratrem. ver. aut si li. Item, quòd non ad filium debet reuerti, videtur per locum à diuisione, quia aut filius non succedit patri in hæreditate, & tūc nec succedit in feudo, aut succedit in hæreditate, & tunc non potest venire contra factum patris. vt inf. an. ag. vel si. de. c. j. So. dic quòd nec hic

nec ibi reuertitur ad filiũ, filius tamen fa. non admittit dominũ nec fratrem, sic. ff. de inoff. test. l. pap. §. quoniam autem, & de le. j. l. plane. §. si coniunctim. Hæc solu. non placet, vt. d. c. Titius. Dic ergo aut nouum, aut paternum fuit feudum, sed in paterno vocantur agnati, vt ibi. In nouo autẽ, filius facit partem licet non vocetur ad partem, vt hic, & dictis legibus.

Sed quare hic pactum non operatur idem, in nouo, quòd ibi antiquitas in paterno? & dic vt ibi no.

Vltimò nota quòd iste. §. potest intelligi duobus modis. Vno modo secundum gl. altero, quando alter fratrum tantummodo fuit inuestitus in casibus quibus quæritur vtrique, & succedunt ad inuicem, vt no. supra de his qui feu. da. pos. §. cum vero.

Item si quis feudum.

Si vafallus feudum in curte domini vel extra curtem habuit, cum dominus districtum vel honorem haberet, pro nulla parte potest feudum alienare sine domini consensu, & hoc dicit vsque ad finem. Vide literam.

Casus. Quidam Comes vel Baro, alicui militi in curia sua concessit aliquod mansum in feu. Quæritur an idem vafallus partem aliquam istius mansi poterit alienare, vel libellario nomine dare sine domini voluntate? & certè non. Nam nec obligare quidem potest. Idem est, si extra curtem habeat, & dominus districtum vel alium honorem habuerit, quia si tunc sine voluntate domini aliquid alienauerit, feudum ad dominũ reuertitur. Vide expo-

expositionem, (in curte) multipliciter exponitur, id est in camera Regis. Sicut ego percepi annuatim trecentos florenos de camera Regis Caroli in Sicilia, aliàs intelligitur in curte, id est, campa, vt quia quolibet die percipiebat certam mēsuram vini, & certos panes de cāpa Regis, & sic hic: vel dic in curte. i. in aliqua villa vel castro, & potest hic intelligi, in aliqua parte etiam minus dimidia. inf. si inter dominum & vas. §. si vero.

Distingue ergo circa istum. §. aut vasallus habet feudum in curia domini, aut extra. Si in curia, tūc non potest aliquo modo alienare, vt hic in prin. Si extra, tunc aut dominus habet districtum vel honorem, tunc non potest, vt hic in fi. aut nō habet, tunc aliter de iure veteri, aliter de iure nouo. Nam de iure veteri, vasallus potuit alienare vsq; ad medietatem sine consensu domini inf. qua: olim feu. po. alie. c. j. & sup. e. §. item si fratrem. & §. sequenti. & §. item si fuerit: de iure nouo, vēdere non potuit, sed libellario nomine dare, vt sup. §. rursus, & no. inf. de suc. feu. §. j. Iure nouissimo nullo modo alienare sine volūtate domini potest, vt inf. de prohi. fe. ali. per Lotha. in prin. & de prohi. feu. alie. per Fre. c. j. §. j.

EPISCOPVM VEL ABBATEM

vel Abbatissam feu. dare non
posse. Rub. 6.

Huius rubri. continuatio sumitur ex ti. sup. de his qui feu. da. pos. in prin. quia ibi dictum est de praelatis ecclesie, & qui feudum dare possunt, ideo sumpta inde materia, sequitur præsens titu.

. Item si Episcopus.

Iste tit. totus diuiditur in tres partes. In prima parte tractat, an prælatis ecclesiarum possunt dare in feudum? In secunda, an fœminæ succedant in feudum? In tertia, an mutus succedat in feudum? Prima pars, durat vsque ad. §. quinetiam. Secunda vsque ad §. mutus. Tertia, vsq; in fi. §. Vt meliùs procedam, videatis intellectû summarium vsq; in fi. ti.

Papa Vrbanus inhihet prælatis ecclesiæ, res ecclesiæ in feudum dare in futurum. Sed consuetudo feudalis confirmat dationem præteritam, & permittit etiam dare in futurum, si est ecclesiæ cõfuerudo. Secundò, dicit quòd existente filio, regulariter fœmina non succedit. Tertiò dicit, quòd mutus non retinet feudum. Si tamen magnum sit, & ipse est inops, tantum ei relinqui debet, vnde sustineri possit, & hoc vsq; in finem. Videatis literam. Casum aduertatis vsq; ad. §. quinetiam. Diuiditur tamen ista prima pars in tres partes. Primò prohibet res ecclesiæ in futurû in feudum dari. Secundò, prius datum cõfirmat. Tertiò, si consuetudo sit ecclesiæ feudum dare permittit. Prima pars durat vsq; aduer. quod autem. Secunda, vsq; ad ver. idem iuris. Tertia, vsq; in fi. §. Dic ergò, Papa Vrbanus prohibet prælatis ecclesiæ res ecclesiæ in feudum dare quæ eis subiectæ sunt, & si contra fecerint non valet. postea confirmat feudum datum ante eius prohibitionem, deinde permittit personis ecclesiasticis res ecclesiæ in feudum dare, si antiquitus ecclesiæ fuerit consuetudo, alias enim ipso iure non valet datio, & h. d. vsque ad

que ad. §. quinetiam. Vide expositionem. (quæ) scilicet res, (eis) scilicet prælatis (subiectæ sunt), id est, tempore sui ingressus in feu. data non inveniunt, eorum tamē erat consuetudo aliqua, in feudum dare aliquam rem, vt differant à sequenti: vel dic simpliciter, id est, non erat consuetudo ecclesiæ feudum dare (vigorem) illa datio in feudum, (ante) decretum Papæ (datū) legitimè, id est, secundum iura, quæ eo tempore obseruabantur, aliàs secus, vt ar. in autent. de incest. nup. §. ij. & ut factæ. no. consti. in princ. & §. j. & ij. (debet) secundum consuetudinem tunc obtinentem (feudum dare) de aliquibus rebus ecclesiæ. Hoc solum aduertatis ad differentiam casum. In primo casu Papa prohibet res ecclesiæ in futurum in feudum dari. Secundò, præteritam dationem confirmat, & meritò, cùm leges dant formam futuram futuris &c. C. de legi. l. leges: in autent. vt fa. no. consti. in prin. In tertia uerò parte permittit Papa res ecclesiæ in feudum dare, si ecclesiæ sit consuetudo. De ista materia uideatis quòd dixi sup. de his qui feu. da. pos. in prin. Vbi ple. no.

Quinetiam.

Casus. regulariter fœmina non succedit in feudum filio relicto masculino, licet hoc actum fuerit in datione feudi. Filio enim masculino relicto, vltèrius fœmina non admittitur. Et hoc vsq; ad. §. mutus. Vide expositionem. (masculo) siue fœmina, secundū gl. (non admit.) hæc regula bona est. Nota ergo, ex quo masculus superest, nō succedit vltèrius fœmina, vt. inf. de eo qui si. vel suis hæ. c. j. circa prin.

IACO. DE BELVISO

Quærit gl. quid, si vasallus decedat relicto filio
 masculino & fœmina, nunquid vterq; succedet? cer-
 tè non, sed masculus tantum, per. §. istum. & per. c.
 alle. inf. de eo qui si. vel suis. c. j. in prin. & inf. ti.
 ij. §. ij.

Quærit glo. incidenter, quid si masculus subito
 post mortem patris moriatur, vel natus illico de-
 cesserit, nunquid fœmina succedit? Gl. dicit, quòd
 sic. ar. ff. de iniu. rup. testa. l. posthumus. Parum fa-
 cit, quia in vita patris decessit, pro gl. facit. C. cõ-
 munita de le. l. si. §. sed quia & de bo. quæ lib. l. si. §.
 si. & de vi & vi ar, l. qui post & ff. de iniust. test. l.
 filio. tamen contrarium facit. C. de posth. he. l. ij.
 & ij. & ff. de lib. & posth. l. quod dicitur. Teneas ta-
 mē opi. glo. quia inuestitor & inuestitus videntur
 hoc voluisse per pactum, quod fœminę succedat.
 & propter præcedentem voluntatem interdum re-
 ceditur à iure communi, ar. in auten. de hæ. & fal.
 §. si quis autem non implens. cum seq. §. & facit. ff.
 si cer. pe. l. cum quid. & depo. l. j. §. si conuenerit.

Et no. quòd hæc consuetudo quòd fœmina
 non succedat, nec continet æquitatem nec iuris
 rigorem, quia est contra pactum. & videtur esse
 contra domini & vasalli intentionem, debet ta-
 men seruari si feudum est simplex & datum est ad
 rectum feudum, & istum. §. vidi de facto in regno
 Siciliae.

Mutus.

Iste. §. potest intelligi dupliciter, quòd loquatur
 de feudo paterno, vel de nouo: melius est quòd in-
 telligatur de nouo. Dic ergo. Marchio Comes vel
 Baro militem quendam inuestiuit, postea ex acci-
 denti

denti miles iste factus est mutus, nunquid potest
 feudum retinere? Certè non. Et intelligo de muto
 qui nullo modo loquitur. Si tamen amplū sit feu-
 dum, & miles sit inops, tantum ei debet relinqui
 de quo possit sustētari. & his omnibus casibus feu-
 dum amittitur & reuertitur ad feudum. & h. d. vs-
 que in finem. Videte exposi. (Mutus) post inuestitu-
 ram factus, & sic ex accidenti, (feudum) nouū (nō
 loquitur) secus si loqueretur improprie. seu tardè
 insti. de inuti. stipu. §. mutum. &, quibus non est
 permis. fa. testa. §. item surdus. (his omnibus) ali-
 quando dixi his omnibus, id est, hoc casu, & sic
 plurale resoluitur in singulare. Sed nunc dico his
 omnibus, tribus casibus. In præmissis tamen casi-
 bus nil est dictum expresse tacitè intelligitur. In
 primo enim casu amittitur & reuertitur ad eccle-
 siam. In secundo si non sit masculus nec pactum,
 reuertitur ad dominum. In tertio idem, de quo nō
 est dubium. Et aduertatis ad glo. quia posset nos
 ducere in errorem. Opponit glo. sed obscurè per
 locum à diuisione. Aut iste. §. loquitur de muto à
 natura aut ex accidenti. de muto à natura nō po-
 test loqui, quia ille potest feudum acquirere, vt. ff.
 de reg. iu. l. vbi non voce, ergo multo fortius po-
 test retinere, ar. ff. de superfi. l. j. §. quod ait. &, de
 va. & extraor. cog. l. j. §. perinde. &, de his q̄ sunt sui
 iuris. l. patre. De muto ex accidenti non, quia o-
 mnis homo ante vltimam spiritus respirationem
 mutus efficitur, & sic omnis homo feudum amit-
 tit, nec ad heredes transiret, quod esset absurdum.
 Dicit glo. amice tu nimia subrilitate loqueris, igitur
 loquela tua non est admittenda. ar. ff. qui. mo.
 pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. si debitori. &. C. ad Treb.
 l. pe.

1. pe. Sed gl. non benè aperit nec per omnia benè dicit. Redeo ergo ad oppositionem, vt eam melius videatis. Opponit gl. sic, aut loqueris de mutò à natura, & talis feu. acquirit, ergo & retinet. Adde verum hoc esse, siue sit paternum, siue nouū. Nouum enim acquirit, cum quilibet hoc faciat, vt. inf. per quos sit inue. c. j. §. pe. ergo & antiquum à simili: igitur & retinet quæsitum. Aut loqueris de mutò ex accidenti, & tunc quia omnis homo in vltimo articulo vitæ sit mutus ante vltimā vitæ respirationem, feudum amittit in vita, & non transit ad hæred. Hoc non est verum, quia aliquando in vita amittitur, & transit ad successores, vt inf. si de feu. fue. contro. si vasall. & c. Titius, & si vasallus fe. pri. c. j. Quod ergo dicit gl. quòd nimia subtilitas & c. hoc fateor, vt. C. ad Treb. l. vt act. ab hæ. & contra. l. j. & d. l. sicut, §. si debitori. ff. qui mo. pig. vel hyp. sol. Et no. q̄ hæc secunda opi. est de puncto tēporis de quo loquebatur Io. ff. de inte. resti. l. non solū in prin. & quòd me. causa. l. sed & partus. §. si. Sed ad daclara. op. & earum respon. quæro nunquid in mutò ex accidenti intelligitur iste. §. Gl. dicit q̄ sic. & hæc est prima pars gl. Venio ad secundam partē. Quærit gl. de quo feu. intel. §. iste? Quidā dicunt de paterno. vt inf. an mu. vel ali. imp. c. j. alij dicunt de nouo. Gl. intelligit etiam de nouo & benè, sic etiam dicitur in paruula summa. Et ego probo sic. Nam litera ista dicit retinere, & non dicit acquirere: sed feu. retinetur postquā est acquisitum. quia prius est acquisitio, & inde sequitur retentio. Acquiritur autē inuestitura vel successiōe vt inf. de feu. co. c. ij. & de cōsu. rec. feu. c. j. ergo iste mutus feu. acquisitū volebat retinere. ergo

go ipse de eo feu. erat de nouo inuestitus. Antiquū autē non vult retinere, sed acquirere, nisi esset filius, sed ille. §. loquitur generaliter.

Quæritur de quo mutō intelligit iste §? Aut loqueris de paterno feudo, tunc non refert, vt. C. de acqui. pos. l. donatarū. & ff. de mu. l. deniq; §. si. & l. cum mandato. Si de nouo, tunc loquitur de mutō ex accidenti, non à natura. Nā si à natura, tunc non reuocaretur. ar. C. de act. & ob. l. sicut. Et nō hic quòd legitimè factum est, ex superuenienti casu irritatur, quod dic vt in gl.

Vltimò opponitur. inf. an mutus vel ali. imper. c. j. vbi secundum Ob. & alios potest mutus feudum retinere? So. aut est feudum nouū, aut feudum paternum. Sed nouum non potest retinere, vt hic, si paternum, sic, vt ibi. Et ratio est, quia cū quis dat feudum nouum, dat loquenti, & sic non videtur animum habere quod alius retinere possit, quam ille qui loquitur. & ideo ipso facto mutō reuocatur. Sed in paterno sciuit vel scire debuit quod mutus potuit habere successorem. Et hoc considerare potuit, & si nō fecit nec sibi prouidit, sibi imputet. & istud alibi non tangitur. Sed diceret prouectus, nonnē ille qui loquitur sic potest fieri mutus, & sic dominus debuit hoc considerare, sicut alius, mutum potest habere successorem? Certè sic, sed non est ita verisimile, vt ipse qui loquitur postea fiat mutus. ar. ff. de le. l. nam ad ea, & quia aduersa fortuna hominū non est speranda, ff. de ver. ob. l. inter stipulantem. §. sacram.

Quæres à me rationem, & mihi sine ratione nō credes, quare mutus nō retinet feudum? Respon. quia seruire non potest. Sed objicis immò potest, quia

IACO. DE BELVISO

quia retinet intellectū & vires? Respon. immò non potest, quia seruitium consistit in locutione, vt. inf. de for. fi. & de no. fi. for. Et no. secundum omnes, quod siue feudum sit paternum siue nouū semper saltem potest retinere, vnde possit se exhibere, vt hic.

DE NATURA FEVDI.

Rub. 7.

Continuatio huius rub. sic potest fieri. Quia illud quod dictum est sup. de his qui feu. da. pos. §. j. est correctum, ut patet in isto ti. Ideo istum ti. ponit.

Natura feudi.

Summarium intellectum istius ti. videte. Maiores olim sine culpa non poterant feudum à vassallis suis auferre: minores poterant. Hodie est idem in omnibus, vt hic dicit. Videatis literam. Casus. olim si Imperator dabat feudum Marchioni vel Comiti vel Baroni, vel etiam ipsi alijs dederant, sine culpa commissa & conuicta, non poterant ab eis feudum auferre. Minores verò feudum concedentes, sine culpa auferre poterant: nisi Romæ hostem fecerint, vel nisi feudum emerint. Hodie autem idem ius in omnibus seruetur, videlicet vt nullus vassallum sine culpa feudo priuare possit. Videatis expositionem (Marchiones). No. quòd Imperator communiter maiores inuestit, aliquando tamen alios, vt infra, quis di. Dux, Mar. Co. Capita. de his patet sup. de his qui feu. da. pos. ij. Respõ. (maiore) vt à nemine possit auferri sine culpa.

No. ergo hic duo primo, quòd iure antiquo ex
perfo-

personarum qualitate & differentia olim erat illicitum quod aliàs erat licitum.

Secundò no. quòd in feudo tollitur personarũ differentia. Sed licet hoc hodiè sit verum quo ad feudi priuationem sine culpa non faciendam, tamen quo ad alia benè est hodiè differentia. Nam maiores hodiè magis puniuntur pro pace violata, quàm minores, vt infra de pa. iur. fir. §. si quis ante. Itèm maiora feuda non diuiduntur, minora sic. inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea. Itè in feudo Marchionatus, Ducatus, & Comitatus non est successio, sed hodiè sic vsurpatur, vt infra, de ali. feu. §. si. & ti. seq. Item not. quòd feudum ab initio sponte concessum non potest postea auferri sine culpa cognita & commissa, & sic hodiè remanent differentia. Et sciatis quòd hic sunt quatuor brocard. & gl. non soluit. Primum est quòd ratione personarum quid dicitur licitum quod aliàs esset illicitum, & glo. arguit pro vt. ff. de proba. cum de indebito. & insti. ad l. aquil. §. ij. & C. de procu. l. in litem. Sed non arguit contra. Sed tu potes arguere contra, vt ff. de ver. obl. l. cum seruus. & de re mili. l. iij. §. fin. in autent. de mona. §. hinc autem nobis. Distingue aut loquitur de iure diuino, aut de iure humano. & si de iure diuino, tunc nulla est exceptio personarũ, vt in autent. de mona. §. hinc autem nobis. Si de iure humano, tunc, aut est licitum simpliciter, & tunc nulla est distinctio personarum. idem si sit simpliciter illicitum. Aut est licitum secundum quid, & secundum quid illicitum, & tunc est personarum discretio, vt hic. Quia aliquando licet maioribus quod non licet minoribus, & aliquando contra, & aliquando ma-

IACO. DE BELVISO

gis punitur maior quam minor, aliquando econtra. Secundum Brocardum est, aliquid licet ab initio quòd non postea. Aliter tamen glo. elicit istud Brocardum, scilicet, quod ab initio est voluntarium, ex postfacto est necessarium, per. l. C. de act. & ob. l. sicut, cum suis concor. No. ergo regulā, quod ab initio est voluntarium, ex postfacto est necessarium, vt. d. l. sicut. Fallit in societate, mandato, deposito, precario & commodato, & no. hic in. d. l. sicut. vel aliter potes soluere, aut ab initio quid fit voluntarium & legitimè nūciatum, & tunc ex postfacto necessarium. aut fit illegitimè & contra iura & tunc semper est voluntarium, vt. C. de agro. & censi. l. quemadmodum. ff. de adop. post mortem, & ibi tangit glo.

Tertiū Brocardū est, quod licitū est ante, quod postea non licet. ff. de ferijs. l. j. de procu. sed & hęc. de of. præto. si senatus. nec expedit ponere casus omniū legum propter breuitatē temporis, sed ar. contra. ff. de iudi. l. ij. §. si. ff. de ritu nup. si quis tutor. §. quamuis. Et si volumus ampliare istud Brocardum, possumus aliter dicere quam alibi continetur, & sic: licitum est ante, quod non postea licitum: & non licitum est ante, quod postea est licitum: & quod non licet ante, nec postea licebit.

Distingue ergo, aut causa permanet eadem postea, quæ fuit ante, aut mutatur. Si permanet tūc quod ante licitum, & post erit licitum, & quod ante non erat licitum nec post, quia ius non variatur. Et hoc regulariter obtinet in permissis & prohibitis omnino: aut causa mutatur, & tunc, aut quia noua causa tendit ad casum permissiōis, aut prohibitionis. Si permissiōis, tunc quod ante nō
erat

erat licitum, licebit postea, & ita intelligitur. ff. de iudi. l. ij. §. penul. & d. l. si quis tu. §. quamuis. Si ad casum prohibitionis, tunc quòd ante licet, postea nò licebit, vt hic in prin. & d. l. sicut. Et teneas benè in mente, nec alibi sic inuenies.

Quartum brocardum est. quòd quis non debet duplici damno affligi, vt colligitur hic in fi. super verbo restituendum est & c. ff. de condi. ob cau. si pecu. §. pe. ff. de pæn. l. sanctio legum. ff. de iure do. iure succursum. C. de epi. aud. tam dementis. Còtra ar. ff. de transac. qui fidem. C. de transac. cum proponas. & l. si quis maior. In decretis soluitur sic, aut afflictiò est per se sufficiens, & tunc non afficitur duplici damno, aut non, & tunc sic, vt ff. ad. l. Ro. de iac. l. nauis ho. §. pe. & fi. & ista est solu. 7. q. j. cum percussio. Vel aliter, & ista communiter tenetur: regulariter nò debet quis duplici damno affligi, ne afflicto addatur afflictiò. Fallit vbi peccatum vel culpa suadet oppositum, vt ex. l. in glò. alleg. colligi potest. Opponit gl. & non soluit, hic dicitur quòd feu. emitur, contra. inf. de feu. da. in vicem. l. com. c. j. So. aut feudum recipitur à domino, & tunc non emitur, vt in contrario, aut à vassallo, & tunc bene potest emi vt hic, & de hoc plane dixi, sup. de his qui feu. da. pos. §. fi.

DE SVCCESIONE FEV-

di. Rub. 8.

Continuatur sic, sup. in ti. de his qui feu. da. pos. §. & quia. & §. hoc quoq; sciendum, dictum fuit de successione feudi. Sumpta inde materia, sequitur hic de successione feudi.

Sequitur &c.

IACO. DE BELVISO

Titulus iste vsq; ad finem, diuiditur in quatuor partes. Primò de successione feudi in genere. Secundò in specie de successiõe collateralium in feu. paterno. Tertiò de successione filia. Quarto de succes. collateralium in feudo nouo. Prima pars vsq; ad. §. hoc quoq; Secunda vsq; ad. §. filia. Tertia vsq; ad. §. in alia. Quarta vsq; in fi. Vt ergo breuius me expediam, vide summariũ intellectum totius tituli. Casus breuis. Decedete vas. ab intest. succedunt filij masculi tantum æqualiter, & nepotes ex filio in locum sui patris. Sed ex testamento nulla valet ordinatio. In feu. paterno frater fratri succedit. Filia in feud. non succedit, nisi per pactum. In feud. nouo frater fratri non succedit; nisi aliter per pactum conueniat. &, h. d. videlicet literam. Casus vsque ad. §. hoc quoque. Primò auctor se continuat dicens. Sup. de acquisi. feu. & eius retentione dictum est, sed quia de modis acquirendi est successio, ideo sequitur de suc. feu. videre. Secundò dicit quòd mortuo vas. filij æqualiter succedunt exclusis fœminabus, & si filius moriatur, nepotes in locum patris succedant, ex testamento autem nulla est ordinatio defuncti, & h. d. expositio literæ. (decedit) ab intestato (tantum) non filia (patris) & sic descendit in stirpem non in capita, & facit insti. de hære. ab inte. §. cum filius. & C. de suis & le. hæ. l. ij. (loco sui patris) etiam cum patris, vt inf. de na. suc. feu. ver. succedit, vbi de hoc (ordina.) si non est domini voluntate habita, (defuncti) scilicet vasalli, & facit inf. qua olim po. feu. ali. §. donare, & de prohi. feu. ali. per Fre. §. j. & extra de præb. c. j. & in decre. 8. q. j. per totum (manente) & sic ne. quòd vas. nõ disponit de feu. quòd transi-

transitorium est ad successores ex vi concessiōis, sicut nec prel. no. ff. de tute. l. tutela, & sup. epif. vel abba. in prin. &, qui suc. te.

Hoc quoq;

Istum. §. intelligo in pater. feu. non in nouo. Vi de casum. Pono ergo. Duo fratres in antiquo feu. primo successerunt, & feud. peruenit ad vnum tantum, vel ad vtrunque pro parte per diuisionem, deinde alter partem suam alienauit, vel fecit inuestire filiam suam & decessit sine filio masculino. Quæro ad quem pertinet feu? Respon. Certè ad fratrem superstitem, vel ad proximos agnatos, olim vsq; ad quar. gra. hodiè vero vsq; ad septi. &. h. d. Vide expo. (feu.) id est, paterni, (filiam suam) quæ regular. non suc. in feu. & dic me fratre non consentiente masculino. No. hic, quòd si filius superesset non reuertitur ad fra. (ad me.) alium fra. (alij dicunt ad 7. gra.) in collateralibus. De hoc dic, vt sup. de his qui feu. da. pos. §. hoc quoque. Aduertatis, quia recitabo magnam gl. in tribus contra. & subiiciam triamea contraria. Opp. ergo hic, quòd mortuo feudum reuertitur ad fratrem superstitem, & sic in vita fratris non reuocatur, contra. inf. si de feu. fue. contro. c. Titius. Gl. soluit & benè, aut enim alienatio facta est iure & consuetudine approbante, tunc non in vita sed demum post mortem reuocatur, vt hic, aut consuetudine refragante, tunc in vita reuocatur vt ibi. Sed quæro quando dicitur fieri alienatio iure & consuetudine permittente? Certè iure veteri vsq; ad medietatem per venditionem vel per libellum, inf. qualiter olim feu. po. alie. in prin. iure nouo per libellum tantum vsq; ad me-

ditatem fiet alienatio, sup. qui. mo. feu. alie. §. itē
 si fratrem. & §. si. Iure nouissimo omnis alienatio
 prohibetur. inf. de prohi. feu. ali. per Fre. §. omnis,
 & ideo hodiē agnatus omnē alienationem reuo-
 cat, & etiam in hac parte hodiē corrigitur iste. §.
 quia nō expectata morte fratris, hodiē proximus
 agnatus reuocat alienationem, & sic expedita glo.
 vſque ad ver. quōd intelligitur &c. Opponitur,
 hic dicitur quōd feudum reuertitur ad fratrem,
 contra. inf. quæ sit prima causa be. amit. §. si. Glo.
 soluit duobus modis & benè. Vno modo sic. Aut
 feudum est nouum, & tunc reuertitur ad dominū,
 vt ibi, aut paternum, & tunc ad proximum agna-
 tum vt hic. Alio modo sic. Aut supersunt agnati &
 tunc reuertitur ad eos vt hic, aut nulli supersunt,
 & tunc ad dominū vt ibi. Glo. probat per duas ra-
 tiones quod ad agnatum pertinebat, quia agna-
 tus etiā olim præferebatur in prohibendo & re-
 dimendo, ergo & per consequens in reuocādo de-
 bet præferri. inf. qua: olim feu. po. alie. §. porro. er-
 go idem in succedendo. Præterea cum vasallus pec-
 cat in alium à domino, feu. ad agnatum pertinet
 non ad dominum. inf. an ille qui inter: fra. domi-
 ni fe. amit. c. i. & si de feu. fue. contro. c. si vasallus,
 ergo agnatus præferendus est domino. Soluit
 gl. tertio & malè, aut supersunt filij tantum, &
 tunc reuertitur ad dominum, aut supersunt filij &
 agnati, vel agnati tantum, & tunc reuertitur ad
 agnatum vt hic, & sic gl. sentit, quod patre alienā-
 te feudū nunquam reuocatur, ar. inf. si de feu. fue.
 contro. c. si vasallus. Sed sequēs gl. dicit contrariū.
 Ista gl. benè dicit in agnatis, de filio patet inferius.
 in agnatis, contra dicit glo. sup. qui mo. feu. amit.

§. itē si fuerint. Opponitur, hic dicitur quòd pertinet ad fratrem, contra sup. qui. mo. feu. amit. §. item si fuerint. Sol. ibi nouum, hic paternū. & est ratio quia in feu. nouo, facto fratris nō potest feudum descēdere in fratrem, ideo nocet factum fratris, vt ibi. Secus in antiquo feu. quòd à genere descendit. ar. ff. de iure patro. l. iij. & l. duo fratres. & ff. de interdi. & relega. l. iij.

Opponitur, hic dicitur, quòd si moriatur sine hærede pertinet ad fratrem, sed si cum hærede, nō pertinet ad fratrem, sed ad hæredem. Sed contra. inf. si de feu. fue. contro. c. Titius. So. vt dixi sup. qui. mo. feu. amit. §. item si fuerint. Sed illa solutio hic non est bona, quia hic admittitur ad partem frater superstes, ideo potest aliter dici, quod ibi loquitur in nouo feudo, hic in paterno. Sed hoc est falsum, quia vt ibi apparet, ibi loquitur etiā in paterno, ideo dic aliter, aut pater alienat consuetudine, & iure permittente, aut consuetudine refragante. Primò casu pertinet ad filium, vt hic & inf. de alie. feu. §. & si clientulus. Secundò casu ad agnatos vt in contrarijs.

Opponitur, hic dicitur, quòd si fecit inuestiri filiam, nihilominus ad agnatos pertinet feudum, contra, infra. quemad. feu. ad si. per. c. vni. in summa paruula malus datur intellectus, ibi enim dicitur, quòd istud c. loquitur in feu. no. sed hoc non est verum, ideo dic: aut viuēte vas. vassallus fecit inuestiri eā, aut eo mortuo amore patris dominus eā inuestiuit. Primo casu nō præiudicatur agnatis, vt hic. Secūdo casu sic, vt in cōtrarijs. Ratio est, quia ipso viuente si inuestiatur filia non tollitur spes agnatis de successione in feudum, quam habent vt

succedat in feudum, vel eo mortuo, vel quia mul-
 tis modis potest amitti etiã eo viuo. Sed post mor-
 tem certum est nil tale posse accidere, & dic, vt no.
 d. ti. quemadmodum feu. ad fi. perti. Quæres ergo à
 me nunquid aliquo casu vas. potest præiudicare
 agnatis propter filiam? Et dico quòd non ipso vi-
 uente, titulum autem istum intelligo quãdo mor-
 tuo vasal. sit inuesti. per dominum vt dixi. Quærit
 gl. quid si frater consentit fratri alienanti, nun-
 quid consensus nocet filijs? Gl. arguit pro & con-
 tra, & soluit: aut est nouum, & nocet aut antiquũ,
 & non nocet. Gl. tamen proxima superior videtur
 tenere quòd etiam in antiquo filio nocet, sed non
 agnatis. Quæritur si vasallus perdit feu. culpa sua
 mediante siue delicto, non tamen alienando, nũ-
 quid alij præiudicat? Gl. dicit quòd sic, vt inf. quæ
 fuit prima causa be. amit. §. pe. & de na. fe. in prin.
 & de pron. feu. ali. per Fre. §. insuper. Tu distingue
 in feu. aut est nouum, aut antiquum. Si nouum re-
 gulariter tũc patris factum nocet filio, & dicit gl.
 hic quæ incipit, quid ergo & c. arg. inf. si de feu. fue.
 contro. c. si vas. Si est antiquum, aut pater alienat
 feu. aut cõsentit alienanti, aut culpam contrahit.
 Primò casu aut legitimè alienat & iure permittẽ-
 te, & tunc succedit filius, vt hic, & nõ nocet sibi fa-
 ctum patris, vt. d. §. item si fuerit. & d. §. & si clien.
 aut non est legitimè, tunc si ex hæreditate patris
 peruenit aliquid ad filium vel peruenire potest, re-
 pellitur filius, nec succedit nec reuocat, & sic factũ
 patris sibi nocet, vt hic in gl. & inf. si de feu. fu. cõ-
 tro. c. Titius, aliàs non puto quòd filius succedat
 in feu. & reuocat alienatum, vt inf. an agna. vel fi.
 de. c. j. quem titu. sic puto debere intelligi. Secun-
 do

dò casu non nocet filio, vt hic in gl. Et potest esse ratio, quia filius non venit, nec diceretur venire contra factum patris, quando pater venditioni consensit, nec per se obligauit, quia per cōsensum tantum naturaliter obligatur vel repudiando suo iuri. vt. ff. de pac. l. j. & l. si vnus. §. pactus, vbi de hoc. Sed quādo pater se naturaliter & ciuilitè obligat, tunc filius non reuocat, quia non potest venire contra factum patris. vt. C. de restit. mi. l. ea que. & inf. an agna. vel fi. de. c. j. Tertio casu aut filius contrahit culpam viuo auo, & tunc non nocet filio, & succedit nepos auo quasi pater nunquā fuerit in rerum natura, & sic obtinet ex persona aui, non patris. vt. ff. de sena. l. emancipatum. §. fi. & de in ius vocā. l. adoptiuum. §. fi. & de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si qua. & l. j. §. pe. & fi. autent. de contra. & interdi. & rele. l. iij. & de iu. pa. l. diui fratres. Aut contrahit post mortem aui, tūc indistinctè nocet filijs, & repelluntur vt inf. si de feu. fue. contro. c. si vassallus, & in glo. præalle. & C. de questi. l. diuo Marco.

Filia & §. in alio.

Isti duo §. non plus dicunt nisi quòd filia non succedit in feudum, nisi pacto aliud actum sit in inuestitura patris, & demū filijs non extātibus: vel nisi fuerit inuestita in feudo paterno. Hoc idē in fratribus dicendum est, quòd vbi feudum habuit initiū à fratribus, nō succedit vnus alteri, nisi hoc fuerit actū hoc dicit. Ista videatis per vos, quia de istis satis habuistis supra, de his qui feu. da pos. §. & quia. & §. hoc aut notandū. & §. se. Et teneatis bene in meate lectiōem istam, quia utilis est valdè.

IACO. DE BELVISO
QVI SVCCESORES TE-
neantur? Rub. 9.

*Continuatio rubricæ sic potest fieri, quia sup. qui
suc. ten. obscure de materia huius ti. quedã dicta sunt,
ad eorum declarationem sequitur rub.*

Si quis inuestitus &c.

Duide titu. in duas partes. Primò de inuesti-
tura facta à laico alicui de alieno beneficio.
Secundò de inuestitura facta à prelato eodem ca-
su. Secunda pars incipit ibi, hoc ita est. Casus sum-
marius. Si inuestitura facta est à laico de alieno
feudo in diem vel sub conditione, sortitur effectû
vasallo mortuo, siue successor præmoriatur, siue
inuestitor siue inuestitus siue tenens feudum. Sed
purè facta inuestitura non valet. Facta vero inue-
stitura ab ecclesiastica persona modo prædicto,
non sortitur suum effectum, si præmoriatur inue-
stitor, antequam feudum tenens, vel conditio vel
tempus existat. Videte literam.

Ad casum literalem attendatis. Marchio vel Co-
mes militem inuestiuit de alieno feudo, eo tenore
quòd habere deberet post mortem vasalli, vel sub
conditione, vel in diem, quæritur quis sit effectus
huius inuestituræ? Resp. quòd siue præmoriatur
inuestitor siue inuestitus siue tenens feudum, inue-
stitor & eius hæres tenetur inuestito, & eius hære-
di adimplere inuestituram adueniente die vel cõ-
ditione, licet alij dicant contrarium quando præ-
moriatur inuestitus. Si vero inuestitura sit facta pu-
re de alio feudo, nõ valet. hoc primo. Secundò di-
citur,

citur, quòd si persona ecclesiastica fecerit inuesti-
 turam de alieno feudo in diem vel sub conditio-
 ne, si præmoriatur inuestitor antequam tenēs feu-
 dum, vel conditio vel dies existat, successor eius
 non tenebitur adimplere inuestiturā. Prædicta lo-
 cū obtinent decedēte vasallo sine successore, & nō
 aliter. Vide expositionē (fuerit) à laico (post mor-
 tem). i. eo tēpore vt post mortem eius qui feudū
 habet id habeat, (vel tēpore). i. ex tēpore (de quo)
 feudo (dicant) & malè secundū me, & secundū gl.
 dices & benè (purè). i. non adiecto die vel cōditi-
 one, (de alie. feudo) eo qui feu. tenet non consen-
 tiente, aliàs secus, vt sup. qui suc. te. ver. si. (inuesti-
 tura) vt statim capiat effectū, sed demum eo mor-
 tuo sine successore qui feu. tenet, vt inf. de feu. da.
 in vicem. l. commif. c. ij. & c. moribus. inf. si de feu.
 sue. contro. c. j. in sum. no. suc. illius. Si vero præ-
 moriatur tenens feudū, dic vt supra dixi (hoc) q̄
 dictum est sup. hoc. c. hucusq; (intelligendum est)
 vt inuestitura sumat effectū post mortem tenen-
 tis feudū, (de vasal.) de quorum feu. facta est in-
 uestitura. Quæro hic ad declarationem opposi-
 tionum, quæ hic tåguntur in litera in prima par-
 te, quæ sit verior, an prima, scilicet quòd hæres in-
 uestiti debeat inuestiri, an secunda quòd non de-
 beat? Gl. approbat secundam tali ratiōe, quia per
 prædecessorem acquiritur feudū, sed eo decedēte
 ante diem vel cōditionem in ipsius persona locū
 non habuit, ergo nec hæredi cōpētīt, quia nō licet
 hæredi, quod nō licet defuncto. ff. de diuer. & tēp.
 præscri. cum hæres, cum si, & in libello Py. in rub.
 Non est licitum hæredi &c. Tu dic primam ve-
 riorē, quia regulariter omnis obligatio quæ com-
 pete.

petebat defuncto re vel spe trāsit ad hæredes, licet dies vel conditio non extiterit, vt insti. de ver. ob. §. ex condicionali. Hinc est quòd interdum sumit obligatio initium ab hære vt. C. vt ac. ab hære. l. vna. & plenius competit heredi quàm defuncto, vt. ff. de euc. si per imprudentiam. §. nō mirum: & ad. l. fal. l. reperitur. Præterea hæres & defunctus eadem persona censetur, vt in autēt. de iureiu. a. mo. præsti. circa prin. & eiusdem iuris & potestatis debet esse heres cuius & defunctus fuerat, vt. ff. de regu. iu. l. hæredem. Nec obstant contraria glo. quia vel procedunt & loquuntur de successore singulari, vel quando non licet defuncto rātionē vitij vel turpitudinis, vel propter factum proprium, quod non licet heredi infringere. Sed quando non licet rātionē temporis, vel conditionis, non procedūt dicta iura, immò tunc licet heredi quòd non licet defuncto, vt in alia rubricella in li. Py. Item quæro, quid si inuestitus de alieno beneficio missus est in possessionem ante diem vel conditionem, an hæres eius debet inuestiri, seu talis inuestitura firmari? Respon. glo. quod sic. Sed licet gl. hoc tetigerit, nō est dubium per ea quæ supra dixi, quia siue sit missus in possessionem siue non, semper hæres debet inuestiri adueniente die vel cōditione. Oppo. gl. quomodo potuit secūdus vasallus mitti in possessionem ante diem vel conditionē, cū prior vasallus adhuc possideat? Respon. quòd ante diem vel conditionem vasallus potuit amittere feudū, quia multis modis amittitur. Vel dic quòd vasallus fortè decessit sine successore ante diem vel conditionis existentiam. De materia istius t. dic plenè vt supra dixi qui suc. te.

DE CONTENTIONE INTER

dominum & vasallum &c.

Rub. 10.

Ista rub. potest continuari ad præcedentia in hunc modum: superius in ti. de controuer. inuest. dictum est in genere de contentione inuestiture, hîc sequitur in specie uide, quando oritur contentio inter dominum & vasallum.

Si contentio fuerit.

Duide capitulum istud in quatuor partes. Primò datur forma dirimendæ contentionis quando vasallus possidet vel probat. Secundò quandò dominus. Tertiò quando vasallus præten- dit inuestituram rei, quam pro pignore accepit. Quartò de effectu feudi Guardix & Castaldix. Secunda pars incipit in. §. cæterum. Tertia in. §. simili- ter. Quarta in. §. insuper. Casus summarius. Orta contentione inter dominum & fidelem de inuesti- tura decidi debet per partes curtis testimonium prohibentes, vel per iuramentū possessoris iuran- tis cum duodecim sacramentalibus: In casu solus dominus iurat: feudum autē Guardix, vel Castal- dix quandocunq; post annum auferri potest. Ad casum iuxta literam attendatis. Inter dominum & vasallū orta est cōtentio de feudi inuestitura. Que- ritur qualiter sit facienda probatio? Respō. quod per partes curtis non per alios, licet regulariter omnes alij admittantur, qui non prohibentur, & qui probauerit obtinere debet. Sed inopia probatio- num interueniente, aut possidet vasallus & iura- bit

bit solus, vel secundum quosdam cum duodecim sacramentalibus. Aut possidet dominus, & regulariter iurare debet cum duodecim sacramentalibus. Fallit regula si vasallus est castaldio vel actor, quia tunc iurat solus. Item si dominus plene probauerit tunc obtinet sine sacramento. Idem dicendum est de Guardia, & hoc vsq; ad §. similiter si quis. Vide expositionem, (per partes curtis). i. per eorum sententiam, præhabita tamen causæ cognitione, vt inf. de contro. feu. inter pares. c. j. & de prohi. feu. alie. per Fre. §. pe. vel dic. i. per eorum testimonium, & secundum eorum dispositionem, vt. ff. de of. Præto. l. illicitas. §. veritas, & quæ sequuntur. inf. (dirimatur) sub. per iudicem competentem, & hoc placet, quòd inf. dicit alij & c. & sic implicat, vt in autent. de defen. ciui. §. j. col. iij. sic regulariter in alijs causis, vt. ff. de testi. l. j. non sufficit etiã quæstionibus feudorum, (probationum) emergente & semiplena probatione interueniente, vt sup. de contro. inue. in prin. & §. j. & inf. de consu. rec. feu. c. sacramentum. Vel dic aliter vt ibi. (clientuli) id est vasalli, (sacramentalibus) id est. deponentibus secundum cõscientiam & credulitatem, & ad purgationem conscientix producentis, ar. extra de purga. ca. c. quotiens. & c. de testibus. & c. fi. & facit. inf. de consue. rec. feu. c. sacramentũ. §. si autem à iudice. Et nota, quòd inopia probationum emergente proceditur ad iuramentum, facit. C. de iureiu. in bonæ fidei, & ff. de iureiur. admonendi. (hoc ita) potest legi dupliciter, vno modo quòd fiat demonstratio ad proximè dicta, & bene: & sic in præcedenti litera datur regula, quòd dominus iuret cum duodecim sacramentalibus.

bus, hic sequitur exceptio, quando vasallus est castaldus vel actor, tunc dominus iurat solus sine testibus. Potest secundò legi demonstratiuè ad præcedentia & sic, in ver. inopia. Dicitur est, quòd vasallus possessor iurare debet, hic ponitur exceptio quòd non iurat ipse, sed dominus si est castaldus vel actor domini, & hæc continuatio recipit contrarium, vt inf. patebit, præcedens non, & ideo prima placet. (sua. i. domini). Duplex est litera. Nam quidam habet & sua. i. domini religioni statuit, & hæc conuenit præcedentibus lecturis. Alij habet, sua religioni non statuit, nec habent, id est, domini, & tunc fit demonstratio ad præcedentia, & non ad proxima. & dices sic, inopia probationum iuret vasallus possessor. Fallit si est castaldus vel actor, quia tunc probare cogitur, nec stabitur soli eius sacramento (habeat) dominus seu. Quo casu obtinebit sine sacramento. (Nam alioquin multa &c.) Nam hic quòd ratione officij præsumitur quis subtraxisse vel abstulisse bona domini, eo quia apud ipsum officialem reperiuntur, quòd est multum nota. (Idem dicendum) quia dictum est de vasallo castaldio vel actore, licet in gl. illud nõ tractetur. Et quia litera est obscura & recipit contraria, ideo insistendum est.

Opponitur primò. dicit litera in prin. quòd pares curtis sunt testes. q. d. non iudices, immò videtur, quòd pares debeant esse iudices hoc casu, vt infra, de cõtro. seu. apud pares termi. c. j. & de prohi. seu. alie. per Fre. §. pe. Sol. aut pares sunt plures, & sufficiunt ad vtrunque officium, aut ad alterum tantum, quia sunt pauci. Primò casu pares erunt testes & iudices. & secundum hoc concordant,

& non

& non sunt contra. Secundò casu, aut probatio potest fieri per pares tantùm, & non per alios, & certum est, tunc pares erunt testes & alij iudices, vt hic arg. C. de here. & ma. l. quoniam. aut probatio fieri potest etiam per alios testes, & certũ est, tunc pares curtis erunt iudices, vt in contrarijs. aut est dubium, & in dubio pares erunt testes & alij iudices, vt hic, quia facilius possunt inueniri iudices quàm testes.

Opponitur secundò, quòd nõ solum pares sed etiam alij possunt esse testes, vt inf. quid sit inuesti. §. si vero inuestitura. Solu. aut dominus habet pares: & probatur per pares, vt hic, aut nõ habet, & tunc etiam per alios vt ibi. Item contra ad idẽ. inf. de consue. rec. feu. c. sciendum. in fi. & inf. qui testes sunt neces. ad pro. no. inuesti. c. j. circa fi. Solu. hinc de noua inuestitura agitur quæ probatur per pares, ibi de veteri quæ probatur etiam per extraneos. Item opponitur. dicit litera, quod vasallus iurat solus vel cum duodecim sacramentalibus, videtur quòd semper iurare debeat cum xij. sacramentalibus, vt inf. si de inue. inter do. & vas. lis oria. c. ij. in prin. & de consue. rec. feu. c. ij. §. j. So. secundum quosdam: aut constat feudum esse, sed dubitatur de qualitate feudi, vt puta an sit paternum, vel collaterale, tunc iurat solus vt hic, aliàs secus vt in contrarijs, Hæc so. est in gl. supra, de contro. inue. §. cum autem. Sed hæc so. non placet quantum ad contraria, quia in ti. si de inue. inter do. & vas. in prin. erat dubium de qualitate, & tamen iurat cum xij. sacramentalibus, vt ibi apparet, & ideo dic, aut possidet anno, domino sciente & non contradicente, & tunc iurat solus

solus vt hic in ver. inopia. in prin. aut minus anno & domino ignorante vel prohibente, tunc iurat cum xij. sacramentalibus, vt d. ver. inopia, ibi vel cum xij & facit inf. si de feu. fue. contro. inter do. & vas. c. ij. §. si. Vel dic, aut præcessit semiplena probatio, tunc iurat solus vt hic: aut nulla, tunc iurat cum xij. vt in contrarijs. Vel dic, aut est præsumptio pro eo qui iurare debet, & tunc iurat solus vt hoc, c. ver. hoc ita. aut nulla est præsumptio, nec intercessit semiplena probatio, tunc iurat cum duodecim sacramentalibus vt in contrarijs. Vel dic vt no. d. cum. §. cum autem. Item opp. dicitur in litera quòd si vasallus est castaldus vel actor & dominus indistinctè iurat. Sed contra. sup. de contro. inue. §. item si vasallus: ibi probare cogitur dominus. So. ibi desijt esse Castaldus vel actor, & ideo dominus probat, sed hic adhuc durabat in officio, & ideo dominus iurat, & est hæc ratio propter præsentem administrationem, quam egerit: Vel dic hic possidet dominus, ibi vasallus. Item oppo. dicitur in litera, quòd ratione officij præsumitur domino bona auferre, sed contra. C. ar. tu. l. si defunctus. Sol. aut de bonis domini aliquid reperitur apud eum qui gerit officium, & tunc in dubio præsumitur subtraxisse vel abstulisse domino, nisi sibi reddiderit, vel probat à dominodationem sibi factam, vt hic, & ar. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. & ff. man. si creditor. §. si inter: aut de bonis alterius & non domini reperitur apud eum, & non præsumitur quæsisse de bonis domini, nisi à domino probetur contrarium, vt ibi.

Similiter si quis.

H

Casus.

Casus. Comes militi castrum obligauit ex causa aliqua, miles postea dicit se de eo castrum inuestitum. Quæritur cui incumbat onus probatiōis? Respon. quòd militi, qui probare debet idoneis testibus, paribus curtis, & non per iuramentum. Deinde dicitur quòd feudū Guardix & Castaldix quādocunq; dominus à vasallo post annum auferre potest. h. d. Videte expositiōem. (Si quis) miles qui se dicit inuestitū. & no. hic quòd ei qui confitetur pignus, dicit se tamen postea nomine feudi accepisse, non credatur, etiam si possideat. aliàs nō esset dubium.

Op. secundum gl. ad. §. supra, qui suc. te. §. si mulier, in eo, quòd hic probat vasallus: ibi dominus. So. hic constat pignus præcessisse, & ideo probat vasallus, ibi non cōstat, quòd vasallus negabat, & ideo probat ibi dominus & non vasallus. Domino tamen probante suam intentionem succumbit vasallus, nisi probet exceptiōem, vt ibi. Vel dic quòd iste. §. debet intelligi cum determinatione illius, & secundū hoc dic aliter casum, & dices quòd hic dominus defecit in probatione & non creditur iuramento vasalli: Sed testibus paribus si assunt: aliàs secus, vt hic & ibi.

Contra id quod dicitur in d. §. similiter si quis, Opponit glo. vt. C. qui po. in pig ha. l. si generaliter, Autent. Item si possessor. So. illud locum habet quando reus inficiatur rem fuisse eius, de quo dicit actor, sed hic non inficiabatur rem actoris, sed erat discordia in qualitate seu iure rei quantum ad possidentem, vel dic vt ibi notauit.

DE CONTENTIONE INTER
me & do. de portione feu. fra-
tris. Rub. 11.

Continua ad proximi tituli rubricam. Dicitur est in præcedenti ti. de contentione quæ est inter dominum & uasallum. Sequitur de contentione quæ est inter me & fratrem uasalli de por. feu. fratris defuncti.

Si contentio fuerit &c.

Duide. c. istud in duas partes. In prima parte frater superstes partem feudi recepit, quam vel possidet vel alienauit de feu. de quo est cõtentio. In secunda parte nullam recepit partẽ, vel nullam possidet per se vel per alium. Secunda pars incipit ibi. Si verò nullam. Casus summarius. fratri superstiti defertur iusiurandum, si partem habeat in eo feudo, de quo est contentio inter eum & dominum, sed si nullam habet partem, datur domino. h. d. videliteram.

Casus literalis. Ego & frater meus feudum paternum diuisimus, frater meus decessit sine hærede, contentio est inter me & dominum de portione feudi fratris mei, quia dominus dicit nouum esse, ego paternum.

Quæritur, quis nostrum obtinere debeat? Respon. si possideo partem meam, vel eam alienauit, mihi defertur iusiurandum, & obtinere debeo, sed si nullam partem habeo de eo feudo, domino defertur iusiurandum eius tamen iuramentum mihi non nocebit in alio feudo quòd ab eo possideo sine controuersia. h. d. Vide expositionem. (dicendo) si ego de portione dimidia vel maiori vel etiã

IACO. DE BELVISO

iniori possessor sim, vt sup. de cōtro. inue. §. cum
 autem. (ille) dominus (possideo) portionem meā,
 vel dic portionem fratris, (alienauit) & ratiōe par-
 tis alienatæ aliquid habeam. vt cambium vel pre-
 cium, vt d. §. cum autem. tunc enim meam partem
 possidere videor, vt. ar. ff. de vsufr. non vtitur. & l.
 se. & qui. mo. vsufr. amit. l. Pomp. (fratris mei) ha-
 bui tamen meam partem de eo feudo, nec domi-
 no nec possidenti, (supradictam rationem) sup. e.
 ti. quæ est vt possidenti detur ratione possessiōis,
 & secundum hoc expone, domino, scilicet possi-
 denti, vel dic sup. ti. prox. ver. hoc ita. vbi nanque
 alioquin &c. vt scilicet propter eam rationem de-
 tur hic domino iuramentum sicut ibi, & secundū
 hoc dic, quod frater superstes est actor, vel castal-
 dio domini. Hoc non placet, quia non agitur de
 de feu. fratris superstitis, sed de portiōe fratris de-
 functi. Vel dic tertio, quod frater defunctus fuit
 actor vel castaldio domini, & constat, tunc pro-
 pter prædictam rationem defertur domino iura-
 mentum. ar. sup. de feu. guar. §. fi. & ar. ff. de diuer.
 & temp. l. cum hæres, & de reg. iu. l. cum hæredem.
 & secundum hoc non debet huic. c. applicari ru-
 bri. & hoc placet. (propter hoc) scilicet iuramen-
 tum feudi, quod possideo ab eo domino, sed non
 est controuersia.

Op. dicitur in litera, quod etiam alienauit par-
 tem meam, nihilominus mihi defertur iuramen-
 tum. Hoc non videtur procedere, quia iuramentū
 defertur possidenti, & ratione possessionis, vt su-
 pra ti. j. circa prin. ergo &c. So. tribus modis secun-
 dum gl. primò sic. dic alienauit, id est, detentatio-
 nem in alium transtuli, & per eum possideo, & se-
 cundum

secundum hoc concordat: vel dic, aut est contentio de feudo, & defertur iuramentum possidenti vt in contrario, aut de qualitate feudi & tunc defertur agnato siue hic possideat siue non, vt supra, si de feu. fue. cōtro. c. j. vel dic tertiò, quòd hic pro possessore censetur, quia cambiũ vel precium habet, vt dixi in litera.

DE ALIENATIONE FEVDI.

Rub. 12.

Continuatio rubricæ potest sumi ex præcedentibus dictis, quia supra quib. mo. feu. amit. de alienatione tractatum est &c. ideo sequitur rubrica.

Si clientulus &c.

Duide. c. vsq; ad fi. in partes quatuor. Primò dicitur quæ alienatio & quemadmodum sit permissa. Secundò cui possit fieri alienatio. Tertiò de effectu alienationis quando sine voluntate domini, & quando cum voluntate, & quando proximo agnato facta est alienatio. Quarto de successione feudi. March. & Comi. an locum habeat. Secunda pars incipit ibi, vnde potest. Tertia ibi & si clientulus. Quarta ibi in. §. in fe.

Casus summarius istius ti. Vassallus hoc iure potest etiam sine voluntate domini feudum alienare ad libellum vsq; ad medietatem, & non in plus, & non per alium contractum, & non ecclesiæ in perpetuum, sed priuato sic, & tunc resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris, sed voluntate domini facta alienatio vel proximo agnato manet

stabilis omni tempore. In feu. autē March. & Comi. non est successio, hodiè tamen vsurpatum est & .h. d. vide literam.

Casus literalis vsq; ad .s. inde potest. Vafallus vult feudum alienare, quæritur an possit & qualiter? Respon. quod potest alienare pro parte dimidia: & ad libellum tantum, etiam sine voluntate domini iure isto. sed per legem Lotharij Imperatoris non potest fieri alienatio pro aliqua parte modo aliquo, sed secundum Mediola. alienare potest totum, & sine domini voluntate. h. d. Vide expositionem. (si cliētulus,) id est, vafallus domini. (medium). No. appellatione partis dimidium contineri, sic. ff. de vsufr. l. etiam. & de ver. sig. l. nomen filiarum. §. portionis. (poterit) per modū qui sequitur, (vlterius) id est, vltra medietatē, (de libello), id est, in emphyteosi (consuetudini) per quā permittitur alienare.

Oppo. dicitur hic in prin. quòd alienare potest ad libellum, ergo non poterit vendere, vel alium contractum inire. quia cū vnum ex pluribus conceditur, cætera videntur denegata esse, vt. ff. de condi. inde. l. cum ita. §. si. sed contra, infra qua: olim feu. po. alie. c. j. in princ. So. iure antiquo poterat omnem contractum inire vsque ad dimidium, vt ibi, & supra qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem & .s. se. Nouo iure non potest nisi ad libellum vt hic. Iure nouissimo non potest aliquo modo pro aliqua parte alienare, per. l. Lotha. & Fre. Impera.

Quæritur in gl. nunquid vafallus hodiè potest feudū pignori obligare? Py. tenet quòd sic per iura antiqua quæ dicit non correcta per iura nouissima,

ſima, quod dic vt in gl. In quaſtione iſta non intendendo inſiſtere. quia caſus eſt quòd hodiè nò po- teſt, vt inf. de probi. feu. alie, per Fre. c. imperialé. ſ. hac edictali, nec poteſt dici vt dicit Py. quia lo- quatur. d. ſ. de fraudulenta pignoratione, vel quã- do totum obligare vult, quia loquitur ſimplici- ter, indiftinctè, & generaliter, & ideo ſic debet intel- ligi, vt. ff. de pub. l. de precio. & de le. j. l. j. ſ. & ge- neraliter. Non ſic ergo ſicut ipſe dicit, debet intel- ligi, & maximè quia lex illa ad correctionem iuris antiqui facta eſt. Præterea ſi intellexiſſet ibi Impe- rator in. ſ. hac edictali, de fraudulenta pignora- tione, expreſſiſſet hoc in tempore, ſicut fecit in a- lio caſu in eadem. l. in. ſ. callidis. & facile erat ſibi hoc dicere. Sic. C. de cad. tol. l. vnica. ſ. ſin autem ad deficientis. &, extra de tranſac. inter corpora- lia. Item litera ibi prohibet pignorationé expreſſè in totum, & pro parte.

Inde poteſt.

Cafus. Vaſallus feudum vult dare ad libellũ in perpetuum alicui eccleſiæ, quæritur an poſſit? Re- ſpon. non poteſt, ſed priuato, benè poteſt, & reddi- tur dupliciter ratio. Prima, quia ſi daretur eccleſiæ, feudum reuerſurum non eſſet ad dominum, cum non deſinat eccleſia habere hæredem, Secunda, quia eccleſia cultrix & altrix iuſtitix, non patitur iniuſtitiam, &. h. d. Vide expoſitionem, (inde) id eſt, quia alienatio permittitur, per libellũ pro par- te dimidi. (preſumi) i. quæri (libellũ) etiã pro par- te dimidia, vt ſit aliquod dubium, (quod) i. quod poſſit dare ad libellũ, (in priuato) id eſt, aliquo pri- uato, (ex natura perpetui libelli) j. ſecundũ naturã

libellarij contractus qui fit in perpetuum. Opp. extra glo. quatuor modis. & primò, litera dicit quod non potest dari ecclesiæ in perpetuum ad libellum, quia nunquam esset reuersurum feudum ad dominum, cum ecclesia non desinat esse hæres, immò hæc ratio videtur esse falsa, quia reuerti potest ad dominum in casu, scilicet resoluto iure datoris vt inf. prox. §. & supra. de cõtro. inue. §. si. & sup. qui. mo. feu. amit. §. rursus. So. si resoluatur ius datoris, ratio non procedit, vt in contrarijs, aliàs sic.

Secundò op. sic, quòd differentia & ratio non procedit inter ecclesiam & priuatum, sed idem ius seruari debet in vtroque, quia eadem ratio in effectu locum habet in eis, quod patet, quia aut resoluitur ius datoris, & tunc resoluitur ius acceptoris, sit ecclesia vel priuatus: Aut non resoluitur ius datoris, & tunc etiam transit ad omnem successorem in perpetuum, vt hic, & insti. de loc. §. adeo. & licet priuatus posset decedere sine successore, non propterea reuerteretur ad dominum, sed ad vasallum qui dedit in feudum. & ipsius successores, si non est resolutum ius datoris ipsius. Respon. salua veritate non debuit esse differentia inter ecclesiam & priuatum propter rationes hic traditas, sed potest esse ratio alia, quia difficile est litigare cum ecclesia propter multa priuilegia quæ habet, & in hoc contractu excipiuntur multæ personæ, vt. C. de iur. emphy. l. si. ar. ff. de ali. mu. iudi. l. j. & ij.

Oppono tertio, quòd ratio literæ non est bona in eo quod dicit quòd priuatus obuiat iustitiæ, quia iure diuino & humano cogitur seruare, vt. ff. quod quisq; iur. l. j. & ff. de iusti. & iu. l. iustitia, & in decre. di. j. c. j. Respon. sine dubio ratio non procedit

gedit de iure, sed de facto potest procedere.

Quartò oppono quòd reuerti possit ad dominum, si ecclesiæ detur ad libellum, statim post spacium centum annorum, vt. ff. de vsuf. l. an vsuf. vbi de hoc. Sol. ibi in vsufructu qui perit multis modis, hic in libellario còtractu, qui de sui natura est perpetuus, vt hic, & dicto. §. adeo. Sed quero nunquid quòd hic dicitur in ecclesia, sit idè in ciuitate? Videtur quòd sic, quia ciuitas nò desinit esse de facili, sicut nec ecclesia. Et quia difficile est cum ciuitate litigare, & hoc puto verum.

Et si clientulus.

Casus literalis, Miles vasallus feudum dedit ad libellum pro parte dimidia sine domini volùtate, decessit sine liberis. Quæritur an feudum alienatum reuertatur ad dominum? Respon. quod sic. Sed si cum voluntate domini alienauit in totum vel pro parte, vel alienauit fratri vel nepoti seu proximo agnato qui successurus est sibi, manet firma alienatio omni tempore. h. d. Vide expositionem. (Et si de medietate) & sic licite, (eo) clientulo (sine filio) sic infra de le. Cor. c. ij. §. profecto. (permanet) etiam eo mortuo sine hærede. (fratri vero) & c. potest versiculus iste respicere præcedentia & sequentia: præcedentia dupliciter secundum glo. & benè. Primò sicut dictum est in prin. §. quòd alienatio facta sine voluntate domini, vltra medietatem non valet, fratri tamen facta vel nepoti valet etiam sine domini voluntate. Secundò sic, & caue, quia glo. videtur non benè intellexisse. dictum est supra prox. §. quòd si vasallus alienauit etiam totum voluntate domini stabilis permanet alie-

natio, subaudi. in præiudicium domini consentientis, & etiam alienantis, sed fratri vel nepoti alienatio libelli facta nõ nocet si non consentiat. Tertio respicere potest sequentia, sed non aperte, & tunc non est. §. ibi, in feu. & c. §. iste est nõ.

Primò nota quòd resolutio iure donatoris resolutur & ius acceptoris, dic vt supra de contro. inue. §. fi.

Nota secundò quòd in feudo hæres habetur pro filio seu pro liberis.

Nota tertio, quòd si vasallus alienat feudum legitimè, nõ reuocatur in vita vasalli, facit ad prædicta. ff. ad Treb. l. ex facto. §. fin. vt supra de suc. feu. §. j.

Nota quartò quod si vasallus alienet feudum legitimè, & moritur superstitè filio, reuerti potest ad filium non ad dominum.

Nota quintò quod alienare potest cõsensu domini in totum, & tunc domino præiudicatur in totum, & excluditur ab omni suo iure, facit inf. de proh. feu. alie. per Fre. §. j.

Nota sextò, quod vasallus proximo agnato potest dare ad libellum, & etiam vendere sine consensu domini, vt. inf. per quos fit inuesti. §. sed & res.

Nota septimò, quod si vasallus alienauit consensu domini non consentientibus agnatis, nõ nocet agnatis, vt & inf. de alie. feu. pa. c. j. in princ. Potes opponere vt dixi sup. de succes. feu. §. j. & solue vt ibi notauit.

Deinde opponitur secundum gl. dicitur hic in litera in prin. quòd si vasallus legitimè alienauit, & postea decelsit sine hærede, quòd reuertitur ad
domi.

dominum, sed videtur falsum, quia quod legitime factum est pœnam nox meretur, & habet effectû, vt. C. de admi. tu. l. sancimus, & de adulte. l. Gracchus. So. hic non punitur vasallus. quia illicitè fecerit, sed quia sine hærede decessit, vel dic aliter, quod legitime factum est & irreuocabiliter factum manet nec rescinditur postea, vt ibi, sed legitime factum, cui inhæret tacitè resolutio, reuocatur vt hic.

Opponitur iterum. litera dicit, quòd appellatione hæredis continentur filij tantum, immò videtur quod etiam nepotes & descendentes in infinitum, vt supra, de his qui feu. da. pos. §. hoc quoq;. Sol. quod hic dicitur declaratur per illud, & ideo intellige hic appellatione filiorum & nepotes & descendentes. ar. ff. de ver. sig. filij. & l. iusta. & l. liberorum. Tangit hic glo. Brocardû, nunquid appellatione hæredis contineatur filius tantum: an proximus hæres tantum: an omnis successor in infinitum? & non soluit, sed solue per. l. in tex. & in gl. ff. de ver. sig. l. sciendum, vbi dicitur quod regulariter appellatione hæredis continetur omnis successor in infinitum. Fallit ibi regula in tribus casibus illius. l. Fallit etiam in alijs, vt no. ff. de reg. iu. qui per successorem. Fallit etiam hic.

In feu. com.

Casus, Marchio, Dux, vel Comes decessit superstitite filio, queritur an filius succedat in March. Duca. vel Comita? Respon. quòd non secundum rationabilem vsu, hodiè tamen aliter vsurpatum est. h. d. Vide expositionem, (vsurpatum), id est, consue-

IACO. DE BELVISO

consuetudine abrogatū, hoc placet vt in summa,
Glo. dicit non tenere vsurpationem talem, arg. in
auten. vt nul. iu. §. ij. & secundum hoc expone hic
vsurpa, id est, frequenter vsitatum, vel dic, id est,
consuetudine roboratum, sic. ff. sol. ma. si constā-
te. §. quotiens, & de vsuca. l. ij. Et no. hic quòd di-
gnitates acquiruntur electione seu concessione
principis, non successione, vt in autent. vt iud. sine
quo. suf. §. j. & ff. ad. l. iuli. ambitus. l. j.

DE FEVDO MARCHIAE, DV- catus & Comitatus. Rub. 13.

*Rubrica huius continuatio sumitur ex fine tituli
precedentis.*

De Marchia.

Duide capitulum primum in duas partes. Pri-
mò de successione feu. dignitatem habētis,
an locum habeat dicitur. Secūdo de suc. aliorum
feu. Prima pars durat vsq; ad. §. Capitanei. Secū-
da vsq; ad fi. Casus breuiter dantur duæ regulæ.
Prima pars est, in feu. dignitatum non succedit hē-
res, nisi sit inuestitus. Secunda est, in omnibus alijs
feudis succedunt filij & nepotes, & filijs vel nepoti-
bus defunctis sine descendētib; succedunt eis
fratres & nepotes: quinimo & consobrini, & h. d.
Vide expositionem. (Ille) qui inuestituram acce-
pit, (si capitanei) vel pro & vel dic propriè vt. inf.
patebit filij vel li. dic vel propriè non extantibus
legitimis, vt dixi supra de suc. feu. in prin. (ex his
filijs), scilicet capitanei vel valuasoris maioris vel
mine-

minoris (prædicti), scilicet filij vel nepotis defuncti fratres. Not. hic quòd filij fratris defuncti succedūt cum patruis, & dic in stirpem. ar. sup. de suc. feu. in prin. & facit in autent. de hæ. ab inte. §. si igitur defunctus, (& nepotes) id est, filij fratrum premortuorum in locum sui patris (consobrini), id est, vt defuncto consobrino succedant consobrini. & dic consobrini ex fratribus natis, & sic impropriè ponitur, quia nati ex sororibus non succederent, vel dic propriè si fœmineum est feudum, vel per pactum actum esset, vt inf. de eo qui si. vel hæ. suis maf. & fœ. c. j. & de feu. fœmi. in prin.

Glo. tangit hic tria brocarda. Primum est quòd ex rerum qualitate & differentia licitum depræhenditur, quod alias nō liceret, dic, vt sup. de nat. feu. dixi. Secundum est quòd licitū est minori & c. Sed dic latius quòd licet minori fortius & maiori licet. ff. de off. Præto. l. barbarius, & C. de postu. l. j. Et quòd non maiori nec minori, vt. C. de decu. l. si. & regu. iu. non debet actori.

Quod licet minori non licet maiori, vt hic, & sup. de his qui feu. da. pos. §. si. & C. de arbi. l. j. & si de nomen. pos. ap. fu. l. j.

Quod non licet minori nec maiori, vt. ff. de ritu nup. l. obseruandū. So. regulariter dicitur quòd dictum est in primis duobus. In tertio & in quarto est casuales. Vel dic, aut quæ aguntur sunt digna, notabilia, vel præminentia gradu, dignitate, vel excellentia, tunc obtinet primum & secundū. Si vero turpia & vilia, tunc tertium & quartum. Tertium brocardum, non licet hæredi & c. Dic plenius, licet hæredi quod licet defuncto vt hic. & ff. de reg. iu. l. hæredem, & de proba. l. pactum. Non licet

IACO. DE BELVISO

licet hæredi quod non licet defuncto, vt. ff. de diuer. & tempo. præscri. l. cum hæres. ff. de testa. mi. l. ea quæ. Licet hæredi quod non licebat defuncto, vt. C. si quid in frau. pa. l. j. & ij. & de euic. l. fi. & vt act. ab hæ. & contra. l. j. & ne ex deli. defun. l. j. Licet defuncto quod non licet hæredi. C. de reuo. do. l. j. §. fi. & ff. de reg. in l. in omnibus. & l. priuilegia.

So. in prima & secunda est regula, in tertio & quarto est casuale. Nam fallit regula, quando hæres innititur infringere factum defuncti. Itē quando obligatio & actio incipit ab hærede. Itē quando dies vel conditio cessit in personam hæredis. Item cum hæres suo iure vtitur. Item in pœnalibus actiōibus. Item in his quæ sunt personalia seu coherentia personæ defuncti.

Oppo. quia litera videtur repugnantiam continere, q̄a in principio cap. dicitur quod hæres Comitum & similibum nō succedit. in. §. si capitanei, dicitur, quod hæres capitanei vel valuasoris maioris vel minoris succedit. Sed capitaneus ad differentiā maioris valuasoris dicitur propriè comes, & similes, vt sup. de his qui feu. da. pos. circa prin. & inf. quis dica. dux. mar. co. c. j. ergo &c. So. disiunctio, vel, accipi debet pro coniuncta expositiue pro. i. vt plerunq; accipitur, & secundum hoc non loquitur. §. si capitanei, de comite & similibus: sed de valuasoribus qui hodiè capitanei appellantur, vt supra de his qui feu. da. pos. circa prin. Vel dic quod dictio vel, propriè accipitur, & tunc accipe capitaneū pro eo qui inuestitus est de plebe vel de plebis parte sine dignitate, qui Capitaneus appellatur. j. quis di. dux. mar. co. c. j. §. qui vero à
 priu-

principe. Item op. ad fi. c. Gl. tenet, quod cōsobri-
ni olim succedebant vsq; ad septimum gradū, ho-
diè in infinitum. sed hoc videtur falsum in conso-
brinis seu collateralibus, vt sup. de his qui feu. da.
pos. §. hoc quoq; sed potest saluari gl. sic. Aut feu.
de acquirente fecit transitum primordialiter ad
descēdentes ex eo, tunc transit ad descendentes in
infinitum & transuersales descendentium. Sed ad
transuersales acquirentium regulariter nō, vt no.
inf. de gra. suc. in feu. c. j. §. si tamen Titij, & hic.
inf. de na. suc. feu. §. si. Aut de acquirente primor-
dialiter fecit transitum ad collaterales ex pacto,
vel in alijs casibus quibus potest. inf. de bene. fra.
c. j. tunc non progreditur vltra septimum gradū.
vt. d. §. hoc quoq;.

DE INVESTITVRA NOVA.

Rub. 14.

Si duo.

CAsus. Traditur regula, quod frater fratri in
feu. nouo non succedit, nisi per pactum sit a-
ctum, sicut & de filia dicitur. h. d. Vide expositio-
nem (sic & per pactum.) No. hic quòd in feudo de
similibus ad similia procedendum est, sic & inf. an
mutus vel aliter imper. c. j. & facit. ff. de legi. l. de
quibus. & C. quæ sit lon. consue. l. j.

AN MARITVS SVCCEDAT

&c. Rub. 15.

*Quia de successione præcedenti ti. sermo habitus
est, ideo sequitur rubrica.*

Si

IACO. DE BELVISO

Si fœmina.

Duide. c. in tres partes. Primò, an maritus succedat vxori in feudo fœmineo. Secūdò, an filij. Tertiò, declaratio præcedentium. Secunda incipit ibi, & si ipsa. Tertia ibi, hoc dicimus. Casus, Maritus vxori non succedit in beneficio etiã fœmineo, nisi specialiter sit inuestitus: filia etiã non succedūt matri etiã in eo feudo de rigore nisi specialiter sit dictum, vel nisi fuerint inuestitæ. Sed de æquitate benè succedūt. hoc locum obtinet in capitaneis & maioribus & minoribus valuasoribus, h. d. Vide expositionem, (Inuestitus maritus) à domino. (dicunt quidam) de rigore consuetudinario (secundum æquitatem.) Not. hic æquitatē præferri rigori in feu. (Hoc dicimus) quòd dictū est hoc capitulo & præcedenti, & secundum hoc nō deberet hic esse rub. (sic seruator) vt sequitur. inf. ti. prox. Sed nunquid filia succedunt in feu. dic vt. inf. de bene. fœm. c. j. in princ. & de na. suc. feu. in prin. Et no. hic quod licet maritus succedat vxori de iure communi non extantibus propinquis, vt. C. vnde vir & vxor. l. j. non tamen succedit in feudo vt hic.

DE FEVDIS DATIS MINIMIS VALVASORIBUS. Rub. 16.

Huius rubricæ continuatio patet ex fine præcedentis tituli.

Si minores.

Casus. Minores valuasores à minimis feudū auferre possunt quandocunq; tamen restituro

tuto precio si quid acceperint. h. d. Hoc capitulum est hodiè correctum, vt sup. de na. feu. habetur, & dic vt ibi.

QVIBVS MODIS FEVDVM
amittitur? Rub. 17.

Hanc rubricam non expedit continuare.

Si capitanei.

CAsus. Vafallus quicumque amittit feu. si dominum in bello dimiserit, nec eum iuuif dum potuit: vel si credentiam domini scienter manifestauerit in damnum eius, vel si eius vxorem adulterauit, vel si contra eum fecit insultum, vel similes culpas commiserit. h. d. Vide expositionē. (Seniores) id est, dominos suos. Quæruntur hîc duæ quæstiones in glo. Prima est si vafallus pandit credentiam domini sui, an hæc duo sunt necessaria ad hoc quod feudum amittatur, scilicet quod scienter pandat & quod in damnum domini? Respondet glo. quod sic. argu. ff. de pe. l. interpretatione. Tu dic quod licet non sciuit, si tamen scire debuit cedere ad damnum domini, feu. amittit ar. ff. si cer. pet. l. quod te mihi dare, in fi. & ff. man. l. si fideiussor. Secunda quæstio est, quid si vafallus vxore sua absente dominā suam vel vxorem domini sui in lecto suo inuenerit, & putans suā vxorem cognouerit eam? nunquid feudum amittit? Respon glo. & benè quod non, vt. xxxiiij. q. ij. in lectum. & xxix. q. j. §. his ita. Respon. vt ff. de adul. l. pe. De materia huius rubricæ dic vt sup. qui. mo. feu. amit. in prin. §. j.

IACO. DE BELVISO
APVD QVEM VEL QVOS CON-
tro. feu. diffiniatur.

Rub. 18.

Rubrica hæc sic potest continuari. dictū est supra de inuesti. feu. & de perso. quæ feu. da. pos. & quæ acci. et de natu. & qualitate feudi, sed quia parū prodesset ius esse, nisi essent personæ quæ iura redderēt, ut. ff. de orig. iu. l. ij. §. post originem, Ideo sequitur hæc rub. Apud quem.

Si contentio.

Duide capitulū in duas partes. Primò tractat de contentiōe inter capitaneos. Secundò de contentiōe inter valuasores maiores & minores. Secunda incipit ibi, si vero. Casus. Si cōtentio est inter capitaneos de beneficio, Imperator est iudex. Si vero cōtentio est inter valuasores maiores & minores, tunc pares curtis vel iudex curiæ cognoscunt, hoc dicit. Vide expositionem. (Capitaneos) qui propriè dicuntur capitanei. i. Duces, Comites, vel similes regalem dignitatem habētes, vt differat à sequenti, (valuasores maiores). i. maiores contendunt cum minoribus, vel dic quòd maiores contendunt inter se, & minores inter se, licet quidam dicant contra & teneant primam, inhærentes literæ. Oppo. quod inter capitaneos pares sint iudices, vt inf. de le. Cor. c. j. ver. j. So. secundū consuetudinem quæ Mediola. obtinet, pares sunt iudices, vt ibi. Sed secundū ius commune cōsuetudinariū Imperator est iudex, vt hic, & d. c. in prin.

Oppo. secundò, quòd inter capitaneos & valuasores hodiè non debeat esse differentia, vt sup. da.

na. feu. c. j. So. secundum glo. quod hic dicitur ibi corrigitur. Hæc so. non placet, tum quia hoc. c. est posterius. ar. ff. de legi. l. non est nouum, tum quia correctio vitanda est in dubio, vt in auten. de adm. of. §. si. dic ergo, aliud ibi quam hic. Nam ibi tollitur differentia quantum ad hoc, vt à nemine possit auferri sine culpa, hic autem manet differentia quantum ad iudices, quia alius iudex datur maioribus, alius minoribus. Remanent hodiè alię differentię, vt ibi no. Oppo. tertio, quod inter omnes vasallos iudex debeat esse dominus, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea si inter duos. Sol. secundum quosdam: aut contentio est inter capitaneos, tunc Imperator est iudex, aut inter valuasores maiores & minores, tunc pares vel iudex curiæ, vt hic, aut inter alios valuasores, tunc dominus, vt ibi. Hæc solu. non videtur bona, quia ibi dicitur simpliciter dominum esse iudicem, hic distinguit vasallos. Vel dic quod inter capitaneos Imperator est iudex, si ab eo feudum habet, vel Rex, si à rege. Sed inter alios vasallos, aut dominus habet pares, vel iudicem curiæ suæ, tunc illi erunt iudices vt hic. Si vero non habeat tales, tunc ipse dominus erit iudex, vt ibi. Oppo. quarto, quod nec pares nec iudex curiæ nec etiã dominus sint iudices, sed iudex rei vel arbiter communis, vt. j. de inue. in mari. fac. c. j. & d. l. Cor. c. ij. in prin. So. aut vasalli inter quos est contentio sunt vasalli eiusdem domini, de alijs feudis, & fe. de quo est quæstio inter eos pertinet ad eundem dominum, tunc aut dominus habet pares vel iudicem suæ curiæ, & illi erunt iudices vt hic, aut non habet, & tunc ipse dominus, vt. d. §. præterea,

IACO. DE BELVISO

aut non sunt vasalli eiusdem domini de alijs feudis, vel diuersos inuestitores producūt, tunc iudex rei erit iudex, vel arbiter communis cognoscet, q̄a actor sequitur forum rei, vt. C. vbi in rem act. l. actor, vt in contrarijs, & dic vt ibi no.

Si aliquis.

Casus. Si vasallus quicunq; feudum alienauerit legitimè sine voluntate domini, eo vel ipsius hærede defuncto sine hærede, feu. domino aperitur & ad eum reuertitur, hoc dicit, Vide expositionem, (vel partem) vel pro, id est, & sic correctiuè, vel expositiuè, vel dic propriè vt in glo. Oppò. dicitur hïc in litera, quòd post mortem vasalli feudum aperitur, immò videtur quòd statim, si alienauit totum, vt supra qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem. Sol. dic quòd hic disiuncta, vel, accipitur correctiuè seu expositiuè. vel dic quòd hic denotat accidētiam facti, non ministerium iuris.

CONSTITVTIONES FEVDALIS domini Lotharij &c.

Rub. 19.

Ista rubrica sic continuatur, quia præcedenti tributa est mentio de constitutione edita de beneficio militis. Ideo hïc sequitur rub. sub qua ponitur hæc constitutio prædicta.

Si quis ex militum.

Casus, præcipit Imperator constitutionē editam super beneficijs militum & successionē & culpa, & cum consilio virorum prudentum ab omni-

omnibus obseruari. h. d. Quærit gl. vbi sit ista cōstitutio? Respon. & benè, licet quidam dicāt aliter, quòd est in titu. sequen. vsq; ad ti. quemad. feu. ad filiam pertineat.

Si quis miles.

Casus. Decedente milite vasallo succedit filius vel nepos ex eo, & frater, quinimo & patruus, si feudum sit auitum. Vide expositionem. (& nepotem) ex filio (& fratrem) cum filium non habet, q. d. nedum filium cum habet, (aui defuncti) no. aui, quia si feu. esset nouum, tunc ei non succederet, vt inf. de gra. suc. in feu. §. si cum Titij. Item no. quòd ascendentes in linea transuersali succedunt descendentibus. Sed secus est in ascendentibus in linea directa, vt inf. de nat. suc. feu. in prin. Opp. videntur quòd frater patris non succedat in feu. vt sup. de feu. mar. si duo cum si. Sol. secundum quosdam hoc speciale in milite. Tu dic idem in milite quòd in alijs. Dic ergo, quòd hic feu. fuit antiquum, vt patet in litera, ibi nouum, & secundum hoc idem ius est in omnibus, vt supra, de his qui feu. da. pos. §. cum vero Corradus. Quæritur in gl. quid si duo fratres inter se paterna bona diuiserūt, & ex diuisione feudum insolidum ad vnum peruenit qui postea moritur sine hære. de, nunquid succedet frater an redibit ad dominū? Respon. gl. & benè, quòd frater succedit, nisi feudum refutauerit omnino, & pactum in rem fecerit vt inf. de na. suc. feu. c. j. & si de feu. sue. contro. c. fi. & de eo qui sin. fecit ag. de feu. pater. c. j. vbi de hoc.

DE BENEFICIO FRA. ET QVA-
liter frater &c. Rub. 20.

Quia precedenti titulo habita est mentio de successione fratris. Ideo sequitur hæc rubrica.

Si quis adquisierit.

ET diuide capitulum in duas partes. Primò ponitur regula. Secundò exceptiones à regula. Secunda pars incipit ibi, nisi per inuestituram. Casus. Datur regula, & exceptiones à regula. Et regula est, quòd frater fratri defuncto sine filio non succedit in feu. nouū. Fallit regula si tempore inuestituræ per pactum conuenit. Itè si de cõmunibus bonis est emptum. Item si frater est inuestitus vtriusq; nomine domino sciète. Itè si frater acquisiuit in hoste regis, & h. d. Vide expositionē. (beneficium) nouū, (emptum) per vnū de fratribus, domino sciète adquisierūt. quod est idem si in simul steterint & non si simul. Quia hoc casu quando de communibus bonis est emptū, vel de communi pecunia, tunc nō interest, steterint simul vel non, vt in glo. (in hoste). i. in exercitu, fratribus in cõmuni causa dimissis: vel dic quia non simul stabāt, sed cum armis & equis communibus adquisierūt. Super hoc tangit gl. duo brocarda, & opponit duobus modis. Primum brocardum est, licitum est gratis quod licet precio, & econtra, ff. de reg. iu. l. cum ius. & man. l. in re mandata. Quod precio nō licet: non licet gratis, nec econtra. vt. ff. de ri. nup. l. palam. & C. de bo. auc. iudi. pos. l. j. Licitum est gratis quod precio non licet. vt. ff. de his qui no. infra. l. furti. §. pactus. & C. de prædi. curi. l. fi. li. x. Licitum est precio quod gratis non licet. vt. ff. de contrahen. emp. l. j. & de procu. l. procurator. cum fi. So, aut negocium est omnino prohibitū, aut omni-

no permiffum. aut est prohibitum vel permiffum
 fecundum quid. Primo casu quòd non licet gratis
 nec precio, nec econtra. Secundo casu quod licet
 gratis licet & precio, & econtra. Tertio casu aut
 prohibitum est gratis & permiffum precio propter
 aliquam rationem, tunc licet precio quod non li-
 cet gratis, aut econtra permiffum est gratis & pro-
 hibitum precio propter aliquam rationem, tunc
 licet gratis quod non licet precio, & est ratio vt
 in qualibet earum legum apparet. Secundum
 brocardum est. Qui fcit & tacet nec contradicit,
 confentit, vt. ff. de reg. iu. qui tacet. & de euic. qui-
 dam. Qui fcit & tacet nec contradicit, nõ cõfentit.
 Nam fcientia fine contradictione pro cõtradicti-
 one est, vt. ff. de procu. l. filiusfa. §. inuitus. & de ser.
 vr. pre. l. initium. Sol. regula est, qui tacet non cõ-
 fentit, vt in dicta regula, qui tacet. Fallit in casibus
 vt ibi no. hoc placet. Vel dic fecundum quosdam,
 vt no. d. l. filiusfa. §. inuitus. & ff. de pig. act. l. Ga-
 ius, & de fur. qui val. §. vetare. ff. so. ma. l. ij. §. vo-
 luntatem. Vel dic fecundum Dy. extra de reg. iu. qui
 tacet, vbi no. quod qui tacet neq; confentit neq;
 diffentit, & ideo diftingue in ifto casu. Aut tracta-
 tur de aliquo obligando, & tunc per taciturnita-
 tem nemo videtur confentire, quia in contracti-
 bus requiritur confensus expreffus, fed qui tacet,
 expreffè non confentit &c. Fallit, dicit ipfe, in ca-
 fibus alle. in gl. in. d. §. inuitus, ff. de procu. Aut tra-
 ctatur de præiudicio alicui generando, & aut lo-
 queris in tali materia quæ habet extrema & medi-
 um, & ideo neq; confentit neq; diffentit fed trahis
 ad medium, vt. ff. de tribu. l. j. ff. communi di. l. Sa-
 binus: aut loqueris in tali materia quæ non habet

IACO. DE BELVISO

extrema & medium sed caret medio, tunc illa taciturnitas trahitur ad partem fauore partis, vt inf. de pig. l. fideiussor. §. pater. & ecōtra ad aliam partem, vt. ff. de fur. qui vas. §. vetare cum suis cōcor. Oppo. inf. de feu. da in vicem. l. commif. c. j. So. à domino nō potest emi. vt ibi, à vasallo sic, vt hic, & est ratio vt no. sup. de his qui feu. da. pos. §. fi. Op. secundò contra istam sol, quòd etiam à domino emi liceat, vt inf. quemad. feu. ad fi. perti. c. j. in prin. So. aliter ibi, quia quòd ibi dicit, redimere, non debet intelligi precio, sed seruitio & amore.

Op. tertio ex gl. quòd non interfit an steterint simul vel non. vt inf. de fra. de nouo bene. inue. c. ij. in prin. So. ibi frater nomine suo fuit inuestitus, hic vtriusque nomine, vel ibi domino ignorante, hic sciente.

Opp. quartò, quòd feu. communi pecunia questum non acquiratur vtriq;. vt. d. c. ij. §. j. Sol. ibi domino ignorate, hic sciente. vt ibi patet in litera.

DE FEV. SINE CVLPA NON

amit. Rub. 21.

Sancimus.

Casus. Datur regula. Regulariter enim miles vasallus feudum non amittit nisi culpa rationabili cognita & conuicta. h. d. Hæc regula obtinet in omnibus, vt sup. de nat. feu. de his qui feu. da pos. §. fi. & qui. mo. feu. amit. in prin.

Si quis.

Casus. Miles feudum amittit si totum alienauerit, vel si dominum adulterauerit, vel si eum non iuuit cum potuit in pugna. h. d. Quæritur quid si
domi

dominum iuuare nõ potuit, sed culpa militis præcedente, nunquid feu. amittit: Respõ. sic, vt xxxiiij. q. ij. c. latorem. & ar. ff. si quis cau. l. ij. & de reg. iu. quod quis.

QVO TEMPORE MILES IN-
uestituram petere debeat.

Ista rubri. potest continuari ad præcedentem. dictum est superiori titulo de amissione feudi: sed quia inter casus amittendi feudum est, si non petat miles inuestituram. Ideo sequitur hæc rubrica.

Sancimus.

Duide in duas partes. Primò regulam. Secundo instantiam. Secunda pars incipit ibi. Nisi iusta causa &c. Casus. Datur regula, & instãtia. Regula est Si miles intra annũ & mensem post mortem domini non petat inuestituram ab eius hærede, vel post mortẽ patris à dño, amittit feudũ. Fallit regula si iusta causa impediatur vel mortis vel capitalis inimicitie vel infantia vel iusta absentia, hoc dicit. Vide expositionem, (vadat) .i. expectet vel differat, (patris sui). i. sui militis, (alterius) vassalli, (debet) miles qui postea petere debet inuestituram. (Iusta) facit inf. de prohi. feu. alie. per Lotta. Imperatorem. c. fi. (mortis) domini vel vassalli (inimicitie) ortæ inter dominum & vassallum sine culpa vassalli: vel dic inter vassallum & extraneum, per cuius loca transire non potest sine periculo. ar. ff. ex qui. cau. ma. l. iij. & ad Treb. l. de ætate. (infantia) domini vel vassalli non habentis tutorem. Facit inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea si

I 5 quis,

IACO. DE BELVISO

quis, & si de feu. fue. contro. c. si minori, & c. si quis decesserit. & C. de iur. de lib. si infanti. & ad Trebel. l. sancimus. Et nota quòd duplex est hæc litera. Quidam habent infantiam, & hæc est plana, & expone vt dixi. Alij habent, infamia. Alij habent vtrāq; literam, & ego sic habeo. Prout est infamia in litera subaudi: Vel quia dominus est excommunicatus, vel à Rege bannitus, quo casu vasallus est absolutus interim à sacramento fidelitatis, vt inf. hic finitur lex, deinde consue. regni, circa prin. Sed de infamia vasalli non potest intelligi, quia propter delictum puniendus est, & ideo ex eo nõ potest mereri excusationem & præmium, vt. ff. de nego. ge. sine hæreditaria, & de interdic. & rele. l. relegatorum. §. si. Vel potest intelligi hæc litera, infamia, aliter quàm de priuatione famæ, & tunc dices vel infamia. i. nulla fama habita de domini morte, qui fortè est vltra mare, & ideo tēpus sibi ignorant non cedit. ff. de hæ. insti. l. si. & C. de testa. mili. l. certi iuris. & l. si cum in vtero, & C. de resti. mili. l. j.

Oppo. quòd vasallo detur annus & dies tantum, vt infra, quæ fuit prima causa bene, amit. in prin. & de ca, Cor. in prin. & infra de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea. Solu. secundum quosdam, quod hic dicitur ibi corrigitur. Vel dic quòd speciale est in milite, in quo specialia multa sunt. hoc placet.

Quærit gl. quatuor quæstiones, sed duæ cōcordare videtur, & idē esse, tamē separatim recitabo.

Quæritur quid si post annū & mēsem dominus vasallum recepit & inuestituram fecit: nõ quid videtur remisisse talem ingratitude, scilicet quia
non

non petijt inuestituram? Gl. determinat quòd sic arg. ff. de le. commif. l. post diem, & de eo quod cer. lo. l. fi. & de arbi. Cellus.

Quæritur quid si dominus receperit feruitium post annum & mensem an videatur renūciasse iuri suo? Et glo. determinat quod sic, per dictam. l. cum concor. nisi dominus receperit feruitiū cum protestatione, saluo iure suo. ar. ff. qui. mo. pig. vel Hypo. sol. l. si debitor. §. j. & C. de his qui mu. sub. l. j. lib. x.

Quæritur quid si miles moriatur antequam petat inuestituram, cum superessent tātūm duo vel tres dies, de anno & mense vel die, quantum tempus dabitur hæredi suo?

Nunquid residuum, an tempus integrum? Respon. glo. distinguendo, vt. C. de tempo. in inte. resti. pe. l. vlt. & l. ea quæ. & ff. de mino. l. interdum. Alij dicunt quòd dari debet tertia pars eius totalis temporis hæredi, vt ar. C. de iudi. l. properandū. §. si autem. & ff. de iudi. l. si iudex. Alij dicūt quòd datur tantummodo tempus quod supererat defuncto, quia ex factō defuncti cucurrit, si feudum est nouum, argu. ff. de mino. l. Aemilius. Tu dic dari hæredi annum & mensem quantumcunq; tempus superet defuncto, quia hæres feudum habet à principe, & sic alieno beneficio magis quàm à prædecessore, & quasi ex successorio edictō succedit, & ideo tempus quod currit in personam prædecessoris sibi non nocet, arg. ff. de suc. edic. l. j. §. quibus, & insti. de bo. pos. §. fi. & C. qui ad bo. pos. l. fi. §. fin. Hoc est verum, si feudum est antiquum, secus si nouum. ff. de mino. l. Aemilius. & l. etiam. Quæritur de qua absentia, debeat intelligi

telligi hoc? Respondeo de iusta absentia, cū abest ex causa reipublicæ vel alia iusta de causa: secus si voluntaria. nec refert, potest relinquere procuratorem vel non, vt de resti. in inte. l. j. & ff. de acqui. hære. l. Pantonijs. ex qui. cau. maio. l. & qui data opera. l. sed si per Prætorem. §. fi. & l. seq. & de in integ. resti. l. fi. Quæritur nunquid tempus istud sit vtile vel continuum? Res. quòd est vtile quo ad quid, & quo ad quid continuum. Est enim vtile quòd tempus non currit ignorantia. Itē nec ei qui impeditur petere vt hic. Sed est continuū: quia currunt in eo feriaty dies & non feriaty, sic. ff. de calū. annus, & de edil. edic. l. cum sex. & C. de in inte. re. sti. l. l. fi. vbi de hoc.

Si quis dominus.

Casus. Traditur regula, quæ est quod si dominus de beneficio sui militis alium inuestiuit, vel feudum sui militis alienauit, pro nō facto habetur, hoc dicit. Vide expositionem. (si quis) subaudi dominus. Quæritur in glo. & non soluitur, nunquid dominus feudi possit feudum locare? Respō. non, vt in Lombardia, de benefi. & certis tribu. l. fi. §. fi. & arg. inf. in qui. cau. benefi. amit. §. beneficium. Item quæritur nunquid possit alij in feudum dare beneficium? Respondeo non purè, sed sub cōditione sic, sine cōsensu vassalli, vt sup. qui suc. te. §. q. & tit. hic potest esse ti. qui suc. te. in princ. Item quæritur an possit pignori obligare? Respō. deo, vt no. inf. de prohi. feu. alie. §. hac edictali. Item quæritur quid si totam curiam alienauerit, an feudum transit cum curia? Respon. quòd sic, vt inf. de l. Cor. c. ij. §. ex eadem, & de capi. qui cur. vé.

c.j. Item quæritur quid si dominus alienauit feudum sine consensu domini, & post decessit miles sine successore, an teneatur dominus attendere promissum & facere inuestituram? Respon. glo. quod sic, & facit pro glo. ff. de vsucap. l. cum vir. & qui & à qui. l. si seruo alieno.

Sancimus.

Casus. Primò datur regula, quòd miles nō potest diuerti à domino sine culpa cognita & conuicta per laudamentum parium. Secundò dicitur quod si pares sententiam tulerint cōtra militem, & miles ad Imperatorē appellauerit, miles in possessione perseuerare debet per sex hebdomadas, & ad Imperatorem accedere cum paribus qui laudauerunt, vt per eum causa diffiniatur. Et hoc dicit. Vide expositionem. (abijciatur). i. deijciatur. (iudicassent) appellando, vel petendo reduci ad arbitrium boni viri, laudamentum eorum, (diffiniemus) benè iudicauerint vel non.

Oppo. quòd detur annus, vt inf. si de inuesti. inter do. & vas. l. is ori. c. j. §. si autem. Glo. non soluit, nec hic nec alibi. Sed dic ibi in causa appellationis, hic in causa principali. Et est ratio quia causa principalis habet maius tempus quàm causa appellationis ad decisionem. Vel dic quòd hic habet sex hebdomadas ad se parandum ad iter, & cōponendum sarcinulas, & facit. ff. ex qui. cau. maio. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ibi datur ad se præsentandum, & ideo ibi maius. Vel dic quod hic de proximo erat absens, ibi de longinquo. Vel dic quod minus tempus nō datur quàm sint sex hebdomadæ, sed maius dari potest cognita causa & arbi-

IACO. DE BELVISO

arbitrio iudicis, ar. ff. de re iudi. l. iij. & l. iij. §. si quis condemnatus.

Opp. quod detur annus, vt in autē. ei q. C. de tēp. appel. Solu. secundum quosdam, hic in feu. ibi in alijs causis, hoc nō placet. Tu dic hic de tēpore ad iter parandum, vel secundum quosdam ad se presentandum, ibi de tempore exercendæ appellationis.

Quærit glo. nunquid hoc tempus sit vtile vel continuum? Respon. quòd tale est sicut & tempus quod indulgetur ap. quod est continuum, vt. C. de fer. l. j. & in autē. de his qui ingre. ad ap. §. j. Credo quod glo. benè dicit, sed non est bona ratio, quod regulariter illud tempus est cōtinuum, ergo istud. Sed potest esse ratio, quia omne tempus est continuum, vt. ff. de diuer. tempo. l. j. Vel dic quod est vtile, arg. sup. e. c. j.

DE CONTENTIONE INTER dominum & vasallum &c.

Rub. 23.

Rubrica ista sic potest continuari. Quia de contentione frequenter habetur mentio in præcedentibus, sequitur hæc rubrica.

Si quis miles.

Duide capitulū in duas partes. In prima possidet vasallus. In secunda dominus. Secunda incipit ibi, si dominus. Casus. si inter militē vasallum & dominum sit contentio de inuestitura, domino deficiente in probatione, vasallo possidēti defertur iusiurandum, domino autem possidente militē

militi vasallo incumbit probatio, eo autē in probatione deficiente, domino dabitur iusiurandum, & hoc dicit. Nota hoc. c. quòd possidēti datur iusiurandum, & sic nota quòd magnum commodum est possidēdi. Sed cui sit deferendū iusiurandū? dic plenē, vt dixi supra de inuestitura, in prin. Vide expositionem. (adhibeantur) per vasallum.

QVEMADMODVM FEVDVM

ad filiam & c. Rub. 24.

Sic continuatur hæc rubrica. Quia feudum in casibus pertinet ad filiam, ideo sequitur hæc rubrica.

Si quis sine.

Diuide in duas partes: Primò ponitur regula. Secundò exceptiones. Secunda pars incipit ibi, nisi à domino. Casus. Primò datur regula. Secundò exceptiones à regula. Regula est. vasallo defuncto sine filio, filia non succedit in beneficio patris. Fallit regula hæc in duobus casibus. Primus est si filia à domino redemerit feudum. Secundus est si dominus inuestiuit filiam propter amorem & seruitium patris, hoc dicit. Vide expositionem. (redemit) dic benè seruiēdo domino, & optimè circa eum se habendo, vt no. sup. de bene fra. c. j. (suis). j. filia, vel dic domini. (damnetur) filia vel dic dominus. Opp. fortiter. dicit litera, quod si filia inuestiatur propter amorem & seruitium patris, vel quia redemit, quod non reuocabitur ab vlllo ex parentibus suis, sed contra. inf. de alie. feu. pa. c. j. §. j. & de vas. decre. æta. §. j. & si de feu. sue. contro. c. Titius. & de eo qui si. feu. fecit ag. c. j. & sup. de alie. feu. §. & si clientulus.

in fin.

in fin. §. & de suc. feu. §. hoc quoq; in quibus omnibus dicitur, quòd non præiudicatur agnatis seu parentibus, si non consentiunt. Sol. illud regulare, hic speciale, scilicet, quando redemit, vel inuestitur propter amorem patris, & hoc not. inf. an agna. vel filius de. in gl. quæ incipit sed nunquid. Vel dic vt in summa, quod hoc. c. loquitur in feudo nouo. Sed contraria de feudo paterno. Hæc sol. non placet, quia hæc litera dicit, non reuocetur ab vlllo ex parentibus, ergo loquitur de paterno, quia si esset nouum, tunc indubitanter non posset à parentibus reuocari, cum nõ succedant in feudo nouo, vt satis supra dictũ est. Dic ergo quod hic post mortem vasalli dominus filiam inuestiuit, vt patet hic in litera. Sed in contrarijs superstitite vasallo. Et potest esse ratio: quia ibi agnati defraudarẽtur ipso facto, quia inuestitura fit superstitite vasallo, cum multis modis possit amitti, & ad eos etiã redire post seruitium. Sed quãdo post mortem fit inuestitura constat seruitium & amorem vasalli præcessisse, & quòd postea per nouum casum cõtingentem non possit amitti.

Sed opponitur contra hoc, post mortem vasalli statim quæsitum est ius agnatis in feu. antiquo, vt infra an agn. vel fi. defun. §. fi. ergo à domino non potuit eis auferri, ar. C. de proba. siue possi. & ff. de regu. iur. id quod. Respõdeo quod fingitur ius non quæsitum agnatis, tum quia filia fuit inuestita prius quam agnati, arg. C. de bo. quæ lib. l. cum non solum. §. fi. tum quia videtur quòd consuetudine permittente fit, vt hic, tum etiam quia à sui principio videtur facta inuestitura secundũ tenorem huius. §. vt succedere debeant agnati &
non

non filia, nisi filia inuestiatur eo modo quo traditur hîc, scilicet quando inuestitura est simplex & ad rectum feudum datur. Et nota ex prædictis quòd in feudo antiquo non potest filia à domino inuestiri superstitite vasallo, nisi consentientibus agnatis.

QVIBVS MODIS FEV.

consti. potest. Rubri. 25.

Rubrica hæc sic potest continuari ad præcedentes. Dictum est supra de initijs feudi & de personis, & de natura & qualitate feudi. Sequitur uidere quemadmodum feudum constitui possit.

Sciendum est.

CAfus. Traditur regula & regulæ declaratiõ. Et regula est feudum sine inuestitura nõ potest constitui. Declaratio regulæ est. vasallus iubente domino ingressus est possessione castri nomine feu. sine alia propria inuestitura, certè dum vixerit quasi nomine feudi poterit retinere, sed eo defuncto hæres non succedit in feudo, hoc dicit. Vide expositionem. (sine inuestitura) etiam propria quæ dicitur possessio, vt infra quæ sit inuestitura, in prin. licet abusiua interuenerit. & satis patet ex litera quæ sequitur hîc, sed si non interueniret propria vel abusiua non est dubium quòd non constitueretur feu. vt inf. de feu. cogni. c. ij. & de consue. rec. feu. c. j. in prin. (licet), id est, licitum est:

K Oppõ:

IACO. DE BELVISO

Oppo. gl. dupliciter & non soluit, & primò sic, videtur quòd hæres succedit in feu. quia vasallo quaritur possessio si iubente domino ingreditur possessiõem, vt. ff. de acquir. pos. l. j. §. si iusserim. & l. quòd meo. in prin. & §. & si venditorem. & l. quarundam. ergo primò intercessit inuestitura & abusiua præcessit, quod est verisimile. ergo feu. propriam videtur habere naturam. Cum ergo constat feu. propriam naturam habere in vita vasalli, igitur & in hærede idem dicitur seruari. vt. ff. de proba. si pactum, & de ver. ob. l. ij. in princ. Solu. illud est regulare, hoc speciale propter suspicionem fraudis tollendæ. arg. sup. de conten. inter do. & vas. §. hoc ita. & C. de lati. lib. tol. l. vnica, §. pe. & de dona. l. donatio. & l. data. Oppo. secundò. vt. inf. de consue. rec. feu. c. j. in prin. Solu. aut dominus dixit coram curia seu paribus curiæ, vade in possessionem, & tunc feudum habet propriam naturam, & transit ad hæredes, vt ibi patet in litera: aut coram alijs, tunc non, vt hîc, hoc patet. Et est ratio propter suspicionem fraudis vt dixi. Alij dicunt simpliciter & malè, quòd nisi dominus induxerit vasallum in possessionem seu inuestierit, quòd nunquam habet feudum propriam naturam vt hîc. & cum hac determinatione intelligitur. c. in contrarium. Sed tu dic vt dixi. Sic no. in contrario, & potest probari per rationem, quia omnis inuestitura potest probari per pares, vt. inf. ti. proximo, cum similibus. Item possessio acquiritur non solum per inductionem sed etiam per iussum: & multis alijs modis vt dixi, & no. C. de acquir. pos. l. j. ergo si dominus iussit coram paribus videtur sic sufficere, sicut si induceret

eret in possessionem coram paribus cum eadem sit ratio.

Si dominus.

Casus. Datur regula, quæ est, quòd si clericus de alieno beneficio alium inuestiat: & priùs moriatur quàm sibi feudum aperiatur, exinanitur feudum, nec successor tenetur ratam habere inuestituram, hoc dicit. Expositio textus. (Inuestiuit) de beneficio sui militis, (nancisceretur), id est, priusquam feudum domino aperiatur, (exinanitur,) id est, annihilatur (quod,) id est, quia quod supra dictum est. De hoc satis supra dictum est ti. qui suc. te. & ti. hic potest esse ti. qui suc. te.

SI DE INVESTITURA INTER do. & vas. & c. Rub. 26.

Continua sic. Quia de contentione inter dominum & vasallum superius obscure & imperfectè dictum est, ad declarationem præcedentium subiicitur titulus iste.

Si inter dominum.

Diuide in tres partes. Primò qualiter sit facienda probatio, si contentio est inter dominum laicum & vasallum. Secundò de contumacia vasalli. Tertiò qualiter sit facienda probatio, si sit controuersia inter dominum clericum & vasallum. Secunda incipit ibi. Si autem. Tertia ibi, & in clericorum. Casus summarius. Orta contentione de inuestitura inter dominum & vasallum, deficiẽto

IACO. DE BELVISO

probatione, possessorio sacramento causa decidetur. Sed si testes interfuerint fieri debet probatio per testes, qui si veritatem dicere recusent, cogi debent à comite vel populo, vel ab Imperatore, ad quem accedere debet vasallus cum nuncio domini, aliàs cum ipso domino. Sed interim quietè possideat vsque ad annum. sed si interim non iuerit per se vel per alium, sacramento domini causa decidetur. In clericorum autem inuestitura omnes testes pariter admittuntur, & hoc dicit, Vide expositionem. Quæro primò ad declarationem literæ secundum glo. de qua inuestitura loquatur hoc ca? Quidam dicunt quòd loquitur de veteri, quia in ea ad probandum admittuntur pariter pares & extranei, vt. inf. qui testes sint ne, ad probationem no. inuesti. §. si. Sed hîc dicitur, quòd admittuntur, si pares abfuerint, vt in ver. si vero, ergo debet intelligi de veteri, quia in noua non admittuntur, vt inf. quid sit inuesti. c. j. §. j. & inf. qui testes sunt neces. §. si. & sup. de contro. inuesti. circa prin. cum similibus. Tu dic quòd loquitur de noua & non de veteri, & dic quod hîc admittuntur pares tantum, & non extranei, etiam si abfuerint pares tempore inuestituræ, quia expectandi sunt, vt infra de consue. rec. feu. c. j. in fi. Expone hic literam, (abfuerint) id est, nullo modo adfuerint, vel dic propriè, fuerant in lōginquo vel alibi, nec commode possunt adesse, aliàs expectandi sunt vt d. c. j. in fi. (in vestitione) noua, (res), id est, veritas, sic. ff. de iureiuran. quotiens, & de fal. l. j. circa princ. (Idem) quod in principalibus (interfuerint) inuestituræ (eorum) testium, (testes vero) ad testimonium admittuntur, (& qui) pro, id est, &

no. hic bene. qui dicuntur pares (abfuerint.) Ex-
pone vt supra dixi (qui) etiam extranei, vt no. in-
fra quid fit inueſtit. in princ. vel dic pares, vt puta
quia clauſula debet referri ad omnia præcedentia,
ſi non reſultet intellectus prauus, vt. ff. de leg. j. l.
talis ſcriptura §. ſin. & l. ſi ſeruus plurimum. §. vlti-
mo. vel dic vt inferiùs dicam. (à Comite), à quo
habet feudum vaſall. vel dic, Comes in eo loco
habebat iuriſdictionem. Et not. hîc quòd ſi inferi-
or iudex deneget iuſtitiam quòd deuoluitur iu-
riſdictione ad ſuperiorē, & ad eum poteſt haberi re-
curſus, vt in autent. de Quæſtore. §. ſi vero forſan,
& vt diſſe. iudi. §. ſi tamen contigerit, & per gradus
deuoluitur vt dicit glo. ſcilicet de minore ad ma-
iorem iudicem. Primò enim requiritur curia, intel-
lige ſi lis vertitur coram curia, vel dominus, ſi co-
ram domino eſt lis. poſtea Comes, deinde popu-
lus, vltimò Imperator vel Rex. Sed opponit glo.
quòd maior eſt populus Romanus quàm Impera-
tor, vt. §. ſed quod principi. in ſti. de iure nat. gen. &
ciui. Sed tu dic quòd maior eſt Imperator, quia o-
mnis iuriſdictione eſt in eum translata à populo, vt.
ff. de conſti. prin. l. j. & C. de veteri iure enucle. l. j.
§. ſed & hoc ſtudioſum, (quòd ex cauſa prædicta)
id eſt amore &c. vel dic, id eſt, in ea cauſa (obſerue-
tur) ſine appellatione, vt. ff. à quibus appell. non
licet. l. j. in prin. (venerit) vaſallus (domini) ſi poſ-
ſidet, ſed idem ſi non poſſidet, ſi pro eo præſump-
tio vel aliquid aliud faciat in glo. (præſtito) e-
tiam coram principe, & partibus ad eius præſen-
tiam comparantibus, (teſtium) quia in eis pariter
admittuntur pares, & extranei, & hoc ſequitur.

Oppo. primò ſup. quo tempore miles inueſti.

IACO. DE BELVISO

pe.de.c.j.glo.non soluit, sed solue vt ibi dixi.

Oppo.secundò.C.de edili.edi.l.j.& vbi de cri-
 agi opor. autent. qua in prouincia, vbi alia dila-
 tio statuitur quam hîc dicatur. Solu. hic specia-
 le in feudo, ibi in alijs causis. Oppo. tertio ex-
 tra glo. quòd si testes recusent veritatem dicere co-
 gi debeant veritatem dicere à domino, non à co-
 mite vel à populo, vt. inf. qd fit inuesti. §. j. Sol. aut
 testes pares recusant, tunc coguntur à domino vel
 à curia, vt ibi, vel extranei, tunc coguntur ab alijs
 vt hîc, & secundum hoc relatio, (qui etiam) fit ad
 proximè dicta, & non ad præcedētia. Vel dic, quòd
 ibi dicitur, hîc determinatur, & secundum hoc dic,
 quòd si testes recusent dicere veritatem, siue sint
 pares siue extranei, cogi debent à domino, extra-
 nei tamen coguntur, si dominus habet iurisdic-
 tionem generalē in loco. Et potes dicere hic, quòd
 Comes hic erat dominus, & habebat iurisdic-
 tionem generalem in loco, & potes dicere, quòd eti-
 am relatio refertur secundum hoc ad præceden-
 tia. Oppo. quartò. quòd etiam extranei sint te-
 stes, si dominus non cōegerit pares, vt inf. quid fit
 inuesti. §. j. So. aut vasallus habet alios testes, quā
 pares, nec dominus cogit pares, tunc vasallus po-
 test probare per extraneos vt ibi. Aut non habet
 alios testes, quā pares, vel habet alios etiam si
 vult probare tantum per pares, & petit cogi pares,
 vt hic dicitur. Oppo. quintò, dicitur hic in lite-
 ra, quòd possidet vasallus & reus est, & tenetur
 probare, contra. C. de eden. l. qui accusare, & de
 proba. l. actori. Solu. aut pro actore est præsum-
 ptio contra reum, tunc reo incumbit probatio,
 vt hic, & C. de proba. l. siue possideris. & de dona.
 inter

inter virum & vxorem. l. etiam. cum similibus, & sic debet intelligi hoc capitulum, aliàs secùs vt in contrarijs.

Oppo. sextò, hìc in litera dicitur quod sacramētum debet deferri a cōtori & non possidenti, sed cōtra, infra proximo. c. cum similibus. Solutio, hoc est speciale propter contumaciam rei, vel dic, quòd pro hoc erat præsumptio pro a cōtore, vel aliquid pro eo faciebat, & in arbitrio iudicis est sibi deferre, vt infra de consue. rec. feu. c. sacramentū, in principio.

Oppo. septimò, quòd a cōtore non probante debet absolui reus. vt inf. c. proximo, cum similibus. Solutio, vt supra proximè dixi in alio cōtrario: & defertur, dicit glo. hic ad cautelam a cōtori, vt inf. in bonæ fidei. Tu dic deferri a cōtori, ideo quia præsumptio est, vel aliquid aliud pro eo faciens, & dic vt dixi sup. de controuer. inue.

Quærit glo. in fi. c. nunquid clericus possit dare feu. cognatis suis? Respon. non licet hodie, quamuis non seruetur. Tu dic vt dixi supra qui feu. da. pos. in princ.

Si quis.

Diuide ca. in duas partes. In prima dominus possidebat. & vasallus a cōtor erat. In secunda ecōtra. Prima pars durat vsque ad. §. si autem. Secunda vsq; in fi.

Casus. Orta contentione inter dominum & vasallum, si vasallus dicit se vel patrem suum inuestitum, probare debet per testes saltem duos intentionem suā, sed eo in probatione deficiente, defertur iuramentū dño possidēti, qui iurabit cū duo-

IACO. DE BELVISO

decim sacramentalibus: eo nolente iurare defertur auctori, qui iurabit etiam cum duodecim sacramentalibus: utroque nolente iurare dominus possessor absoluitur. vasallo autem possidente, si possedit per annum sciente domino & non contradicente, solus iurare debet sine alijs testibus, aliàs autem non, & hoc dicit. Vide expositionem. (de feudo) quòd dominus possidet, vel alius si feudum est nouum vel etiam vetus si dominus non habet pares, vt infra quid sit inuesti. §. si vero, & de consue. rec. feu. c. j. §. si. (velit iurare) vel non iurare, (sacramentalibus,) id est, testibus deponentibus per sacramentum de credulitate vel scientia, (de hoc,) id est. de patre, (non fuisse,) facit. inf. de consue. rec. feu. c. ij. §. si à iudice. (noluerit) dominus. (noluerit auctor, (conuenitur) dominus. (aliquis) vasallus, (hoc autem) quòd vasallus solus iuret (& non contradicente) & seruitium ab eo quasi à vasallo recipiente, vt. inf. de consue. rec. feu. c. j. ver. si. j. vbi de hoc, (alioquin,) id est, si minus anno, (ignorantia) domini, quæ præsumitur ex breuitate temporis, & indubio regulariter præsumitur ignorans, vt. ff. de proba. verius. & C. qui mil. pos. vel non. l. super seruis, (iniquè) præsumptè (periurio), id est, sacramento ex quo præsumitur periurium (afferret,) id est, afferret quòd esset iniquum.

Opp. litera videtur repugnantiam continere, in principio. c. quia primò dicit quòd sufficiunt duo testes, & postea dicit quòd iurare debet dominus vel vasallus cum duodecim sacramentalibus siue testibus. Solutio. dic quòd duo sufficiunt vbi deponunt de veritate, sed duodecim cum principali requiruntur, vbi deponunt de credulitate & scientia

scientia sua, quali ad purgationem famæ producentis, & facit extra de pur. ca. c. quotiens, & de testi. c. de testibus. & c. fi. Et nota quòd regulariter in causis feudalibus sicut in cæteris sufficiunt duo testes, vt. ff. de testi. l. vbi, cum similibus. Oppo. secundò, quòd satis sit dominum vel vasallum iurare sine testibus, vt supra proximo. §. & sup. de contro. inuesti. in princ. Solutio, vt no. sup. de cõtro. inuesti. §. cum autem. & de conten. inter dominum & vasal. de suc. feu. c. j. circa princ.

Oppo. tertio, quòd à filijs domini non exigitur hoc sacramentum de quo hîc dicitur, sed quòd iuramento sit conscientia præponenda, vt. inf. de consue. rec. feu. c. sacramentum. §. si à iudice, & denotis feu. §. si. Solutio quòd hæc litera dicit in versi. quod em, determinatur ibi. dic ergo, quod filij domini iurabunt secundum conscientiam & de credulitate. Sed vasallus & eius filij iurare debent de veritate. vt. inf. de consue. rec. feu. c. sacramentum. §. si à iudice. Et potest esse ratio, quia aliud in hærede domini aliud in hærede vasalli, quia hæres domini certat de damno vitando. & hæres vasalli de lucro captando, & non est par ratio &c. vt. C. de iure delibe. sancimus. §. licentia, & de conditi. l. vlti.

Opp. quartò dicitur in fine. c. quòd solus iurat vasallus, si anno possedit. immò videtur quòd cū duodecim sacramentalibus debeat iurare, etiam si triginta annis possedit, vt. inf. ti. proxi. in fi. Solutio vt ibi no. Quærit glo. in princ. huius. c. quid si dominus nec iurare velle recusat, nec iurat cum ipsius sit electio, vt in litera dicitur? Respõ. quòd electio deuoluitur ad actorem. ar. ff. de solu. l. j.

vel dic quòd iudex statuet tempus domino, & ex causa denegabit iurisdictionem, & transfertur electio in actorem. arg. ff. ex qui. cau. maio. sed & si. §. sed si dura. & C. de inge. ma. diffamari. Tāgitur hic brocardum in glo. videlicet, quòd patientia sine contradictione cōsensui comparatur. Item quòd patientia non habetur pro consensu, & allegantur iura multa ad primam partem, sed soluitur, vt no. sup. de benef. fra. & qualiter frater, fratri suc. c. vno.

DE FEV. DA. IN VICEM LEGIS
commisso. Rub. 27.

Continuatio rubricæ sic fieri potest. Dicitur est supra, quemadmodum feudum constituatur. Verum quia feudum constituitur gratia & non precio, Ideo sequitur hæc rubrica.

Si quis obligauerit.

CAsus. Feudum constitui nō potest sub pacto. l. commissoria, quia non sub prætextu pecuniæ, sed amore domini quærendum est. Oppone duobus modis, vt not. supra de bene. fra. & solue vt ibi.

Oppo. litera dicit quādoq; pecunia soluta est, potest dominus recuperare pigaus. contra, infra eo. c. si. Solu. ibi creditor præscripsit quasi feu. spacio triginta annorū, hīc non. Item ibi interuertit possessionem, hīc non. Item intellige hic, quādoq; nisi creditor impetrauerit iure domini possidere, vt supra. de iure do. impe. l. vltima.

Quærit glo. duas quæstiones satis faciles. Prima

ma est, quòd si vendidi tibi domum pro quinq; aureis tali pacto, quòd nisi solueris integrum precium retinere debeas in feu. & soluere debeas medietatem vel plus vel minus, an tale pactum sit licitum? Videtur quòd sic, vt. ff. de pactis. l. in traditiõibus, & de po. l. j. §. si conuenerit. Econtra videtur quòd non, vt hic. Sol. secundum glo. distingue. aut venditor vult domum totam pro feu. retineri precio non soluto, tunc nõ est feudum in aliquo, vt hic: aut simpliciter, & tunc pro parte qua precium nõ est solutum erit feudum, pro parte qua est solutum non erit, vt hic.

Quærit glo. secundò, quid si fecerit debitor pactum cum suo fideiussore, quòd si fideiussor soluerit creditori debitore cessante in solutione, quòd rem impignoratam à debitore sibi fideiussor habeat in feu. an valeat pactum? Respon. gl. videtur quòd sic, vt. ff. de contrahen. emp. l. finali. Tu dic quòd licet emptio teneat, vt ibi, feudum tamẽ nõ constituitur, vt hic, propter dictam rationem.

Si quis inuesti.

Casus. Si dominus inuestierit aliquem de beneficio sui militis, secundum Placentinos non tenet inuestitura, sine consensu eius cuius est feudum. Sed secundum Mediolanenses & Cremonenses valet inuestitura, si nullum præiudicium generatur ei cuius est. Prædicta autem inuestitura potest habere effectum decedente vasallo sine successore, & hoc dicit. Expositio verborum. (hoc) scilicet dictum Mediolanen. & Cremonen. (militi) de cuius feu. alius inuestitur.

Quæritur quæ opinio sit verior? Respon. in dubio

IACO. DE BELVISO

dubio videtur opinio Mediolanen. & Cremonen. esse verior, quia quotiens quis quod sibi prodesse potest & alij non nocet facere vult, licet respiciat rem alterius, permittitur regulariter, vt. ff. de e. uic. l. in creditore, & de aqua plu. ar. l. j. §. denique. & solu. mat. l. ij. in prin. ergo hæc datio debet per- mitti. & secundum hoc opinio Mediolanen. & Cre monen. debet intelligi, quòd dominus potest be- neficium sui militis alij dare in feudum in diè vel sub conditione non purè, vt sup. hic potest esse ti. qui suc. te. vel quando datio non transit in turpi- tudinem vel vitium futuræ successione, quod es- set si concederetur in feudum beneficiû certæ per- sonæ, secus si beneficium concederetur in genere alicuius sui militis quod sibi prius vacauerit, arg. ff. pro socio. l. iij. §. de illo, & C. de pac. l. fi. vbi de hoc; vel secundum glo. quando imminet etiam pe- riculum de futura successione, sed accipiens accepit cautionem de euictione. hoc non placet, quia tunc posset detrimentum generari propter insidi- as, vt hic, & quia cautio non mutat maleuolum propositum, vt insti. de suspe. tu. §. nouissimè. Sed fortè Placentini benè intellexerunt & dixerunt, si intellexerunt dictum suum quando fit inuestitu- ra à domino de beneficio sui militis purè, vel quā- do fit de beneficio certæ personæ, & sic imminet periculum futuræ successione. De hac materia dic vt dixi sup. qui suc. te. c. j. §. fi.

DE VSV MEDIOLANEN. SE-
cundum quosdam. Rub. 28.

Quidam.

Diuide

Duide capitulum in tres partes. Primò themax & quæstio. Secundò responsio, in qua quidè primò defertur sacramentum filio vassalli. In tertia parte defertur filio domini. Secunda incipit ibi, vnde iuris. Tertia ibi, si aut. Casus, filio militis dicenti patrem de pignore inuestitū & triginta annis nomine feudi possedisse defertur iusiurandū, vt iuret cum duodecim sacramentalibus forma hic tradita, sed eo nolente iurare defertur filio domini, qui si iurare recuset, cogitur filium militis inuestire, hoc dicit. Vide expositionem (longum), id est, longissimum vt patet. inf. (inde), id est, de ea re pignori obligata. Opp. secundum glo. duobus modis. Primò sic, dicitur hic quòd filius militis iurat de certa persona. Sed filius domini iurat de incerta, qualiter est hoc? Solu. licet glo. admiretur nec respondeat, tu tamen potes dicere quòd eodem modo iurāt ambo, quia filius militis iurat patrem suum à domino inuestitum, nec certificat aliter dominum. Filius autem domini iurat militem defunctum inuestitum non fuisse, nec aliter certificat personam militis. Sed licet hīc non videatur differentia inter filium domini & filium vassalli, tamen alia differentia est, vt dixi sup. titu. proximo. c. fi. Secundò opp. gl. dicit hic quòd filio militis defertur sacramentum sub forma hic tradita, & si iurat hac forma, obtinet. Sed videtur si filius domini velit probare contestationem pignoris, quòd audiatur, nec dari debeat filio militis sacramentum, quia facultas probationum &c. vt. C. de hæreti. quoniam, in fi, & de testi. testium. §. j. & facit. supra ti. j. c. j. & ij. Solu. quòd hīc dicitur determinatur ibi, dic ergo hīc. quòd filius militis

IACO. DE BELVISO

litis iurat, si filius domini non vult probare contestationem pignoris seu interruptionem prescriptionis, quæ fit multis modis, vt. C. de præscrip. xxx. anno. l. ficut. & l. cum notissimi. & l. si.

Deinde opponitur extra glo. tertio dicitur. hic quòd exigitur tempus triginta annorum vt detur iuramentum filio vasalli, immò videtur sufficere annus, vt sup. ti. prox. c. si. §. fina. Solutio. ibi constabat feu, esse, sed dubitabatur an sit paternum vel collaterale, vel an sit facta inuestitura propria. Hic autem dubitabatur an esset feudum. Vel dic, hic præcessit pignus in re quam tenet pro feudo, ibi non. Vel dic, ibi scienter dominus recepit seruitium pro re quam tenet pro feudo, hic ignorater accepit dominus pro ipsa re.

Oppo. quartò, quòd solus debeat iurare vasallus, etiam si anno possedit, vt sup. titu. prox. c. si. §. vltimo. Solu. vt in præcedenti cõtrario. Vel dic vt dixi supra de conten. inter do. & vas. de inuesti. feu. circa prin.

Oppo. quintò, quòd non sit in electione filij militis iurare, sed probationi stetur, vt supra, de controuer. inuesti. §. similiter. Solu. ibi constabat de pignore per probationem domini, hic non. Vel dic & melius, quòd hic præscriptio temporis intercessit, dubitabatur tamen de feu. & conten. pignoris, & ideo statur hic sacramento. ibi autem nulla præscriptio temporis intercessit.

Oppo. sextò, quòd quotiens præcessit pignus non debet credi iuramento vasalli, vt supra de conten. inter do. & vas. de inuesti. feu. §. similiter.

ter. Solutio, hic post pignus intercessit præscriptio. ibi non.

Oppo. septimò per locum à diuisione. Aut enim constat de præscriptione & seruitio præstito pro re ipsa, tunc si filius domini nihil probet, filius militis debet obtinere sine sacramento, vt inf. si de feu. fue. controuer. c. si quis per xxx. ann. & no. inf. de consue. rec. feu. c. j. verifi. j. & secundum hoc male diceret litera hic, quòd iurare cogitur: aut non constat de præscriptione & seruitio præstito, & tunc non debet sibi deferri iuramentum, quia præsumptio est pro filio domini, quòd filius militis & pater ex præcedenti causa pignoris possederint, vt. C. de pigno. act. l. si creditor. & l. pignus. & l. nec creditores, & ff. manda. creditor. §. si inter maritum. Solu. ad primum membrum, quòd hic præcessit causa pignoris, & ideo iurat, etiam si constat de præscriptione, ibi non. Ad secundum respon. quòd hic constabat de præscriptione & seruitio præstito: dubitabatur tamen an esset feudum & contestatio pignoris facta, aliàs non crederem deferri iuramentum filio militis simpliciter, vt supra dixi. Quæritur in glo. quid si filius militis post præscriptionem cecidit à possessione, an habeat actionem? Respon. aut præscripsit bona fide, & dico quod sic, aut mala & dico quod non. vt. C. de præscriptione. xxx. annorum. l. si quis empti-
onis.

Finis libri primi.

DE

IACO. DE BELVISO
DE FEVDI COGNITIONE. Rub. I.

Potest continuari sic ad superiora. Dictum est supra de multiplici iure feu. & specialiter de contentione feudi. Sed quia dubitari potest quo iure cause feudales decidantur, Ideo sequitur hæc rubrica.

Obertus de orto &c.

Duide ca. in duas partes. Primò quo iure vniuersaliter & generaliter cause omnes decidantur. Secùdò quo iure cause feudales speciales. Secunda incipit ibi, vsus tamen feudi. Casus. Cause regulariter aut deciduntur iure Ro. aut legibus Longobardo. aut consuetudine. Sed cause feu. deciduntur consuetudine, quæ vincit legem in hac parte, licet contrarium dici soleat. consuetudine autem deficiëte decidi possunt etiam lege scripta, hoc dicit. Expositio verborum (vsus) qui secutus est legem (mores) sequentes post legem. Nota hic quòd causarum aliæ deciduntur iure Ro. aliæ legibus Longobar. aliæ consuetudine vel alia speciali lege lata. vt. ff. de le. l. non possunt & l. neque leges. & in auten. de iudi. §. omnes autem. & insti. de iure na. §. ius autem ciuile. & §. sed etiam naturalia, & insti. de offi. iudi. in prin. Quo autem ordine hæc iura seruari debeant? dic, vt. ff. de legi. non possunt, & l. de quibus. & C. de le. & consti. l. cum de nouo. Item no. quòd cause feudales dirimuntur speciali consuetudine feudorum. In quibus

bus causis feudalibus primò consideratur consuetudo, quæ adeo vim suam extendit, vt legem vincat, licet legibus Romanorum contrarium dici so-
 leat, vt. C. quæ sit lon. consue. l. cõsuetudinis: & intellige de æqua consuetudine, non iniqua & mala. arg. in autent. vt nul. iudi. §. nulla, & extra de consue. c. fi. & 8. di. c. mala consuetudo. Secundò procedetur de similib⁹ ad similia, sup. de feu. Mar. c. ij. & inf. añ mutus vel aliter imper. c. j. & C. quæ sit lon. consue. l. j. & ff. de leg. l. de quibus. Tertiò decurrendum est ad leges & legum argumeta, quæ valida sunt iure Ro. vt hic in fi. & ff. ad Treb. qui filium. §. Sabinus, & de re mili. non omnes. §. à barbaris. Sed secundum glo. in consuetudine feu. & feudis non est vtendum eorum argumetis, quia consuetudines non sunt ius sic probabile & rationabile, sicut leges Romanorũ: licet videatur arg. contra. ff. de leg. & sena. con. l. diuturna, Vel dic, quòd non est prohibitum vti argumentis ex consuetudinibus. Sed potest dici quòd probabiliora sunt ea quæ sumuntur ex lege. ex consuetudinibus tamen etiam poterunt sumi argumeta. Iudex autem ex argumentis, quæ rei aptiora & vero proximiora esse comperit, sui animi motũ informabit, vt. ff. de testi. ob carmen. §. fina. & C. de proba. l. fi. & de edic. di. Adri. tol. l. fi.

Sciendum.

Diuide capitulum in duas partes. Et primò dicitur in quibus rebus potest feudum constitui. Secundò quibus modis acquiritur feudum. Secũda incipit ibi, ac feudum.

Casus. Feudum constitui potest in rebus immo-
 L bilibus,

IACO. DE BELVISO

bilibus, aut solo cohærentibus, aut in his quæ in-
 ter immobilia computantur. Feudum autem ac-
 quiritur duobus modis, inuestitura aut successio-
 ne. h. d. Vide expositionem, (cohærentibus) vt fru-
 ctibus pendentibus, vt. ff. de rei ven. l. fructus, vel
 superficie. ff. de superfi. l. j. & de vi & vi ar. l. j. §. hoc
 interdictum. Sunt & alia quæ solo coherent, vt. ff.
 de act. emp. l. Iuli. §. si. cū l. seq. (de camera) in qua
 pecunia & thesaurus retinetur. (de cauea) vbi vi-
 num, frumentum & consimilia seruantur (feu-
 dum,) id est, redditus annales in vino, pecunia vel
 pane vice feu. consistentes, facit, infra ti. j. §. si vero
 vasallus & de notis feu. in princ. Et nota hic in
 princ. c. in quibus rebus potest consistere feudū.
 Constituitur enim, vt dicit litera, in rebus immo-
 bilibus ac solo cohærentibus, vel quæ inter im-
 mobilia connumerantur. Et pone exemplum de
 his quæ inter immobilia computantur vt in litera
 dicitur: vel intellige in seruis glebæ ascriptis, vt.
 ff. de diuer. præ. longe. vel in pane, vel in annona ci-
 uili. vt in autent. de non alienan. vel permutan. re.
 ec. §. simili modo. & C. de iure do. impe. l. si. Po-
 test etiam in feudum dari fundus cum rebus mo-
 bilibus, arg. supra, vnde vi. si quando. & de bo-
 va. l. si quando. ff. de vi & vi ar. l. j. §. ij. Sed in
 alijs rebus mobilibus feu. constitui non potest,
 vt hic. & infra, si de feu. vasal. interp. fue. c. j. vbi
 de hoc: alij aliter dicunt, vt in summa. Et no-
 ta hic quòd feudum quod de camera seu cauea
 datur, non datur, nisi sit in camera seu cauea vn-
 de solui possit, tamē si euacuata sit sine culpa pro-
 missoris, expectandum est donec solui possit, sol-
 uere autem posse intelligitur deducto ære alieno,
 vt in

vt infra de no. feu. in princ. & datur vasallo defensio, si bis vel ter solutio facta est sibi, vt. inf. ti. j. §. si vero vasallus. arg. C. de fideicom. l. j. & de apo. pu. l. pe. & hoc feudum finitur morte dantis & accipientis, ar. inf. quis di. Du. Co. Mar. c. j. §. si. sic vsufructus morte accipientis finitur. C. de vsufruc. l. corruptionem. Quæritur in glo. nunquid nomina appellatione mobilium contineantur? Respondet glo. non. Dic vt no. ff. de verbo. signi. l. mouentium, & in autent. de non alie. aut permu. rebus & c. §. vult enim illa. & C. In quibus cau. restit. in integ. non est necessaria. l. fin. Quæritur, nunquid vasallus potest cogere dominum, vt ei præstet possessiones, ex quibus recipere posset feu. camerae seu cauena? Glo. respondet quòd sic. inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. illud quoq;. per. l. C. de don. l. si quis. ar. §. j. Mihi videtur cõtrarium, quia aliud esse debet in donatione, quæ est mera simplex & libera vt ibi, & aliud in hoc feudo, quod debet sicut in camera vel cauena, vnde solui possit, vt dictum est. Item nota hic in secunda parte quod feudum acquiritur duobus modis, scilicet inuestitura. Subaudit glo. aut eo quod habetur pro inuestitura, vt supra qui. mo. feu. con. po. c. j. & inf. de consue. rec. feu. c. sciendum, sed non transit ad hæredes. Tu dic quòd transire debet ad hæredes, quia dominus facere potest inuestituram per se vel per alium, vt inf. per quos si. inuesti. c. j. §. pe. ergo si potest per alium, etiam per se non debet interesse, induxerit in possessionem vel iusserit ire, vel verbo constituerit se possidere, vt possit nancisci possessionem postea. Hoc verum esse puto si coram curia dixit, vt d. ti. dixi, qui. mo. feu. consti. potest. c. j.

IACO. DE BELVISO

Secundò acquiritur feudum successione, intel-
lige ab intestato, non ex testamento, vt supra de
suc. feu. circa prin. & si est extraneus non suus, ar.
de suis & legi. l. j. §. sciédum. Hinc est quòd suus vi-
uente patre censetur dominus, & sola administra-
tio in eo dicitur transire artificio iuris ciuilis, vt
instit. de hære. quali. & diffe. §. sui & de hære. ab in-
testa. §. sui. ff. de lib. & posth. l. in suis.

QVID SIT INVESTITURA.

Rub. 2.

*Quia in plerisque partibus habita est mentio de
inuestitura, & de ea dubitatur quid sit, Ideo sequi-
tur rubr.*

Inuestitura propriè &c.

Duide capitulū in quinque partes. Primò quid
dicatur inuestitura, & coram quibus debeat
fieri? Secundò, qualiter probetur inuestitura do-
mino, possidente vel quasi? Tertiò, qualiter pro-
betur vasallo possidente, vel quasi? Quartò, qua-
liter probetur si dominus non habet pares? Quin-
tò, quo iure probetur pecunia in feu. apposta, præ-
ter propriam naturam iuris. Prima pars durat vs-
que ad. §. si enim. Secunda vsq; ad. §. si vero vas.
Tertia vsq; ad. §. si vero inuestitura. Quarta vsque
ad. §. præretea. Quinta vsq; ad finē. Casus in prin.
vsq; ad. §. si enim. Primò determinatur quid dica-
tur inuestitura. Et quidē dicitur inuestitura alia
propria, vt possessio, alia abusua, vt quando ha-
sta vel aliud corporeum porrigitur à domino va-
fallo

fallo pro inuestitura. Secundò dicitur coram quibus debeat fieri hæc inuestitura. Siquidem dominus habeat pares, debet fieri coram paribus domini, duobus saltem, non coram alijs, licet quidam contrarium dixerint. h. d. Vide expo. (inuestitura) facit extra de institut. c. auctoritate. (quæ) inuestitura noua. Sed de vetere inuestitur coram testibus quibuscunque. Si coram paribus facta esset, non est dubium secundum omnes quòd valet, vt sup. de feu. guar. c. j. & infra de consue. rec. feud. c. j. §. fi. & infra proximo. §. & inf. qui test. sint ne. ad pro. no. inuesti. in prin. & §. j. Et nota quid dicatur inuestitura. Sed nūquid est necessarium quòd vtraque inuestitura interueniat? Respon. si incipiamus ab abusiua, requiritur etiã propria, vt infra de no. fi. for. c. ij. & supra, de contro. inue. circa prin. Sed si à propria incipiamus, non puto necessariam abusiua. simile. C. de iure delib. l. potuit, & ff. de acqui pos. l. iij. §. in amittenda.

Item, quòd noua inuestitura fieri debet coram paribus. Ratio esse potest, ne quid excogitetur falsitatis in perniciem domini, vt infra de no. feu. §. idcirco. sed in veteri inuestitura pariter admittuntur pares & extranei, vt infra qui test. sint ne. ad pro. no. inuest. §. fi.

Quæritur nūquid propria & abusiua inuestitura debeat fieri coram paribus? Respon. quòd sic, vt infra prox. §. & §. fi. manifestè apparet, & sup. de ctōro. inuesti. circa prin. & inf. de cōsue. rec. feu. c. j. vel dic q̄ in propria sufficit si mandatum quòd inducatur in possessionem fiat coram paribus, vt. d. §. j. de consue. rec. feu.

IACO. DE BELVISO
Si enim.

Casus. Comes militem inuestiuit abusuè per an-
nulum de castro, non tradit possessionem, vafal-
lus agit contra dominum, & petit fieri inuestitu-
ram propriam, & possessionem sibi tradi, domi-
nus denegat se vllam fecisse inuestituram. Quæri-
tur qualiter fieri debeat probatio? Respon. quòd
per pares curtis, vel per publicum instrumentum
à paribus confirmatum, qui si veritatem dicere re-
cufent, tunc à domino cogi debèt iurare, quia hu-
ius rei nesciāt veritatem, & postea actor alios po-
terit producere testes. eo autem deficiente in pro-
batione, est in electione domini, vtrum velit iura-
re vel referre. si dominus nolit cōpellere testes, li-
ceat vasallo etiam per extraneos probare. Eo au-
tem deficiente in probatione, electio iurisiurandi
defertur domino, h. d. vsque ad. §. si vero vas. Vide
expo. (in pos.) rei de qua miles asserit inuestiturā
abusuam sibi factā fuisse. nam propria nondū fa-
cta est, vt hic patet in litera (illius) domini (qui) sci-
licet pares (nesciāt.) inf. de no. feu. §. notandum, (&
tunc). i. iuramento ab eis præstito q̄ nesciunt ve-
ritatem (producat,) & sic videtur quòd producere
possit post didicita testificata, hoc casu cōtra arg.
in autent. de testi. §. quia vero. vel dic quòd hic te-
stes non deposuerunt super facto principali, sed se
nescire (deficientibus). i. non deponentibus ad ple-
num pro producēte. vel dic fortè non interueniē-
tibus, quia vasallus non habet aliquos, & tūc dic,
quòd sibi imputet, quare non petijt à superiori co-
gi pares. Opp. secundum glo. quòd dominus non
debet teneri ad cogendum pares, vt deponāt con-

tra seipsum, vt. C. de testi. l. nimis. Solu. probare contra se quis nō cogitur, vt ibi, sed si habet iurisdictionem, & ab alio producantur testes, cogitur contra se facere iurare, arg. ff. de of. præsi. l. ienatus conf. Opp. secundum glo. quod breue testatū debeat sufficere sine aliquibus testibus extraneis vt hic in prin. §. huius, & tamen litera videtur innuere contrarium, in ver. & si iurare. Solu. hæc oppo. mihi videtur non procedere, quia litera infra non dicit, q̄ sit opus testibus si superest breue testatum à paribus confirmatum. Itē distinctio glo. quā facit pro. c. siue inf. qui testes sint ne. ad pro. no. inuesti. scilicet possideat dominus an vasallus, non videtur procedere quantum ad intellectum glo. vt ibi patet in litera. Opponitur etiam vt dixi supra. si inter do. & vas. de inuesti. lis oria. c. j. & solue vt ibi notauī. Quæritur in glo. quid si dominus non cogitur iurare pares, nec vasallus potest per alios probare, nunquid vasallus suo iure priuabitur? Respon. quòd non, & bene, sed cogetur testes à Comite vel à populo, vel ab Imperatore, vt sup. si de inuesti. inter do. & vas. lis oria. c. j. nec hoc negatur hic in litera, quia licet posset dicto casu probare per testes extraneos, tamen hoc eius fauore inducitur, & ideo in eius læsionem nō debet retorqueri, vt. C. de le. & consti. l. quòd fauore. Et fortè dominus, si non cogat testes, priuabitur iure suo seu feudi pprietate, vt inf. in quibus causis feudum amittatur. §. istud non te lateat, vt inf. in quibus causis feudum amittatur. §. istud non te lateat, vt inf. de for. si. c. j. §. fina.

Si vero vas.

Casus. Vasallus possidet vel quasi possidet feu.

L 4 camera

camera vel cauena, quod bis vel ter recepit à domino. dominus petit rem suam à vasallo vel negat soluere feu. & negat inuestituram.

Quæritur qualiter consulatur vas. possideti vel quali? Respon. quod sibi nõ est opus probatione, sed sibi datur electio quod iuret vel referat, & h. d. vsque ad. §. si vero. Vide literam. (quietis,) id est, pacificis. & facit. C. de apo. pu. penul. lib. x. & de fideicom. l. j. ar. contra. C. de pac. l. si certis annis. Solutu. illud regulare, hoc speciale est. Vel dic licet lite ra non tangat, quod hic præcessit abusiua inuestitura. Vel dic quod hoc nomine feu. soluit, quod feu. constituitur mera liberalitate concedetis, vt sup. quib. mo. feu. consti. po. in prin. licet contrarium in summa dicatur. (quasi possideat.) Nota hinc qd incorporalia possidentur, sed quasi, vt. ff. de ac. re. do. l. seruum. §. incorporalia, de acqui. pos. possideri, in prin. (petat) vt in primo casu, (renuat) secundò casu, (probatione,) scilicet vas. possidenti, sed domino agenti esset opus probatione, si vult obtinere (possidenti) vasallo.

Si autem inuestitura.

Casus. Contentio erat inter dominum & vasallum de inuestitura domino vel vasallo possidente feudum. dominus non habet pares. Quæritur qualiter fieri debeat probatio? Respon. quod vasallus potest probare per quoslibet testes extraneos, vel per publicum instrumentum, aut inopia emergente probationum causa iureiurando decidetur h. d. Vide expositionem (testes) vt inf. de consue. rec. feu. c. j. §. si. & de no. feu. §. j. (probari) per vas. vel dic etiam dominum, sed de eo non est dubium,

(ino-

(inopia.) Nota quòd inopia probationum emergente decurritur ad iusiurandum. facit supra de conten. inter domi. & vasal. de inuestitu. feu. c. j. §. inopia, & C. de rebus credi & iureiurando. in bonis.

Præterea.

Casus. Contentio est inter dominum & vasallū de pactis apposis inter eos præter communē feu. naturam, vel quia dominus allegat pactum in sui fauorem, vel dicit feudum datum tali conditione, vt vasallus associet vxorem suam ad ecclesiam festiuis diebus, domino quidem incumbit probatio. Eo autem deficiente in probatione, vasallo deferatur iusiurandum. Sed quid econtra? Allegat vasallus pactum factum in sui fauorem contra feudi consuetudinem, fortè de filiarum successione. Certè vasallus debet probare per pactum, alioquin domino deferatur iusiurandum. h. d. Vide expositione. (tenor,) id est, pactum aliquod ad domini utilitatem, (adempta) de facto vel de iure, & dic de facto domino deficiente in probatione, de iure quando præsumptio est, iuris & de iure communi pro vasallo, contra quam de iure non admittitur probatio, vt. C. ar. tu. l. fi. & de rei vx. act. l. vnica, & de hoc voluit dicere glo. Et nota etiam secundum gl. quòd vbi dubium emergit in feudo, relinquatur interpretationi consuetudinis, vt secundum consuetudinem & secundum simplicem naturam videatur facta concessio per dominum. & vas. se obligasse ad id videatur, nisi probetur cōtrarium, vt hic & C. de iu. emphy. l. j. & ij. & hoc est valde notabile & memoria tenendum. Item nota quòd

in feu. plerunq; pacta adijciuntur contra feu. naturam, quæ seruari debent vt hic, & infra qui. ex cau. feu. amit. §. fina. & ti. seq. §. est & alia. de cap. qui. cur. ven. c. fi. & facit C. de iure emphy. l. j. & l. ij. (allegat) in suum fauorem appositum. Vltimo ad materiam istius titu. venio diffiniendam. & clarius distingo quam distingat glo. in princ. c. Quando quæritur qui testes sint neces. in inuestitura, & per quos testes inuestitura probetur, & qualiter & cui onus probationis incumbit distingue. Aut quæritur de inuestitura veteri, aut de noua. Si de veteri, regula est, quod sufficiunt pares & extranei indistinctè, vt. inf. qui test. sint ne. ad pro. no. inuesti. c. j. §. fina. Si de noua, aut est de clericorum inuestitura aut de laicorum. Si clericorum regula est quod pariter admittuntur pares & extranei, vt sup. si de inuesti. inter do. & vas. l. ori. §. fi. & est ratio vt ibi patet in litera, & hoc verum est si de rebus ecclesiæ facta est inuestitura. Sed si de proprijs, idem seruetur quod in laico. vt inf. de cle. qui inuesti. faciunt. c. j. in princ. Si laicorum, aut quæritur de inuestitura, quo tempore fit, aut post tempus quo facta est. si quærat de inuestitura tempore quo fit, siquidè dominus habet pares, debet fieri inuestitura coram eis saltem duobus vel tribus, & breui testato interueniente à paribus confirmato, licet secundum Mediolanen. aliter seruetur, vt sup. e. c. ver. j. & §. j. & inf. qui test. sint ne. ad pro. no. inue. c. j. aliàs inuestitura facta non valet: etiam si pares sunt absentes, quia expectandi sunt, vt inf. de consue. rec. feu. c. j. §. fi. Non obstat sup. si de inue. inter do. & vas. c. j. vt ibi no. Si vero non habet pares, tunc adhibeat dominus

minus quos meliores potest inuenire, liberos ta-
 men, vt sup. eo. c. §. si vero inuestitura, & inf. de
 notis. feu. §. quod autem: vel instrumentum publi-
 cum. Si vero quærat de noua inuestitura post
 tempus quo facta est, aut contentio est inter do-
 minum & castaldum, vel deputatum ad guardi-
 am, aut inter dominum & creditorē, aut inter do-
 minum & emptorem, aut inter domi. & eum qui
 præ tendit sibi feudum cameræ, seu feu. cauena, aut
 inter dominum & vas. qui dicit se inuestitum
 de noua inuestitura aut inter dominum & agna-
 tum qui dicit se succedere uas. aut inter dominū
 & filium vas. aut est contentio inter vasallos, aut
 est contētio inter vasallum & aiium quemcunq;,
 quem constat non esse vasallum. Siquidē est con-
 tentio inter dominum & castaldum, vel deputa-
 tum ad Guardiam, dic vt sup. de feu. guar. c. j. dixi.
 §. j. & de controu. inue. §. item si vasallus, & de cō-
 ten. inter domi. & vas. de inue. §. cæterum. Si au-
 tem est contentio inter dominum & creditorem,
 dic vt supra de contro. inue. c. j. §. similiter, & de
 feu. da. in vicem. l. commif. c. j. & c. fi. Si vero con-
 tentio est inter dominum & emptorem dic, vt
 inf. de controuer. inter mas. & fœmi. c. j. §. fi. & de
 controu. inter do. & emp. feu. c. j. Si autem est con-
 tentio inter dominum & eum qui sibi præ tendit
 feudum cameræ seu cauena, dic vt sup. eo. c. §. si ve-
 ro vas. Si autem est contentio inter dominū & va-
 fallum qui dicit se inuestitū de noua inuestitura,
 hoc membrū profequitur glo. Sed dic clarius. Aut
 est contentio de inuestitura quam dominus affir-
 mat, & vasallus negat, aut de incremēto feudi, aut
 de pactis initis inter eos præter feudi naturam,

IACO. DE BELVISO

aut est contentio de ingratitude vas. Siquidem est contentio de inuestitura vasalli, quam dominus negat intercessisse, aut dominus possidet, aut vasallus. Si dominus. tunc probare debet vasallus per pares curtis vel per breuè testatum à paribus confirmatum, vt sup. eo. c. j. §. j. & supra de cōten inter do. & vas. de inuesti. c. j. in princ. licet secundum Mediolan. aliter seruetur, vt dixi. Hoc est verum si testes nō reculent dicere veritatem, aliàs cogendi sunt à domino vel à paribus, vt sup. e. c. §. j. & inf. de no. feu. c. j. §. notandum est. Si dominus nō compellat eos, licet vasallo etiam probare per extraneos, vt sup. eo. c. j. §. j. Potest etiam petere cogi testes à comite, vel à populo, vel ab Imperatore, vt supra, si de feu. inter do. & vasal. lis ori. c. j. siue testes sint pares siue extranei, vt ibi patet in litera, & procedetur vt hic dicitur. Hoc est verum si dominus habet pares, aliàs admittuntur indistinctè etiam extranei, vt supra proximi §. Si vero vas. probare non potest per testes aut per breue testatum, regulariter domino possidenti datur iusiurandū vt iuret, vel referat, vt supra. e. c. §. j. & supra de cōtrouer. inuesti. c. j. circa prin. & de conten. inter do. & vasal. de inue. circa princ. In casibus tamen remittitur domino iuramentum, vt supra de cōtrouer. inuesti. c. j. §. si vero feu. & de conten. inter do. & vasal. c. j. §. cæterum, versicu. j. Si autem possidet vasallus domino incumbit probatio, quia actor est, vt. C. de probatio. l. actor. & de eden. qui accusare. & supra eodem. c. j. §. si vero vas. Eo autem deficiente in probatiōe, aut vasallus possedit anno domino sciente & non contradicente, & seruitium sponte suscipiente, & tunc defertur vasallo iuramentum

mentum vt solus iuret, supra, si de inuesti. inter do. & vafal. lis ori. c. j. §. fin. vel dic quòd ibi constabat feudum esse, dubitabatur tamen vtrum sit patrimonium vel collaterale aliàs fortè non iuraret solus, vt infra de consue. rec. feu. c. i. Si autem possedit minus anno vel domino ignorante, & tunc vincit dominus vt ibi. Si autem vasallus præscripsit rem iure feu. triginta an. tunc obtinet sine sacramento, vt, si de feu. sue. contro. c. si quis per triginta an. aut possedit maiori tempore anni domino ignorante cum non præscripsit, tunc iurat cum xij. sacramentalibus, vt sup. de conten. inter do. & vaf. de inuesti. feu. circa prin. & si de inuesti. inter do. & vaf. lis oriatur. c. ij. circa prin. Sed notandū est quòd iuramentum non semper defertur possidenti, sed iudicis arbitrio reseruatur cui sit deferendum, quod intueri debet secundum facti qualitatem. & personarum conditionem, & causæ naturam, vt inf. de consue. rec. feu. c. ij. & C. de reb. cred. & iureiu. in bonæ fidei, & plenè dixi sup. de contro. inue. c. j. in princ. Qualiter autem debeat iurare dominus & vaf. & eorum hæredes? dic vt sup. de conten. inter do. & vaf. de inue. feu. circa princ. & si de inue. inter do. & vaf. lis. oriatur, c. ij. circa princ. & inf. de consue. rec. feu. c. ij. §. j. & de no. feu. c. j. §. fi. Item sciendum est, quòd non obstante controuersia nihilominus debet inuestiri vasallus de alio suo recto feu. quod habet ab eodem domino sine controuersia, vt sup. de conten. inter me & dominū, de por. feu. fratris mei. c. j. §. fina. & inf. de alie. feu. pa. c. ij. Si vero econtra est contentio de inuestitura quam dominus affirmat, & vasallus negat, dic, vt inf. si de feu. sue. contro. c. vafal. si feu. & de

IACO. DE BELVISO

l. Cor. c. fi. Si vero est contentio de iuramento feu:
 di dic vt sup. de contro. inue. c. j. §. si quis de māso.
 & inf. de inue. de re. ali. facta. §. fi. & ti. hic fi. lex de
 inde inci. consue. reg. c. j. §. si vafal. & §. sequen.
 Sin autem contentio est inter dominum & vafal-
 lum de pactis appofitis inter eos, dic, vt sup. eo. c.
 §. fi. Si vero est contentio de ingratitude vafal-
 li, dic vt infra, quot testes sint ne. ad pro. no. inue.
 c. j. Si autem est contentio inter dominum &
 agnatos vafalli dic, vt sup. de controu. inue. §. cū
 autem, & de conten. inter dominum & me. de por.
 feu. fra. mei. c. j. & si de inue. inter domi. & vaf. lis
 oria. c. ij. & inf. de gra. suc. in feu. §. fi. & de inue.
 in mari. facta. §. item placet. & si de feu. fue. con-
 tro. c. j. Si vero est contentio inter dominum &
 filium vaf. dic vt. inf. si de feu. fue. contro. c. iij. &
 de controu. inter maf. & fœmi. c. j. Si autem est cō-
 tentio inter agnatos & filiam, dic vt inf. si de feu.
 fue. contro. c. ij. & de gra. suc. in feu. c. fi. & de con-
 trou. inter maf. & fœmi. c. j. & de capi. qui cur. ven.
 c. si contentio. Si autem est contentio inter va-
 fallos, dic vt infr. de pace te. §. si duo homines. &
 §. si tres. & de. l. Cor. c. ij. Sin autem est contentio
 inter vafallum & alium, quem constat nō esse va-
 fallum, dic vt. inf. de de controu. inter vaf. & ali.
 de bene. c. j.

PER QVOS FIAT INVESTI-
 tura &c. Rub. 3.

*Hæc rubrica potest sic continuari, quia sup. de his
 qui feu. da. pos. dictum est de personis, quæ feu. da. &
 recipere possunt imperfectè, ideo ponitur hic hæc
 Rubrica.*

Inuestitura.

Duide ca. in partes quinque; Primò, quæ personæ possunt inuestituram facere. Secùdò quæ res possunt dari in feu. Tertiò, quæ personæ possunt recipere. Quartò, an per alium possit quis facere & recipere inuestituram. Quintò an fœmina possit feu. dare. Secunda pars incipit ibi. Sed & res. Tertia in. §. personam. Quarta in. §. sed vtrun. Quinta in. §. fœminam.

Casus vsque ad. §. sed & res. Duæ dantur regulæ in prin. huius. c. Prima est, quòd vetus inuestitura fieri potest à quocunq; etiam minore. Sed etiam notandum, quòd si simpliciter fiat inuestitura, intelligitur facta de iusto feudo tatum, nisi aliud dictum sit. Secunda regula est, quòd noua inuestitura non potest fieri ab alio, quàm ab eo qui habet legitimam bonorum administrationem. Quando enim alienare prohibetur sua bona, nec in feudum dare potest h. d. Nota hic in prin. regulam quòd vetus inuestitura fit etiam à minore. & est ratio, quia non alienat nec in feudum dat, sed datum confirmat, arg. ff. de rebus eorum qui sunt sub tu. l. j. circa prin. & l. magis. §. si fundus. & §. si pupillus. Vel dic aut est infans vel furiosus, & tunc non potest, aut pupillus & habet tutorem, & non potest sine tutore. vt in summa Ia. aut non habet tutorem & potest vt hic. Tu dic quòd pupillus etiam potest sine tutore. vt. d. §. si pupillus. & facit ad hoc. C. ad Treb. l. fancimus. de iure delib. l. potuit, cum similibus. Item nota quòd quotiens fit inuestitura simpliciter, præsumetur facta de iusto feudo & non de eo quod quis iniuste possidet ar. C. de pro-

de proba. l. vis eius. & de lib. l. e. l. Aurelius. §. Gaius & l. non solum. §. si hæres. & de pac. tres. fratres. Nota secundam regulam quòd qui non potest alienare, nec etiam potest in feudum dare. Vide expositionem (bonorum) priorum, vel communium, ut inf. de no. feu. §. item sciendum, (inuestituram) eius rei quam prohibetur alienare, & per hoc tollitur opinio glo. Opponit glo. tribus modis in eo quòd dicitur in litera, quòd qui de bonis impeditur alienare, non potest feudum dare.

Primò sic, videtur enim quòd si hæres vel legatarius prohibitus est à defuncto fundum alienare, quòd non possit aliquam rem in feudum dare. Sol. aut prohibetur in genere alienare, tunc nullam rem dare potest, aut in specie, & tunc eam rem tantum quam prohibetur alienare, non potest in feudum dare. Secundò opponitur, quòd qui prohibetur alienare, poterit nihilominus in feudum dare, quia alienatio est actus per quem dominium transfertur, ut. C. de fun. do. l. j. sed per feudum non transit dominium, ergo potest in feudum dare Sed est falsum, imò transit utile. inf. de inuesti. de alie. re. facta. c. j. §. rei autem. Oppo. tertio, quòd licet prohibeatur alienatio, tamen certo modo debeat permitti, & sic in feu. dare poterit. Quia rei litigiosæ & causa mutandi iudicij prohibetur alienatio, & tamen permittitur certo modo, ut. ff. de alie. iudi. mu. causa fa. l. ex hoc. §. alienare. & de litigio. l. iij. & l. fi. Solut. aut prohibetur in genere alienatio, & tunc in feudum datio prohibita esse videtur. aut in specie, aut etiã in genere, sed permittitur in casibus, tunc in casu permissio vel non prohibito permittitur alienatio. Vel dic aliter ut no. in contrarijs.

Sed & res.

Casus. Traditur regula & instantia ad regulam:
Regula est: res, cuius alienatio prohibetur, in feudum dari non potest. Fallit regula in duobus casibus. Primus est si vasallus vendit agnato proximo, qui successurus est, rem feudalem, quam licet prohibeatur alienare, sibi tamē potest vendere. Fallit secundò, quando vasallus rem feudalem quam prohibetur alienare dat alij in feu. quod potest etiam cuilibet extraneo, nisi dederit in fraudem cōsuetudinis vel legis precio accepto colore inuestiturae, tunc reddito precio ab agnato proximiori ei qui accepit inuestituram poterit ab eo reuocari. & h. d. Vide expositionem (proximiori.)

Tangit hic Brocardum, & non soluit, nec alibi reperio solutum, quod est tale. Conceditur agnatis, quod alijs denegatur, vt sup. de alie. feu. §. pe. & ff. de pac. l. Imperator. & C. de adm. tut. l. lex quae tutores. Conceditur extraneis quod conceditur agnatis, vt. C. de contrahen. emp. dudum. & de cōmun. re. alie. l. pe. Conceditur extraneis quod denegatur agnatis, vt. C. vbi pu. edu. de. l. vl. & in autē. de alie. & emphy. §. Iconomus. Solut. vt no. sup. de nā. feu. Vel dic, quòd regula est, quòd conceditur agnatis conceditur extraneis. Fallit ratione pietatis vel affectionis. l. Imperator. & l. lex quae vel ratione prohibitionis factae à testatore, vt. C. de fideicom. l. voluntas. vel quia domino non fit prēiudicium quando conceditur agnato & proximo qui successurus est, vt hic, vel ratione suspicionis imminentis, vt. d. l. vlti. C. vbi pu. educa. de. & d. §. Iconomus. Item no. in prin. huius §. quod res cu-

IACO. DE BELVISO

ius alienatio' prohibetur, etiam' in feudum dari prohibetur. quia per dationem in feu. transit utile dominium, vt supra proximè dictum est, (cui-libet dare) sub. qui potest seruire, sicut & ipse, & eadem lege qua ipse habet, & non aliter, vt inf. de. l. Cor. c. j. §. similiter. & §. profecto, & bona fide, vt inf. de prohib. feu. alie. per Fre. §. calidis, & statim sequitur hic. (per fraudem) domini vel agnatorū, & pone exemplum vt hic in glo. vel dic precio accepto in fraudem sub colore inuestituræ (à te) agnato (precio) emptori bonæ fidei, aliàs secus, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. j. in fi. & §. cum agnato.

Nota hic quòd agnatus præfertur in redimendo etiam domino, sic. inf. qualiter olim po. feu. alie. c. j. §. porro.

Oppo. secundum glo. quòd precium accipienti non sit restituendum, vt. C. de rei ven. si fundum, & inf. de inuesti. de re. alie. facta in princ. & de prohi. feu. alie. per Fre. §. j. So. hic accipiens bona fide accepit: secus si mala, vt in contrariis.

Oppo. secundò secundum glo. quòd alienatio cum sit contra consuetudinem & leges, sit ipso iure nulla, vt. C. de legi. non dubium, nec est opus rescindi, quod dicit litera. So. expone hic, rescissa, quatenus de facto processit, sic. C. de rescin. ven. l. si dolo, & de prædi. mi. l. sed si is. Oppo. tertio extra glo. vt inf. si de feu. fue. contro. c. Titius filios in princ. So. aut agnatus reuocat vasallo mortuo aut eo superstite, & si superstite eo, aut habet vasallus filios aut nō. Primo casu, quādo reuocat eo mortuo, aut succedit agnatus tantum in feudum & non in alijs bonis, & non cogitur red-
dere

dere precium, vt ibi, aut etiam in alijs bonis, tunc tenetur reddere emptori bonę fidei, vt hic, malę fi dei nõ, nisi forte sit stipulatus vel pactus, vt infra de inue. de alie. re. facta. in princ. Secundo casu, quando reuocat eo superstitite, si non habet filios non tenetur agnatus reddere precium, arg. illius. c. Titius, in prin. Si habet filios, tenetur agnatus reddere precium, vt eo. c. Titius, ver. quod si Titius. Et potest esse ratio quia filius de iure communi potest preferri agnato, & tamen non preferitur, vt ibi. ar. C. communia de lega. l. vlti. §. fi.

Quæritur nunquid hodiè possit vendere vasallus feu. agnato? Respondet glo. quod sic, & benè, quia non inuenitur correctum, arg. vt in autent. quibus modis si. na. effi. sui. §. tribus. Quæritur nõ quid istud obtinet siue pro diuiso siue pro indiuiso possidebant cohæredes. Glo. non respõdet. Tu dic quod sic, arg. inf. si de feu. fue. contro. c. omnes. & de no. feu. §. item sciendum est.

Quæritur nõ quid locum obtinet istud siue inuestituram acceperit siue fidelitatem præstiterit siue non præstiterit. Gl. non respondet, sed tu dic quod non, quia tunc tanquã ingratus amittit feu. vt sup. quo tẽpore miles inue. pe. de. c. j. & inf. que fuit prima causa benefi. amit. in princ. & ideo tanquam vasallus non postea potest agnato vèdere.

Personam vero.

Casus. Datur regula, quod regulariter quęlibet persona potest accipere feudũ, nec distinguitur an sit liber vel seruus, nisi ignorãtia prætedatur in dãte, hoc dicit. Expositio verborũ (seruus) ergo & liber quicũq; (ignorãtia) in dãte, vt. ff. de leg. iij. fidei cõ-

IACO. DE BELVISO

missa. §. si seruo alieno. Et nota regulam istam hic traditam. Sed nūquid infans potest acquirere feudum. arg. est quòd non sine tutore. ff. de acqui. pos. l. quamuis. §. fin. ar. contra. C. de acqui. pos. donatarum, & dic vt ibi.

Sed vtrum.

Casus. Datur regula, quòd inuestituram potest quis facere & accipere per alium, quinimo & per procuratorem. h. d. Vide expositionem. (Inuestituram) propriam & abusuam. ar. C. per quas perso. no. acqui. l. j. (putamus) facit inf. de no. feu. §. item inuestituram. & extra. de præben. & digni. c. accedens. (per procuratorem), ar. contra. C. de iure emphy. l. si. vbi dicitur, quòd dominus nouum emphyteotam non potest inducere in possessione per procuratorem vel per alium. So. ibi est speciale, vt puto, vt tollatur via coquerendi domino, & ne possit postea dicere quòd non fuerit sibi denunciatum, vel quod non consensit alienationi factæ per emphyteotam. Tangitur hic Brocardus in glo. & non soluitur, sed dic clarius: quòd possum per me & per alium, vt hic. & ff. de iniur. l. sed si vnus. §. idem ait. & quod vi aut clam. prohibetur, in prin. Quod non possum per me, nec per alium, vt. ff. de adm. re. ad ci. per. l. ij. §. j. vbi de hoc no. & de adop. post mortem. §. j. vbi etiam de hoc no. Quod possum per me, non possum per aliū, vt. C. de pro. cū. l. quicumque, & ff. quæ res pig. obli. pos. l. Aristo. So. in primis duobus est regula, in alijs est casuale. hoc placet. Vel dic, aut eadem est ratio prohibitionis & permissionis in vna persona quæ est in altera, vel quia per aliud non prohibitum peruenitur

uenitur ad idem, quod est permiffum alij & nō ad prohibitum, tunc quod possum per me, & per alium, quod non possum per me, nec per alium, vt in primis duobus. Si autem non est eadem ratio, tūc fecūs, vt in alijs. Vel dic, aut lex prohibet omnino & generaliter, tunc quod non possum per me nec per alium: aut permittit simpliciter, tūc quod possum per me, & per alium: aut prohibet mihi vt mihi propter aliquam certam rationem, tunc quod non possum per me, possum tamen per alium, aut econtra permittit mihi vt mihi propter aliquam certam rationem, tunc quod possum per me, non possum per alium.

Fœminam quoq;

Casus. Datur regula, quòd fœmina potest dare feudum sicut & masculus, h. d. Nota quòd fœmina dat feudum, quia & donare potest, sed & raro cōtingit quòd donet vt. ff. ad velle. si ego, & de dona inter vi. & vxo. si stipula. in fi. vbi dicitur, quòd donare est cōtra sexus mulieris naturam, & hoc quia est genus auarissimum in donando, vt. C. de donac. ante nup. l. si à sponso.

Nulla inuestitura.

Casus. Datur regula & exceptio. Regula est. dñs non cogitur facere inuestituram vasallo, si fidelitatem sibi facere recuset, quia feudum à fide seu à fidelitate dicitur. Fallit regula si per pactum contrarium sit actum, h. d. Expositio verborum (inuestitura) nec noua nec vetus, vt hic & inf. quæ fuit prima causa benefi. amit. §. est & alia, vbi de hoc (recusat) expressè siue petatur vetus inuestitura

IACO. DE BELVISO

siue noua. vel dic cursu anni & diei, quādo petitur inuestitura vetus, vt inf. quæ fuit prima causa bene. amit. in prin. & §. j. Aliàs semper debet dominus inuestire vasallū, quia inuestitura debet p̄cedere fidelitatem, vt. inf. ti. proximi. (à fidelitate,) nota hic etymologiā vocabuli, & allusionē nominis, facit insti. de testa. in prin. & de dona. §. est & aliud (habetur) quòd fit interdum, vt hic & d. §. est & aliud in fi. §. & facit. inf. de capi, cor. in principi.

Opponitur secundum glo. contra ordinem literæ huius. c. quia inuestitura debet procedere non fidelitas, vt inf. ti. proximi. Sol. hic non traditur ordo. Vel dic, aut vasallus expressè recusat fidelitatem in omni casu, tunc dominus non tenetur facere inuestituram. Idem dic & si tacitè recusat vasallus, vt hic. Aut non recusat nec expressè nec tacitè, tunc dominus tenetur prius facere inuestituram, vt ibi. Quæritur in glo. qualiter fit petēda inuestitura noua & propria vel etiam vetus? Respō. glo. quòd vasallus debet honorificè adire dominum, & cum auriāitate & humilitate petere. Vel dic, aut consuetudo se habet cum pompa & honore ad eum accedere, & debet eam seruare, aliàs nō. Et in regno Syciliæ vidi eos accedere nec cum pōpa nec cum magno honore, etiam coram domino Rege, & facit sup. de feu. cog. c. j. & C. de nup. si donationum. Quæritur qualiter fit inuestitura faciēda? Glo. non respondet. Tu dic, quòd abusiua inuestitura potest fieri per annulum, vel similit̄ modum, sed propria fit per inductionem in possessionem, vt sup. quid sit inue. in prin. nec refert si dominus facit inuestituram per se vel per alium, vt sup. c. proximi. §. penul. Quæritur qualiter fit fidelitas

delitas præstanda? Respon. secūdum formam datam. inf. ti. proximi. & sequenti. Quæritur quando fit præstanda fidelitas? Glo. non respondet. Tu dic, aut præstita est inuestitura noua aut vetus à domino ipsi vasallo, tunc vasallus tenetur domino statim præstare fidelitatem, vt hic, & inf. ti. proximi. & ar. ff. de act. emp. l. Iul. §. offerri. & de ædil. edic. ædiles. §. fin. aut non est præstita inuestitura, & tunc siquidem fieri debet noua inuestitura, & dominus vasallo denūciauit legitimè, quòd sibi præstaret fidelitatem pollicendo inuestituram, & vasallus est in mora, tunc amittit feudum tanquam ingratus, vt inf. quæ fuit prima causa benefi. amit. §. est & alia. Si vetus debet fieri inuestitura, vasallus habet annum & mensem, si miles est: si priuatus, annū & diē. Si ante hoc tempus non petat, post tēpus efficitur in mora, & tãquam ingratus amittit feudum etiam sine denūciatione domini, quia dies interpellat pro eo, vt sup. quo tempore miles inuesti. pe. debe. c. j. & inf. de ca. Cor. in prin. & C. de iure emphy. l. ij. Nota ergo quòd in noua inuestitura dominus se debet offerre, vt. d. §. offerri. Sed in veteri vasallus se offert, vt dictum est. Quæritur quid si vasallus vult præstare fidelitatem, dominus autem recusat facere inuestituram? Respõ, quòd non nocet vasallo, & dominus sibi tenetur ad interesse, vt inf. de no. for. fid. c. finali. Vel potest præcisè cogi tradere rem & inuestituram facere. vt inf. si de feu. sue. cõtr. c. si facta. Vel dic quòd dominus priuabitur proprietate feudi. sicut vasallus priuatur suo iure, si recusat fidelitatem præstare, vt inf. de for. fide. c. dominus, & inf. qua. dominus à proprie feu. prin. c. ex facto.

IACO. DE BELVISO

Quæritur quid si dominus est excommunicatus vel à rege bannitus? Respon. quòd vasallus absoluitur à sacramento fidelitatis, vt inf. hic fi. lex deinde consti. reg. circa principium.

QVID PRAECEDERE DEBE- at &c. Rub. 4.

Potest sumi continuatio ex præcedenti tit. sup. §. ult.

Vtrum autem.

Duide capitulum in duas partes. Primò quid præcedere debeat an inuestitura vel fidelitas. Secundò quid dicatur fidelitas. Secunda incipit ibi fidelitatem &c. Casus. Quæritur hic quid præcedere debeat, an inuestitura vel fidelitas? Respon. quòd inuestitura. Quæritur etiam quid dicatur fidelitas? Respõ, quòd fidelitas dicitur iuramentum fidelitatis quod vasallus præstat domino, h. d. (inuestituram præcedere) facit sup. ti. j. c. fi. & dic vt ibi dixi.

QUALITER VASALLVS IVRA- re debeat. &c. Rub. 5.

Continuatio potest fieri in hunc modum huius rubricæ. Dicitur est sup. de modis quibus seu. acquiratur. Sed quia propter feudum acquisitum vasallus cogitur iurare fidelitatem, ut sup. ti. iij. c. fi. & dubitari possit de forma iurisiurandi, Ideo sequitur hic titulus.

Quali-

Qualiter autem.

Duide capitulum in duas partes. Primò traditur forma iuramenti quod præstat vasallus domino. Secundò traditur forma iuramēti quod præstat domesticus vel subditus domino. Secūda incipit ibi, si vero domesticus. Casus, vasallus domino iurare debet quòd sibi erit fidelis, & quòd credentiam sibi commissam nō manifestabit. Domesticus autem & subditus adijcere debet in iuramento nominatim vitā: membrū: mortē: & eius rectum honorem se seruaturū. h. d. Quæritur quæ sit ratio differentię inter vasallum & domesticū? Respon. glo. quòd ratio est suspitio fraudis committendæ per domesticum, & maxime quando sperat hæreditatem, arg. C. vbi pu. edu. debe. l. vlti. & de lati. li. tol. j. § illud etiam & C. de dona. l. data. Quæritur quæ dicantur domesticæ personæ, vt in glos.

DE FORMA FIDELITATIS.

Rub. 6.

In epistola Philiber. &c.

Duide capitulum in duas partes. Primò datur forma iuramenti, quod vasallus præstat domino. Secundò dominus vasallo ad eandem vicem astringitur. Prima vsq; ad §. dominus. Ibi secunda incipit vsque ad finem. Casus: Forma iuramenti præstandi à vasallo domino traditur in decretis, in qua sex in memoria vasallus habere debet, videlicet incolume: tutum: honestū: vtile: possibile:

M 5 sibile:

sibile: facile: quæ verba quem intellectum capiunt
 exponit litera. quinimo debet etiam suo domino
 consilium & auxilium præstare. debet autem domi-
 nus vasallo vice mutua sibi præstare quod vasallus do-
 mino, & hoc dicit. Vide expositionem (possibile sit)
 in omni sacramento sunt attendenda honestas &
 possibilitas eius qui iurat, ut inf. ti. prox. & xxij.
 q. iij. c. vnusquisque, & extra de iureiu. quemad-
 modum, & C. de nup. l. Imperialis. §. quod eis, vbi
 de hoc. (auxilium) non solum ergo abstinere de-
 bet sed auxilium & consilium præbere, & curare ne
 contra iuramentum fiat. arg. ff. loca. l. in lege, & de
 ver. ob. l. inter stipulantem, circa prin. (vicem suo
 fidelij.) dominus ergo suo vasallo tenetur mutua
 recompensationem præstare fidelitatis & seruitij,
 licet non cogatur iurare. Quæritur si non fece-
 rit quam pœnam patietur dominus? Respon. in li-
 ttera, quod censebitur maleficus, patietur & aliam
 pœnam, quia priuabitur feudi proprietate, ut inf.
 qualiter do. à feu. proprie. priua. c. ex facto. & inf.
 si de feu. sue. contro. c. domino committente.

DE NOVA FIDE. FORMA.

Rub. 7.

Est & alia.

CAsus. Traditur noua forma iurisiurandi fide-
 litatis, quod præstat vasallus domino. Plana
 est litera. vide per te. (contra omnem hominem.) fa-
 cit inf. hic si. lex dein. inci. consti. reg. c. j. §. fina. &
 dic ut ibi, (excepto Imperatore vel Rege) nam in
 omni sacramento intelligitur ius superioris ex-
 ceptum,

ceptum, vt extra, de iureiuran. c. venientes ad apo.
& xj. q. ij. c. qui resistit. & inf. de prohi. feu. alie.
per Fre. c. fi. (verbum) scilicet fidelis (in se conti-
net.) Nam fidelitas est omne quod bonum est, &
vtile domino, illud sibi præstare, vt sup. c. prox.
(potero.) Nota ergo quòd in sacramento intelli-
gitur possibilitas iurantis, vt dixi sup. ti. j. (iustè of-
fendere) ad offendendum ergo debet iurare si iu-
stè moues guerram, sed ad defendendum tenetur
secundum quosdam, siue iustè siue iniustè. Tu dic,
vt sup. qui. mo. feu. alie. in prin. & facit. inf. hic fi.
lex. c. j. in prin. (requisitus.) Nota quòd vasallus nò
debet se offerre pro seruitio præstando, nisi sciue-
rit domino magnum periculum imminere, quòd
dic, vt inf. hic fi. lex. §. ad hoc (faciam) quia quod
præstat in aliorum persona præstat & in sua, vt. ff.
de pac. l. cum in eo.

Inuestitura.

Casus. Dominus vasallum per anulum inuesti-
uit de beneficio, & vasallus domino fidelitatem
præstitit per iuramentum, quæritur an dominus
cogi debeat vasallum mittere in possessione be-
neficij? Respon. quòd sic, & si differat tenebitur si-
bi ad omne interesse h. d. (Inuestitura) abusiuam nò
propria, quia si propria facta esset, non teneretur
eum amplius mittere in possessionem, vt. C. de vsu-
fru. corruptione. vbi de hoc, (vtilitatem). i. omne il-
lud quod erat habiturus, si à sui principio possessione
tradidisset. Vel dic. i. interesse circa rem, non extra
rem, vbi & res non traditur, vt. ff. de acti. emp. &
& ven. l. si sterilis. §. cum per venditorem, secus est
quando malè traditur, vt. ff. eo. l. Iulianus in prin.
& est

IACO. DE BELVISO

& est ratio vt ibi not. Oppo. quòd vasallus poterit præcisè petere rem, si vult vtilitatem cum re, vt inf. si de feu. fue. contro. c. si facta. Sol. dic hic ꝑpetit rem, si vult vtilitatè cū re, nec hoc hic negatur, & sic concordat. Vel dic, aut vult petere interesse, & potest vt hic, & tunc non petet rem. aut vult petere rem tanūtm, & potest, vt ibi, & sic est in eius optione.

Oppo. quòd dominus priuatur proprietate feudi si recusat facere inuestituram, vt no. sup. per quos fit inuesti. c. nulla. So. si vasallus vult illud al legare, potest, vt ibi, si non vult, est in eius optione petere rē cum vtilitate vel interesse, vt dixi. Quæritur si dominus recusat facere inuestiturā, an vasallus teneatur seruare iuramētum fidelitatis? Respon. glo. & benè quòd non, quia frangenti fidem &c. vt extra, de iureiuran. c. peruenit ad nos.

DE INVESTITURA DE RE, alie. facta. Rub. 8.

Continuatio rubricæ sic patet. Quia sepe fit inuestitura de re aliena quæ postea euincitur à uasallo, Ideo sequitur hæc rubrica.

Cum de re aliena.

Duide capitulum in quinque partes. Primò, quo casu detur actio uasallo pro euictione contra dominū re feudali euicta. Secundò, an possit vasallus rem feudalem à possidente uendicare, vel se defendere, si conueniatur. Tertiò, an possit seruitutē vasallus imponere rei feudali. Quartò, ad quem

ad quem pertinet additamentum proueniēs in re feudali. Quintò, an tertia vel quarta, quæ debetur vxori in bonis viri decedēte marito sibi debeatur etiam in rebus feudalibus. Secūda incipit in. §. rei autem. Tertia in. §. quid ergo. Quarta in. §. e contrario. Quinta in. §. quamuis. Casus vsque ad. §. rei autem. Comes de re aliena militem inuestiuit, vel alij obligata in feu. res euicta est à vasallo, quæritur an habeat actionem pro euictione contra dominum & in quantum? respondet aut vasallus fuit sciens & non agit de euictione nisi sit stipulatus uel pactus. Si ignorans, agere potest, ut aliud eiusdem æstimationis sibi præstetur. Sed in domino non distinguitur scientia vel ignorantia, & h. d. Expositio verborum (agit) si domino denunciauit, vt inf. si de feu. vas. ab alio. inter. fue. c. j. circa prin. (bonitatis) cuius erat tēpore rei iudicæ, vel vt nummos in feudum dandos numeret, vt. j. si de feu. vas. ab. ali. inter fue. c. j. ver. super negocio. Nota hic an vasallus possit agere de euictione, & distingue, aut fuit sciens, aut ignorans. Primocasu, si est stipulatus vel pactus agere potest, aliàs non. Secundo casu aut denūciauit domino & agere potest, aliàs non, vt dixi in litera: in domino autem non distinguitur scientia vel ignorantia, vt argu. ff. de edi. edi. l. j. §. causa.

Rei autem.

Casus. Quæritur hîc nunquid vasallus ré feudalem possit vindicare à possidente, vel si conueniatur possit se defendere domino etiam absente? Respon. quòd benè potest. Quinimò & seruitutes rei debitas potest petere & retinere h. d. Quæritur

IACO. DE BELVISO

tur hic in glos. an vasallus habet vtile dominium necnè? Respon. Tu dic quòd sic, per hunc. §. Quia potest rem vindicare iure proprietatis, ergo aut directa rei vindicatione, aut vtili. ar. à sufficienti partium enumeratione, quòd validum est, ar. ff. de act. & ob. l. obligationum fere. §. placet. Sed directa non potest, quia domino datur ratiõne directi dominiij quod apud eum remanet, vt inf. e. c. §. ex contrario. & sup. in qui. cau. feu. amit. §. si. ergo vèdicari potest vtili in rem. Sed ad possessionem vtilis actionis in rem concluditur vtile dominium, vt. ff. de rei ven. l. superficiario, & si ager rectius. Pe. ta. l. j. ergo sequitur, quòd vasallus habeat vtile dominium & vtilem in rem. & facit, de conten. inter vas. & alium. c. j. sicut emphyteotarius & superficiarius, vt dictis legibus.

Quid ergo.

Casus. Vasallus dolo vel culpa vel negligentia imposuit seruitutem rei feudali, postea feudum reuersum est ad dominum. Quæritur an sibi præiudicium generetur? Respondeo quòd non, licet longo tempore durauerit seruitus. h. d. (non noceat). Nota hic quòd vasallus nõ potest impo- nere seruitutem in præiudicium domini, sicut nec vsufructuarius. vt. ff. de vsuf. l. sed & si quis. §. si. Item nota quòd longa præscriptio non currit cõtra dominum, hoc casu, dicit glo. & benè, nec longissimi. & hoc si dominus non possidebat. Nec allegat glo. sed facit pro ea. inf. de cap. Corra. §. præterea, & de prohibi. feu. alie. per Fre. §. j.

Ex contrario.

Casus.

Casus. Vasallus additamentū fecit feudo, quæritur an accrescat feudo? Respon. distinguendo, aut quòd additum est per se subsistit, vt est prædium, & non accrescit feudo, aut non est per se subsistens, vt seruitus, & accrescit feudo. Et datur regula, quòd vasallus potest feudi facere conditionem meliorem, non deteriore in alterius præiudicium. h. d. (feudo) sed seruabitur quòd dicitur. inf. hic si. lex deinde incipiunt cons. reg. §. si vasallus. Oppo. vt supra de conten. inuesti. §. si quis de manso, & solue vt ibi notatur. Tangitur hic brocardum & non soluitur, quod est tale: Ratione rei indiuisibilis licitū deprehenditur, quod aliàs non liceret, vt. ff. de ser. le. l. si. non prosequor, quia plana est solutio. Regula est, quod interest de toto ad totum & de parte quo ad partē, aliàs est casuale, vt. ff. de vsur. l. Qui sit, in prin. no. & ff. de rei ven. l. quæ de tota, & de excep. rei iudi. si quis cum totum, & de regu. iu. l. in toto. Vel dic, aut est eadem ratio totius ad partem, tunc obtinet regula prædicta, aliàs secus.

Quamuis.

Casus. Miles quidam habens feudum amplum decessit superstitite coniuge inope. Quæritur an vxor tertiam vel quartam, quæ sibi debetur iure communi in bonis viri præmortui, possit accipere de feudo? Respon. non, quia alienari nō potest in alium, quinimo nec pignori obligari. h. d. Vide expositionē (ad eum) vasallum. (proprietas). i. directum dominium, (ad alium) dominū. Nota hic apertè quod directū dominū spectat ad dominū
in re

IACO. DE BELVISO

in re feudali, vt dixi sup. eo. c. §. rei autem, (quarta) quæ debetur de iure communi vxori inopi viro locuplete præmortuo, vt. C. vnde vir & vxor, autent. præterea. & in autent. vt liceat matri & auia, §. quia vero, (à Lógobar.) vt in Lombardia. de eis quæ à viro vxori dantur. l. vl.

QUALITER OLIM FEV. PO. aliena. Rub. 9.

Cōtinuatio rubricæ sic potest fieri. Quia de alie. feu. supra dictum est quo ad quædam imperfectè, Ideo sequitur rubrica. Qualiter olim &c.

Est autem optima &c.

Diuide in quinque partes. Primò iure nouissimo prohibetur omnis alienatio. Secūdò, casuū enumeratio ponitur, quibus de iure antiquo permittebatur alienatio. Tertiò, enumeratio quorundam casuum quibus iure antiquo alienatio fuit prohibita. Quartò, quæ personæ poterant prohibere alienationem & rem alienatā redimere. Quintò, quando dominus possit proprietatē rei feudalis alienare. Secūda pars incipit in. §. si vero. Tertia in. §. donare etiam. Quarta incipit in. §. porro. Quinta in. §. de illa. Casus vsq; ad. §. si vero. Olim optima consuetudine prohibebatur feudi alienatio, sed diuersimodè secundum varietatem locorum. donec Imperator Lotharius omnem interdixit alienationem. Et quidem antiquo tempore regulariter permittebatur vēditio pro parte dimidia feudi. h. d. Expositio verborum (sententiæ) & quales sint ignoramus. Vel fortè secundū quod dicitur

dicitur sup. qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem. & §. seq. & seq. & §. si. & de alie. feu. in prin. & inf. e. c. ver. j. (de beneficijs) vt inf. de prohi. feu. alie. per Lotta. c. j. & est in ti. de benefi. in Lombarda. (necessitate) nō communi, sed speciali necessitate imminente, aliās non poterat vendere, supra. qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem, & §. se. & §. item si abfuerit. (suadente). i. causam implisiam inducente (olim). i. iure antiquo. sed iure nouo per libellum tantum poterat, vt sup. de aliena. feu. in prin. Sed iure nouissimo nullo modo potest, vt sup. prox. & inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. j. (partem vendere) dimidiam, vt no. sup. de suc. feu. in prin.

Si vero vel totum.

Casus. Permittebatur alienatio de iure antiquo, si vassallus feudum vel in totum vel in partē volebat in feu. dare bona fide non in fraudem, etiam domino inuito vel ignorante. Si autem domino dissentiente vendebat vel in feudum dabat, si decedebat sine hærede, vel feudum refutabat, vel culpa sua amittebat, alienatio rescindebatur & reuertebatur feudum ad dominum, nisi accipiens à priori domino volebat recognoscere, & sibi seruire. h. d. Expositio verborum. (facere etiam hodiè licet) vt sup. prox. & sup. per quos fit inue. §. sed & res. & inf. de ca. Cor. §. j. vbi de hoc. (dissentiente) secus si eo volente, vt supra de suc. feu. §. j. de alie. feu. §. & si cliētulus, (reuocabatur.) Nota quod resolutio iure datoris quocunque modo, resoluitur ius acceptoris, & dic vt dixi sup. de cōtr. inuest. §. si. (acceperat) per feu. vel per emptorem, (non amittebat) nec hodiè amittit, vt hic;

N quia

IACO. DE BELVISO

quia hoc non inuenitur correctum, argu. in autent. de adm. of. (si priori domino). i. domino eius qui sibi dedit feud. vel sibi vendidit.

Donare autem.

Casus. Enumeratur quo etiam iure antiquo alienatio fuit prohibita, videlicet donare, pro anima iudicare, in dotem pro filia dare, locatio tamē permittebatur nisi fiat in fraudem. Et. h. d. Expositio verborum (donare) ar. contra instit. de loc. §. adeo & C. de fun. patri. l. j. (iudicare) vt j. de prohi. feu. alie. per Fre. §. j. & sup. de suc. feu. circa princ. (vel in dotem) argu. cōtra. ff. si quid in frau. patro. l. j. §. sed & si libertus, & C. ad Treb. autent. contra rogatus. & communia de le. l. si. autent. res. (locare) ad modicum tempus non in perpetuum, quia tunc transiret vtile dominium, & species esset alienationis, vt in autent. de non alie. vt permu. re. ec. §. alienationis, & ff. si ager vecti. l. j. §. si. (esse alienatum,) vt in autent. de non alie. aut permu. re. ec. §. lex itaque.

Porro.

Casus. Olim antiquo iure si vasallus alienabat partem feudi, etiā licitè sine consensu domini, dominus poterat redimere ab emptore pro æquali precio, nisi dominus sciens renunciauerit iuri suo expressè, vel tacitè per annum, sed præscriptione xxx. annorum repellabatur sciens & ignorās: agnati autem vasalli proximiores præferebantur domino in prohibèdo & redimendo. h. d. Expositio verborum (domino) qui non cōsentit alienatiōi, (pro æquali). i. pro eo precio quod solutum est ab
em.

Emptore vas. (redemptio) ab eo qui emit etiã licite, (amiserit) dominus (in prohibendo) alienationem futuram, (redimendo) quòd alienatum est: (conditio) nisi per annum tacuerit, ex quo sciuit, vt inf. si de feu. fue. contro. c. Titius filios, in fi. Vel dic vt ibi no. & l. j. C. de anna. excep. & facit in autent. vt cum de ap. cog. §. si quis de parentibus, & de sanctis. epif. §. si quis rapuerit. & C. de vsucap. transf. l. j. Item nota quòd remittentibus actiones suas seu resignantibus iuri suo non est dandus regressus, vt. ff. de ædi. edi. l. quæritur §. si venditor. Item no. quòd dominus præfertur vasallo seu emptori in redimendo, & facit. C. de iure emphy. l. fi. Item nota quòd agnati præferuntur domino in prohibendo & redimendo, & per hoc satis apparet, quòd si vasallus alienauerit feudum paternum, quòd non reuertitur ad dominum superstitibus agnatis, sed ad agnatos, ar. contra. inf. quæ fuit prima causa benefi. amit. §. j. pe. & fi. sed dic. vt sup. de suc. feud. §. j. Item nota hic quòd præscriptio annalis non currit ignorantibus. ff. de calum. annus. & de ædil. edic. cum lex. Itẽ not. quòd præscriptio triginta annorũ currit contra omnes scientes & ignorantes, vt: C. de præscrip. xxx. co. l. sicut. & l. comperit. Quæritur nunquid hodiẽ dominus præferatur, sicut olim in redimendo præferebatur? Respon. aut est hodiẽ specialis consuetudo alicuius loci quòd possit vendere, & tunc dominus eo loco præfertur etiã hodiẽ, sicut olim præferebatur in redimendo, quia quòd non prohibetur & C. de ap. præcipimus, in fi. aut non est specialis loci consuetudo quòd possit vèdere, tunc si vendiderit potest hodiẽ dominus ab emp-

IACO. DE BELVISO

reuo care etiam sine precio, vt. j. de prohi. feu. alie. per Fre. §. j.

Quæritur nunquid sit hodiè correctum quòd hic dicitur de præscriptione triginta annorum, quæ currit contra dominum scientem & ignorantem? nō respōdet glo. sed videtur quòd hodiè nulla currit, vt inf. de ca. Cor. §. propter, & de prohi. feu. alie. per Fre. §. j. Vel dic quòd nulla currit longa etiam cum titulo. Sed lōgissima sic. quia eo tēpore tollitur omne ius, vt. d. §. no. Vel dic vt in summa Iaco. quòd nulla prorsus hodiè currit cōtra dominum præscriptio.

De illa.

Casus. Quæritur an dominus possit feudi proprietatem alienare? Respon. quòd seruandum est, quòd statutum est per l. Cor. h. d. (Corradi) vt inf. de le. Cor. §. ex eadem. &, de capi. qui cu. ven. c. j. &, de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea ducatus.

QVIS DICATUR DVX: MAR- chio: Comes &c. Rub. 10.

Continuatio rubricæ. Quia de duce, Mar. Comite, qui feu. recipiūt ab Imperatore. & de his qui feu. da. pos. & de feu. Mar. dictum est, ideo sequitur rubrica ad præcedentium declarationem.

Qui à Principe.

Diuide capitulum in duas partes. Primò quæ personæ nobilitentur per feudum, & declarationem graduum nobilitatis feudo. Secundò, quæ

quæ sunt personæ quæ non nobilitantur. Secunda incipit in. §. cæteri.

Casus. Dux dicitur qui à Principe de Ducatu est inuestitus. Marchio, qui de marchia. Comes qui de comitatu. Qui autem inuestitus est à principe vel à potestate aliqua de plebe vel de plebis parte capitaneus appellatur. Qui autem à capitaneis est inuestitus antiquo iure valuasor dicitur. Qui autem à valuasoribus maioribus sunt inuestiti valuasini, id est, minores valuasores appellantur, & hoc feu. propriam non habet naturam. Sed hodiè ex æquata est omnis natura quantum ad retentionem feudi, quia sine culpa à nemine potest auferri, hodiè autem qui à valuasoribus & quibuscunq; feudum accipiunt plebeij sunt, nec nobilitantur per feudum. Nam etiam qui soldatam accipiunt non nobilitantur per feudum hoc. Vltimò declaratur quid sit soldata, hoc dicit. Vide expositionem (ualuasores) maiores scilicet, sed hodiè capitanei, ut sup. de his qui feu. da. pos. circa prin. (à valuasoribus) maioribus, (reuertebatur) & hodie reuertitur, quia resolutio iure datoris &c. nisi uisit à domino recognoscere, ut sup. ti. j. §. quo ad ualuasores ut supra de natu. fe. c. j. hoc est uerum quo ad retentionem, ut ibi, sed non quo ad nobilitatem ut sequitur. (à capitaneis) id est, ab his qui hodiè dicuntur capitanei & valuasores maiores: sed secus si à capitaneis qui propriè dicuntur capitanei, quia qui ab eis acquisierunt, erunt hodiè etiam nobiles, ut sup. de his qui feu. da. pos. circa prin. & quòd hic sequitur, seu à ualuasoribus, expone teu pro etiam. & non argumentatiuè, licet alibi sit contra. ff. de auro & argen. lega. l. si quis ita, & hoc satis probatur,

IACO. DE BELVISO

sur, supra eo. c. § qui vero à principe, (pedagium.)
 i. paiagium siue nobilitatem feudi, (vsum). i. rectū
 siue proprium, (gratuita,) quā ego vidi prestari in
 curia domini Regis Caroli multis nobilibus, (fi-
 nitur) secus in vsufu. quia morte fructuarij non
 domini finitur vt C. de vsufu. l. iij. & l. corrupti-
 onem, & facit sup. de feu. cogni. c. ij. Sed quę potest
 esse differentia inter feudum soldatæ & feu. came-
 ræ vel cauenæ, de quo dicitur in dicto. c. ij. respō.
 differentia potest esse, quia feudum cameræ & ca-
 uenæ datur propter aliquod seruitiū. Sed feu. sol-
 datæ datur non propter seruitium, sed gratis, &
 interdum propter paupertatē alicui nobili, vt vi-
 di de facto in regno Syciliæ. dicitur etiā fortē sol-
 data, quia plerunq; soldarijs, id est, stipendiarijs
 conceditur propter seruitiū, hoc non placet, quia
 supra dixit gratuita. Oppo. ad. §. cæteri, quòd
 etiam hodiè qui à capitaneis vel valuasoribus feu-
 dum accipiūt sūt nobiles, vt supra de his qui feu-
 da. pos. circa prin. Sol. si accipit quis feu. à capita-
 neo vel à valuasore maiore regni vel imperij est
 nobilis, vt ibi aliàs plebeius, vt hic. Tu dic, quòd
 ibi dicitur hic corrigitur. argu. ff. de legi. & sena-
 tuscon. non est nouum Et nota quòd hodiè solū
 sunt nobiles per feu. qui ab Imperatore vel Rege
 feudum habent, & etiam qui feudum, accipiūt ab
 his qui propriè dicuntur regni capitanei. Minores
 ergo valuasores & minimi sunt hodiè plebei, nisi
 ab antiquo feudū habeāt vt hoc. c. patet euidenter.

DE SVCCES. FRA. VEL GRA-
 di. succedentium &c.

Rub. 11.

con-

Continuatio ad precedentia potest fieri. Dictum est sup. de succes. feu. c. ij. quòd feudum acquiritur inuestitura et successione, Ideo sequitur hæc rubrica de gradibus &c. Vel dic quòd de successione feu. dictum est sup. de his qui feu. da. pos. §. & quia. & §. sequenti, Ideo sequitur hæc rubrica.

Per successionem.

Duide capitulum in quatuor partes. Primò qualiter feudum acquiritur. Secùdò de successione lineæ descendens masculinæ & fœmininæ. Tertiò de successione lineæ transversalis permissa vel prohibita. Quartò, de contentione orta occasione successionis. Secunda incipit in §. mortuo enim. Tertia in §. his vero. Quarta in §. si vero dominus. Casus vsq; ad §. si enim Titij. Feudum acquiritur inuestitura & successione. Nam mortuo vasallo prima causa est liberorum, masculorum, filiorum, nepotum & aliorum descendenti-um. Sed filia neptes & proneptes non succedunt ipsæ nec nati ex eis, nisi feudum sit fœmineum, vel eo pactum acquisitum. Non extantibus autem liberis succedunt fratres primò & filij fratrum, deinde agnati vltiores, si feudum sit paternum. h. d. Vide expositionem (pertinet) facit supra de feu. cogni. c. ij. (Prima causa est liberorum) facit insti. de hære. ab intesta. §. j. & in autent. de hære. ab intesta. in prin. (vel deinceps) in infinitum, vt sup. de his qui feu. da. pos. in prin. (sit feu.) quia fœmineum, supra an mar. suc. vxo. in bene. c. j. vbi de hoc, (pre-mortuorum filijs) facit supra de feu. mar. c. j. §. si agnati) ex legitima transversali ascendenti,

IACO. DE BELVISO

descendenti & ex latere vt hic, vbi non distin. vt
sup. Impera. Lotha. Euge. Papæ. & de feu. mar. c. j. §.
fi. (vltiores) vsq; ad. 7. gradum, vt sup. de his qui
feu. da. pos. §. hoc quoque, & dic vt not. supra de
feu. mar. c. j. §. fi. (agnationis,) id est, eorum agna-
torum qui veniunt ad successionem in feudo, id
est, si agnati descendunt ab eo qui feu. acquisiuit,
aliàs secus, & hoc sequitur, si enim Titij &c. & no.
hic q̄ dicatur feudum paternum, & melius quàm
alibi (communis) ex linea ex qua est iste qui deces-
sit vltimus, vel ex alia si nullus ex ea superest, vt
inf. de na. suc. feu. §. fi. vbi de hoc.

Si enim Titij.

Casus. Auus Titij de nouo beneficio fuit inue-
stitus, decessit auus primò: secundò decessit Titi-
us sine legitimo hærede, superstite patruo suo ma-
gno, id est fratre aui. Quæritur an ipse vel eius filij
succeedant in feudo? Respon. quòd non. h. d. (defun-
cto) postquam auo successit in beneficio (patruū)
magnum, id est, fratrem aui (ad agnatos) scilicet a-
ui qui non sunt aui agnationis communis, id est,
qui nō descendunt ab auo qui acquisiuit. Sed agna-
ti Titij, qui agnationis sunt communis, succedunt
bene Titio, vt sup. prox. §. & inf. de na. suc. c. j. &
de suc. feu. in prin. Oppo. quòd in beneficio suc-
cedant agnati & descendentes per lineam transuer-
salem, vt sup. prox. §. & sup. Imperator Lotharius
Euge. Papæ c. j. §. fi.

Solutio agnati qui sunt agnationis communis
eius qui acquisiuit bene succedunt vt ibi, sed alij
agnati succedunt vt hic.

Si vero dominus.

Casus.

Casus. Contentio est inter agnatum & dominū vel alium de beneficio, quia agnatus dicit paternū esse feudum, & se succedere debere, dominus contra dicit nouum. Quæritur cui incumbat probatio: Respon. quòd ei qui dicit nouum. Sed aliquādo aliter pronunciatum fuit. Deficiente autē probatione relinquatur arbitrio iudicis cui iusiurandum debeat deferri. h. d. (illi) id est, domino (intuebitur) secundum facti qualitatem & causæ naturam & personarum conditionem, vt inf. de consue. rec. feu. c. ij. & dixi supra de contro. inuesti. in prin. & quid sit inuestitura. c. fi. Oppo. extra glo. dicitur hîc quòd domino incumbit probatio, imò videtur quòd debeat distingui quis possideat, vt non possidenti detur probatio, vt supra de contro. inue. §. cum autem, & de conten. inter me & dominū de por. fra. mei. c. j. So. aut agnatus possidet totum feudum aut partem vel habet preciū vel cambium partis, tunc dominus probat, alioquin defertur iusiurandum vt ibi: aut possidet dominus, & tunc probat agnatus, vt. d. c. de conten. inter me & dominum de por. feu. fra. c. j. aut neuter possidet, tunc agnatus debet constitui in possessionem feudi interim in dubio, vt inf. si de feu. fu. con. c. j. §. j. & dominus si vult vincere, probare debet feudum esse nouum, vt hic, & inf. de inuesti. in ma. fac. c. j. & si de feu. fue. controu. c. j. deficiente autem probatione, relinquatur arbitrio iudicis cui iusiurandum debeat deferri, vt dixi in exponendo literam.

DE FRATRIBVS DE NO. BENEFICIIS. inuestitis. Rub. 12.

N 5 si

Si duo fratres.

CAsus. Datur regula, quòd frater fratri in feudo nouo non succedit, nisi aliud per pactum actum fuerit. h. d. Quæritur quid si duo fratres de nouo beneficio inuestiti sunt sine pacto de succedendo, & beneficium est indiuiduum, & moritur alter sine hærede, an eius portio trãsit ad fratrem ratione indiuiduitatis, an feudum totum reuertitur ad dominum dicta ratione? glo. arguit pro & contra, sed non soluit. Sed tu solues sic, quòd portio decedentis debet transire ad fratrem superstitem, & sic totum feudum pertinet ad vasallum & non ad dominum. Dabit tamen vasallus domino æstimationem partis alterius ar. ff. de le. ij. l. cum filius, ver. quod non esset, & ad l. fal. l. j. §. si vsufu. & l. si is qui. §. si. & ratio quare non reuertitur ad dominum est, quia dominus concessit feudum, nec debet contra factum suum venire, quòd esset si auferret partem fratri superstiti ar. ff. de adop. l. post mortem. & de seruitu. rusti. prædi. l. per fundum.

Sed nunquid totum quod prius fuit datum in feu. nunc inerit in feu. post datam partis æstimationem? dic quòd non sed pars prius data tantum facta superstiti & non alia quam habet, secundum æstima. emptionis, vt. ff. pro emp. l. ij. & sup. de feu. dato in vi. l. commissio. c. j. ar. ff. de iure dot. cum in fundo. §. si fundus. Vel dic quòd qui habet maiorem partem, habebit totum, & dabit alij æstimationem partis. ar. C. de dona. sancimus. §. non autem.

Si duo

Si duo fratres.

Diuide capitu. in duas partes. Primò, frater acquisiuit feu. gratis vel sua pecunia. Secundò, cum equis & armis communibus domino ignorante, Secunda incipit ibi, quòd si cum &c. Casus. Duo fratres mortuo patre remanserunt in domo communi simul habitando, alter ex eis postea acquisiuit feudum gratis vel sua pecunia: quæritur an mortuo acquirente sine hærede sibi succedat frater? Respondeo quòd non. Sed quid si de communibus bonis esset emptum? tunc fructus ex eo provenientes essent communes. Et deinde dicitur, frater cum equis communibus vel ex pecunia communi feudum acquisiuit, quæritur an frater sibi succedat eo defuncto sine hærede? Respondeo quòd non. Sed potest frater ab eo petere partem eius quod de communi est expensum, h. d. Vide expositionem. (acquisierit) suo nomine, & gratis vel sua pecunia (dicunt) & benè, (ad alium) fratrem (neq; post mortem) de hoc nō est dubium, vt sup. c. prox. (erit communis) si de communibus bonis esset acquisitum, aliàs non vt. C. de bonis quæ lib. l. cum oportet. Sed est mirū, quòd hic dicitur, quòd propterea fructus debeant esse communes, vt. C. communia vtriusq; iudi. l. si patruus & ff. pro socio. l. cum duobus. §. par. nisi essent socij omnium bonorum, vel communi nomine esset acquisitum. vt dictis legibus. Sed dic, vt puto, quòd consuetudo sic se habet, quòd fructus essent communes, aliàs secus esset, vt dixi. Oppo. sup. de beneficio fra. & qualiter fra. suc. c. j. & solue vt ibi nota. Et nota hic quòd gl quæ incipit, intelligo, videtur dicer

IACO. DE BELVISO

dicere quod feudum est peculium quasi castrensē,
 & probare videtur ea ratione, quia fructus feudi
 non est communis, nisi feudum sit acquisitum de
 communibus bonis. Sed hæc ratio nō videtur bo-
 na, quòd ideo feudū debeat censerī quasi castren-
 se peculium, quia vt dixi in litera fructus de iure
 communi non debent esse communes, ideo, quia
 sic acquisitum de communi pecunia nomine pro-
 prio fit acquirentis. Præterea etiam in aduentitijs
 bonis fructus nō sunt communes, vt dicta. l. cum
 oportet. C. de bonis quæ lib. Sed quæro an feu-
 dum sit peculium castrense vel quasi, vel aduenti-
 tium? Respondeo, si dominus feudum dedit mili-
 ti, quia in bello probè se habuit, sicut quadoque
 fit, tunc est peculium castrense, ar. ff. de castren. pe-
 cu. l. si castrense. l. si forte. & l. si castrense. Si vero
 alibi & nō propter aliquam castrorum notitiam,
 si quidem dominus habet districtum & iurisdic-
 tionem, & sic potest dici dominus publica persona,
 sicut & magistratus, tunc si dominus det feudum
 vasallo, tunc potest dici feudum quasi castrense,
 quasi de publico acquisierit vasallus, ar. C. de in
 offi. testa. l. si. & de of. ass. l. velut. & de aduoca. di.
 iudi. l. fori. Si vero vasallus alibi vel ab alia perso-
 na feudum acquisiuit, tunc non erit peculium ca-
 strense, vel quasi, sed aduentitium, vt puto, pater
 tamen non habebit in eo vsumfruc. quasi sub ea
 conditione videatur sibi concessum, ne alius ha-
 beat vsumfructum, sed filius ipsi tantum, vt pos-
 sit inde feu. seruire, ar. inf. in qui. cau. feu. amit. §.
 beneficium, & in autent. vt liceat matri & auix. §.
 j. & arg. ff. si cer. pe. cum quid. & de seruitu. l. si cui.
 Et sic no. quòd pater nullo casu debet habere v-
 sum.

sumfructum feudi, est tamen ar. contra hoc, infra, c. §. vbi fructus.

DE INVESTITV. QVAM TI-

tius accepit à Sempronio.

Rub. 13.

Titius à Sempronio.

CAsus. Maritus nō succedit vxori in beneficio ea mortua sine hærede, hoc dicit. Expositio verborum (in dotem dedit) domino cōsentiente, aliàs non potest, vt sup. qua. olim. feu. po. ali. §. donare, & facit, supra, an ma. suc. in bene. c. j.

DE VASALLO DECREPI. AETA.

qui feu. refutauit &c.

Rub. 14.

Cōtinuatio sic potest fieri. Dictum est sup. de feu. paterno & nouo & eius successione, sumpta inde materia, sequitur hæc rubrica.

Quidam.

CAsus. Si vasallus decrepitæ ætatis feudum refutauit, vt filij inuestiantur, & inuestiti sunt, postea decedente altero filiorum post inuestiturā fratre superstite & sine hærede, frater sibi succedit, & non reuertitur ad dominum, quia feudum dicitur adhuc paternum, & nō nouum. hoc dicit. Expositio verborum (ad hoc refutauerit), id est, ea conditione quæ sequitur, & sic no. quòd nō refutauit omnino & generaliter, aliàs secùs, vt in gl.

Oppo.

IACO. DE BELVISO

Opp. quòd frater nò debeat succedere, quali sit nouum, vt inf. si de feu. fu. contro. c. fi. & de eo qui si. fecit agna. de bene. c. j. Solutio, aut vasallus omnino & generaliter & simpliciter refutauit feudum, aut ea conditione vt filij inuestiretur. Primo casu censetur nouum, vt ibi. Secundo casu manet antiquum, vt hic, & facit ad hoc quod no. sup. Imperator Lotha. Eu. Papæ. c. j. & ar. ff. de vsu. si stipulatus, & est hoc arg. ad quæstionem quæ no. ff. de pecu. l. peculium. §. si cre. & de impen. in re. do fac. l. quòd dicitur.

Quæritur an hæc refutatio noceat agnatis? Respondet glo. & benè quod non, si non consenserint agnati, vt sup. qui. mo. feu. amit. §. præterea & est casus supra de suc. feu. c. j.

DE INVESTITVRA IN MARITUM FACTA. Rub. 15.

Vasallus superstite.

Duide capitulum in tres partes. Primò, coram quibus dirimitur contentio orta inter maritum filia vasalli, & agnatum vasalli. Secundo, à quo & qualiter fieri debet probatio orta controuersia inter dominum & agnatum defuncti. Tertio, orta controuersia inter vasallos coram quibus sit dirimenda. Secunda pars incipit in §. item placet. Tertia in §. illud. Casus. vsque ad §. item placet. Si contentio est inter maritum filia vasalli & agnatum de beneficio, an sit paternum vel nouum, quæstio dirimi debet coram iudice ordinario, vel arbitro, non coram domino vel eius curia, hoc dicit. Expositio verborum. (Agnati) sub.
an ma.

an mariti qui est hic reus? & dic quòd mariti, quia rei forum sequitur actor de iure communi. C. de iurisd. om. iudi. l. iuris ordinem. &, vbi in rem ac. l. actor, & sic intellige quòd ibi sequitur, iudicem ordinarium, rei scilicet, vel arbitrum communiter electum.

Oppo. vt supra dixi, apud quem vel quos contro. feu. ter. c. j. & solue vt ibi no. Oppo. dicitur hic quòd maritus feu. acquisiuit pecunia à domino, ar. supra de feu. da. in vi. l. commif. c. j. Solutio expone hic, in prin. capituli, dominus, scilicet qui feu. tenuit ab alio: & sic in ipso erat vas. & ab eo emi potest, aliàs secùs, vt sup. de bene fra. c. j.

Oppo. quòd non debeat cognoscere iudex ordinarius vel arbiter, sed curia, vt inf. an apud iudi. vel cur. c. j. Solutio, ibi causa spectare videtur ad dominum quodammodo. Tu dic, quòd ibi dicitur hic corrigitur, ar. ff. de legi. non est nouum.

Item placet.

Casus. Contentio est inter agnatum & dominum de feudo, dominus si vult vincere debet probare nouum feudum, eo autem in probatione deficiente, defertur agnato iuramentum, vt iuret vel referat. h. d. vt diximus sup. de gra. suc. in feu. §. si. vbi de hoc. Vel dic vt sup. de controu. inuesti. Vel dic vt supra de controu. inter me & domi. de por. fra. c. j.

Illud tamen sciendum.

Casus. Si contentio est inter duos vas. de beneficio, non potest alter aliù inuitum ad iudiciũ domini vel curiẽ trahere, si tamẽ dominus cũ sua curia

IACO. DE BELVISO

ria eos vocauerit, nemini eorum licet domini vel curiæ examen declinare. h. d. Expositio verborum (de feu.) dic antiquo, & cessat omnis oppo. (ad dominum) solum sine curia, (curiæ) sine domino, sed ad dominum cum curia sic: & hoc sequitur hic (licet.) id est, non est licitum, quia sunt ordinarij iudices, quorum iurisdictio regulariter non recusat, vt. C. de iudi. l. apertissimi. Oppo. litera videtur repugnantiam continere, quia in primo responso dicitur, quòd alter alterum non potest ad dominum vel curiæ iudicium trahere, in secundo responso dicitur, quòd dominus cū sua curia potest. Solutio, solus dominus, vel sola curia nō potest, vt in prin. Sed dominus cum curia potest, vt in secundo respōso. hoc placet. Vel dic quòd pars non cogit partē per se sine iudice, vt in primo responso. Sed iudex ad petitionē partis, vt in secundo responso. Vel dic secundum glo. non cogitur pars respondere nec in primo nec in secundo responso. sed honestum est quòd respondeat si dominus cum curia vocauerit, vt in secundo responso. hoc non placet, quia litera non patitur, & quia dominus cum curia sua sunt ordinarij iudices inter partes, ideo non debent recusari, vt dicta. l. apertissimi.

Oppo. quòd iudex vel arbiter cognoscere debeat, vt sup. e. in prin. Solutio, ibi contentio est inter duos, quorum alter dicit feudum nouum, alter antiquum: hic inter duos qui pari iure vtūtur, quorum vterq; dicit feudum antiquum.

Oppo. quòd iudex vel arbiter cognoscere debeat, etiam si pari iure vtantur, vt inf. de le. C. or. c. ij. in prin. Solutio, ibi est contentio inter duos, quorum

rūm vterque dicit suum proprium feudum & se inuestitum, sed hic vterq; dicit antiquum & non proprium. Oppo. quòd pares curiæ cognoscāt, vt inf. an apud iud. vel cur. c. j. Solutio, secundum gl. quòd hic dicitur ibi corrigitur, hoc nō placet, quia in dubio correctio legum debet vitari, vt in autent. de adm. of. §. fi. dic ergo quòd ibi est contentio inter duos, quorum alter dicit feudum nouum, alter antiquum & non proprium, hic inter eos quorum vterq; dicit feudum antiquum, hoc placet, nam promptum est iura iuribus concordare, vt. C. de inoff. dona. l. j. Vel dic quod ibi causa quodammodo videtur spectare ad dominū, quia de euictione alteri parti tenebatur, hic non, quia dominus de euictione non tenebatur altero vincente, quia hoc vterq; dicit antiquum, & ideo ibi non cognoscit dominus ar. C. ne quis in sua causa. l. j. Oppo. quòd dominus sit iudex, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea. Solutio secundum glo. & benè, ibi contentio erat inter duos, quos constat vasallos ex alijs feudis, de quibus nō erat controuersia, & ideo cognoscet dominus, hic vero est dubium quis eorum debeat esse vasallus.

Opp. quòd iudex vel curia cognoscere debeat, vt inf. de le. Corra. c. ij. in prin. Solutio, hic vasalli producunt eundem inuestitorem, ibi diuersos.

Opp. quòd Imperator vel Rex sit iudex inter capitaneos: vel pares curiæ inter valuasores, vt sup. apud quem vel quos. c. j. & de l. Cor. c. j. Solutio, si contentio est inter eos qui propriè dicuntur capitanei, id est, Duces mar. & huiusmodi, Imperator vel Rex est iudex, vt ibi. Sed inter valuasores tunc pares, vt hic, sed hoc hodiè est correctum, vt dicto.

IACO. DE BELVISO

Et o. §. præterea, & dic, vt dixi. Oppo. quòd curia
 cognoscere debeat vt. inf. ti. j. & dicto. §. præterea
 cum si. Solutio, si contentio est inter dominum
 & vasallum, curia est iudex, vt ibi, si vero inter ali-
 os, alij sunt iudices vt dixi. Oppo. quòd iudex
 ordinarius cognoscere debeat, vt infra de contro.
 inter vasal. & alium. c. j. Solutio, ibi contentio
 est inter duos, quorum vnus dicit feudum, alter
 non, sed prætedit ius ex alia causa, hic vero vterq;
 dicit se vasallum. Et ad solutionem omnium con-
 trariorum distinguitur & melius satis quam in sum-
 ma, aut contentio est inter eos qui propriè dicun-
 tur capitanei, vt Duces & Comites & similes, &
 tunc Imperator est iudex, vt sup. apud quem vel
 quos. c. j. & inf. de lege Cor. c. j. Aut est contentio
 inter alios vasallos, & tunc aut constat vtrunque
 vas. esse eiusdem domini, quia & ipsi & dominus
 confitentur, sed est controuersia de aliqua feudi
 parte, vel de aliquo feudo, sed non de toto feudo
 alicuius, tunc dominus est iudex, dicto. §. præterea.
 Aut constat vnum tantum esse vasallum de feu. ali-
 quo de quo non est questio, & questio est de alio
 feu. tunc pares erunt iudices, vt sup. apud quem vel
 quos. c. j. ij. respõso. & inf. de le. Cor. c. j. ij. respõso.
 Aut est dubium quis eorum sit vasallus, & pretendunt
 ambo inuestituram ab eodem domino, tunc si
 est contentio inter eos quorum vterque suum
 proprium feudum esse dicit, tunc iudex vel arbi-
 ter cognoscit. vt. inf. de le. Cor. c. ij. Aut inter eos
 quorum vterq; dicit antiquum, tunc cognoscit do-
 minus cum curia vt hinc. Aut est contentio inter eos
 quorum alter dicit antiquum & alter nouum & pro-
 prium, tunc iure antiquo iudex vel arbi-
 ter cogno-
 scet,

stet, vt sup. e. c. in princi. hodiè vero pares curie, vt inf. an apud iudi. vel cu. c. j. Aut est contentio inter duos qui producunt diuersos inuestitores & tunc iudex vel arbiter cognoscit, vt inf. de le. Corra. c. ij. in prin. Aut est cõtentio inter vas. & alium quem constat non esse vasallum, tunc iudex ordinarius rei cognoscit, vt inf. de contro. inter vas. & ali. de be. c. j. Aut est contentio inter vasallum & dominum, & tunc pares curiæ cognoscunt, vt inf. ti. j. de hoc etiam no. supra apud què vel quos. c. j.

DE CONTROVERSA FEV.

apud pares terminanda &c.

Rub. 16.

Hec rubrica sic potest continuari. Suprà dictum est in tit. de contro. inuesti. & ti. de conten. inter do. & vas. qualiter fiat probatio, & dirimatur cõtentio orta inter dominum & vas. Sed quia dubitari posset quis sit iudex inter eos, ideo sequitur hæc rubrica.

Si inter dominum.

CAsus. Si contentio est inter dominum & vasallum de feudo, pares curiæ cognoscunt. Aut si consentiunt dominus & vasallus in eligendis paribus, tunc quos elegerunt iudices. aut si dissentiant, tunc dominus prius eliget vnum vel plures ex paribus quos voluerit, Secundò vasallus eligere poterit secundum numerum à domino approbatum. Vltimò sciendum est, quòd qui fidelitatem dño non iurat, nõ est eligendus pro pari altero dissentiente. hoc dicit. Expositio verborum (pares) vt inf. de alie. feu. pa. c. ij. & inf. de prohi. feu. alie. per

IACO. DE BELVISO

Fre. §. præterea. (dubitatio) quia hi quos elegerunt erunt iudices, & cognoscent, ar. contra. ff. de ventre insp. l. j. §. post edictum. Oppo. secundum gl. quod pares electi & petiti non debent esse iudices, vt. ff. de iudi. l. obseruandum. Solutio, aut pars vtraq; est præsens, & tunc petiti possunt esse iudices, vt hic: aut alter est absens vel ignorans, & tunc secus, vt ibi. Vel dic quod d. l. obtinet in delegatis iudicibus, in ordinarijs secus, vt hic ar. ff. de off. proconsu. l. j. Vel dic hic incertus de certis, ibi incertus de incertis petebatur in iudicem. Quæritur hic in glo. nunquid coram paribus possit fieri recouentio? respondet gl. & benè quòd sic ar. C. de senten. & interlo. om. iudi. l. cum Papinianus & autent. Et consequenter. C. de iudi. l. quotiens.

DE EO QUI SIBI VEL HAEREDIBUS
suis masculis & foeminis inuesti-
turam acceperit. Rub. 17.

Qui sibi &c.

Diuide capitu. in duas partes. Primò, an foemina succedat in feudo, facta inuestitura accipienti, pro se & hæredibus suis masculis & foeminis, superstite masculo. Secundò, an vasallus debeat recognoscere feu. per foeminam masculo existente. Secunda pars incipit ibi, nam & illud.

Casus, si vasallus sibi & hæredibus suis masculis, & his deficientibus foeminis inuestituram accepit, foemina non succedit in beneficio quamdiu masculus superest. Quinimò non debet vasallus qui feudum à vasallo accepit per foeminam recognoscere si masculus superest. h. d. vsq; ad fi. capiculi

tuli. Vide expositionem. (in dotem dedit) domino consentiente, aliàs dari non potest, vt supra, quia olim feu. ali. pò. §. donare, (recognoscere) id est, sibi fidelitatem præstare. Oppo. quòd beneficium ad fœminam debeat transire & ad omnem heredem etiam extraneum propter pactum appositum, vt. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. si quis ita. Solutio, hic est speciali in feu. Secus in alijs negocijs, vt ibi. Vel dic, aut enim pacificus prouidet hæredibus simpliciter, tunc transit ad omnes vt ibi, aut hæredibus masculis, tunc videtur cogitare de filijs, vt. ff. ad Trebel. ex facto. §. si. & supra de alie. feu. §. & clientulus. Quæritur & glo. tangit licet obscure, quid si decessit vasallus superstitibus duabus filiabus quæ successerunt in feudo, postea decessit vna superstitite filio masculino, nūquid masculus excludit materteram, & auferet sibi feudum? & videtur quòd sic, vt hic, & supra, Episcopum vel Abba. vel Abbatif. ver. j. Præterea quotiens res deducitur ad casum, à quo incipere non potest, vitatur, vt. ff. de verb. ob. l. existimo & l. pluribus. §. & si placeat. & facit. ff. de assigna. li. l. vtrum & in l. de assi. lib. §. datur. ar. cõtra. ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. patre, & supra, an mari. suæ vxo. in benefi. c. vno. & inf. de na. suc. feu. circa princ. & de bene. feu. in prin. & hoc videtur æquius, quòd remaneat apud eam, ex quo semel ad eam transitum fecit. Quæritur an hæredes huius vasalli, qui feu. accepit sibi vel hæredibus suis, acquirant feudum ex successione vel pacto? Respon. aut sunt hæredes primi acquirentis feudum directo vel per mediam personam, tunc ex pacto acquirunt propter hereditatem defuncti & non propter specialem feudi

IACO. DE BELVISO

successione. vt dicto. §. si quis ita. ff. de verb. obl.
 l. stipulatio ista. Aut non sunt eius hæredes dire-
 cto vel per mediam personam, tunc acquirunt ex
 successione, vt sup. de succes. feu. Sed sciendum est,
 qd filij nõ possunt repudiare hæreditatẽ, sed agna-
 ti sic. vt infra, an agnati vel fi. de. c. j. Sed an in ca-
 su isto cum vasallus accepit sibi & hæredibus suis,
 & sic pactus est expressẽ hæredibus, poterunt agna-
 ti repudiare hæreditatem? Bul. & Ia. dicunt quod
 sic, ar. ff. de ope. lib. si quis operas, & dicto. §. si quis
 ita. Sed contrarium videtur, quod vasallus volu-
 it prouidere hæredibus suis, & dominus sibi con-
 cecit per eundem modum. Sed si repudiant hære-
 ditatem non sunt sui hæredes. ergo non videtur
 prouidere eis, sed suis hæredibus aduentibus hæ-
 reditatem, quia illi sunt sui hæredes. Et certum est
 quod potest testator etiam vni ex hæredibus pro-
 uidere, alijs non ar. ff. de verb. obl. l. cõtinuus. §. fi.
 & de excep. l. j. & ff. de pactis. l. auus. & l. tale pactũ.
 §. fi. ar. contra. infra, ex qui. cau. bene. amit. §. fi.
 Sed dic, aut cõceditur simpliciter res ad directum
 feu. & tunc seruatur quod ibi dicitur vt inf. an ag.
 vel fi. de. aut conceditur res in feu. paciscenti sibi,
 & hæredibus suis, tunc non acquirit alijs nisi hæ-
 redibus suis. Præterea in stipulatione vel pacto
 non intelligitur nisi persona expressa vel de qua
 sit cogitatum. ff. de ver. obl. l. quicquid. & l. si ita. §.
 Grifogonus.

DE DVOBVS FRATRIBUS à capitaneo inuestitis.

Rub. 18.

Continuatio sumitur ex præcedenti rubrica.

Si due

Si duo fratres.

CAsus. Si duo fratres simul de nouo beneficio à capitaneo fuerint inuestiti, vt quandiu ipsi vel eorum hæredes masculi viuerent, & masculis deficientibus fœminæ feudum haberent. Decedente postea vasallo altero, si masculus vel fœmina ex eo superest, non succedit frater, aliàs succedit h. d. (sine hærede.) in sine filia, & etiam descendantibus. ar. optimum est hic, quòd ius accrescendi locum habet in feudis etiam post ius acquisitum, & facit. ff. de a. si. li. l. vtrum, & sup. me his qui feu. da. pos. §. cum vero, & dic vt ibi notaui.

AN REMOVERI DEBEANT

testes qui pares esse desierunt. Rub. 19.

Hæc rubrica potest sic continuari. Dictum est supra in pluribus partibus, quòd inuestitura probatur per pares curiæ, sed quia dubitari posset, an qui desierunt esse pares, possint esse testes, sequitur hæc rubrica.

Ex facto.

CAsus. Si inter dominum & fidelem est cōtentio de inuestitura, illi qui pares & testes fuerat tempore inuestituræ, non remouentur postea à testimonio, licet desierint esse pares. h. d. Expofitio verborū. (Quid enim) hæc ratio probabilis est, sed nō est necessaria, quia & si peccassēt nihilominus essēt testes. Hoc capitulū intellige si desierint esse pares ex honesta causa, secus si ex causa quæ irroget infamiam, quia tunc tenet inuestitura,

IACO. DE BELVISO

sed in iudicio non producuntur tanquam testes, vt. ff. ad car. in. l. iij. §. duæ, & in autent. hæc constitutio innouat. §. dudum. & facit quòd no. C. de testa. l. j.

DE CONTROVERSA INTER
Episcopum & vasal. Rub. 10.

Continuatio potest sic fieri. Quia sepe inter uasallum & Episcopum oritur contentio, et dubitatur, quis erit iudex, ideo sequitur hæc rubrica.

Ex eo.

Duide capitulum in quatuor partes. Primò, thema & quæstio. Secūdò, allegatio pro parte vas. Tertio, allegatio & responsio pro parte domini. Quartò, responsio ad quæstionem & declaratio qui sunt iudices, & quod sit eorù officium. Secunda pars incipit in ver. opponit. Tertia in ver. domino. Quarta in ver. sed laudatum.

Casus. Si inter Episcopum & vasallum est contentio de inuestitura ab eius prædecessore facta, pares curiæ cognoscunt. Prius tamen debet inuestiri de iuo proprio & recto feudo quod sine cōtrouersia tenet ab eo, quàm principalis quæstio dirimatur. h. d. vsque in fi. Vide expositionem (recto feu.) quòd sine controuersia tenet ab eo, (inuestiri faciant) vt infra de alie. feu. pa. c. j. §. j. & supra de cōtro. inter me. & do. de por. fra. c. j. in fi. (differatur) quo ad feu. de quo est controuersia, sed nō quò ad rectum de quo inuestitur statim, (recto feudo) quod sine controuersia tenet ab eodem domino.

Oppo. quòd quæstio non procedat quò ad annuam

nam præstationem defuncto Episcopo qui de ea fecit inuestiri, quia morte dātis & accipientis finitur, vt supra de cogni. feu. c. ij. & quis dica. Dux. Mar. c. j. §. fi. Solutio, prædicta intelliguntur in domino laico: aliud in domino clerico vel Episcopo vt hic. Vel dic, aut annua præstatio est simplex & ad rectum feu. tunc perit morte vtriusque tam in domino laico quàm clerico, aut est perpetua ex pacto, tunc, transit ad omnes successores vt hic, & ff. de verbo. ob. l. & ideo hælitatur & l. seq. §. stipulatio huiusmodi & ar. C. de leg. in annalibus, & tunc quæstio procedere potest.

DE VASALLO MILITE QVI

arma bellica depofuit.

Rub. 21.

Continuatio huius rubricæ patet, quia inter cæteras cauffas amittendi feu. est hoc, ideo sequitur hæc rubrica.

Miles.

CAfus. Miles seculi qui factus est miles dei ex eo quòd venerabilem domum intrauit, & seculo renunciauit, feudum amittit. hoc dicit. (domini vel agnati.) Si agnatus superest, est eius conditio potior, quàm domini vel vasalli, vel ecclesiæ, vt hic patet, & no. supra de successio. feu. §. 1.

DE MILITE VASALLO QVI

contumax est. Rub. 22.

Dominus vocat.

Duide capitulum in duas partes. Primò, qualiter proceditur contra vas, domino querimoniam exponente de eo qui incidit in culpam. Secundò, qualiter proceditur contra dominum vasallo dicente se ab eo spoliatum feudi possessione. Secunda incipit in. §. si vero vas.

Casus, si dominus conqueritur de vasallo dicens eum in culpam incidisse per quam meretur vasallus amittere feudum, debet vasallus à curia vocari, septem aut decem dierum spatio in vnaquaq; vocatione statuto, & si contumax fit, dominus debet mitti in possessionem feudi, & expectabitur vasallus vsq; ad annum. si veniat antè, restituatur ei possessio, si non veniat perdit possessionem feu. Si vero ecòtra vasallus conqueritur de domino, dicens se ab eo spoliatum, tunc vasallus debet adire curiam, & curia cum reuerentia debet dominum cogere quòd restituat possessionem, si contumax sit dominus, vasallus poterit adire maiorem potestatem, & si perseueret dominus in còtumacia, vasallus potest eum deprædare. h. d. Vide expositionem (vsque) sic. inf. quæ fuit prima causa be. amit. §. est & alia. (arbitrio) facit. ff. de iudi. nonnunquam (amittit) id est, in casu amittenda est, nam non perdit ipso iure irreuocabiliter vt sequitur (adire dominum) ar. contra. C. de epi. & cle. l. iubemus. §. si. (maiorem potestatem) facit. supra si de inuesti. inter do. & vas. §. j. & no. quòd si inferior iudex non potest facere iustitiam propter potètiã litigatoris, potest adire superiorem Iudicem vt hic, & in autent. de questio. §. si vero forsan. Et no. etiã in hoc. c. qualiter procedi debet in causis feu. còtra dominum vel vasallum ad petitionem alterius, & si iudex

dex effem, & non obftaret fpecialis loci cōfuetudo, feruarem in feu. huius. c. tenorem, quia ſibi nō inuenio derogatū, & ſic manet lex ſcripta, vt ſup. de feu. cogni. c. j. & ideo quia quædam gloſa hīc poſita fundatur ſuper iure communi & per eam receditur à iure conſuetudinario feudali, & quia plana eſt non intendo inſiſtere in ea, quia eius materia clarè traditur in gloſis noſtris, vt. C. de iudi. l. ſancimus. & de iudi. ad peremptorium, & .ij. q. ij. in princ. C. de iudi. properandum. §. j. & .ij. & vbi in rem ac. l. ij. & de præſcrip. lon. tem. ſi quis emptionis. & quo. & quando iu. l. conſentaneum, & autent. ibi poſita. & extra, de lit. conte. c. ſi. Queritur hic in glo. quia litera dicit, ſalua reuerentia, an ſit opus vaſallo agenti contra dominum petere veniam ſicut facit libertus? reſpondet glo. & benè quòd non, ſed hoc quòd dicitur hic intellige de reuerentia quæ fit cum honeſtate verborum facit. ff. de obſequijs. l. honori. Vel dic quòd vaſallus qui hic conqueritur exponere debeat cum reuerentia querelam. Sed quòd pares cognoſcant cum reuerentia, quæ ſemper debetur ſuperiori, in autent. vt ab illuſtri. & quæ ſuper eam digni. §. j. Queritur an vaſallus perdat ius ſuum in feu. ſi dominum deprædetur hoc caſu, de quo dicitur in ſi. huius capituli? Glo. ſentit quòd ſic. per. l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & per. l. extat. ff. quod me. cau. niſi ſit dominus bannitus. Sed cōtra, quia hæc litera loquitur ſimpliciter & indiſtinctè & non dicit q̄ debeat banniri priùs, & eſt ar. ff. quæ in frau. credi. l. ait Prætor. §. ſi debitorem, & C. de decu. l. generali. & in autent. vt iudi. ſine quoquo ſuff. §. neceſſitatem. Nec obſtat. l. contraria, quia

quia illud procedit quando nullo iure permittente facit, sed hoc facere potest iure permittente, quòd fieri potest in pluribus casibus, vt. ff. quod me. causa. l. extat.

*Quidam hic incipiunt librum tertium
feudorum.*

IN QUIBUS CAUSIS
FEVDVM AMITTATUR.

Rubri. 23.

Continuatio rubricæ patet.

Obertus de orto.

Duide capitulum in duas partes. Primò pater scribit filio dicens, quod causæ amittendi feudum non possunt sub regula diffiniri, & subdit qualiter vasallus se debet habere erga dominum suum. Secundò definit seu describit dupliciter, quid sit beneficium. Secunda incipit in. §. beneficium. Casus. Pater scribit filio præmittens excusationem sui, dicens, quòd causæ quibus feudum amittitur non possunt sub regula definiri, & addit qualiter vasallus erga dominum se debet habere. postea diffinit beneficium dupliciter, vt patet in litera, hoc dicit. Vide expositionem, (in gratitudinis causæ) quæ sunt. inf. ti. j. (tribuens gaudium.) Est enim gaudium ei qui capit fructum, (capiens) usufructum, quia eius gratia datur vt capiat commodum (capiensq;) vas. commodum (tribuendo) seruitium domino, (proprietas.) Nota quòd domini-

um directum est domini, vt supra, de inuesti. de re. ali. §. fi. (transeat) de natura feu. etiam si per pactū non sit actum (expressum.) Nota quòd in feudo quandoq; determinatur seruitium, vt hic, & sup. quid sit inuesti. §. pe. & fi. Sed cum datur ad rectum feudum non determinatur, vt inf. de capi. qui cu. ven. c. fi. & dic vt ibi no. (promissum) & tunc debetur seruitium, secundum simplicem propriam feudi naturam.

QVAE FVIT PRIMA CAUSA
beneficij amittendi. Ru-
bri. 24.

*Continuatio rubricæ sic potest fieri ad præcedenti-
tia. In præcedenti titulo pollicitus est Obertus trade-
re causas quibus feudū amittitur, quas ibi omisit, sed
eas exprimit in hoc ti. & ideo sequitur rubrica.*

Prima autem causa.

Diuide capitu. in tres partes. Primò, enume-
ratio causarum quibus feudum amittitur in
specie. Secūdò, enumeratio causarum quibus feu-
dum amittitur secundum quosdam in genere.
Tertiò ad quos feudum amissum debeat deuolui.
Prima pars durat vsq; ad. §. prædictis modis. Secū-
da vsq; ad. §. deniq; sæpè. Tertia vsq; ad finem.

Casus vsq; ad. §. Est & alia. Si vasallus ab hærede
domini, vel hæres vasalli à domino non petijt in-
uestituram infra annum & diem amittit benefici-
um, hoc dicit. (benef. amittit) nisi iusta causa fue-
rit impeditus, vt inf. de prohi. feu. alie. per Lo. c. fi.
& supra, quo tem. mi. inuesti. pe. debe. c. j. vel nisi
pupil-

IACO. DE BELVISO

pupillaris ætas cum excuset, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. Præterea. vel nisi iurauerit fidelitatem Prælato & suis successoribus canonico intrantibus, vel domino laico pro se & successoribus recipienti, vt puto, vt extra, de iureiu. c. ego, & c. veritatis, & xij. q. ij. c. longinquitate. Opp. quòd habere debeat annum & mensem, vt sup. quo tem. mi. inuesti. pe. de prin. Solutio ibi in milite, hinc in pagano.

Est & alia ingratitude.

Casus. Si dominus à vasallo petierit fidelitatem, pollicendo inuestituram, nec legitimè requisitus eam præstare voluit, cum beneficium tale sit unde fidelitas fieri debeat, tanquam ingratus feudum amittit. h. d. vsq; ad. §. Item qui dominum. Vidè expositionem (inuesti. polli.) propriam, & fortè postquam fecit abusiuam inuestituram, (conuenienti tempore) arbitrio iudicis statuendo, vt sup. de nu. vas. qui contu. est. c. j. in prin. & ar. ff. de iudi. l. nonnunquam, & de re iudi. l. ij. (prestanda) vt supra, per quos fit inuesti. c. nulla.

Quæritur hinc de qua inuestitura debeat iste. §. intelligi? Respon. quòd de propria. Sed nunquid de fienda an de facta? Respondeo quòd de fienda, quia si semel esset facta inuestitura, & possessio tradita, non esset amplius opus eam tradi, vt no. C. de vsuf. l. corruptionem, & in autent. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. & secundum hoc intellige hunc. §. de noua inuestitura. Sed quid de veteri iam facta? Respondeo, rebus remanentibus in eodem statu non est opus amplius eam peti vt dictum est. Sed decedente vasallo vel domino peti debet

debet inuestitura & præstari fidelitas, vt supra proxime in prin. ca. & tunc vasallus habet à iure annum & diem. Interim ergo non poterit à domino vel eius hærede inquietari, & quiete possidebit, quia tempus eius fauore videtur appositum ar. ff. de ver. ob. l. eum qui. §. quotiens, & de reg. iu. l. cum tempus. Sed nunquid interim. i. ante annum & diem, vel antequam lapsum sit tempus conueniens de quo hic, cogitur præstare seruitium, vel si offendit dominum amittit feudum? Ar. est hic, & sup. proxi. quòd non. Sed fortè secùs possemus dicere. inf. e. ti. §. Sed nò est alia, & per totù capitu. nã & donatarius & filius & similes ppter causas ingratitudinis puniuntur, licet sacramento fidelitatis non sint astricti, vt inf. e. c. §. prædictis, sic dicerem de vasallo hoc casu.

Item qui dominum.

Casus. Vasallus feudum amittit si dominum nõ iuuat in prælio dum potuit. Item si dominum non certiorauerit sciens sibi magnum periculũ imminere, quod euitare potuisset si eum certiorasset. Itẽ si concubuerit cum filia nuru vel sorore domini manẽte in capillo. h. d. vsq; ad. §. porro. Vide expositionem. (quẽ in capillo dicitur) referas ad sororẽ tãtum, vt patet ex litera, & in summa dicitur, & expone hic, id est, domicellæ nondum nuptæ, nam postquam nupta est non est in capillo, sed velata esse debet, vt insti. de pa. pote. vers. nuptiæ, vbi de hoc. & 35. q. 5. hæc imago. & c. mulier. Item verbũ, adhuc, supra positum cõtinuitatem tẽporis inducere videtur. ar. ff. de vsuf. l. adhuc. & de cõsti. pec. l. vbi quis. Item communiter accidit quod domicella

IACO. DE BELVISO

cella remanet in capillo non iam nupta, & ideo à communiter accidentibus de ea debet intelligi. ar. ff. de pub. l. eum qui in prin. & de pac. iurisgentiū. §. pactorum. De hoc vidi magnam quæstionem in curia Regis Caroli, scilicet quæ dicatur esse in capillo. Quæritur in §. præterea. quid si vasallus non potuit certiorare dominum sit excusatus? respon. q̄ sic, nisi fortè resistere potuerit, & non fecit, ar. inf. e. §. sed & si delator, & ff. de his qui. vt indig. l. indignum. & loca. item quæritur. §. exercitu veniente, & ij. q. 7. c. negligere. Quæritur an filius propter ingratitude patris priuetur feudo? respō. glo. quòd de iure communi non: de consuetudine sic, ar. ff. de sena. l. emancipatum & de in ius voc. adoptiuum. & inf. si de feu. fuerit contro. c. si vas. dic vt sup. de suc. feu. §. j. plenè notauit.

Porro.

Casus vsq; ad §. deniq; Vasallus amittit feudū si dominum assalierit, vel vicum in quo est per vim sit ingressus, vel impias manus in eum iniecerit, vel aliàs graues & inhonestas iniurias intulerit, vel morti eius insidiatus fuerit, veneno, gladio, vel alio modo. Item si domino suo iustitiam facere noluerit. Item si domino facere seruitium recusauerit cum potuit. Item si detulit domino patrimonij grauem iacturam, vel si cognouit dominum inclusum nec eum liberauit cum potuit. Et merito ex prædictis causis feu. amittit, quia hoc & naturalis & ciuilis ratio suadere videtur, si perscrutentur causæ quibus filij exhæredantur, & liberti in seruitutem reuocantur & repudia fiunt & donationes reuocantur. Et quia natura nouas deproperat

perat edere formas, iudex ante oculos æquitatem habens in similibus aut maioribus causis, si quæ de nouo emerferint, iudicare debet feudum amittende bere. Sed est sciendum quod vassallus non amittit feudum ex omni causa, ex qua eius opinio grauatur, quia interdum deierat partem feudi alienando, & tamen retinet beneficium. Et. h. d. vsque ad. §. deniq;. Vide expositionem. (vel gladio) nisi ad defensionem sui corporis fecerit ar. ff. ad. l. Aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter & ff. de iusti. & iure. l. & vim. & de hoc no. inf. hic fini. lex c. j. & si. (amittit) ipse & successores, vt inf. e. c. §. deniq;. & extra de pœn. c. in quibusdam. §. si. vbi de hoc (domino suo iustitiam) de feu. & iure feu. secus si propter aliam rem vel causam nõ facit iustitiam, quia propterea non perdit feudum secundum gl. ar. C. res inter alios acta. l. vna & ff. de pactis. si vnus. §. ante omnia.

Prædictis modis.

Probat prædictas causas fore iustas & rationabiles per modum qui sequitur, & dic, (prædictis modis) id est, ex causis præmissis, (& naturalis) quo ad antidora quis naturaliter obligatur, vt. ff. de peti. hære l. sed & si lege. §. consuluit, & de cõd i. indeb. l. si non sortem. §. libertus, (ciuilis) quæ statuit idem in similibus casibus, & hoc sequitur. (ex hæredationis causas) libertorum, parètum: & fratrum, ac etiam liberorum, vt in autent. vt cum de ap. cog. §. causas, & §. sancimus, & de nup. §. ingratitude, & vt liber. non indi. de cæt. aur. annulo. §. j. & C. de bo. quæ li. l. si. (iustas ingratitude) vt. C. de reuo. don. l. j. & si. (repudij causas) vt, de repu. l. cõ.

P sensu;

sensu, vt in auten. de nup. §. mitiores, vt liceat ma.
& auia. §. quia vero, (edere formas) vt. C. de vete.
iu. enucle. l. ij. §. sed quia diuinæ, (emergant cau-
sæ) quæ superius non sunt expressæ.

Quæritur in. §. porro. quid si vasallus copulet
amicitiam cum inimicis domini an feudum amit-
tat? Respondet glo. & benè quòd sic, de hoc dixi
supra, qui. mo. feu. a. in princ. non prosequor.

Quæritur, quid si vasallus culpam commiserit
propter quam meretur amittere feudū, dominus
tamen in vita non inquietauit, an heres possit eū
inquietare? respondet glo. & benè quòd non, de
hoc dixi supra, qui mo. feu. a. in prin. Quæritur
an dominus priuetur feudi proprietate si iustitiā
facere noluerit vasallo de feudo, sicut vasallus feu.
respondet glo. & benè quòd sic, vt supra de for. fi.
§. fi. & inf. qualiter dominus à proprie feu. pri. c. j.
vbi de hoc not. supra per quos fit inuesti. c. nullā,
& de mi. vas. qui con. §. fi. Quæritur in. §. sed nec
est alia, si vasallus recusauerit facere seruitium,
quo iure agere possit dominus contra &c. Re-
spon. glo. quòd agere poterit dominus contra va-
sallum suum finito feud. directa rei vendicatione
quòd feu. semper mansit in eius directo dominio,
vt supra, de inuesti. de re. ali. facta. §. fi. & supra ti.
j. §. fi. & quod poterit agere publiciana si non pos-
sit de dominio recto probare, vt insti. de actio. §.
alia. Agi etiam potest conditione ob causam secū-
dum glo. causa non secuta. Vel dic conditiōe sine
causa, deducta causa ad non causam, & ratiōe pos-
sessionis naturalis quæ fuit apud vasallum, vt. C.
de cōditio. ob causam. l. ij. & de dona. quæ sub mo-
do. l. j. & ff. de condi. sine causa. l. j. Agi etiam po-
test

test præscriptis verbis, si pactum in venditione est appositum, vt. ff. de pactis. l. in traditionibus, & C. de re. permu. rebus. Vel agi poterit secundum quosdam conditione ex lege, si quis conductionis. C. loca. vel ex stipulatione, si intercessit stipulatio, vel conditione ex moribus, vel actione in factum subsidiaria, vt. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. In §. sed & qui. delator, nota quod vasallus amittit feudum si detulit in dominum grauem patrimonij iacturam, secus ergo si leuem iacturam, vt. C. de reuocan. dona. l. si. amittit etiam feudum si pro delatore fideiussit, vel ipsum submisit, vel etiam si suo testimonio sponte delatorem adiuerit. ff. de bo. lib. l. qui cum maior. §. j. & de his qui. vt indig. post legatum. §. accusauerit. Item & si aduocatus fuerit contra dominum sponte non coactus. ar. C. de inoffi. testa. l. vlt. & de bo. li. ff. qui cum maior. §. penu. & no. extra. de postu. c. si. Item si vxorem domini conatus fuerit alteri tradere adulterandam, ar. sup. e. porro. Excusatur tamen vasallus in casibus, vt si dominum accusauerit qui contra principem, vel rem publicam molitus est, ar. in autent. vt cum de ap. cog. §. causam. Item si suam vel suorum iniuriam prosequatur vt. ff. de bo. li. l. qui cum maior. §. si patris, & ar. ff. de accu. hi tamen. Item si crimen quod intendit probauerit ar. ff. de iniur. l. cum qui nocentem. Item si de leui crimine eum detulerit, vel si coactus testimonium dixerit, vel aduocatus fuerit. Item si causa defendendi se vel vltiscendi, vel si causa venerandi reipublice agat iniuriarum. Item si curauerit facere conuictum & non est factum. Item si gratia sui iuris

IACO. DE BELVISO

conseruandi. Item si iusta ignorantia ductus dominus in seruitutem petijt, quòd dic vt in glo.

Quæritur in e. §. quid si detulit dominû & post destitit & pœnituit, an amittat feudum? Respõ. aut destitit, quia noluit, nec perduxit ad effectum, & non punitur, aut quia non potuit, & tûc punitur, vt. C. de Epi. & cle. l. si quis non dicam rapere, vbi de hoc, & ff. quòd quisq; iur. l. j. in fi. Item de capi. qui curi. ven. c. si voluerit, de hoc no. supra qui. mo. feu. a. in prin. Quæritur quid si vasallus in causa domini pronunciauit contra dominum, & dominus appellauit, & in causa appellatiõis vicit, an amittat feu? Respondet gl. ex eisde aut actis vicit, aut nouis additis. Primo casu amittit feu. Secundo non ar. ff. de his qui vt indig. l. post legatû. §. qui accusauit. Vel dic, aut dominus litigauit de proprietate feu. aut de alia re, vt dixi supra. e. ar. §. porrò. Vel dic, aut causa fuit magna, aut parua arg. sup. e. sed & qui delator. Nota hic in. §. prædictis regulam vt in summa notatur, quòd ex quibus causis filius exhæredatur, vel libertus reuocatur in seruitutem, vel diuortiû celebratur, vel donatio reuocatur, ex iisdem omnibus causis, quæ conuenire poterant & adaptari in personam vasalli, feu. amittitur. Sed certè litera apertè non dicit hoc, sed probat causas specificatas præmissas fore iustas & rationabiles, vt dixi in litera. Est etiam ar. hic per locum à similibus, vel est ar. de maiori ad minus, quia si id de quo magis videtur inesse non inest, nec id, de quo minus, debet inesse. Sed cum libertatis amissio, liberorum exhæredatio, diuortium, & rescissio donationum ex suis causis præcedant, nec defensio possit in cõtrarium locum habere

bere, ergo magis feudum ex eisdem causis debet amitti, nec defensio locum habebit contra dominum.

Deniq;.

Casus. Quæritur hic, si vasallus commiserit causam amittendi feudum, ad quem debeat peruenire, ad dominum, an ad successores vasalli? Respondeo distinguendo, aut vasallus peccat in dominum, & tunc reuertitur ad dominum, vt habeat suæ violationem iniuriæ, aut peccat in alium, vel quia fratrem domini occidit, vel parricidium commiserit, tunc non ad dominum, sed ad proximos pertinet. Si autem vasallus feudum alienauit contra constitutionem Lotharij, quia dominum cõtemnere videtur, feudum ad dominum reuertitur. h. d. (fratrem suum) vel domini etiam tradendo secundum gl. vt inf. an ille qui interfecit fratrem domini sui. c. si quis interfecerit, & vtroque casu ad proximos pertinet. Sed in fratre domini cõtra. no. supra qui. mo. feu. amit. §. j. Item si fratrem in glo. Oppo. quòd etiam si peccauit in dominum feudi, nõ debet reuerti ad dominum, sed ad agnatos, vt inf. ti. ij. c. si vas. & an ille qui interfecit fra. do. c. j. & si vas. fe. pri. cui debeat deferri. c. vno. Solutio secundum quosdam hic in feudo nouo, ibi in paterno. Vel dic hic excluditur proximus, id est, filius: filius enim proximus est vt. ff. de suis, & legi. filius, sed agnati remotiores non excluderentur vt ibi. Tu dic quòd dicta capita quæ loquuntur simpliciter & indistinctè debèt intelligi cum distinctione istius. §. ar. ff. de testi. l. quæsitum, & ideo non interest quando peccat vasallus in dominum, extet agna-

ti vel nō, quia semper reuertitur ad dominum, vt hic. Item no. inf. ti. ij. §. si vas.

Oppo. quòd si vasallus feudum alienauerit, quòd reuerti debeat ad filium, & non ad dominum, vt sup. qui. mo. feu. amit. §. item si fuerint, de suc. feud. §. j. & de aliis. feud. §. & si clientulus. Solutio ibi alienauit legitimè consuetudine permittente, hic illegitimè iure & consuetudine refragante.

Oppo. quòd etiam si illegitimè alienauit debeat reuerti ad agnatum, vt infra qualiter feu. olim po. ali. §. porrò, & supra, per quos fiat inuesti. c. j. §. sed & res, & infra ti. ij. §. Titius filios. Solutio feudum quosdam quòd hic dicitur, quòd ad dominum beneficium pertineat, subaudi. & non ad proximos, scilicet filios, sed ad agnatos sic, vt supra dictum est. Alij dicunt per generalitatem huius literæ quòd filij & agnati indistinctè repelluntur. Vel dic quòd hoc. c. corrigit præcedentia, & corrigitur per. c. Titius ar. ff. de le. nō est nouum, & dic vt supra de suc. feu. §. i.

Et ad solutionem omnium contrariorū distinguitur cum quæritur an perueniat feudum ad agnatos, an peccat vasallus delinquendo aut alienando. Primo casu aut in dominum, & reuertitur ad dominum, omnibus aliis exclusis etiã agnatis, vt in. §. denique in prin. aut peccat in alium, & tunc peruenit ad agnatos, & non ad filium, vel ad dominum, vt in. §. denique ij. respon. & infra ti. j. c. si vasallus. Secundo casu aut alienat legitimè, tunc peruenit ad filios si supersint, vel ad agnatos si filij non supersint, vt supra de suc. feu. §. j. cum similibus: Si illegitimè, tunc peruenit ad agnatos nō ad filios.

filijs. Si filij non superfint, agnati etiam viuo alienatore reuocans, sed extantibus filijs, tunc post mortem, vt dicto. c. Titius. Hęc obtinēt nisi agnati cōfenserint, vel anno tacuerint vt dicto. §. porrò. & dicto. c. Titius. Non extantibus agnatis reuertitur ad dominum, vt hoc. §. fi. & dic etiam vt no. supra de suc. feu. §. j.

SI VASALLVS DE FEVD

ab aliquo interpellatus fuerit &c. Rub. 25.

Continuatio rubricæ potest fieri sic. Superius, de inuestitura de re aliena, est facta mentio de controuersia quæ mouetur super re feudali uasallo ab extraneo, & de euictione eius, imperfectè tamen, ideo sequitur hæc rubrica.

Negotium.

Diuide capitulum in tres partes. Primò thema & quæstio. Secundò respondet quid iuris sit quando certum est vasallum victum esse de feudo. Tertiò quid iuris est quando dubium est an sit victus de feud. vel de alia re sua. Secūda incipit in ver. super nego. Tertia in ver. sed si dominus.

Casus. Extraneus vasallo mouet controuersiam de feudo, vasallus domino nunciauit, qui eum defenderet, feu. euictum est vasallo domino reuente eum defendere, quæritur an dominus teneatur vasallo de euictione, & in quantum? Respon. aut certum est feudum fore euictū, tunc dominus tenebitur de euictione vasallo vt aliud sibi in feudū

IACO. DE BELVISO

restituatur eiusdem æstimationis, vel det nummos qui conuertantur in speciem quæ sit in feu. Aut est dubium feudum esse euictum, tunc si vasallus probet feudum esse quod est euictum, ager de euictione, si non probet domino defertur iusiurandum. Hoc dicit. Expositio verborum (eiusdem æstimationis) ar. 7. q. j. c. præsentium, & extra de præben. c. cum secundum, (in feu. dandos), id est, in aliquam rem immobilem quam retineat in feu. Non enim dicas quod nummi sint in feu. quia non consistit feu. in re. mobili, vt supra de feu. cog. c. ij. (feu. restituatur), id est, aliud immobile eiusdem bonitatis, vt supra, de inuesti. de re. ali. facta circa princ. (negat hoc) quod est euictum. Nota hic regulam, quod vasallus agit de euictione re feudali euicta contra dominum. Fallit regula si non denunciat domino, vt hic vel intempestiue denunciat, ar. ff. de euic. si rem. §. si. Item si fuit sciens nec est stipulatus nec pactus, vt supra de inuesti. de re. ali. in prin. Item si eo absente iudicatum est, vt. ff. de euic. si ideo. Item si per imprudentiam iudicis, vt. ff. de euic. l. si per imprudentiam. Item si compromisit, vt. e. ti. l. si dictum. §. si compromisero. Item si non appellauit nec denunciat domino quod appellaret vt. e. ti. l. Herennius. §. si. Item nota hic quod spectatur tempus rei iudicatæ, & sic habetur ratio meliorationis ar. ff. si cer. pe. l. vinum. & de actio, emp. l. Titius, & l. se. & se. & C. de euic. l. super empti. Oppo. glo. in fi. c. dicit quod absolui debeat dominus sine iuramento, quia actore non probante &c. vt. C. de eden. qui accusare. Solutio hæc præsuppositio erat pro vasallo, facit inf. de cõsue. rec. feu. c. ij. in prin. & dixi sup. de contro. inuesti. in prin.

prin. & §. ij. Quæritur quid si detur pecunia in feu. & vt præstetur seruitium, quid fiet? Certum est quòd non erat in feu. vt sup. de feu. cogni. c. ij. gl. non respondet. Sed potest dici quòd domino dabitur condictio sine causa contra vasallum, ar. ff. si certum peta. Si me & Titium. ff. de condi. sine causa. l. j.

SI DE FEVDO CONTRO. FVE-

rit & c. Rub. 26.

Hæc rubrica sic potest continuari ad præcedentia. Dictum est supra in specie de controuersijs feudi, sequitur in genere uidere. Et licet rubrica hæc sit descripta in specie, tamen titulus est generalis, ut infra patebit.

Si de feudo defuncto.

CAsus. Si contentio est inter dominum & agnatos defuncti. agnati interim ante litem finitam constituendi sunt in possessionem, vtroq; autem in probatiõe deficiente, agnatis defertur iuramentum. h. d. (constituendi) interim etiam lite pendente.

Oppo. secundum glo. quòd agnati non debeant cogi anceps periurium subire, vt. ff. re. amo. l. Marcellus, & de in litem iuran. videamus. Solutio, hic non dicitur quòd debeant cogi, immò dicitur quòd electio iuramentum datur eis, & hoc intellige vt no. inf. de consue. rec. feu. c. ij. & dixi supra de contro. inuesti. in prin.

Quæritur in glo. quid si super statu moueatur quæstio vasalli, an interim possidebit vasallus vel

IACO. DE BELVISO

dominus? Gl. respondet, videtur quòd dominus, vt. C. de Carbo. edi. l. j. cum concor. Tu dic, aut ex possessione libertatis prouocatur in seruitutem, tunc possidebit vasallus, aliàs fortè dominus ar. C. de asse. tol. l. j. & quibus ad liberta. procla. non licet. l. ij, & de ordi. cogni. l. fi.

Quæritur extra gl. quæ est hic ratio quare agnati constituuntur hic in possess. & probat dominus? Quia vasallus erat in possessione tempore mortis, cuius se dicunt agnati successores, ar. C. de edicto. di. Adri. tol. l. fi. & ff. quorum bo. l. j. & quia dominus est actor ar. C. de eden. qui accusare. in dubio res præsumitur libera, vt. C. de seruitu. l. altius. ff. de seruitu. l. fi. & quia præsumptio est pro antiquitate, & ab antiquo vasallus possedit ar. ff. fini. regun. l. in finalibus.

Inter filiam.

Casus. Si contentio est inter filiam & agnatos de beneficio, filia interim esse debet in possessione. Vtroq; autem deficiente in probatione, agnatis defertur iusiurandum. h. d. (allodium) id est, liberum patrimonium quòd à nemine recognoscitur, vt infra de pace iu. fir. §. ad hoc.

Quæritur hic quæ est ratio, quare filia constitui in possessionem magis quàm agnati? Respondeo quia filia de iure est hæres, vt in autent. de hæredi. ab inte. in prin. & præsumitur res libera in dubio vt dixi supra. c. j. & quidem hæres præsumitur dominus sicut & defunctus, vt. C. de proba. l. siue possidetis, & quia patre viuo censetur domina & possidere, vt insti. de hæredi. ab intesta. §. sui, & ff. pro hærede. l. ij. §. fi.

Oppo.

Oppo. quòd iuramentum nò detur agnatis, sed absolui debet filia sine iuramento actoris, vt. C. de eden. l. qui accusare. Solutio, hic præsumptio erat pro actore.

Oppo. quòd iuramentum nò detur agnatis, sed filia, vt infra prox. c. Solutio, hic còtentio est inter filiam & agnatos, ibi inter filiã & dominũ. Vel dic & melius, hic præsumptio erat pro agnatis còtra filiam, ibi vero pro filia contra dominum.

Defuncto milite.

Casus. Si contentio est inter dominum & filiam de feudo, filia interim manere debet in possessione. Vtroq; autem in probatione deficiente, filia datur electio iurifurandi, hoc dicit. Opponitur, & quære vt dixi sup. j. & ij. ca.

Moribus.

Casus. Comes vel Baro de beneficio sui militis, quod ad eum reuerti speratur post eius mortem, alium militem inuestiuit, quæritur quando sumat effectum hæc inuestitura? Respon. quòd capit effectum quando sibi vel hæredi suo fuerit apertum. Sed inuestitura facta à Prælato eodem modo non capit effectum, nisi sibi aperiatur. Et in tali inuestitura non exigitur còsensus eius, de cuius feu. procedit. h. d. (facere posse) sub conditione vel in diem. Vel dic etiam sub conditione siue purè, sed nò capit statim effectum, nisi feudo aperto, sed eo modo qui sequitur, (oportet) quòd valet inuestitura siue fiat in diem siue sub conditione siue purè, sed non habet effectũ, nisi feudo aperto. Potest tamẽ utilis esse còsensus si inuestitura esset facta purè vel in diem vel sub conditione, & prius dies vel

[conditio

IACO. DE BELVISO

conditio existat quam decesserit feudum tenens:
& dic vt dixi sup. qui suc. te. & de feu. da. in vi. l. cō-
mis. c. ij.

Vasallus.

Casus. Si vasallus domino inficietur feudū vel partem feudi, aut eius cōditionem, euitus postea de mendacio perdit feu. & eius conditionem. Sed si alius vasallus hæc sciens domino non manifesta uerit, feudum propterea non amittit. Quinimmò nec etiam si vasallus aliam rem domini nō in feudatam celauerit, propterea feudum amittit. h. d. (ex certa sciētia) nisi sit crassa vel supina, vt. ff. mā. si fideiussor in prin. & de iuris & fac. ign. nec supina, (conuictus) domino probante feudum, & dic per testes, secūs fortè si per iusiurandum, vt. ff. de iureiuran. eum qui in prin. Et in autent. de trien. & semis. §. studium & §. se. (feudo) toto, si totum inficiatus est, vel parte, si partem inficiatus, & nō in plus, ar. inf. de vas. qui contra consti. Lotha. c. j. & ff. de his qui. vt indig. l. rescriptum. & l. hæres. & no. hic quem de mendacio puniri, sic. inf. e. ti. c. vasal. feu. & inf. d. l. Cor. c. fi. & ff. de noxa. quotiens. §. prætor ait, & dicto. §. studium.

Quæritur quid si primò negauit, postea pœnitet & confitetur, an euitet pœnam? Respon. sic, vsque ad litem contestatam, postea non potest, vt. ff. de noxa. electio. §. nec hæredi. & de interro. act. de ætate. §. fi. & C. de plus peti. l. vna. Vel dic quod etiam vsque ad sentētiā euitet ar. C. de iurisd. om. iudi. l. in criminali. & ff. de in ius vocan. l. quāuis. & C. de his qui. vt indig. l. alia.

Quæritur, quid si conuentus vasallus dubitat?
dic

dic quòd dubitanter potest respondere, vt inf. eo. c. valal. (hoc sciens) sub glo. non tamen per dolū, aliàs amittit feud.

Sed nonne eo ipso quod est sciēs præsimitur in dolo? vt ar. ff. man. si procuratorem. §. si. & supra, quæ fuit prima causa be. amit. §. si vasallus, & supra, de forma fide. c. vno & ti. se. vbi dicitur quòd debet certiorare dominū de eo quod domino est vtile, & vt possit grande damnū euitare. Certè mihi videtur quòd sic per dicta iura, vt inf. e. c. licet. Vel dic quòd aut potuit certiorare aut nō. Vel dic aut leuè aut grande damnum sequi potest, quòd celauerit. Opp. & respon. eo modo vt dixi supra proximè. Alij dicunt quòd feudum propterea non perdit nisi cum iustitiam non facit de feudo, vt supra quæ fuit prima causa be. amit. §. porrò. Quæritur & est quæstio sabbatina vtilis est & dubia, & in regno Syçiliæ sæpè frequentatur, & eam ego Iacobus de Beluiso Legum Doct̃or, vidi frequentè ibidem versari: miles vasallus præsstitit seruitium lōgo vel longissimo tēpore tāquam vasallus, postea denegat seruitium, & negat feudum, an debet cogi rem ostendere cuius causa præsstitit seruitium, vel an debet præssumi præsstitisse pro toto suo patrimonio? Et primo videtur quòd cogi debeat ostendere rem ar. ff. de fur. l. falsus. §. qui alienum, & de ali. & ci. leg. l. pe. in prin. & ad Treb. restituta. §. cum autē. de man. prin. §. cogens. & de colla. §. hoc autem iubemus, colla. ix. & ff. de serui. si cui & C. de dona. si quis argētum. §. j. & ff. de pign. act. quāuis circa prin. Secundo videtur quòd pro toto patrimonio videatur præsstitisse seruitium, ar. ff. de ver. obl. l. pluribus in princ. & de impen. in re. do. l. si. §. quòd

IACO. DE BELVISO

fi. §. quòd dicitur, & de le. ij. si pluribus in princ. & de do. præle. l. ij. §. j. & de peti. hæredi. sed & si lege. §. adeo, & de iudi. si fideicommiss. §. j. & ad. l. Aquil. l. item mela. §. si plures. In contrarium videtur quòd dominus debeat probare suam intentionem, & quòd vasallus non cogitur ostendere rem, nec præsumi debeat præstitisse pro toto patrimonio vt hic, & ibi, fuerit inde conuictus &c. & inf. c. vasallus, & de. l. Corr. c. fi. & C. de fi. instru. plures. apochæ. & de non nume. pec. l. j. & depign. ac. nec creditores. Sol. vasallus debet ostendere rem cuius gratia seruitium præstitit, ar. ff. de confes. certum & xij. q. ij. c. lōginquitate. Sed quid si esset hæres qui habet probabilem causam ignorantie & maximè cum conuenitur, vt. ff. de regu. iu. qui in alterius, quomodo poterit, ostendere quòd ignorauit? Item si factum est recens & de proximis cur vasallus cogitur contra regulam. l. actor quòd asseuerat. C. de proba. & dictam l. nec creditores, & cōtra iura proximè allegata? ad quæ fortis est responsio.

Si quis per triginta.

Casus. Qui per triginta annos rem alicuius tanquam in feu. possedit, & pro ea re domino seruitium præstitit, præscribit in feu. h. d. facit supra de feu. da. in vicem. l. commiss. c. fi. & dic plenè vt ibi notauit.

Quæritur in glo. nunquid hoc capitulum locū habet siue possidens possedit bona fide siue mala? Respondeo, quòd sic in præscriptione triginta annorum. Tu dic quòd locum habet quando bona fide possedit, secus si mala, quia tunc non acquiritur

ritur ius in re quod est opus in feudo, sed acquiritur exceptio, vt. C. de præscrip. xxx. an. l. si quis emptio- nis. Item nunquid habet locum siue possideat cum titulo siue sine titulo: Item si à possessione ceciderit, nunquid possit eam vendicare, & an sibi præferatur dominus in vendicatione, dic vt no. in tex. & in glo. C. de præscrip. xxx. an. l. si quis emptio- nis.

Qui clericus.

Casus. Si vasallus clericus vel Monachus efficiatur, feudum amittit. h. d. (religiosum) facit supra de vasallo mili. qui ar. bel. depo. c. j. (amittet) etiam si habitum postea deposuerit, vt inf. de bene. fœm. §. j. Queritur an possit seruire per substitutum? glo. non respondet, sed respondet alibi quod sic, vt inf. e. ti. c. si quis decesserit, & inf. de bene. fœm. c. j. §. j. & dic vt ibi nota.

Et si vasallus.

Casus. Vasallus feudum non amittit, etiam si omni anno domino non se præsentet, hoc dicit, facit. inf. c. licet, & dic vt ibi.

Omnes.

Casus. Vasallo mortuo, filijs pluribus superstitibus, omnes fidelitatem præstare debent domino, si feudum indiuisum tenent: sed si feudum ex diuisione ad vnum peruenerit, ille solus tenebitur fidelitatem præstare. h. d. (debêt) facit supra de his qui feu. da. po. l. §. & quia vero, & §. quod hodiè. & de suc. feu. in prin. Nota hic qd si feudum peruenit ad plures per successionem, quod omnes facere debent fidelitatem. si indiuisum tenent feu. quia omnes

IACO. DE BELVISO

omnes succedunt in locum vnius, ar. ff. de cōdi. & de. cui fundus, & de ver. ob. l. ij. & l. eadem. §. cato. Si vero ex diuisione ad vnum peruenerit, ille solus tenebitur vt hic, & ar. ff. commo. l. iij. §. hæredes. Oppo. quòd feudum diuidi non possit, vt. ff. communi. di. l. communi di. in prin. Solutio nō diuiditur regionibus, vt ibi, sed per adiudicationē sic, vt hic, hodiè vero etiam in regionibus diuidi potest, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea, nisi Ducatus vel Marchio vt ibi. Quæritur, si dominus decesserit relictis pluribus hæredibus, an vasallus teneatur facere fidelitatem omnibus hæredibus domini, an sufficiat si paratus sit facere vni? Arguit glo. pro & contra pluribus rationibus satis clarè, & ideo non insisto in allegationibus. Soluit gl. quòd iurare debet omnibus, quia ius vasallorum est indiuiduum, sicut & ius libertorum ar. ff. de iu. patro. l. Camelia pia, ergo &c. Hæc opinio approbatur. ff. de vsuf. si cuius. §. sed & si plures, & in summa in ti. forma cōmunis mi. fi. §. quid si plures. & pro hac opinioe facit extra de iure pa. c. j. & dictus. §. sed & si plures. & de ali. lega. cum vnus circa princ. Vel dic secundum Dy. quòd vni præstetur nomine omnium, sed si non consentiunt, tunc omnibus ar. ff. de no. ope. nuncia. l. stipulatio, & dic etiam vt in summa Iac. Hodiè vero secundum quod dicitur in gl. fi. hæc quæstio videtur esse soluta, scilicet, quòd non teneatur omnibus, quia nō debes compelli vasallus pro vno feudo plures dominos habere, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. c. j. §. præterea ducatus, & de hoc dic, vt ibi notatur.

Adoptiuus.

Casus.

Casus. Datur regula quòd filius adoptivus non succedit in feudum. de hoc dic vt in summa.

Mulier.

Casus. Mulier feudum habens decessit superstibus filijs ex primo & secundo matrimonio, queritur qui succedēt in feu? Respon. quòd filij primi matrimonij, hoc dicit. (potiores) ar. contra. in autent. de nup. §. pe. & fi. Vel dic quod hic loquitur in casu speciali, vt inf. e. c. filij nati. quod puto verius.

Naturales filij.

Casus. Datur regula quòd naturales filij etiam legitimati non succedunt in feu. h. d. Nota hic quòd ab initio non tenet ex post facto non recòualefcit, vt. ff. de reg. iu. quod ab initio. (legitimi) nisi legitimentur ab Imperatore, vt sint legitimi & succedant in feu. quod fieri potest non extantibus legitimis & naturalibus, aliàs secùs putarē, vt in autent. qui. mo. na. ef. sui. §. generaliter.

Quæro extra glo. quid si naturalis legitimatus est per matrimonium, an succedat in feu. ar. est hîc quod non, & infra. e. c. filij nati, & infra de fil. na. de matri. ad mor. con. c. j. argu. cōtra. in autēt. de incest. nup. §. dubitatur, & extra. qui filij sunt legi. c. tanta est. hoc placet de æquitate.

Si minori.

Casus. Si minori xiiij. annis detur feudum, non cogitur facere fidelitatem: & nihilominus tenet feudum. h. d. (si minori) septem annis, vt supra, quo tem. mi. inuesti. pe. de. e. j. Tu dic. xiiij. vt infra. e. c. proximo, & infra de prohibi. feu. alie.

per

per Fre. §. præterea si quis.

Si quis decefferit.

Casus. Si filius impubes successit vasallo, nō cogitur facere fidelitatem, nec personale seruitium præstare, tamen si alius pro eo spontè hoc fecerit, admittitur. h. d. Nota hic quod qui non cogitur, spontè faciens admittitur. Quæritur hic nunquid vasallus possit seruire feud. per substitutum? ar. est hic in fi. quod sic, & C. de Epi. & cle. l. quisquis, & l. ad similitudinem, cum cōcor. Solutio secundum gl. potest indistinctè seruire per substitutum, vt inf. de bene. fœmi. c. vno. Tu dic, aut vasallus est minor, aut maior: primo casu potest seruire per substitutum, sed si nō seruit, non propter hoc perdit feudum, nisi sit specialis loci cōsuetudo, vt hic & dicto. §. præterea si quis. Secūdo casu, aut seruitium est tale quod potest per alium adimpleri, aut non: si potest, aut est inhabilis secundum naturam feudi ab initio & ex post facto sicut est fœmina, vel clericus regularis, mutus, imperfectus, & similes, tunc non seruit per substitutum, quia à principio excluditur à successione, vt supra de his qui feud. da pos. §. hoc autem & no. sup. e. c. qui clericus, & inf. an mutus vel alie. imper. c. j. aut est inhabilis ex post facto & non ab initio, tunc poterit per alium substitutum seruire domino acceptabilem & æquè bonum, vt. inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. firmiter, vbide hoc. Aut non potest per alium expediri, tunc non poterit per substitutum, vt. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ne autem.

Titius filios.

Casus.

Casus. Miles quidam non habens filios partem feudi vendidit Seio extraneo: & partem cuidam agnato suo remotioris gradus: Sempronius proximior agnatus vult partem reuocare ab agnato, quæritur an possit & qualiter? Respondet quòd mortuo vasallo potest reuocare partem ab agnato nullo dato precio, sed vasallo viuo potest partem recuperare si filios habet reddito precio, sed si filios non habet, à sensu contrario literæ, potest etiam non reddito precio. In duobus tamen casibus repellitur agnatus proximior. Primus est si cõsensit alienationi expressè. Secundus si tacitè, quia sciuit & tacuit per annum, hoc dicit. Vide expositionem. (Seio) extraneo, (agnato) in remotiori gradu constituto, vt infra patet. (concessit) precio non gratis, vt infra sequitur. (partem) illam quam possidenti agnato concessit. Nam de alia non est dubium, vt sup. qualiter olim feu. po. alie. §. porrò. (filios haberet.) Nota hic quòd si vasallus illegitimè alienat feudum, filij non succedunt, sed agnati proximioris gradus, & non est alibi in libro isto iste casus: & viderur continere iniquitatem, & esse contra omnia iura. Quæ ergo potuit esse ratio? Respondeo, fortè hæc, quia non potest repudiare patris hæreditatem, & feudum petere, vt infra an agna. vel fil. de. c. j. cogitur ergo si vult feudi hæres esse. Sed hæres non potest venire contra factum defuncti, vt. ff. de reg. iur. l. ex qua persona, & C. de rei vind. l. Cum à matre, & de rebus alie. non alienandis. l. venditrici. Ergo filius repellitur & agnati vocantur precio reddito, facit supra per quos fit inuesti. §. j. in fi. (etiã viuo Titio) Nota hîc q̄ viuo alienatore reuocatur alienatio,

IACO. DE BELVISO

quæ illegitimè facta est (si consensit.) Nota quòd alienatio facta sine consensu agnatorum, nò præiudicat agnatis. (vel per annum.) Nota hic de annuali exceptiõe. de ea dixi supra, qualiter olim feu. po. alie. §. porrò.

Opponi. litera videtur repugnantiam continere, quia in primo responso dicitur quòd recuperare potest nullo dato precio, in secundo responso, reddito precio. Solutio. secundo casu recuperat vasallo mortuo precio reddito, primo eo viuo. Sed quæ potest esse ratio? respòdeo hic, quia mortuo vasallo nullus supererat qui obstaret agnato. Sed in secundo responso obstabant filij qui de iure communi vincunt agnatum. Quia ergo in hoc releuatur, scilicet quia vincit filios, grauatur in alio, quia reddit precium ar. ff. de iureiurand. eum qui in prin.

Sed instabit prouectus, quid si post mortem vasalli supersunt filij, nūquid agnatus tenebitur redde re precium, sicut etiã eo viuo? Certè vt præmissa ratio est bona videretur quòd sic, cùm filij obstitent de iure communi. Vel dic quòd in præcedenti casu alia est ratio, quia quando vasallus est superstes ipse videtur obitare, vt supra de suc. feu. §. j. & secundum hoc dices, quòd post mortem non redditur precium, siue supersint filij vel non.

Oppo. etiam quòd post mortem sine precio nò possit recuperare, vt supra qui. mo. olim feu. po. alie. §. porrò. & per quos fit inuesti. §. sed & res. Solutio quòd ibi simpliciter dicitur hic determinatur. Vel dic, aut agnatus successit vasallo in hæreditate & in feudo, tūc reddit precium vt tibi, aut non succedit in hæreditatem. Sed tantum in feudo,

dum, tunc non, vt hic in primo responfo.

Oppo. quòd filij præferantur agnatis, vt supra de suc. feu. §. j. cum fi. Solutio, ibi vafallus alienauit legitimè, & ideo filius reuocat refoluto iure acceptoris, hic illegitimè, & ideo filius nõ reuocat quia non potest venire contra factum patris, quia non potest eius hæreditatem repudiare, vt dicto ti. an agna. vel filius de. c. j.

Oppo. quòd annalis præfcriptio non obftet, vt dicto. §. porrò, & dicto ti. per quos fit inuefti. §. fed & res. Solutio fecundum gl. hic vafallus alienauit proximioris gradus, ibi vero prorfus extraneo, & ideo hic repellitur agnatus tam breui tempore.

Opp. quòd viuo Titio agnatus non recuperet, vt supra de suc. feu. §. j. Solutio, ibi alienauit legitimè hic illegitimè.

Quæritur quid fi pater alienauit illegitimè feudum, & filius patri fuccedit, fed tamen beneficio inuentarij, & ex bonis prius nil ad eum peruenit, vel modicum vel legitima tantum, & feudum eft antiquum an excludatur filius, & vocetur agnatus? ar. hic eft quòd non fuccedit, & infra an agna. vel fi. de. c. j. Econtra videtur. C. de iure deli. fancimus. §. in computatione, & §. fe. & de rei ven. cum à matre, hic placet de æquitate.

Quæritur quid fi pater alienauit feudum patrum & moritur & nil habet in bonis, nunquid filius hoc casu potest recuperare feudum? ar. eft hic quòd non, & dicto ti. an agna. vel fi. de. c. j. in contrarium videtur, quia fi dicimus eum repelli quia fit hæres, ergo erit hæres, & inane habebit nomen hæredis fine aliquo fructu, & repellitur à vendicatione feu. & egeftate laborabit, & fic nec habebit

IACO. DE BELVISO

hæreditatem, nec feudum: tunc consulatur agnato & non filio, quod est iniquum & cōtra communem æquitatē: & ideo credo quòd hoc, c. & ille ti. an agna. vel fi. debeant intelligi quādo aliquid de bonis & hæreditate paterna peruenit & peruenire potest ad filium: alias credo quòd filius recuperare possit feudum, & quòd præferatur agnato.

Si facta de feudo.

Casus. facta à domino de feudo ab usua inuestitura cogitur dominus vasallum inducere in possessionem, nec liberatur interesse præstando. h. d. (inuestitura) ab usua, vt per anulum, quia si propria esset facta, amplius nō teneretur tradere possessionem, vt sæpè supra dictum est, (compellendū) facit. C. de loca. prædi. l. fina. lib. xj. de hoc dic plene vt dixi supra de no. fi. for. c. inuestitura.

Quæritur in glo. quid si dominus duos de eodem beneficio diuersis temporibus inuestiuit & posteriori prius possessionem tradidit, quis sit prior? Respondeo quòd ille cui prius possessio tradita est ar. C. de rei ven. l. quotiens in fi. ar. contra. de loca. præ. ci. l. fi. li. xj. Item quæritur an dominus priori præstando interesse liberetur? Respondet glo. quòd sic vt. ff. de actio. empt. l. j. in princ. & ibi no. & insti. de empt. & vend. §. precium. Et nota hic quòd dominus præcisè cogitur tradere rem: sic & donator, vt insti. de dona. §. perficiuntur, licet in venditore sit oppositio vt dicta. l. j. ff. de actio. emp.

Filij nati.

Casus. Nobilis cum ignobili cōtraxit matrimonium

nium ea conditione quòd filij ex ea nati patri in feudo non succedant, quòd sepè in regno contingit. Quæritur an mortuo patre sibi succedant in feu? Respondeo, quòd non, hoc dicit. Et nota quòd tale matrimonium Mediolanen. dicitur ad morganicam contractum alibi, scilicet lege salica vt inf. de filijs na. de matri. ad morganicam contra. c. i. Et nota quòd casus iste est contra æquitatem & iuris rigorem.

Licet vas.

Casus. Vasallus domino suo seruitium non obtulit aliquo tempore, sed petenti nunquam recusauit præstare seruitium.

Quæritur an feudū amittat? Respon. quòd non. Si tamen sciat domino magnum periculum imminere, debet spontè absque denunciatione auxilium impartiri. Inde quæritur quid si dominus iurauit dare pecuniam alicui infra diem, nec soluere potest & incurrit periurium, an vasallus tenebitur eum sua pecunia liberare à periurio? Respondeo quòd non, hoc dicit.

Nota hic quòd vasallus non cogitur offerre nisi sciat domino magnum periculum imminere, & nisi à domino sibi fuerit denunciatum, non amittit feudum, facit supra quæ fuit prima causa be. à. §. sed & qui delator, & supra, e. c. & si vas. & infra, hic si. lex dein. inci. conf. reg. §. ad hoc, & dic vt ibi notauit. Item no. quòd vasallus non amittit feu. ex omni causa per quam accepti beneficij videatur ingratus, vt hic in si. & supra in quibus cau. feud. amit. ver. de illa tamen, & infra de alie. fe. pa. c. si. & quæ fuit prima cau.

IACO. DE BELVISO

sa benefi, amit. §. illud enim certum est.

Si vas. culpam.

Casus, Si vasallus culpam commiserit per quam meretur amittere beneficiū, descendentes sibi nō succedunt. Sed agnati qui quarto gradu sunt, & hoc dicit. Nota hic quòd descendentes & agnati descendentes vsque ad tertium gradum puniuntur propter delictum alterius parentis vel agnati ar. contra. ff. de decu. l. iij. & de interdicitis & relega. l. iij. & de in jus vocan. adoptiuum. §. si. Solutio secundum quosdam, hic feudum fuit nouum, secus si esset paternum vt ibi. Hæc solutio non placet. Dic ergo speciale in feudo. & intellige hoc. c. in antiquo. & quando commisit culpam in dominum vasallus, vt hanc habeat dominus suæ iniuriæ vltionem. Vel dic & melius, quod hoc. c. debet intelligi quando commisit in alium & non in dominum, quia si in dominum, tunc omnes agnati indifferenter excluderētur, vt hic no. & supra, quæ fuit prima causa be. amit. §. denique. vbi de hoc. & hic apertè probatur quòd debeāt intelligi de antiquo, quia loquitur de agnatis qui sunt in quarto gradu, & facit ad. c. extra de pœnis. c. in quibusdam. §. si.

Quæ potest esse ratio quare agnati & descendentes vsq; ad quartum gradum repelluntur propter suspicionem? Quia sæpè solet esse suspicio & audacia eadem, in talibus coniunctis, ar. C. ad. l. Iul. maie. l. quisquis & in autent. de referenda. §. si. & ff. de edi. edic. quòd si nolit. §. qui mancipia.

In generali alienatione.

Casus. Miles vasallus generaliter alienauit omnia sua

sua

sua bona. Quæritur an in generali alienatione contineatur feudum? Respon. quòd non, nisi nominatim sit dictum, hoc dicit (vasalli.) i. facta à vasallo generaliter de omnibus bonis (feu.) id quod tenet in feu. vel dic quòd alij dedit in feu. & facit. inf. de capi. qui cur. ven. c. j. vbi de hoc.

Si vas. feu.

Casus. Si vasallus feu. ignorans alienauerit, feudum non amittit, & sibi restituendum est non domino: tenebitur tamè ignorantì emptori ad interesse, hoc dicit. Nota hic, quòd si vasallus ignorans alienauerit non punitur, secus si sciens, vt supra. e. c. Titius (ad interesse) facit. ff. de actio. emp. l. j. in prin. vbi de hoc.

Vasallus.

Casus. Si vasallus domino feu. sciens inficiatus est, amittit feudum, ignorans autem non amittit. Sed si dubitat vasallus conuentus à domino, potest dubitanter respondere. h. d. (amittat) facit supra. e. c. si vas. feu. & dic vt ibi no. & inf. de le. Cor. c. fi. (dubitanter) ar. ff. de peti. hære. l. si debitor. & de iureiuran. l. iusiurandum & ad pecunias. Poterit etiam tempus ad deliberandum petere, vt ff. de interroga. actio. qui interrogatur, & no. C. de iureiu. l. ij. §. obseruari.

Beneficium.

Casus. Datur regula & exceptio. Regula est quòd vasallus beneficium alij in feu. dare potest, æquali personæ, fallit si in fraudem legis dederit, & h. d. (in fraudem) aliàs secùs, vt supra per quos fit inuesti. §. sed & res, & inf. de pro. feu. alie. per Fre. §. cal-

IACO. DE BELVISO

litis, vbi de hoc, (militi detur), id est, æquali sibi
& eadem lege, qua ipse habet, vt infra. de. l. Cor. c.
ij. §. ex eadem, vbi de hoc.

Si vasallus de suo.

Casus. Datur regula, quòd vasallus de suo feudo
agere potest & conuenire, etiam domino ignorā-
te, quinimo & transigere sibi licet, & quòd fecerit,
firmum haberi debet, hoc dicit, (firmum erit) vt
supra de inuesti. de re. ali. fa. §. rei autē. vbi de hoc
(& transigere) vt infra. de cōtro. inter vas. & alium,
de bene. c. j. vbi de hoc.

Domino committente.

Casus. Datur regula, quòd si dominus commi-
sit feloniam in vasallum, per quam vasallus, si eā
committeret in dominum, amitteret feudum, do-
minus etiam debet amittere feudi proprietatem,
hoc dicit. facit supra, de for. fi. c. j. §. j. & de mi. vas.
qui contumax est. §. fi. & infra qualiter dominus
proprie feu. pri. c. j.

Feudum.

Casus. Confirmatur hic regula, quòd si vasallus
committat culpam propter quam meretur amit-
tere feudum, amittit feudum, siue feudum habe-
at propriam feudi naturam siue non. hoc dicit. (&
cui dederit) hoc feud. non habet propriam natu-
ram, quia potest alienari, & transit ad quemcun-
que, vt infra, de feu. non ha. propriam feu. na. c. j.
amittitur tamen eisdē casibus quibus & aliud feu.
vt ibi & hic, (desinit) quia in feu. non tenebit sed
iure proprio, vel aliter sicut ei datum est, vt dicto
si. de feu. non habente propriam naturam.

Titius

Titius cum Sempronio.

Casus, Titius & Sempronius successerunt patri in feudo, & feudum ex diuisione peruenit ad Sempronium totum vel forte pro parte. Titius fecit pactum cum Sempronio de eo feu. non petendo ab eo vel hæredibus suis: decessit Sempronius sine hærede masculino, extraneo hærede relicto. Titius petit feudum ab hærede ex successione ad se deuolutum.

Quæritur an sibi obstet exceptio pacti? Respondit quod non hoc dicit. (de eo) toto feudo vel in parte. (& Seium fratrem,) id est, extraneum hæredem Sempronij (non obstare Titio) quia personale fuit pactum de non petendo à Sempronio & hæredibus suis. quia intelligitur hæredibus, id est, liberis masculis & non extraneis ar. supra de ali. feu. §. & si clientulus, præterea si extraneus esset hæres nõ esset hoc dubium, quia non succedit in feu, & ideo non obijcit exceptionem pacti, quia quo ad eum Titius liberas habet ædes, ar. ff. si seru. vendi. loci corpus. §. competit. & facit infra de eo qui si. fecit ag. de fe. pa. c. j.

DE PACE TENENDA ET EIVS
violatoribus. Rub. 27.

Rubrica hæc potest ad præcedentia continuari. Dictum est superius de cõtentione quæ oritur in feu. inter dominum & uasall. uel inter uasallos. sed quia inter eos debet maximè seruari pax, & debent uiolatores pacis puniri. Ideo sequitur hæc rubrica de pace.

IACO. DE BELVISO
Fredericus Dei gratia.

Duide capitulum in decē partes. Primò, qualiter sit puniendus laicus si pacem violaue- rit. Secundò, quemadmodum clericus debeat puniri eodem casu. Tertiò, qualiter receptator pacē violantis. Quartò, qualiter dirimetur contentio orta inter duos vel plures vafallos. Quintò, qualiter procedēdum sit, si rusticus militem, si miles rusticum, vel miles militem de pace violata pulsaue- rit. Sextò quemadmodum statui debet rerū vbertas à Comite. Septimò, qua pœna sit puniendus arma portans. Octauò, de pœna latronum & furū & inobedientium. Nonò, si ministrales inter se guerram habuerint qualiter sit procedendum. Decimò, quo loco liceat transeunti pabulare equum suum. Secunda pars incipit in. §. si clericus. Tertia in. §. si iudex. Quarta in. §. si duo. Quinta in. §. si rusticus. Sexta in. §. post natale. Septima in. §. si quis rusticus. Octaua in. §. publici latrones. Nona in. §. si ministrales. Decima & vltima in. §. quicumque.

Casus, vsq; ad. §. si clericus. Imperator adulatur omnibus suadens quòd seruare debeant pacem, & statuit pœnam contra non seruantes, dicēs, quòd qui occidit hominem infra pacis edictū, capite puniatur, nisi per duellū probet quod fecerit ad sui defensionem. Veruntamē si manifestum est quod voluntariē & non ad defensionem occidit, nō admittitur probatio per duellum, & pœna capitis punitur. hoc habet locum comparente violatore pacis: si verò fugerit, bona mobilia publicantur, immobilia permittuntur hæredibus, iuramento præ-
stito

stito ab eis, quòd inde nullum emolumentum sibi
 præstabant. Sed si contra fecerint postea priuabū-
 tur hæreditate, & fisco applicabitur. Si vero infra
 pacis edictum aliquis hominem vulnerauerit, ma-
 nus ei amputabitur, nisi probet per duellū quòd
 ad sui defensionem hoc fecerit, & de bonis proce-
 detur simili modo, sicut superius dictum est. Si au-
 tem aliquis aliquem sine sanguinis effusione per-
 cusserit, vel absque percussione alium inuaserit,
 pœna pecuniaria punietur. h. d. vsque ad dictum.
 §. & si clericus. Vide expositionem. (ad quos literæ
 istę.) Nota ergo quòd est lex generalis hic, vt. C. de
 legi. & consti. l. leges, (tam diuinas quàm humanas
 leges) cupit Imperator in suo vigore manere, &
 postea non seruat: sed statuit & disponit cōtra di-
 uinas & humanas, vt inferiùs patebit. (occiderit)
 & conuictus est de homicidio, sed non constat si
 fecerit necessario vel voluntariè, (capitalem) que
 autem sit pœna committētis homicidium, dic vt.
 ff. ad. l. Cor. de sic. l. eiusdem. §. legis Cor. & insti-
 tu. de publi. iu. §. item lex Cor. Opponit glo.
 quòd committentis homicidiū manus debeat am-
 putari, & non pœna capitis imponi, vt in Lomba-
 da. de homici. liberi hominis. l. qui vero. §. treu-
 gam. Solutio aut constat de homicidio per pro-
 bationem, id est, per testes: vel per confessionem,
 tunc imponitur pœna capitis, vt hic, aut constat
 per pugnam, tunc pœna manus, vt ibi. & est ratio,
 quia probatio per pugnam est res fallax & dubia,
 vt in Lombarda. qualiter quis se defendere debe-
 at per pugnam. l. iij. (nisi per duellum). Nota hic
 in glo. quòd regulariter pugna prohibetur vt in
 Lombarda. qualiter quis se defen. de. l. quibuscū-
 que.

IACO. DE BELVISO

que. & de homi. ad iud. non mit. l. j. & de homici. l. ho. l. recolimus. Fallit in casibus. Primus quando cōstat quem occidisse hominem infra pacem, sed dubium est an ad sui defensionem fecit, vt in. §. si quis hominem. Secundus casus est. si hominē vulnerauerit infra pacis edictum, & cōstat, sed est dubium an se defendendo fecerit, vt in. §. si quis alium in e. l.

Tertius est, quando rusticus militem, & miles rusticum, & miles militem de pace rupta & non seruata accusat, vt in eadem. l. §. si rusticus. & §. se. & se.

Quartus casus est in crimine maiestatis. Quintus casus est si quis vocauerit aliquem argam. i. cucurbitam, vt in Lombarda de publico crimine. l. vltima, & de conuitijs. l. j.

Sextus est secundum. l. Lombard. licet non seruetur Mediol. de infidelitate, vt infra de alie. feu. pater. c. non est consuetudo. Sed an de iure Roma. hodiè permittatur duellum, & de iure diuino? ar. fuit quòd non. C. de gladi. peni. tol. l. j. & vt armorum vsus in scio principe interdictus sit. l. j. lib. xj. & in autent. de armis in princ. & ij. q. 4. c. monomachiam. & extra. de pur. vul. c. j. & ij. de hoc notari consuevit per doc. ff. ad. l. Aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatione, (manifestum fuerit,) id est, notorium, vel dic per testes vel per confirmationem. Et nota quòd non fit pugna si probatio delicti est clara, sed tunc cum est dubia, vt hic & infra. c. §. si quis alium. (hæredes,) id est proximi. Et nota hic quòd propter contumaciam delinquentis immobilia bona non annotantur in fiscum etiam post annum, sed relinquuntur

tur proximis: sed secus est de veteri iure, vt. ff. de requi. re. l. j. & l. fi. & C. de requi. reis. l. j. & iij. hodiè idem est etiam si delinquens sit condemnatus, quia bona non auferuntur hæredibus, vt in autent. de man. princ. §. oportet, & vt nulli. iudi. §. fi. & dic vt ibi notauit, & est iste. §. multum notabilis. (nisi in duello.) Nota regulam, regulariter quòd quis ob tutelam sui corporis fecerit iure fecisse æstimatur, vt hic & ff. de iusti. & iu. l. vt vim. & C. vnde vi. l. j. idem est etiam si ob tutelam rerum suarum, vt in dicta. l. j. idem est si ob tutelam filiorum suorum, vel vxoris vel fortè alterius personæ ar. C. de Epi. & cle. l. raptores cum cõcor. & no. C. de rap. vir. l. vnica circa prin. Nota etiam per doctores. ff. de iusti. & iure. l. vt vim. C. vnde vi. l. i. & ideo non prosequor.

Si clericus.

Casus. Clericus pacem violauit, vel pacis violatorem receptauit, siquidem comparet in iudicio, pœna pecuniaria punitur. Si verò est inobediens, pœna maiori est puniendus, hoc dicit (habuerit.) id est, receptauerit, (inobediens) no. contra inobedientiam, vt in autent. de hæredi. & fal. §. si quis autem non implens, & ff. de re mili. l. iij. §. in bello.

Opponitur quòd Imperator non possit constitutionem facere, nec pœnã indicere cõtra clericum, vt in autent. quo oportet cle. in prin. & C. de sum. tri. & fi. catho. l. j. nec etiam ad vtilitatem ecclesiarum, vt extra de consti. c. ecclesia sanctæ Mariæ. Solutio, dic q̄ Imperator fecit auctoritate Papæ.

Vel

IACO. DE BELVISO

Vel dic vt no. in autent. quo oportet Epi. §. sanctimus igitur.

Si Iudex.

Casus. Dominus castri violatorem pacis recepit, aut repræsentet eum cum omnibus suis bonis mobilibus sub iuramento, vel adduci permittat, at si non faciat punietur, hoc dicit, (sub iuramento) facit. C. de his qui ad ec. confugi. l. present. §. sic vbi. (tāquam pacis violatorē) miles pacis turbator capite punitur, vt. ff. de re. mili. l. fi.

Si duo homines.

Casus. Si contentio est inter duos de eodem beneficio quorum vnus producit inuestitorem, alter non, illius qui dicitur inuestitus prius testimonium recipiatur, & si ille qui producit inuestitorem probare poterit idoneis testibus de iure suo, sine controuersia possidebit. Et si de rapina conuictus fuerit alteruter eorum, punietur in duplo, & beneficio carebit, hoc dicit, (producit) in figura iudicij. Vel dic ad informationem iudicis, & non in figura iudicij, vt iudex ex eius responso informetur, & sumatur inde aliquod iudicium vel adminiculum, ar. C. de libe. causa. l. iubemus, & ff. de proba. l. cum etiam. & l. cum probatio, & de testi. l. serui. (illius testimonium) id est, eius qui producit inuestitorem. Vel dic testimoniū, id est, assertio seu responsio interrogatione facta à iudice vel à parte. Vel dic sine interrogatione, vt. ff. de interroga. actio. si sine in prin. & postquam inuestitor donū inuestituræ recognoscit vt patet in litera. Iste. §. secundum glosam debet intelligi quādo duo producant diuersos inuestitores, vel vnus producit inuesti-

inuestitorem, alius nullum, Et dic secundum glo. quòd qui producit inuestitorem vel producit inuestitorem ad testimonium in figura iudicij vel extra iudicij figuram, nec creditur soli inuestitori absque idoneis testibus vt patet in litera. Et dic etiam quòd qui producit inuestitorem interrogatur etiam ipse à iudice in iudicio vel à parte.

Opponitur secundum glo. quòd stari debeat testimonio domini sine alijs testib⁹, vt inf. de. l. Cor. c. ij. ij. responso. Solutio ibi producant eundem inuestitorem ambo, hic diuersos, vel hic vnus producit inuestitorem, alius nullum. Opponi. secundum glo. quòd actor non debeat cogi probare, se absque rapina beneficium habuisse, tum quia in dubio presumitur quilibet bonus, vt. C. de inoffi. testa. l. omni modo, tum quia negat rapinã, & negatis &c. vt. C. de proba. l. actor. Solutio, dic quòd probatur eo ipso quòd contrarium non probatur, sic. C. qui mili. pos. l. super seruis, vel dic probat sponte non coactus. vel dic probat vt tollatur omnis controuersia aduersario.

Opponitur tertio, quòd qui producit inuestitorem nõ cogatur aliquo alio modo probare, vt. C. de eden. qui accusare. Solutio, aut possidet & non cogitur probare, vt ibi, aut non possidet, & tunc probare debet, vt hic. Intellige ergo hic quòd non possidebat qui probat. Hæc lectura non placet, quia non conuenit literæ, quia si rectè inspiciatur produxerunt hic ambo eundem inuestitorem, nec litera facit mentionem de diuersis. Et hoc etiã satis patere potest ex casuum diuersitate, quia in se. §. si tres, litigantes produxerunt diuersos inuestitores. Et ideo dic quòd ambo litigatores hic produ-

R. cebant

IACO. DE BELVISO

cebant eūdem inuestitorem. Sed alter tātum eum produxit in iudicio ad testimonium, & actor qui producit inuestitorem interrogatur à iudice vel à parte post inuestitoris responsionem, & nihilominus idoneis probare cogitur testibus de suo iure. Item oppo. inf. de l. Cor. ca. ij. respon. ij. Responsio plana est, quia ibi dominus idemq; inuestitor garantizauit possidenti, & ideo ipse obtinet, nisi actor aliquid contra iaduxerit. hic è contra garantizauit actori. & tamē non obtinet actor sine alia probatione, ratio quia non possidet, & quia hic pro actore nulla erat præsumptio, & ideo domini assertio & testimonium non multum prodest, nisi tāquam dictum vnus testis si in figura iudicij deposuit, in aliquo tamen maior fides est habenda propter auctoritatem personæ, nisi quando tenetur de euictione, vt. ff. fini. re. l. hos terminos. ff. de testi. l. testium.

Opponitur quòd Iudex inquirere debeat à duobus hominibus boni testimonij veritatem, vt infra proximo. §. Solutio hic eundem producant inuestitorem, ibi diuersos.

Quæritur an duplum rapinæ sit pœna? videtur quòd simplicium, ar. C. vnde vi, si quis in tantam. Tu dic quòd duplum est merè pœna vt hic patet in litera, quæ dicit rapinā dupliciter soluat, beneficio verò careat, & sic aduersariuè loquitur cōiunctio, vero, ergo perdit beneficium, & rapinam soluit in duplum, & est hic speciale contra dictam. l. si quis in tantam.

Si tres vel plures.

Casus. Contentio est inter tres vel plures de beneficio.

beneficio, qui producunt diuersos inuestitores, & dubium est quis possideat beneficium sine rapina. Nunc queritur qualiter Iudex procedere debeat in causa? Respondeo quod inquirere debet veritatem à duobus boni testimonij hominibus in prouincia eorundem commorantibus, & cognita veritate ille quem constiterit possessorem esse obtinebit: nisi ab aduersario aliud probatum fuerit, hoc dicit. (requirat) ex officio suo inquirendo veritatem saltem à duobus, etiam si ab aliqua partium non fuit productum testimonium, & est speciale, quod regulariter produci debet à parte post litem cõte. vt in autent. de testi. & hoc no. C. de senten. l. prolatam, & facit quod possit inquirere. C. de bo. vac. l. si. & ar. ff. de vsufr. l. æquissimum. Vel dic, requirat etiam duobus testibus à parte productis in figura iudicij, & tunc non erit speciale. Opp. quod non Iudex sed dominus cognoscere debeat, vt infra de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea. Solutio, ibi eundem, hic diuersos producunt inuestitores, vt ibi no.

Si rusticus militem.

Casus. Rusticus militem de pace violata pulsauit, & verum esse iurauit, certè miles manu militari se expurgare debebit. Si autem miles rusticum de pace violata pulsauit & iurauit verum esse, rusticus aut diuino aut humano iudicio innocentiam suam purgabit, vel septem testibus idoneis, quos Iudex elegerit. Si vero miles militem pro pace violata aut aliqua capitali causa pulsauerit per duelum probare non poterit, nisi probauerit se militatione, h. d. (Sed necessitate,) i. veram esse accusa-

tionem, aut diuino vel per tactum ferri ardentis, vel aquæ feruentis quod hodiè prohibetur, vt. ij. q. 5. c. si quis præbyter. §. fi. & extra. de pur. vul. c. j. & ij. aut humano per pugnam. (capitali causa) de qua possit duellum fieri. Nam non potest de qualibet capitali causa duellum fieri, vt in Lombard. de bo. lib. l. recolimus. & qualiter quis se defendere de. l. quibuscunque. Alij dicunt quòd ibi dicitur, hic corrigitur, & quòd in qualibet causa capitali potest fieri duellum, prima placet (legitimus miles.) Nota hic quòd miles militi nõ imponit duellum nisi probet se militem. Queritur nunquid rusticus teneatur pugnare cum milite, an cum campione sibi dato à milite? Et videtur quòd pugnare debeat cum milite, quia principales persone pugnare debent, nisi iuuenilis vel senilis ætas seu infirmitas prohibeat, vt in Lombard. qualiter quis se. de. de. l. quicunque, & l. vlt. Vel dic quòd non pugnat cum milite, sed cum campione dato à milite, quia pugna fieri debet per consimiles personas, vt in Lombard. qualiter quis se. de. de. l. vlt. Alij dicunt, aut miles imponit pugnam, & tunc pugnabit per se ipsum aut rusticus imponit pugnam militi, & tunc miles dabit campionem, & facit. inf. de alie. feu. pater. c. non est consuetudo, vbi de hoc.

Post natale.

Casus. Præcipit Imperator comitibus quòd post natale sanctæ Mariæ prouideant quod sit rerum vbertas, & statuitur pœna non seruātibus eorum deliberationē & statuta. hoc dicit. (annona sit vendenda) facit. ff. de offi. præfec. vr. l. j. §. cura & ad. l. Iu. de anno. l. j. & ij.

Si quis

Si quis rusticus.

Præcipit Imperator quòd rusticus arma nõ por-
tet, nec mercator qui negociãdi causa per prouin-
ciam transit, nec miles ad palatium Comitis. Præ-
cipit etiam quòd nullus retia vel laqueos tēdat ad
capiendas venationes. nisi ad Vrsos & Apres & Lu-
pos, statuitur pœna contra facientibus, hoc dicit,
vsq; ad §. publici latrones. (arma portauerit) facit
in autent. de armis per totum,

Publici latrones.

Casus. Publici latrones antiqua damnãtur sen-
tentia. Deinde dicitur: miles qui aduocatiam suam
vel beneficium suum malè tractauit, & à domino
requisitus se non emendauit, postea priuatus est
per sententiam suo iure, tandē ausu temerario ad-
uocatiam vel beneficium inuasit, pro violatore
pacis habetur, hoc dicit, (damnatur sententia, vt.
ff. de pœ. capitalium. §. famosos, & in autent. vt nul-
li iudi. §. pe. (tractauerit) facit. C. loc. l. Aedem. &
de sacrosan. eccle. Authen. qui rem huius con-
ductam.

Si quis. V. solidos.

Casus. Si furatus est aliquis valorem quinq; so-
lidorum vel amplius, laqueo suspendi debet. Si ve-
ro minus, tunc scopis & forpice excorietur & ton-
deatur. Deinde dicitur: si ministrales alicuius do-
mini guerram inter se habent, Iudex eos ad pacē
& concordiam debet inducere. Subsequenter dici-
tur quòd quicumque transitum facit per terrã ali-
quam cum equo potest equum suum saturare iu-
xta viam, & potest etiam vti herba, & viridi sylua
sine vastatione & damno alicuius. h. d. (quinque

IACO. DE BELVISO

sol. valens.) §. iste non seruatur hodiè in Italia, & est contra ius Autenticorum, vt. C. de ser. fugi. autent. Sed nouo iure. (leges & iudicia) ad pacem & concordiam reducendo, vt. ff. de vsuf. l. equissimi, & in autent. de man. prin. §. deinde conueniens, & §. si. (& viridi sylua) quia tēpore necessitatis omnia sunt communicanda ar. ff. ad. l. ro. de iactu. l. ij. §. cum in eadem, & §. di. in prin. 7. q. j. c. omnis qui. & xxxij. q. j. c. omnis qui & xxij. q. iij. c. sicut scimus: & extra. de fur. c. iij.

Continuatio rubricæ ex ipsa rubrica patet. Nam quia præcedenti titulo præmisit. l. Frede. ideo subdit consuetudines, & reuertitur ad materiam præcedentem, & ideo dicitur in rubrica, hic finitur &c.

Incipiunt.

Hic dicit incipiunt, quasi supra non dixerit de consuetudinibus, & tamen continuè dixit de eis à principio libri vsq; huc, interposita sola rubrica præcedenti, & ideo dic incipiunt, i. reassumuntur.

Domino guerram.

Diuide capitu. in quinq; partes. Primò, quando vasallus debeat dominum adiuuare. Secúdo, quando debeat sibi seruitium præstare. Tertio, feudo finito ad quem debeat pertinere incrementum feudi quòd feudo accreuit facto vasalli. Quarto, ad quem debeat pertinere incrementum fructuum & industrialium. Quintò, contra quos vasallus debeat dominum adiuuare. Secunda pars incipit in. §. ad hoc. Tertia in. §. si vas. Quarta in. §. his consequenter. Quinta in. §. contra omnes.

Casus.

Casus. Dominus habet guerram. Quæritur quando vasallus debeat ipsum adiuuare? Respon-
 deo, aut iustè habet guerram & certum est, vel du-
 bitatur, tunc debet ipsum adiuuare ad offendend-
 um & defendendum, aut certum est quòd iniustè
 habet guerram, tunc ad defendendum eum adiu-
 uare debet, sed ad offendendum potest si vult, non
 tamen cogitur, nec propter hoc perdit feudum se-
 cundum Obertum. & G. Et vtuntur eo argumen-
 to, quia si dominus est excommunicatus vel à Re-
 ge bannitus non tenetur vasallus eum adiuuare,
 nisi fuerit restitutus, ergo nec ipsum iniustè gu-
 erram facientem cogi debet adiuuare. Alij vero di-
 cunt quòd indistinctè debet eum iuuare, & h. d.
 vsq; ad. §. ad hoc. (eum adiuuet) ad defendendum,
 & offendendum. (ad eius defensionem) ar. contra.
 ff. ad Syll. l. iij. §. ij. ver. si tamen maritus, & extra
 de iurejurand. c. breui sciscitatus & xiiij. q. 6. c. j.
 (adiuuet eum) si spontè vult; ergo non cogitur,
 vt statim sequitur secundum Obertum, & Gerar-
 dum (noluerit non tamen feudum perdit) ar. xiiij.
 q. 6. c. j. & xxij. q. 5. c. de forma & xxiiij. q. ix. c.
 scire vos. & supra de no. fi. for. c. j. §. & si contige-
 rit. & §. si sciuerò (sine distinctione dicunt) & ma-
 lè, vt dictis iuribus patet. (argumento) quòd ad
 offendendum potest, sed non cogitur. (excommu-
 nicatum) vt. 15. q. 6. c. nos sanctorum & c. iuratos.
 (vel à Rege bannitum,) vel ab Imperatore. Nota
 quòd vasallus non debet obedire domino bannito
 à Rege vel ab Imperatore vt ar. inf. e. c. §. fi. & infra
 de prohi. feud. alie. per Fre. §. fi. idem est si esset
 hæreticus ar. in autent. de priuil. do. hæreti. mu.
 non præ. §. j. & C. de hæreti. l. j. & de Epi. audi. l.

IACO. DE BELVISO

nemo.&.C.de hæreti. autent. credentes. (restitu-
tus) vt. C. de sen. pas. l. j. & fi. & extra. de elec. c. quia
diligentia, vbi de hoc, & in autent. vt cum de ap,
cog. §. generalem,

Quæritur quid si dominus sit bannitus, an va-
fallus poterit eum occidere, cum liceat bannitum
occidere? Respondeo quòd non, ar. ff. de adulte. si
adulterium. §. liberto, & de quæstio. l. vnius. §.
feruus.

Quæritur in gl. quid si dominus est à Rege ban-
nitus an vasallus poterit interim vendere feudum
sine eius consensu? Arguit primò glo. quòd sic tri-
plici ratione faciliter, quòd dic vt in glo. Respon-
det glo. & bene quòd non, quia non perdit domi-
nus directum dominium feudi propter bannum,
pro gl. facit, quia nihil allegat. ff. de solu. l. reo. &
de custo. reo. l. diuus. ver. sic etiam diuus, & de re-
qui. reis. l. j. Nam excommunicatio vel bannū non
tollit obligatiōem, qua vasallus est obligatus do-
mino, sed tantū effectum obligationis, & ideo
domino absoluto & restituto statim tenetur ei o-
bedire, vt hic, & xj. q. iij. iubemus, vbi de hoc, nisi
bona sint publicata per legem specialem, vel bona
annotata de iure communi anni circulo elapso,
vt. C. de requi. re. l. j. & fi. tunc perditur dominium
& tollitur obligatio inter eos, & transeūt in fiscū,
vt. ff. de iure fisci. l. j. cum fi.

Tangit glo. incidenter quæstionem aliam. Quid
si bona domini fuerint publicata & postea resti-
tutus est, an feuda vasallorum & omnia bona in-
telliguntur sibi restituta esse? hic est ar. quod sic.
C. de sen. pas. l. j. & l. fi. quòd puto verum per dicta
iura manentibus rebus in eodem statu apud eum
ad quem

ad quem originaliter tempore banni, & propter bannū peruenerunt, non alienatis rebus, nec trās-latis in alium feudum.

Sed quæritur, & hanc quæstionem disputauit in ciuitate Bononien, ego Iacobus de Beluifo quam vidi de facto in curia domini Regis Caroli dū essem in regno Syciliæ. Et est quæstio talis, dominus Rex dedit castrum Comiti in feudum, Comes cō-misit proditionem propter quam est à Rege bannitus, vel damnatus: Rex postea concessit idem castrum militi in feudum, Rex deinde restituit in integrum comitem ad gratiam & ad bona.

Quæritur nunquid Comes possit à milite castrum aduocare & quo iure? Et primo pro comite videtur quòd Comes in integrum restitutus possit à milite castrum aduocare vt ille act. in rem restitutoria quia restitutio est in integrum & pristinum statum repositio quo ad omnia, vt. C. de sen. pas. & resti. l. j. & l. si. & si aduersus transac. l. j. & ij. ergo &c.

Item quia expressa bonorum restitutio debet aliquid operari, ar. ff. de regu. iu. l. expressa, & de vsur. l. si stipulatus, ergo cū expressè restituit ad bona, debet admitti ad castrum. Item quia restitutio restituit dominium, vt. C. de sen. pas. l. casus eius, ergo vtile dominium per sententiā amissum, videtur per restitutiōem restitutum. Præterea per restitutiōem in integrū restituuntur directæ actiones, magis ergo vtiles, ar. ff. de sen. pas. l. penul. ergo vtile in rem restituta agit comes contra militem. Item actio amissa in plerisque casibus restituitur, vt. ff. si ex noxa. causa aga. l. ij. §. si. restitutione indulta per iudicem, ergo restitutione

IACO. DE BELVISO

facta per Principem multo magis.

Secundò, videtur comitè admitti, quia licet res prorsus mutet statum, tamen per restitutionem reuertitur in pristinum statum, vt. ff. de na. re. l. ij. ergo reintegratur dominium hic, & poterit comes vendicare. Præterea res est facilis redire ad suam naturam vt. ff. de pactis si vnus. §. pactus, ergo &c. Item non transferri, sed redire dicitur, vt. l. filio. ff. de lib. & posthu.

Tertiò, quia licet mutato statu personæ ius & dominium competens ei amissum sit alij quæsitū, tamen statu in integrum restituto totum restituitur in pristinum statum, vt patet in patria potestate dissoluta patris deportatione, quæ patri restituitur eo restituto, vt dicta. l. fi. C. de sen. pal. idem in iure patronatus. ff. de iure patro. l. siue. Item in filio translato in potestate coniunctæ personæ, & à patris potestate & per omnia reuertitur in pristinum statum. C. de adop. l. fi. §. si vero pater. Idem etiam in filio seruo effecto poenæ & à matris successione excluso qui agnatis matris ei succedentibus restitutus ad matris successionem restituitur & hæreditatis agnatis quæsitam adiuit, vt. ff. ad Tertul. l. j. §. filius.

Quartò, quia resolutio iure datoris resoluitur ius acceptoris, vt dicitur sup. de contro. inuesti. §. fi. ergo cum omne ius Regi quæsitum per sententiam sit resolutum per restitutionem, videtur ius quæsitum militi resolui debere, ar. C. si pignus pida. fit. l. iij.

Quintò, quia rei mutatione ius competens militi tollitur, ergo restitutione restitui videtur & debet restitui in totum, vt. ff. de serui. vr. pred. seruitutes.

tes. §. si sublatum. Nam & renascitur vendicatio, vt. ff. si ser. vendi. l. & si forte, in princ. idem est & si fons exaruerit & post ad venas redierit, vt. ff. de ser. ui. ru. præ. l. vnus. §. si. & l. se. ad hoc facit quod dicitur de Lazaro vt no. ff. de le. & senatuscōsul. l. ex his quæ. It em de viro qui recuperat vxorem quæ alij nupserat legitimè, vt in autent. vt liceat ma. & auia. §. quòd autem. Item dominium flumine vel ædificio perditum restituitur re restituta in pristinum statum, vt. ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. in insula & §. cum in suo in fi. §.

Sextò, quia cum restitutio pendeat à Rege, videtur in concessione facta militi à rege in esse tacita conditio, scilicet si Comes non restituatur ar. ff. si cer. peta. l. pecuniam & de iure. do. l. licet. & l. stip. & de acqui. pos. l. quamuis. §. j.

Septimò, quia dominium de iure ciuili vtile est, vt insti. de loca. §. adeo, & imperium de iure ciuili, quia à lege regia, vt. ff. de consti. princ. l. j. & ciuilis ratio ciuilia tollit. vt insti. de leg. agn. tu. §. sui, ergo Imperator & Rex si ab imperio vel à Papa habet regnum, potest tollere vtile dominium. Item Rex in regno suo ius ciuile constituit & inducit vtile dominium, per consequens quòd est de iure ciuili, ergo & tollere potest, ar. ff. de pac. l. iurisgentium. §. adeo, & de in litem iuran. l. videamus. §. iurar e.

Octauò, cum volo quid, videor & velle id, sine quo id quod volo esse non potest, vt. ff. de acqui. hæ. l. illud, & de repudi. l. si. ergo cum Rex restituerit ad bona & sic videtur velle, vel quòd habeat bona, vel quòd habeat vtile dominium, & vtilem in rem, per quæ peruenitur ad bona.

Nonò,

Nonò, cum Princeps sciens quid concedit, videtur tollere id sine quo id quod concessit & indulget haberi non potest, vt. ff. de excu. tut. l. idem Vlp. §. si. ergo cum Rex sit sciens videtur tollere obstaculum vtilis dominij perdati & quaesiti, & restituere vtile dominium & vtilem in rem act.

Decimò, restitutio in integrum restituit etiã res quę non manent in eodem statu, vt. C. de repu. hęredi. l. si. §. si. ergo & hic.

Vndecimò, bannum sine annotatiõe bonorum & anni circulo nondum reuoluto nõ inducit bonorum amissionem sine publicatione, ergo Comes de iure communi vtili in rem poterit à milite aduocare, ar. ff. de custo. re. l. diuus versic. sic & diuus. & de requi. reis. l. j. & ij. & l. si.

Duodecimò, restitutio restituit omne ius amissum propter bannum, vel decima coll. hic si. l. de in. inci. cons. reg. in prin. ergo & hic.

Tertiodecimò, quia beneficiũ Principis est plenissimè interpretandum, vt. ff. de consti. prin. l. beneficium. ergo & c.

Decimoquartò, quia castellorum iura debent eis derelinqui seu restitui, quibus prius adempta sunt, & de quibus iudicauit antiquitas & non nouit possessoribus dimitti, vt. C. de fun. limi. l. ij. lib. xj. ergo debet restitui ei q̄ prior, & antiquior est.

Decimoquintò, glo. de sen. pas. l. si. in prin. quę incipit, quid de illo, & glo. x. colla. hic si. l. de incip. con. reg. circa prin.

Pro milite è contra videtur quòd restitutio in integrum indulta comiti nõ restituat eum ad castrum contra militem.

Primò, quia seu dum amissum per status mutationem

tionem non reuertitur in pristinum statum, licet vasallus restituatur in statum pristinum, vt decima coll. de bene feu. §. fi. & ar. in autent. quomodo oportet. Episcopos. §. semel, ergo castrum non restituitur licet Comes sit restitutus.

Secundò, quia cum res feudalis reuertitur in pristinum statum tamen non restituitur feudum feudo prius propter rem amisso, vt. x. coll. ti. quid iuris sit si post alii. in prin. §. j. ergo &c.

Tertiò, quotiens persona mutat statum non reuertitur in pristinum statum, vt. ff. de sta. ho. l. liber homo & ff. de adop. l. qui liberatur, ergo &c.

Quartò, quotiens rei mutatione ius quæsitum perditur non restituitur rei restitutione, vt. ff. de vsuf. l. qui vsuf. in prin. & ff. qui mo. vsuf. a. l. quid tamen. §. pe. & §. j. de le. j. l. si ita. §. fi. ergo cum res mutauerit statum de comite in militem non restituitur.

Quintò, regula. Nam regulariter ius & actio amissa non restituuntur, vt. ff. de solu. qui res §. aream. & in dubio defertur regulæ, vt ff. de regu. iur. l. j. ergo &c.

Sextò, quia quod semel alienum factum est redire ad priorem dominum non potest, vt. ff. de rei ven. l. in rem. §. item quæcunq; ver. & quòd semel, ergo, cum dominium vtile sit quæsitum militi nõ redibit ad dominum priorem. Præterea certum est quòd Comes per sententiam amittit vtile dominium, & reuertitur ad Regem, & Rex transfudit illud in militem vt ti. an ille qui inter fra. domini sui, & ti. si vas. feu. pri. ergo à milite non auferetur ar. C. de rei ven. l. quotiens & ff. de regu. iur. l. quòd nostrum. Item quòd castrum transit in militem sine expressa

IACO. DE BELVISO

expressa vel tacita conditione, ar. ff. de acqui. pos. l. quòd meo. §. si furioso, ergo ab eo non aufertur. Præterea quòd legitimè factum est &c. vt. C. de inter. ma. l. iiii. ergo &c.

Septimò, Rex à milite non potest auferre castrū sibi in feudum cōcessum, vt sup. quo tempore mi. inuest. pe. de. c. ij. & de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea cum si. ergo nec per restitutionem indultam comiti, quia si nō licet directo nec per obliquum, ar. C. de vsu. rei iudi. l. si. §. si. Item quòd non possum per me nec per alium, vt. ff. de tu. & cura. da. ab his. l. scire. §. j. & de contrahen. emp. l. non licet. Itē non debet contra factum suum venire, vt. ff. de adop. si post mortem, ergo, &c.

Octauò, quotiens quis id quod per culpam suam est perditum restitutus postea inuenit ab alio legitimè detineri nec vacare nullo modo illud recuperat, ar. ff. de decu. l. ij. in princ. & in autent. vt clerici qui rece. alijs pro eis sub. §. j. ergo nec comes recuperabit.

Nonò, restitutio in integrum nō restituit quòd non inuenit in eodem statu etiam in minore cui iura multum fauent & subueniunt, vt. ff. de mino. l. quòd si minor. §. Sceuola & ar. C. de repu. hæred. l. si. in princ. ergo nec in comite, & maximè quia miles bonam fidem prætendit: & causam habet à Rege, qui est locupletior & soluendo, ar. ff. de minori. l. in causæ. §. si. & l. se.

Decimò, resolutio iure datoris nō resoluitur ius acceptoris quandiu vult à domino recognoscere vt ti. quemad. po. olim feu. alie. §. j. ergo cum miles à Rege semper recognoscit non aufertur ab eo.

Vndecimò, Rex tenetur militi de euictione, &
quem

quem de euiēt. & c. vt. ff. de euiē. l. vendicationē, ergo eadē exceptio obstat comiti qui à Rege causam habere videtur, vt. ff. de excep. rei iud. l. si. & C. de excep. rei iud. l. exceptio in prin.

Duodecimò, restitutio in integrum indulta patri, restituit omnia contra filium, nō tamen gesta per filium medio tempore rescinduntur, vt. C. de sen. pa. l. si. in prin. ergo nec cassat concessionem & alienationem factam militi.

Decimo tertio, beneficiū sine alterius iniuria videtur concedi in dubio, vt. C. de emanci. li. l. nec auus, ergo in dubio restitutio non porrigitur ad castrum contra militem cū sibi fieret iniuria.

Decimoquarto, cum Princeps rem alienam vel fiscalem donat vel etiam propriam, non aufert eā dominus donatario, vt. C. de quadri. præscrip. l. ij. & ij. ergo nec hanc rem quæ verè erat propria Regis qui tenetur pro principe in eius regno, ar. à maiori. Præterea quòd à principe vel eo volente alij conceditur non adimit pragmatica sanctio vel annotatio vt. C. de lo. præ. ci. l. si. in princ. li. xj. ergo nec militi castrum adimet restitutio generalis ar. C. de quadri. præscri. l. ij. circa prin. & de præscrip. xxx. ann. l. omnes. Item nec debet quòd vni conceditur alij denegari ar. C. qui po. in pig. ha. l. assiduis. exceptis.

Decimoquinto, si Rex voluisset restituere hūc ad castrū, hoc dixisset expressè, ergo nec videt̄ voluisse, ar. C. de ca. tol. §. sin autē ad deficiētis. & extra, de transla. epi. c. inter corporalia. Solutio. Aut Comes est bannitus aut cōdemnatus: si bannitus, aut est bannitus & est restitutus secundum ius consuetudinarium, vt. va. aut bannitus & annotatus
secun-

secūdum ius commune, aut bannitus & bona publicata secundum legem regni, aut est simpliciter bannitus. Primo casu, & Secundo amittit feudum anni circulo reuoluto, vt tit. de mi. vas. qui contu. est, & ff. de requi. reis l. j. & ij. & fi. Tertio etiam casu perdit feudū & alia bona vt. C. & ff. de bo. dam. per totum. Quarto casu nec perdit feu. nec bona alia, quia feudum regulariter non perdit nisi per sententiam culpa cognita & conuicta, vt ff. de iusto. re. l. diuus ver. sic & diuus pius, & de feud. sine culpa non amit. c. j. & no. inf. de prob. feu. alie. per Fre. §. callidis. Si est condemnatus legitimè indubitatè perdit feu. vt tit. si vas. feu. pri. cui defe. c. j. & an ille qui inter. fra. do. & de feu. sine culpa nō am. c. j. Sed quibus casibus Comes amisit feudum, nō puto communiter restitutum esse ad castrum contra militem, sed quo casu non amisit feudum, tūc suo iure vtili in rem petit à milite castrum, vt titu. de inuesti. de re. ali. facta. c. j. & de contr. inter vas. & alium de be. c. j. Non obstat restitutio in integrum indulta comiti à Rege, quia restitutio in integrum restituit omne quòd amittitur, & alij immediate, id est, tempore sententiæ siue publicationis bonorum, vel amissionis feu. non est quæsitum, & in eodem statu manet, vt manifestè patet ex dictis iuribus. Sed quòd alij mediatè, id est, per Regem, qui verè est dominus, acquiritur, non restituitur, vt ex ipsis iuribus prædictis patet. Contra hoc est. l. in causæ. §. fi. ff. de minor. & l. fi. de repu. hære. cum si. & dicta gl. Sed respondeo, aut possessor habet causam ab eo qui constitutus est in spe certa, aut ab eo qui positus est in spe dubia. Si ab eo qui constitutus est in spe certa, vt à Rege qui in regno

regno suo nullum habet supra se nisi deum, & qui est dominus, & ab eo nullus alius potest illud dominium auferre, non est spes de præfenti, scilicet quando conceditur, quòd alius accipienti potest auferre, tunc nõ auocatur à possidente, vt ar. ff. de adop. l. si pater filium, ex quo nepos. j. & ij. respon. & ff. loca. & con. l. vt puta & de iur. do. l. si is qui. §. si. ibi. Nam si definit &c. & l. Titio. in fi. Si ab eo qui positus est in spe dubia vel ab eo qui emit, vel habet immediatè à minore, vel simili alio qui tenet principis vel Iudicis vel Regis auctoritate, à quo alius posset auferre, vel etiã spes de præfenti, quia alius possit auferre accipienti, tunc restitutio restituit amissum contra omnem personam, vt in cõtrarijs vt, ff. de iure. do. l. si is qui. in fi. l. Nam positus in spe certa est melioris conditionis, quàm positus in spe dubia vt, ff. ad exhi. l. iij. §. idem. & §. si. & c. de compẽ. l. si. & ff. si cer. pe. l. cum ad præfens. & l. se. Nõ obstat quòd Rex restituit in integrum, & quòd posset tollere vtile dominiũ, & restituere vtilem in rem, & quia inesse videatur tacita cõditio vel expressa &c. quia Imperator vel Rex nõ tollit dominium nisi dicat: Non obstat lege, &c. C. de preci. Impera. of. l. quotiens. Præterea nõ est verisimile quòd velit adimere quod concessit, ar. C. de lo. præ. ci. l. si. & in autent. consti. quæ de dig. §. illud. & ideo restitutio hoc non comprehendit ar. l. obligatione. ff. de pign. Quæritur in gl. si dominus bannitus sit à ciuitate, nõ quid vasallus est interim solutus à sacramento? Respondeo, quòd sic, cùm eadem sit ratio. Nam sicut subditus Regi subdito bannito à Rege non tenetur obedire, sic ciuis conciuu bannito à ciuitate.

Ad hæc.

Casus. Datur regula, & instantia ad regulam, & regulæ declaratio. Regula est: vasallus nõ cogitur domino offerre seruitium, & ideo quocumque tempore steterit, quod seruitium non præstiterit, feudum nõ amittit. Fallit regula in casibus tribus qui sequuntur. Primus si recusauerit facere seruitium quod deberet ad diem ex pacto. Secundus si sibi à domino est denunciatum. Tertius si sciuerit dominum obsideri vel ei mortẽ imminere, & cum potuit nõ iuuit. Regulæ declaratio est, quod arbitrio iudicis referuatur quia ex causis varijs & personis diffiniet, hoc dicit. Explicatio verborũ (non seruiert,) Nota hic quod non cogitur vasallus se offerre, vt. ff. quorum leg. l. ij. §. j. &, vt in pos. le. l. j. §. non exigit, & de oper. liber. l. cum patronus, in princ. Argu. contra. C. de contra. & commit. sti. l. magnam, & de iure emphy. l. ij. & de consti. pecu. l. si duo. §. j. & l. item illa, in princ. & hic. Solutio, aut datur res ad feud. in rectum feudum, tunc non tenetur vasallus se offerre, vt hic, & supra si de feud. fuerit controu. c. si vasallus & c. licet vas. & infra, an ille qui inter. fra. do. sui feu. a. c. nõ cogitur. Aut res datur nõ ad rectum feudum sed determinatum seruitium, tunc aut ex pacto apponitur dies, & vasallus se debet offerre eo casu vt hic eo. §. ver. nisi seruitium, & in contrarijs. Aut non est statuta dies ex pacto, & tunc nõ cogitur se offerre vt dicta. l. ij. ff. quorũ leg. §. j. cum similibus. (Secundum vsũ Mediolanen.) & secundum communem consuetudinem etiam, vt dictis capitulis supra si de feud. fuerit controu. n. si seruitiũ dic

dic quòd ex pacto & certa die debetur, vt differat à sequenti. (nunciatum fuerit.) Nota de effectu nū-
tiationis, facit. ff. de peti. hære. Item veniunt. §. pe-
titam, de no. ope. nuncia. l. j. in princi. (diffini-
et) eo modo qui sequitur. Et nota quòd de his
non potuit regula tradi. Sed relinquitur arbitrio
iudicis, sic. ff. de rei ven. l. in fundo, in princi. & de
vsu. l. mora. in princi. & de testi. l. testium circa
prin. (in cognitiõe causæ) quia aliter ex dictis cau-
sis & personarum conditione vas. excusatur, & ca-
pitur coniectura, & præsumptio pro eo vt patet ex
prædictis, (& proniores in dubio) facit. ff. de re-
gu. iur. l. fauorabiliores, nisi pro re priuilegiata
pronunciari possit, vt. ff. de regu. iur. l. inter pares.
(priuabitur) vt supra, quæ fuit prima causa be. a-
mit. §. Sed & qui.

Si vas. in feudo.

Casus. Vasallus ædificiū fecit in feudo, & ipsum
sua pecunia meliorauit, mortuus est sine filio.

Quæritur quid iuris? respondetur aut dominus
patiatur ædificium tolli, aut hæredi vasalli sol-
uat precium meliorationis. Idem est & si vasallus
ex sua pecunia seruitutem fundo acquisiuit. hoc
dicit, (ædificium) facit supra de inuesti. de re. ali.
fa. §. ex contrario (fecerit) quòd facere non debet
secundum quosdam, nisi gratia fructuum, sicut &
vsufructuarius, argu. ff. de vsufu. l. æquissimum.
§. j. cum. l. se. vsque ad finem legis. Tu dic aliud
in vasallo qui habet vtile dominiū, quam in vsu-
fructuario, vt hic, & supra de inuesti. de re. alie. fac.
§. ex contrario. nisi rē faceret deteriore, vt dicto. §.
ex contrario. Et si ædificauerit dicunt quidā quòd

IACO. DE BELVISO

non potest tollere sicut nec usufructuarius argu,
 vt. ff. de usufr. l. sed & si quid, in princ. Tu dic quod
 est in electiōe domini an velit pati auferre vel sol-
 uere æstimationem, vt hic dicitur in litera, & no.
 etiam de hoc in dicta. l. sed & si quid, in prin. & fa-
 cit institu. de rerum diuisione. §. & ex diuerso, & ff. de
 rei vendi. l. in fundo. (Alij dicunt) & malè, ar. ff. de
 excep. l. paul. & condi. inde. si in area.

His consequenter.

Casus. Vasallus defunctus est sine filio, relicto
 extraneo hærede, & sic seu. reuertitur ad dominū.
 Quæritur de fructibus eius anni cui cōpetere de-
 bent? Respondeo distinguēdo. Aut vasallus deces-
 sit ante Martium, & tunc fructus omnes eius anni
 pertinent ad dominum: aut ante Augustum, tunc
 fructus pertinent ad hæredes vasalli: aut post Au-
 gustum, tunc omnes fructus anni percipiet domi-
 nus. Quidam dixerunt indistinctè omnes fructus
 pendentes ad dominum pertinere, hoc dicit. (an-
 te Martium) aliter in hærede fructuarij seruator,
 vt. ff. de usufr. l. defuncta, & aliter in legatis reli-
 ctis singulis annis, vt. ff. de an. leg. in singulos an-
 nos. Et aliter in marito de fructibus vltimi anni,
 vt. ff. solu. matri. l. diuortio. Sed quæ potuit esse
 ratio huius distinctionis, hæc certè ratio est rusti-
 cana vt mihi videtur, & fortè talis, quia ante Mar-
 tium fructus sunt immaturi, post Martium incipi-
 unt maturari. Sed quare si moritur post Augustū
 fructibus aridis perceptis & in horreo reconditis
 sunt domini non video rationem, nec est sine ini-
 quitate. Vel dic quod fructus aridi ante Augustū
 percepti sunt vas. quia statim cum à solo fuerant
 sepa-

separati sunt sui, vel saltem in horreo reconditi. Liquidum autem post Augustum percepti post mortem vasalli erant domini, ar. insti. de rerum diui. §. is vero, & ff. quibus modis, vsu fru. amit. l. si vsu fructuarius, & de fur. si apes. §. si. Vel dic quòd loquitur de mercede quæ debita fuit vas. qui locauit feu. ar. dictæ. l. defuncta, & C. de iure fisci. l. si.

Contra omnes.

Quæsitum est contra quos vasallus debet dominum adiuuare? Respondeo, quòd contra omnem hominem, quinimmo & contra patrem & filium & fratrem: sed non contra dominum antiquiorè. hoc dicit. (alium dominum) nec contra Imperatorem, vt infra de prohi. feu. alie. per Frede. §. si. & facit infra de prohi. feu. alie. per Lotha. c. ij. Et nota quòd in feu. dominus prior in tēpore potior est in iure, arg. ff. de loca. l. in operis. (antiquiorè.) Nota hic quòd in omni iuramento intelligitur ius superioris exceptum, vt extra, de iureiuran. c. veniens ad apo. & xi. q. iij. c. qui resistit.

✕ Quæritur in glo. nunquid vas. debet dominum adiuuare contra seipsum? ar. glo. multum leuiter pro & contra, & dic, vt in glo. quæ soluit & benè, quòd non cogitur defendere dominum cōtra se, quia in generali sacramento excipitur persona loquentis ar. ff. loca, qui insulam. §. si. & C. de solu. inquisitio, & ff. communia præ. l. quicquid, & xxij. q. ij. c. primum est. §. septimum. Idem no. extra de iureiuran. c. petitio, & xxij. q. 5. c. de forma & infra de ali. feud. pater. c. si. & supra qui. mo. feud. a. in prin.

Quæritur nunquid dominus debeat vasallum
R 3 suum

IACO. DE BELVISO

suum iuuare contra omnes homines, & filium & fratrem & patrem licet econtra vasallus ipsum? Respondet glo. & benè quòd sic, vt supra de for. fide. §. fi. & supra si de feud. fuerit contro. c. domino committente, & infra de consue. re. feu. c. ij. §. in quibusdam.

DE FILIIS NATIS EX MATRIMONIO ad morganicam contracto. Rub. 29.

Cōtinuatio huius rubricæ potest sic fieri, curia de his filijs habita est mentio, supra si de feu. fuerit cōto. c. si filij & imperfectè & obscure, ideo sequitur rubrica ad declarationem eius.

Quidam habens.

CAsus. Nobilis ex nobili muliere concepit filios, ea mortua non valens continere accepit in nūm nobilem, ea conditione, quòd nec ipsa, nec filij nati ex ea de bonis eius aliquid haberēt. decessit postea superstitibus filijs vtriusque matrimonij: filij nati ex secundo matrimonio non succedunt patri in bonis proprijs extātibus filijs ex primo matrimonio, aliàs bene succedunt eis non extantibus, sed in feu. nullo casu succedere possunt, hoc dicit. (In proprietate). i. in bonis proprijs nō feudalibus, (nullatenus). i. prioribus extātibus, vel non. Et nota quòd hoc. c. cōtinet magnam iniquitatem, vt in auten. de nup. §. illud quoq; super hoc, & C. de pactis. l. pacta & l. fi.

DE FEVDO FOEMINAE.

Rub. 30.

Conti-

Continuatio rubricæ. Quia de feudo fœmineo superius habita est mentio licet nō satis plenè, ideo sequitur hæc rubrica.

Si fœmina.

Duide in duas partes. Primò, de successione fœminæ in feu. fœmineo. Secundò, de successione clerici. Secunda in. §. ex hoc.

Casus. Filiæ matri in feudo fœmineo succedunt masculis non extantibus secundum Obertum & Gerardum. Sed secundum alios non succedunt nisi per pactum sit actum. Hinc est quòd nec clericus succedit in bonis patri etiã si postea habitũ postposuerit. Idem in Monacho, quia etiam feudũ ante quæsitum perdit, hoc dicit, (etiam masculis extantibus) hæc ratio non videtur mihi bona, quia feu. masculorũ ex pacto transit, & sic non esset differentia secundum hoc inter feudum masculinum & fœmininum, quòd tamen notare videtur & est intentio legislatoris, quod in feudum masculis extantibus fœminæ non succedunt, vt supra Epi. Abba. vel Abba. §. qui etiam, & de eo qui sibi, & heredi. suis mascu. & fœm. §. j. Prima ergo opinio placet, vt. infra de na. suc. feu. circa prin. licet glo. videatur sequi secundam opinionem: aliàs sequeretur magna iniquitas.

Quæritur in fine. c. quid si vasallus fuerit clericus in minoribus ordinibus constitutus, & fortè factus in fraudẽ, vt priuẽ feudo, sicut vidi sæpius in regno Sycilię postposuit habitum, an succedat in feu. patri? ar. est hic q̄ nō, q̄a litera dicit hic simpliciter clericus, & supra si de feu. fuerit contro. c. quiclericus, & ar. C. de Epi, & cle. autent. presbyteros

IACO. DE BELVISO

Et in autent. quomodo oportet Epi. & cle. §. *semel*, & autent. de sanctis. Epif. §. & generaliter, ar. contra. l. di. c. hi. qui post. 27. q. ij. c. scripsit, & hoc putarem æquius quòd non priuetur & sic de consuetudine obtinet. Quæritur hic in gl. an possit succedere & seruire per substitutum? Glo. respondet simpliciter quòd sic. Tu dic vt no. supra si de feu. sue. contro. c. si quis decesserit. Vltimò tangitur hic brocardum, quòd non restituantur amissa licet in pristinum statum res redierint. Arg. insti. de capi. di. quòd autem. & ff. de adop. qui liberatus, & de sta. ho. homo liber. Arg. contra. C. de sen. pas. l. si. & ff. de in ius vocan. l. sed & si. §. sed & si. & supra ti. ij. circa princ. ff. de ser. rus. prædi. l. & attilicinus. & 7. q. j. c. pastoralis 16. q. j. c. prima actiõe, & extra de elec. c. quia diligentia. Solutio, regula est, quòd res amissa non restituitur in pristinum statum: contraria sunt specialia. Vel dic quòd cum persona mutat statum non restituitur in pristinum vt hic, & ff. de mino. si ex causa. §. pap. aliàs secùs. Vel dic aut res prorsus mutat statum & nõ restituitur in pristinum, vt ff. de solu. qui res. §. aream, & de verbo. obli. inter sti. §. sacra. aliàs secùs. Vel dic quòd cum res mutat statum non restituitur in pristinum statum de iure communi, vt in primo. Sed per restitutionem in integrum de æquitate sic, vt in secùdo. Vel dic, aut amittit quis suum ius sua culpa vel suo facto, aut casu, vel sine culpa. Primo casu, non restituitur. Secundo sic.

SI VASALLVS FEV. PRI. CUI
deferatur. Rub. 31.

Continuatio rubricæ sic potest fieri. Superius habita

bita est mentio, cui applicetur feu. si uasallus priuetur in plerisque partibus, ideo sequitur rubrica ad eius declarationem.

Vasalli feudum delinquentis.

CAsus. Filius nõ succedit patri in feu. nec agnati vsque ad tertium gradum quandoque nec descendentes in infinitum. si uasallus feudo priuetur propter suũ delictum, nisi filius à domino conquirat gratiam sibi faciente non extantibus agnatis. hoc dicit (licet quandoq;) id est, si non peccat in dominum, (quarto gradu,) facit supra si. de feu. fuerit contro. c. si uasallus. (& etiam,) id est, solus filius non repellitur, sed etiam &c. (ab eo) uasallo scilicet. Vel dic, id est, filio uasalli. de hoc dic vt supra quę fuit prima causa be. a §. denique, & de suc. feud. §. j. & si de feud. fuerit contro. c. si uasallus, plenè notauit.

QVI TESTES NECES. SVNT ad nouam &c. Rub. 32.

Continuatio rubricę sic potest fieri. Quia dispersim & separatim dictum est de testibus, uel qui requiruntur ad probandam inuestituram, ideo sequitur rubrica ubi ponitur & collectivè & unicè.

Siue clericus.

Duide capitulum in duas partes. Primò, qualiter probetur noua inuestitura. Secũdò, qualiter uetus. Secunda pars incipit in. §. de veteri.

Casus. Noua inuestitura probatur per testes pa-

IACO. DE BELVISO

res curtis aut per breue testatum à paribus confirmatum, siue dominus sit laicus siue clericus, nec aliter facta valet, etiam si dominus cōfiteatur factam. Alij contrà testantur. Et dicitur noua inuestitura quando feudum de nouo & primo quaritur. Vetus autem inuestitura probari potest testibus quibuscunque paribus, & cum maribus non tamen fœminis. hoc dicit. Vide expositiōnem. (siue clericus) qui de rebus proprijs fecit inuestituram, vt. inf. de cle. qui inuesti. fe. c. j. in princ. Secus si de rebus ecclesiæ, vt supra si de inuesti. inter do. & vas. lis ori. c. j. §. si. (non valet) contrà vt no. sup. per quos fit inuesti. & per quos ac. §. si. Sed quod hic dicitur puto verum, vt supra quid fit inuesti. in princ. & §. j. (breue testatum) nisi à paribus sit confirmatum vt sequitur (contra testantur) quando dominus confitetur etiam si decurrat ad solennitatem, ar. in lti. de fideicom. hæredi. §. si. & C. de fideicom. l. si. Ar. contra. e. ti. l. si inuitus, & l. ex testamento, & ff. de integ. resti. l. diuus. & de ven. in spi. l. j. §. si. & de transac. l. cum hi. §. prætor. Ar. est pro præcedenti opinione. C. de hæreti. quoniam §. si. & hoc placet licet glo. aliam opinionem sequi videatur, quasi testes non sunt de substantia inuestituræ. Sed mihi videtur quòd sint de substantia inuestituræ, vt dixi dicto ti. quid sit inuesti. circa prin. & de materia huius ti. dic plenè vt ibi notauit in. §. si. & de contro. inuesti. in princ. (præter fœmina.) Nota quòd in causis feudorum fœminæ non recipiuntur in testimonium sic nec in testamentis, vt. ff. de testa. l. qui testamento. §. mulier. Et est ratio, quia est fragilis & corruptibilis, in alijs autem casibus recipiuntur, vt dicto. §. mulier, & ff. de testi.

de testi. l. ex eo. Sed quid de hermophrodito? Respondeo si præualeat in sexu masculino recipitur, vt. ff. de sta. ho. l. quæritur.

DE CONSVE. RECTI FEV-
di. Rub. 33.

Continuatio rubricæ sic potest fieri. Plerumque est habitamentio superius quemadmodum feudum acquiratur, & de controu. inuesti. qualiter decidatur. Sed quia dubitari potest quæ sit consuetudo recti & simplicis feudi in prædictis, ideo sequitur rubrica.

Sciendum est.

Diuide capitulum in duas partes. Primò, quibus modis acquiratur feu. Secundò, qualiter probetur noua inuestitura. Secunda incipit in §. quòd autem dictum est. Casus, feudum acquiritur inuestitura & successione, vel eo quod habetur pro inuestitura, vt si dominus dixerit coram curia vasallo, vade in possessionem feudi & iuit acquiratur sibi feudum ac si propria facta esset inuestitura, quinimmo & si vasallus per anulum tenuit beneficium domino præsentem, & non contradicente, & seruitium eius quasi à vasall. recipiente, si vasallus hoc probat per testes vel iuramentum vasallus obtinebit, nisi à domino contrà probetur, hoc in prima parte. In secunda dicitur quòd noua inuestitura probatur per pares curtis si habet pares, vel admittuntur etiam extranei, si tamen dominus habet pares & absunt, expectandi

IACO. DE BELVISO

Etandi sunt, & hoc dicit. (non intercessisset inue-
 stitura) id est inductio in possessionem, intercessit
 tamé quòd vice eius fungitur, scilicet iussus & vo-
 luntas domini. Nam per patientiã transfertur pos-
 sessio, vt. ff. de dona. qui saxũ. & C. de acqui. poss.
 l. ij. & facit. ff. de acquir. possessio. l. j. §. si iusserim
 & l. quarundam rerum in prin. Acquiritur enim
 possessio multis modis vt hic in gl. & no. C. de ac-
 quiré. possessio. l. j. (tale est ac si interuenisset.) No-
 ta hic apertè quod si dominus dixerit coram cu-
 ria vade in possessionem, quòd feudum habet pro-
 priam & rectam naturam, ergo transit ad successo-
 rem masculinum. Et nõ obstat supra quibus modis
 feu. consti. po. c. j. quia ibi dominus non dixit co-
 ram curia sed alibi: & est hæc veritas, licet alij aliter
 dicant vt ibi notauit. (Aliquo tempore) xxx. anno-
 rum, vt supra si de feu. fuerit contro. c. si quis per
 xxx. annos. Sed hæc expositio non placet, quia hic
 subiungitur domino præsentem & non contradicē-
 te. Sed in præscriptione xxx. annorũ non exigitur
 domini præsentia vt C. de præscriptio xxx. anno.
 l. sicut & l. si quis emptionis. Et ideo dic, id est spa-
 cio vnus anni, vt supra si inter do. & vas. l. ori. c.
 ij. §. si. & infra proxi. c. vltimo. §. si. & dic de hoc vt
 notauit supra si de inuesti. inter do. & vas. c. ij. §. si.
 (præstito iuramento.) Siue ergo vasallus hoc pro-
 bet per testes vel instrumenta, siue iuret, obtinet
 nisi à domino contrarium probetur, vt sequitur,
 (contradicatur) id est probetur à domino. (quòd
 autem dictum est) vt supra ti. j. sic declaratur hic
 quod ibi obscurè & imperfectè dictum est. (extra-
 nei) vt supra quid sit inuesti. §. si vero inuesti. (ex-
 pectandi sunt) facit supra si de inuestitu. inter do.
 & vas.

& vas. lis ori. c. j. ver. testes, & dic vt ibi notauit. Nota in principio huius. c. quòd feudum acquiritur inuestitura successione, vel eo quòd habetur pro inuestitura cuius ponit duo exempla, acquiritur etiam præscriptione vt supra si de feu. fuerit contro. c. si quis per xxx. annos. Et in si. huius. c. sumitur argu. ad quæstionem qua quæritur, an debitor possit sibi dicere ius sua auctoritate absente magistratu? arg. est hic quòd non, sed quod expectare debeat. Argu. contra. C. de decu. l. generali. li. x. & ff. quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debitore, vbi de hoc.

Sacramentum.

Diuide capitulum in partes quinq;. Primò cui detur sacramentum si contentio est de feudo. Secundò, qualiter & cum quibus iuretur in causa feu. Tertio, an iuretur de calumnia in causis feudali- bus. Quarto, an liceat vasallo dominum accusare, vel contra eum testimonium reddere. Quintò, qualiter sit dirimenda contentio inter dominum & vas. orta. Secunda incipit in. §. si autem à Iudice. Tertia in. §. in quibus. Quarta in. §. similiter. Quinta in. §. item si inter dominum.

Casus. Quæsitum est cui iusiurandum debeat deferri in causis feudali- bus, an actori vel reo? Respondeo quòd regula non potest dari, sed relinquendum est arbitrio iudicis, qui interdum defert actori, interdum reo, interdum neutri, & tunc demum defertur si præsumptio est pro eo cui datur, iudicem moueat. Si nulla est præsumptio pro actore, tunc defertur reo possidenti, vel absoluetur sine iuramento. Deinde dicitur, aut iuramentum defer-
tur à

IACO. DE BELVISO

tur à parte aut à iudice, si à parte aut iurare debet cum duodecim sacramentalibus sex parentibus, alijs sex extraneis si vult aut referre debet. Si à iudice defertur iurare debet cum duodecim sacramentalibus vel parentibus vel extraneis vel permixtis: & aut iurat de facto suo, & iurare debet sine mentione conscientia, aut de facto alterius, & iurat secundum conscientiam, hoc dicit vsq; ad. §. in quibus. Vide expositionem (quâdoq; neutri) & sic nota quod relinquitur arbitrio iudicis, qui secundum conditionem personæ & causæ qualitatem deferret, vt no. ff. de iureiuran. l. admonedi. (quod iudicem moueat,) id est præsumptio aliqua sit pro eo cui defertur iuramentum. Et sic est argumentum, pro opinione Hu. quod deferri debet iuramentum ei qui pro se habet semiplenam probationem, quod dicit vt no. C. de reb. cred. l. in bonæ fidei, (dabitur sacramentum) fortè ad eius purgationem, si aliqua emineat suspitio cõtra eum, ar. C. de his qui ad ec. confu. l. præsentis. §. sicubi, & supra de contro. inuestitu. §. item si vasal. & dicit vt ibi notauimus. (aut referat.) Nota hic & sequenti. §. quod aut defertur sacramentum à parte, & tunc potest iurare vel referre, aut à iudice parti & tunc cogitur iurare, facit. C. de re. cred. & iureiu. l. delata. & l. generaliter. §. si autem. & ff. de iureiurand. manifestè. de ista materia habetis extra. de iureiuran. c. si. (cum duodecim sacramentalibus,) id est testibus sacramentum præstantibus secundum conscientiam, ar. extra de purgã. cano. c. quotiens & c. de testi. & c. si. Nam duo testes deponetes secundum veritatem sufficiunt vt supra de inuesti. inter do. & vas. c. ij. in princ. (iurabit) semper, id est de suo facto vel alterius
(esse

(esse proponendum) tam in domino quam in vas.
 Nota hic. c. quod non proceditur in causis feudali-
 bus ad declarationem iurisiurandi nisi semiplena
 probatione precedente vel præsumptiõe, vel suspi-
 cione intercedente. Quæritur in glo. an vnus te-
 stis inducat semiplenam probationem vel præsum-
 ptionem? Non prosequor. Sed dic plenè vt in dicta
 l. in bonæ fidei, & dicta. l. admonendi.

Opponitur hic vt supra de contro. inuestit. §.
 cum autem, & de conten. inter. dom. & vasal. de in-
 uesti. feud. circa princ. Et responde. vt plenè ibi
 notauit. Nota etiam hic quod vasallus cogitur de
 alieno facto anceps periurium subire sed domi-
 nus non. Sed quæ est ratio quare durius astringi-
 tur vasallus onere probandi quàm dominus? Re-
 spondeo quia vasallus certat de lucro captando,
 dominus de damno vitando ar. C. de iure deli. l.
 sancimus. §. licentiam.

Quæritur etiã quare vasallus iurat cum xii. sa-
 cramentalibus quorum sex exigitur quod sint pa-
 rentes? respondeo, quia per eos facilius veritas in-
 uenitur, ar. C. de in integ. resti. l. de tutela, & ff. vn-
 de cogn. l. octauit, ar. est tamen contra. ff. de testi. l.
 lege lul. & l. in legibus & l. testis idoneus.

Quæritur quid si vasallus parentes non habet
 respondet glo. quod admittuntur etiam extranei
 in defectum ar. C. de hæreti. quoniam in fi. & su-
 pra. e. c. j. §. fi.

Oppo. quod vas. non debeat subire anceps per-
 iurium de alieno facto, vt. ff. de in litem iuran. l. vi-
 deamus, & re. amo. l. Marcellus. Solutio aut iurare
 debet quis ad suum commodum vel incommo-
 dum, aut ad alterius tatum. Primò casu aut certat
 de lu.

IACO. DE BELVISO

de lucro captādo sicut vas. tūc tenetur iurare causatiuè, si vult obtinere de alieno factō affirmādo vel negādo, quia dominus posset sentire magnū damnum si staretur suæ conscientię aut certat de damno vitando, vt dominus, tūc de suo factō iuret secundum veritatem affirmādo vel negādo, de alieno autem secundum conscientiam ar. C. de proba. exemplo & l. rationes, & de conueni. fil. debi. l. si. Secundo casu aut est administrator qui iurare debet, & nō cogitur subire anceps periurium, vt melius facit. Marcellus. ff. re. amot. Aut est testis & tunc si neget factum, non cogitur subire anceps periurium. §. si enim sup. quid sit inuesti. Aut affirmat factum, & tunc cogitur super factō alieno iurare: ergo affirmādo cogitur testis non negādo, vt. C. de testi. iurisiurandi, & l. testium.

In quibusdam etiam causis.

Casus. Contentio est inter dominum & vas. de feudo, quæritur an vasallus poterit à domino exigere iuramentū calumniæ? respondeo quòd non, quia Imperator hoc prohibet. Sed nec dominus exigere debet à vasallo, alioquin si exegerit, & ipse cogetur iurare, quia quod quisq; iuris in alterum statuerit &c. hoc dicit. (non exigitur) sic nec libertus à patrono, vt. ff. de iureiuran. l. iusiurandum & ad pecunias. §. hoc iusiurandum, (intelligendum) id est, vt dominus à vasallo non exigat, alioquin si ab eo exegerit etiā ipse cogetur iurare, vt quòd quisq; iur. &c. & per hoc cessat opinio glosæ, & est ratio, quæ sequitur, vt quòd quisq; iur. &c. Sed melior ratio, quia æqualitas debet esse in iudicijs, vt. C. de fruc. & li. ex. l. si. & de ar. l. si cum dies. §. si. & est

est alia ratio diuina, qua dicitur, quæcunq; vultis vt faciant vobis homines eadem facite illis, vt in principio decre. no. Nota hic quòd dominus debet in iudicijs vicem præstare, vt. supra de for. si. §. si. cum similibus. Oppo. secundû glosam quod dominus non cogetur vti eo iure, licet iuramentû exigat à vasallo. Quia aut hoc ius quod iurat dominus de calumnia statutum fuit ab Imperatore ad postulationem alicuius aut sine postulatione. Primo casu impetrans solus debuit puniri non alius, quia res inter alios acta &c. Secundo casu nullus debet puniri, vt. ff. quòd quisque in. l. j. & l. iij. in princi. ergo nullo casu iste dominus qui hodiè vteretur debet puniri. Solutio, hic Imperator fortè statuit ad postulationem sed statuit ius generale, vt omnes qui vterentur vtantur eodem iure. Sed in contrarijs nõ statuitur ius generale sed speciale. Tu dic quòd statuit sine postulatione & est ratio, quare vtitur, vt dixi in litera.

Similiter.

Casus. Vasallus non potest dominum accusare, vel cõtra eum testimonium reddere in causa ciuili vel criminali, si cõtrà fecerit amittit feudum, licet aliter quidam dixerint, & hoc dicit. (Si contrà fecerit) spontè, secùs si coactus, vel si suam vel suorum iniuriam prosequatur, vel si pro principe vel republica, & dic de hoc plenè vt no. supra quæ fuit prima causa be. a. §. sed & qui delator.

Item si inter do.

Casus. Si contentio est de beneficio inter dominum & vasallum, domino possidente, vasallo autem in probatione deficiente absoluitur dominus

IACO. DE BELVISO

sine iuramento. Sed vasallo possidente, domino autem in probatione deficiente, si longa est possessio vas. sibi defertur sacramentum, si noua non defertur sibi sed domino, nisi præsumptio sit pro vasallo, & hoc dicit. (qui) dominus (longa,) id est, annalis, vt supra. e. c. j. §. inde etiã dicitur, & supra si de inuesti. inter do. & vas. c. ij. §. si. vbi de hoc (eius) id est vasalli, (noua) id est minus anno, de materia huius. c. dic vt no. supra de contro. inuesti. in prin. & quid sit inuesti. §. si.

DE LEGE CORRADI.

Rub. 34.

Cõtinuatio rubricæ sic potest fieri, quia lex Corradi prouidit circa feud. & utilis est, ideo sequitur hæc rubrica.

Lex Corradi.

Diuide capitulum in duas partes. Primò, tenor legis Corradi, secundo quædam distinctio secundum consuetudinem Mediolan. Secunda incipit ver. Sed talis.:

Casus. Si inter capitaneos Regis est controuersia coram Rege debet diffiniri per legem Corradi. Si vero inter valuasores coram paribus curiæ. Sed Mediolan. non seruatur hæc. l. sed distinguitur, aut contentio est inter duos quicumque sint de beneficio regali, tunc coram Rege deciditur. Cæteræ vero causæ coram paribus curiæ, & hoc dicit (Coram paribus curiæ) facit supra, apud quæ vel quos contro. feu. c. j. & dic vt ibi no.

Si inter pares.

Diuis

Diuide capitulum in duas partes. Primò, coram quo fit dirimenda contentio orta inter pares. Secundò, an possit dominus feudum alienare vel alij in feudum dare & quo casu. Secunda pars incipit in. §. ex eadem.

Casus. si contentio est inter duos vasallos, quorum vterque dicit feudum esse proprium, si producant eundem inuestitorem siue diuersos causa diffiniri debet coram Iudice vel arbitro, veruntamen si ambo producant vnum & eundem inuestitorem si dominus possidenti sine fraude garantizare voluerit ille obtinebit, nisi aduersarius contrarium probauerit, hoc dicit. (Sed cū) declaratur hic quòd in præcedenti dictum est quando eundē producant inuestitorem.

Oppo. hic vt supra de pace te. §. si duo homines, & respon. vt ibi no. & de hac materia dic vt plene notauit supra apud quem vel quos feu. c. j. & de inuesti. in ma. fac. §. illud tamen sciendum est.

Ex eadem.

Diuide in duas partes. Primò recitatur communis & generalis consuetudo. Secundò, specialis consuetudo Mediolan. Secunda incipit in ver. quòd Mediolan.

Casus. Datur regula secūdum generalem consuetudinem que talis est: dominus sine vasalli voluntate alienare feu. non potest. Sed hæc regula nõ feruatur Mediolani. Sed distinguitur, aut dñs alienauit beneficiū totū sine curia maiori vel æquali sibi, & potest, aut inferiori & non licet sine vasalli voluntate: aut alienat partem feudi, & non potest sine vasal. voluntate: aut alienat feudum totum

IACO. DE BELVISO

cum curia etiam domino inferiori, & tunc licet etiam sine voluntate vasalli, alij aliter dixerunt. & hoc dixit (Alienare non potest,) facit supra, quo tempore miles inuestituram pete. de. c. ij. & inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea ducatus. Et est argu. hic quòd dominus vasallum inuitum non potest alij delegare. & C. de noua. l. j. & l. nec creditores, ar. contra de condi, inde. si non sortem. §. libertus, & de le. j. si domus. §. si. & de vsufr. leg. l. fundi, & ff. so. ma. l. ij. §. j. maximè si incommodum inde non patitur vasallus. Solutio secundum dominum meum Dynum, dic quòd non potest eum inuitum delegare, quia vasallus non potest domino inuito ius suum ad alium transferre, & alium sibi vasallum constituere qui seruiat, vt inf. prox. §. ergo nec dominus, cum contrariorum eadem debeat esse disciplina ar. C. de fru. & lit. expē. l. si. & sup. ti. j. c. ij. §. in quibusdam, nisi imminente necessitate, vel quia domino non expedit vti eius seruitio, ar. l. patronus, & l. medicus. ff. de oper. lib. quidquid dixerim hic videtur esse casus & dicto. §. præterea, & dic plenè vt ibi notauit.

Nota hoc. §. quòd secundum Mediolan. feudum transit cum curia & vniuersitate. ar. contra. supra, si de feu. fuerit contro. c. in generali alienatione, & inf. de capi. qui curiã ven. c. j. Solutio, aut enim quis vendit curiam non habita mentione beneficij vel generaliter omnia sua bona, tunc non videtur vendidisse beneficium vel alienasse vasallum, vt in cōtrario, aliàs secùs, vt notatur dicto. c. j. de capi. qui cur. ven. Tangitur hic brocardù & nō soluitur. Quædam trãseunt cum vniuersitate quæ per se non transeunt, vt. ff. de acqui. re. do. l. quædam.

dam, de contra empt. l. in modicis, & de fundo do. l. j. extra de re iudi. cum Bertoldus: contra, quæ singulariter & per se non transeunt, vniuersitate non transeunt. ff. de lega. ij. l. peto. §. fratre, de pigno. l. obligatione generali, & de ver. ob. si ita quis. §. ea lege. C. quæ res pigno. ob. pos. l. specie inf. de capi. qui cur. ven. c. j. supra si de feu. fuerit contro. c. in generali. Solutio secundum Py. regulariter trāsfit cum vniuersitate, quòd per se & singulariter non transiret: in contrarijs est speciale. Vel distingue, aut est ius in permissione & tunc quod trāsfit singulariter, etiam cum vniuersitate secundum Io. vt dicto. §. fratre, vbi de hoc. Aut est in prohibitione. Et aut prohibitio inest pactis contrahentium, & tunc & per se & singulariter licet contra facere & transit etiã cum vniuersitate, hoc est verum quantum ad dominiũ, sed quo ad pœnam vel interesse non transit singulariter nec cū vniuersitate vt. C. de condi. ob. causam. l. ea lege. & dicto. §. ea lege aut prohibitio inest à lege. & tūc aut ius illud cui inest prohibitio est personale aut reale. Primo casu quòd licet per se nec transit cū vniuersitate nisi ex necessitate vt. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. j. in prin. & §. huius rei & l. iij. & dicta. l. specie, & ff. ad Treb. l. si qui patroni in prin. si est reale aut facta alienatione vel trāslatione vniuersitatis nō est actum tacitè vel expressè de eo quod singulariter non licet, vel non est verisimile quem vel le id transferre, tunc non transibit etiam cum vniuersitate vt dicta. l. obligatione, & infra de ca. qui. curiam. ven. c. j. Si vero esset actum tacitè vel expressè, tunc regulariter transibit cum vniuersitate, quòd singulariter per se transire non li-

cet vt dicta. l. quædam cum similibus.

Similiter.

Casus. Datur regula & exceptio à regula & exceptionis declaratio. Regula est, quòd vasallus regulariter non potest sine domini voluntate feudum alienare: exceptio est, si det alij in feudum declaratio est, si det æquali personæ sibi: vt si miles est, det militi. Et cuiuslibet vasallo licet alij in feudum dare vsq; in infinitum. In quibusdam tamen curijs obseruatur, quòd si peruenerit ad quartam personam feudum amittitur, & reuertitur ad dominum. Profectò qui dat alij in feudum, suum feudum dare debet ei ea lege qua ipse habet, & nisi dederit ea lege qua ipse habet, & ille qui feudum dat & ille cui datur feudum amittit. Sed alij aliter dicunt, hoc dicit. Vide expositionem (alienabit) alio modo hodiè nisi alij dederit in feu. & hoc sequitur. (secunda persona) que feudum in feudum accipit à vasallo (qui accipit.) Nota quòd equali personæ dari debet in feudum (similiter seruire) ar. est hic quòd vasallus cogitur domino domini seruire, vt infra de pace iur. §. si. sed hoc est falsum vt hic dicitur in glos. ar. ff. vsufr. quemadmodum ca. l. si vsusfructus mihi legatus, de hoc dic vt no. supra de controu. inuesti. §. si. & dicto. §. si. de pace iura. fir. (terciam personam) in feud. accipientem à secunda quæ feudum habet. (Alia lege.) Nota quòd vasallus nõ potest dare in feud. alij quòd tenet in feud. alia lege quã ipse habet. (& sui masculi) ar. est hic, & videtur casus quòd si cõsuetudo ecclesiæ est dare in feudum res ecclesiæ accipienti & successoribus masculis tantum, quòd Prælatus non possit

possit in feudum dare accipienti & successoribus masculis & fœminis, de hoc dic vt no. supra de his qui feu. da. pos. in princ.

Quæritur quid si feudum ad quartam personam peruenerit quis dominus poterit illud vendere an primus vel secundus vel vltterius? respondet glos. & benè quòd primus dominus. Et ratio est, quia dominium habet directum, vt supra de inuestitura de re. ali. facta. §. fina. & in quibus cau. feudum. amit. §. fin. Et primus vasallus vtile dominium quod habuit transtulit in secundum, & secundus in tertium, & tertius in quartum, quòd patet, quia aliquod dominium & ius transtulit vnus vas. in alium vasallū, sed non habet aliud quam vtile, & vtile non diuiditur. vt. ff. si ager vec. l. j. & ij. & C. fami. hær. cis. l. ea quæ. ergo nullum sibi remanet, sequitur ergo quòd primus dominus vendicabit.

Quæritur quid si peruenit in quartam personam? dic idem quòd dominus vendicabit, ar. ff. de ser. expor. si Titius, & de mino. in causæ. §. si. Oppo. glosa quòd vasallus primus præferri debeat domino vendicando, quia habet vtile dominium & vtilem in rem, & vtilis præfertur directæ, vt. ff. si ager vec. l. j. & de procu. in causæ. §. si. Glo. non respondet. Sed tu responde, quòd illud habet locum quando vtilis manet apud eum, qui agere vult ea. Sed hic primus vasallus transtulit eam in secundum: & secundus in tertium vt dixi ergo præferri debet dominus: nec dicitur præferri vtilis, quia nulla est vtilis apud vasal. vt dixi. Sic & dicitur de domino & emphyteota, vt. C. de iure emphy. l. si vero. Sed oppono nonnè tertius qui trāsferit in quartū facit

iure & consuetudine refragante? ergo ipso iure nulla est datio, ergo vtile dominium remanet apud eum, ar. ff. de leg. & se. con. l. non est dubium, & de agri. & cen. l. quemadmodum, ergo debet præferri domino dicta ratione? Respondeo quod propter delictum suum quòd contrahit alienando ipse amittit feud. & domino statim aperitur, vt supra quæ fuit prima causa be. a. §. si. & ideo dominus præferatur. Quæritur, an tertius teneatur quarto de euictione? respondet glo. & benè, quòd sic, & dic vt in glo. Et no. hic quòd infinitas litium &c. dic vt no. supra, de his qui feu. da. pos. §. hoc quoque sciendum est.

Si fuerit &c.

Casus. Si contentio est inter dominum & vasallum de beneficio aut vas. feu. inficiatur, & dominus cõtra eum probat, & tunc amittit feud. aut dubitanter respondit, & non perdit feudum: sed secundum alios si fraudulenter negauit amittit feudum, & non aliter, hoc dicit. (negauerit) facit supra si de feu. fue. contro. c. vas. vbi de hoc & c. vasal. Quæritur quid si dicit se ignorare & sciens est? respondet glo. quòd amittit feudum, quasi negauerit vt hic in fine huius capituli.

DE CLERICO QVI INVESTI- tu. fecit. Rub. 35.

Continuatio rubricæ potest sic fieri. Supra de his qui feu. da. pos. & titulo Episcopum Abba. uel Abbatiss. dictum est de inuestitura quæ fit à Prelato, & rectore ecclesiæ, sumpta inde materia ponitur hæc rubricæ.

Cleri-

Clerico de suis.

Duide capitulum in quatuor partes. Primò, de inuestitura facta à clerico & de reb^o proprijs. Secundò, de inuestitura facta à clerico de rebus ecclesiæ, quas tenet inuestitor. Tertiò, de inuestitura facta à clerico de rebus ecclesiæ quas alius tenet in feudum. Quartò, de inuestitura facta ab Archiepiscopo & Episcopo & alijs clericis de rebus ecclesiæ quando à nemine detinentur. Secunda pars incipit ibi in. §. curaq;. Tertia in. §. vbi vero. Quarta in. §. & ideo.

Calus. si clericus fecerit inuestituram de bonis suis proprijs, eius successor cogitur eam ratam habere. Si verò de rebus ecclesiæ siquidè possessio rei per bene. inuesti. est apud eum qui inuestiri debet, & inuestitor & eius successor cogitur eam adimplere. Hæc omnia locum obtinent etiam in laico inuestitore. Sin autem clericus de beneficio sui militis alium inuestiuit, aut purè ipsum inuestiuit & non valet, aut in diem vel sub conditione, & tunc valet etiam sine voluntate vassalli, tamen si priùs inuestitor decesserit quàm feudum tenens, successor eius non cogitur ratam habere, sed si viuentè feudum sibi aperiatur, ipse cogetur adimplere. Insuper scièdum est quòd Archiepiscopus qui tempore sui introitus inuenit in dominico non potest dare in feu. Sed si postea aperiatur beneficium potest postea in feudum dari. Episcopi autem & alij clerici quæ in dominico inueniunt & feu. postea aperta & olim & hodie in feu. dare possunt, hoc dicit. Vide expositionem (omniariam) id est, omnimodo, id est, quicumque premonitoriatur, vt supra, qui

IACO. DE BELVISO

Luc. te. §. fi. (penes eum) qui inuestire debet. (purè non valeat) vt statim capiat effectum, vt dixi supra. hic potest esse ti. qui succes. te. (in dominico inuenit) id est, in libero dominio ecclesiæ, nec refert an sit ecclesia solita illud in feudum dare vel non, vt. inf. patet (in dominico habentur) scilicet tempore introitus eorum, si tamen sunt solita dari in feu. aliàs secùs, vt sup. de his qui feud. da. pos. in princ. & ti. Episcopum vel Abb. in princ. de materia huius tituli, dic plenè vt dixi, sup. de his qui feud. da. pos. in prin.

AN MUTVS VEL ALIVS IMPERFECTVS FEUDVM RETINEAT.

Rub. 36.

Continuatio rubricæ sic potest fieri. Supra in titulo Episcopum, Abb. uel Abbatif. &c. habita est mentio de mutò & surdo an feudum retineant uel in feu. succedat, sumpta inale materia, sequitur hæc rubrica.

Mut us surdus &c.

CAsus. Miles feudum habens decessit fratre superstitè, qui est mutus vel aliter imperfectus.

Queritur an sibi succedat in feudo? respondeo, quòd sic secundum Obertum & Gerardum & multos alios. Sed alij contradixerunt, quia feudo seruire non potest, sicut nec clericus vel fœmina.

Quæritur quæ opinio sit verior? & videtur quòd secunda, quia feudum datur propter seruitium, & feudo seruire non potest qui est mutus vel surdus vel aliter imperfectus, cum seruitiũ consistat in locutione

eutione etiam, vt sup. de for. fide. c. vuo & de no. fi.
 for. c. vno. consistit etiam seruitium in auditu, vt
 possit audire credentiam domini ad denunciati-
 onem sibi factam pro seruitio, & pro alijs causis,
 vt præallegatis titulis, & sup. qui. mo. feud. amit. &
 supra hic si. lex. de. in. cõ. reg. §. j. & regulariter qui
 feudo seruire non potest non succedit in eo, sicut
 est fœmina & clericus. Præterea quotiens causa de-
 ducitur ad non causam, etiã secuta solutione con-
 ducitur quod datum est, vt. ff. de condi. inde. l. ex
 his omnibus, & de condi. sine causa. l. j. & l. nil re-
 fert. Sed causa dandi feudum est seruitium, vt su-
 pra, in qui. cau. feu. amit. §. beneficium, ergo si suc-
 cessor inhabilis ad deseruiendum est, deficit cau-
 sa, ergo non succedit in feu. Præterea cessante cau-
 sa cessat effectus vt. ff. de dona. l. ij. §. si. ergo &c.
 Item certum est quòd feudum perit propter in-
 habilitatem superuenientem in principali ac-
 quisitore, vt sup. Episcopum Abba. vel Abbatis.
 §. si. ergo magis in successore debet perire, quia
 propria prouisio est validior quàm prouisio alte-
 rius ar. ff. de compen. l. si cum militi & insti. de ver.
 ob. §. ex conditionali. & C. de cadu. tol. l. vnica. §.
 si. autem sub conditione. & hæc opinio probatur
 in summa. Sed glo. non videtur aliquam approba-
 re, nec hic nec supra, Epi. Abb. vel Abb. Vel dic, aut
 seruitium est tale quod potest per substitutum ad-
 impleri, & tunc prima opinio est verior, aut nõ po-
 test per alium adimpleri, & secunda opinio est ve-
 rior, & tunc hæc secunda opinio cõtinet satis æqui-
 tatem, & dic vt notauì supra si de feud. fuerit con-
 tro. c. si quis decesserit, de hoc etiam notauì dicto
 ti. Epi. abba. vel abb. §. si. Vltimò nota ratione qua-
 re

re foemina & clericus non succedunt in feudo.

AN ILLE QVI INTERFE. FRA-
trem domini sui feu. amit.

Rub. 37.

Continuatio rubricæ sic potest fieri. Quia superius in plerisque partibus habita est mentio an uasallus propter delictum feudum amittat, ideo sequitur hæc rubrica.

Si quis interfecerit fratrem.

Duide capi. in tres partes. Primò, uasallus interfecit fratrem domini, non tamen prodicionaliter. Secundò, interfecit fratrem suum prodicionaliter, vel aliam feloniam comisit. Tertiò, peccauit in dominum. Secunda pars incipit in uersu. sed si fratrem. Tertia in uersicu. cum autem.

Casus. Uasallus fratrem domini sui interfecit, certè non amittit feudum. Sed si fratrem suum occiderit prodicionaliter, vel aliam feloniam commisit. ut sine uerecundia in curia esse non possit, feudum amittit, & transit ad agnatos. Sin autem peccauerit in dominum, feudum reuertitur ad dominum, hoc dicit. Vide expositionem. (Si quis interfecerit fratrem) sine prodicione, aliàs secus ut sequitur (stare non possit.) Nota hic regulam, quòd propter feloniam & prodicionem si in curia sine dedecore esse non possit uasallus amittit feudum, ut no. sup. qui. mo. feu. a. §. item si fratrem, & glos. subaudit hic honestè & sine uerecundia, & ideo dicitur non posse amplius ibi stare, ar. ff. de uer. si. l. nepos

nepos proculo. & de condi. insti. l. conditiones, & l. filius, & ff. qui ex cau. ma. l. in eadem. Et est ratio quare propterea amittit feudum quia feudum dicitur à fide feu à fidelitate, & datur propter fidem seu propter fidelitatem, vt sup. per quos fit inuestitio. c. nulla. & de no. fi. for. c. j. Sed qui prodicionem & feloniam commisit præsumitur deinceps esse sine fide ar. ff. de accu. l. si cui. §. hisdem criminibus, ergo &c. (ad agnatum proximiorum) post gradum tertium superstitem, vt sup. si de feu. fuerit contro. c. si vasallus & si vas. feu. pri. cui defer. c. j. (domino feu. aperiatur) de hac materia dic, vt notavi supra que fuit prima causa be. a. §. penul. & dicto. c. si vasallus.

Non cogitur.

Datur regula hæc, videlicet quod vasallus non cogitur se offerre domino & seruitium præstare, nisi sibi fuerit denunciatum à domino, tunc domino cogitur seruire si potest. Opp. & solue vt dixi sup. hic si. lex deinde inci. consue. reg. & facit sup. si de feu. fue. contro. c. si vasal. & c. licet.

DE VASALLO QVI CONTRA

consti. Lotha. Regis &c.

Rub. 38.

Continuatio rubricæ sic potest fieri. De alie. feu. superius dictum est in multis partibus. Sed quia de pœna alienantis in quantum extendi debeat dubitatur, Ideo sequitur hæc rubrica.

Si vasallus.

Diuide

IACO. DE BELVISO

Duide in duas partes. Primò, dicitur in quibus
tuni punitur vasallus qui feudum alienauerit.
Secundò, an liceat vasallo feudum refutare. Secunda incipit in. §. & si voluerit.

Casus. Vasallus beneficium alienauit, quæritur in quantum puniatur? Respon. aut totum alienauit & perdit totum, aut pro parte & perdit pro ea parte, & ideo si contra unum dominorum fecit feloniam, perdit feudum pro eius parte, quia & refutare potest vasallus feudum pro parte unius dominorum duorum alijs sibi retentis: quinimmo refutare sibi licet etiam sine domini voluntate, & post refutationem non tenetur sibi seruire sed non licet sibi sine pœna dominum offendere. h. d. Nota hic in prin. c. quod pœna non egreditur delictum, vt. ff. de his qui. vt indig. l. rescriptum. & l. hæres. ar. contra. ff. de incen. rui. nau. l. iij. §. senatus. Solu. ibi qui clauum amouit causam dedit peremptionis totius nauis, & ideo damnum videtur dedisse pro tota nauis. ar. ff. ad. l. Aquil. l. qui occidit. §. si. ff. vbi bo. rap. l. prætor. §. sed & si quis. ergo &c. Nota etiam quod si vasallus alienat beneficium reuertitur ad dominum, ergo videtur quod non ad agnatos. Sed dic vt no. supra. de suc. feud. §. j. & quæ fuit prima causa benefi. amit. §. fin. & si de feud. suc. contr. c. Titius filios. No. etiam quod si vasallus commisit feloniam contra unum dominorum non perdit feudum in totum, sed pro parte, arg. contra sup. ti. j. c. j. Solu. aut vasal. propter feloniam amplius in curia stare non potest, tunc perdit feudum in totum, vt ibi, aliàs secus, vt hic. Et sic no. quod si vasallus cucurbitauerit dominum, non propter hoc dicitur non posse esse in curia

curia sine honore. Vel dic aut feloniam in se habet proditionem, vel per eam deserit sacramentum fidelitatis, tunc perdit in totum, vt ibi, aliàs secus vt hic. Vel dic quod si feloniam non habet in se proditionem, perdit totum quantum ad eum contra quem deliquit, quo ad alium non, vt hic & ibi.

Nota etiam quòd vasallus potest feudum refutare inuito domino, vt arg. ff. de vsuf. l. si absente, & l. cum fructuarius, & si ser. ven. l. & si fortè. §. etiam. & de ope. lib. l. interdum. Ar. contra. C. de act. & ob. l. sicut. ff. commo. l. in commodato. §. sicut. C. de repu. hære. l. sicut. Solu. aut feudum est simplex & indeterminatum, & sic habet propriam naturam: tunc potest refutare vasallus inuito domino vt hic, aut feudum est conditionatum & determinatum & seruitium debitum ex pacto, tunc non potest vt ibi, & dic plenè vt notauimus. inf. de capi. qui cur. ven. c. si. & sic intellige glo. inf. de prohi. feud. alie. per Fre. §. callidis, circa si. §. & extra de const. c. quæ in ecclesiarum.

Nota etiam quòd vasallus nõ debet dominum offendere etiam si feudum refutauerit, in imaginem signum & memoriam præcedentis dominij & amicitie, arg. ff. de decur. l. vlt. & C. de quæsti. l. vl. & ff. de quæsti. l. vnus. §. seruus. Queritur, nunquid libellarius vel conductor possit renunciare feu. inuito domino? ar. quod sic. ff. de vsufr. l. si absente, & l. cum fructuarius, & si ser. vendi. & si fortè. §. etiam. & ff. de dam. infec. l. prætor. §. hoc edicto. & l. hoc amplius, & de ædil. edic. l. hoc quæritur. §. pe. & de tribu. actione. l. illud in princi. & hic. Arg. contra. C. de ac. & oblig. l. sicut. C. de repu. hære. l. sicut. ff. de adop. l. post mortem,

IACO. DE BELVISO

mortem, de serui. rusti. prædi. per fundum. So. die
quòd non potest renūciare inuito domino, quia
tenetur ex contractu & pacto, & sibi imputet qua-
re contraxit, vt d. l. sicut, & C. de transac. l. quam-
uis. Quæritur etiam si vasallus post refutationē
feudi dominum offendit qualiter sit puniendus?
Respon. glo. & benè quòd punitur secundum qua-
litate delicti & inspecta cōditione domini & an-
tiquo seruitio & amicitia, ar. ff. de pœ. l. hodiè. &
l. aut facta. §. persona, & de iniur. l. prætor. §. fi. &
de officio prætoris. l. diuus. §. vlti.

DE ALIENA. PATER. FEV.

Rub. 39.

*Continuatio rubricæ sic potest fieri ad præceden-
tia. Dictum est supra de alie. feu. in genere, sequitur
uidere in specie.*

Alienatio feudi.

DIuide capitulum in partes tres. Primò, pro-
hibetur vasallus feudum alienare etiam vo-
lente domino, agnatis non consentientibus. Se-
cundò, prohibetur fieri inuestitura in filiam agna-
tis non consentientibus. Tertio, permittitur alie-
natio inter agnatos. Secunda incipit in. §. nec in
filia. Tertia in ver. & licet. Casus. Vasallus feu-
dum paternum etiam domini voluntate alienare
non potest non consentientibus agnatis. Nec eti-
am potest vasallus filiam suam facere inuestiri à
domino agnatis non consentientibus, nec ratum
habentibus. Sed alienare licet agnatis & ad libellū
dare, nec dicetur libellus, sed quasi refutatio erit, &
hoc

Hoc dicit. Vide expositionem. (Nec in filiam) nec pro & non: etiam de domini voluntate, de qua supra dictum est, non poterit confirmare in filiam. (confirmare) facit supra de suc. feu. §. j. & dic vt ibi notauit. Et oppone & responde vt dixi supra quoad. feu. ad si. perti. c. j. (conceditur) etiam domino non consentiente (alteri) id est proximiori agnato qui post eum successurus est in feu. (Non est libellus) si in perpetuum cōcedatur, secus si ad tempus quod finitur viuente cōcedente, vt sup. de alie. feu. in prin. Vel dic aut ad magnum tempus conceditur hodiè, tunc est alienatio, aut ad paruum, tunc non est alienatio, vt. ff. si ager ve. l. j. & si. eo casu quo est alienatio nō est libellus, sed quasi refutatio, ar. inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. j. & (refutatio) mercedem tamen præstabit viuente concedente, si iure & consuetudine non refragante & communi iure facta est concessio, alias fortè secus vt sup. de suc. feu. §. j. & qualiter olim feu. po. ali. §. porrò. & per quos fit inuesti. sed & res. & si de feud. fue. contr. c. Titius filios. Nota in prin. c. quod nō licet vasallo alienare feu. etiam consentiente domino non cōsentientibus agnatis, vt sup. qui. mo. feu. amit. §. præterea, & de alie. feu. §. & si cliētulus, & per quos fit inuesti. §. sed & res. No. etiam quod non potest vasallus facere filiam inuestiri agnatis non consentientibus, vt. d. ti. de suc. feu. §. j.

Opp. & respon. vt dixi in litera. No. etiam quod rati habitio retrotrahitur. C. ad Mace. l. si. Arg. cōtra. ff. de offi. procons. l. obseruare, in fi. So. ibi speciale est, quia rati habitio nō retrotrahitur in iurisdictione. Quæritur in glo. si vasallus fecit filiam inuestiri agnatis non cōsentientibus, an sta-

IACO. DE BELVISO

tim possint feudū reuocare agnati, vel post mortem vas? Glo. simpliciter dicit quòd non possunt reuocare donec pater vixerit, ar. est pro glo. sup. qui. mo. feud. amit. §. item si fuerint, & de suc. feu. §. hoc quoque Ar. contra sup. si de feu. fue contro. c. Titius filios, & quib. mo. feud. amit. §. item si fratrem, & per quos fit inuesti. §. sed & res. De rigore credo quòd statim: Sed de equitate post mortem possunt reuocare, dic vt supra no. in dicto. c.

Quæritur quid si vasallus refutauit feudum domino an agnati possunt statim reuocare feud? Glo. respon. quòd non eo viuo. Ar. est contra sup. si de feu. fue. controu. c. Titius, &, qualiter olim feu. po. alie. §. porrò, & per quos fit inuesti. §. sed & res. Credo quòd statim possint reuocare, quia cum vasallus refutauit perdit omne suum ius, & nullæ reliquæ remanent apud eum, ergo peruenire debet ad priorem agnatum, arg. sup. an ille qui interfe. fratrem domini sui. c. j. cum concor. & ff. de assigna. libe. l. Idem erit, & l. seq. & l. vtrum.

Si inter dominum.

Casus. Si inter dominum & vasallum est contētio de beneficio coram paribus debet diffiniri, veruntamen si vasallus petat à domino prius de suo certo feudo, quod ab eo habet sine controuersia, se debere inuestiri, audiendus est, sed si nil habet ab eo pro feudo de quo non sit controuersia, debet primò causa diffiniri coram paribus h. d.

Opp. & respon. vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. præterea, & dic vt notauī sup. de inuesti. in mari. facta. §. illud tamen (indubitāter potest) inuestiri de suo

de suo rec. feu. quòd ab eo tenet sine controuersia (ventilanda) priusquam de alio feudo inuestiatur, de eo facit sup. de contē. inter me & dominum & de por. feu. fra. mei. c. j. in fi. & de controu. inter vas. & Epif. verfi. ad quorum. Nota ergo hic quòd quotiens est controuersia inter dominum & vasallum de feu. siquidem dicit se vasallum de eo feu. solum, de quo est contentio, non debet inuestiri nisi causa sit finita. Si vero dicit se vasallū etiam de alijs feudis, aut de his dominus non refert controuersiam tunc de eis debet statim inuestiri de quibus dominus non facit cōtrouersiam: aut de alijs dominus refert controuersiam, tunc de nullo debet inuestiri, nisi cum sit finita vt hic cum concor.

Non est consuetudo.

¶ Casus. De feloniam aut infidelitate secundū consue. Mediolan. non fit pugna. Sed secundū. l. Lomb. bene fit pugna. hoc dicit. Nota hic quòd secundum legem Longobardo. imponitur pugna de infidelitate, siue dominus vasal. siue vasallus cōtra dominum increpet de feloniam & infidelitate, quia idem ius seruatur in vtroq; cum etiam dominus teneatur reddere vicem, vt sup. de forma fide. §. si. cum similibus. Et est hoc speciale. Regulariter autem prohibetur pugna, vt in Lomb. qualiter quis se defe. de. l. quibuscunq; & de ho. li. ho. l. recolimus. Fallit in casibus, vt hic, & supra de pace tenen. Si quis hominem, vbi de hoc.

Quæritur in glosa nunquid dominus per se vel per campionem datum à se debeat pugnare? Quidam dicunt quòd non per se, sed dabit campionē, quia debet fieri pugna per personas compares,

IACO. DE BELVISO

vt in Lombard. qualiter quis se defen. de. l. vlt. Alij dicunt quòd per se pugnabit nisi iuuenilis vel senilis ætas vel infirmitas eū pugnare prohibeat, quia principales personæ pugnam facere debent, vt in Lombard. qualiter quis se defen. l. quicumque & l. vltima. Prima æquior est.

Quæritur in glosa quibus armis debeat fieri pugna? Respondeo quòd armis militaribus, vt in Lombarda qualiter quis se defen. de. l. quibuscunque, & non cum fustibus, vt in Lombard. de testi. si quis cum altero.

Si à morte.

Casus. Si vasallus non liberauerit dominum à morte cum potuit, feudum amittit. Sed si eū à periurio liberare potuit, nec fecit non amittit feudū. h. d. Vide expositionem (liberare potuerit) nunciando sibi eum qui vult occidere vel de infidijs alijs, quia potuit prohibere nec fecit, & dic, vt in glo. periurium, & dic, vt sup. si de feu. fuerit con- trouer. c. licet vas.

DE CAPITV. CORRA.

Rub. 40.

Cōtinuatio rubricæ sic potest fieri, quia Rex Corradus capitula quedam fecit circa feuda utilitatem continentia, Ideo ponitur hæc rubrica.

Hæc sunt capitula.

Duide in quatuor partes. Primò, quo tempore vasallus vel eius hæredes debeant petere veterem inuestituram. Secundò, prohibetur feudi alienatio. Tertiò, quātum debeat dare vasallus domino

domino in adiutorium, si non vadit cum eo ad exercitum. Quartò, an ecclesia priuetur feudo propter culpam Prælati. Secūda pars incipit in. §. præterea. Tertia in. §. similiter. Quarta in. §. & iterum.

Casus. Si vasallus vel heres eius intra annum & diem steterint quòd non petierint inuestituram à domino vel eius hærede feu. amittunt. Sed Mediolani hoc non seruatur. h. d. vsque ad. §. præterea, (fuit consuetudo) nisi iusta causa fuit impeditus, vt inf. de prohi. feu. alie. per Lotha. c. fi. & dic vt dixi, quæ fuit prima causa bene. amit. in princ. Oppo. vt sup. quo tempo. miles inue. pe. de. c. j. Solu. ibi in milite qui habet annum & mēsem, hic in pagano qui habet annum & diem. Alij dicunt quòd ibi dicitur hic corrigitur. Prima placet.

Præterea.

Casus. Si vasallus feudum alienauit, dominus poterit feu. reuocare nulla præscriptione obstāte hoc dicit. Oppo. quòd domino obstet præscriptio triginta annorū, vt supra qualiter olim feu. po. alie. §. porro. quia eo tempore tollitur omne ius siue fuerit sciens vel ignorans, vt. C. de præscri. xxx. anno. l. omnes. & l. comperit. & l. præscrip. Solutio dic quòd nulla præscriptione obstante longa, quæ procedit cum ti. scilicet decem vel viginti an. Sed longissima sic. xxx. vel xl. an. vt sup. qualiter feu. po. olim alie. §. porro. Alij dicūt aut dominus fuit sciens, tunc obstat præscriptio. xxx. anno. aut ignorans, tunc nulla currit vt hic. Hæc solu. ponitur in glos. inf. quid iuris sit si post ali. feud. vas. id recuperet. §. profecto. Alij dicunt quòd nulla prorsus currit contra dominum præscriptio, vt

IACO. DE BELVISO

hic & inf. de proh. feu. alie. per Fre. §. j. hoc videtur approbati in summa. contra mediam solutionem est dictus. §. porrò. Oppo. quòd dominus non possit alienationem reuocare, sed esse debeat in electione emptoris vtrum domino velit cedere an vasallo restituere, vt inf. ti. ij. Solu. quòd hic simpliciter dicitur isthic determinatur, quando vasallus ignorans feudum alienauit. Quæritur an vasallus possit feu. alij dare in feudum. Glo. arguit pro & contra. Sed non prosequor hanc quæstionem, quia iure antiquo & nouo & nouissimo permittetur sibi in feudum dare, vt sup. de contro. inuesti. §. j. & qua. feu. olim po. alie. §. j. & per quos fit inuesti. §. sed & res, & si de feud. fuerit controu. c. beneficium & de le. Cor. c. ij. §. similiter, & inf. de prohib. feud. alie. per Fre. §. illud quoque præcipimus, & §. callidis. Insuper dic quòd vasallus potest & olim & hodiè feudum alij in feu. dare sincerè & bona fide in totum vel pro parte non in fraudem domini & agnatorum vel sub colore inuestituræ precio accepto, cum vendere disponat & dissimulet. & æquali personæ sibi debet dare, & lege qua ipse habet & non alia, vt dictis capitulis manifestè patet, & hic in gl. dicitur. Sed nunquid vasallus hodiè potest accipere precium si det in feudum: videtur quod sic, vt sup. de his qui feud. da. pos. §. fina. & de na. feud. c. j. & no. supra de benefi. fra. & qualiter frater fratri suo in feu. c. j. Contra no. in summa quòd non licet hodiè precium accipere, sed sola liberalitate & tanquam solum proprium & rectū feu. cōcedi debet, arg. sup. per quos fit inuesti. §. sed & res & j. de prohi. feud. alie. per Fre. §. callidis. Vel dic aut palam & publicè precium

acce-

acceptit pro inuestitura non venditurus, sed in feudum daturus, & tunc licet: aut clam & occultè cum esset venditurus, tunc non licet, arg. C. de contrahen. emp. l. cum ipse, & ff. de admi. tu. l. non existimo. & de auto. tuto. l. pupillus. §. sanè, & de cōtra. hen. emptione. non licet.

Similiter.

Casus. Miles vasallus non iuit Romam in hostes cum Rege, quæritur, quod adiutorium domino præstare debeat, quia non vadit cum domino? Respon. quòd in Lombard. de modio debet soluere denarios xij. in Alemania vero tertiam partem fructuum eiusdem anni, hoc dicit. Opp. quòd hodiè dare debeat domino dimidiam partem redditus feu. vnius anni si non iuerit, vel alium pro se domino acceptabilem non miserit, vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. firmiter. Solu. quòd hic dicitur ibi corrigitur, ar. ff. de legi. non est nouum. Nota hic quòd milites qui beneficia habent à dominis suis debent ire cum eis Romam in exercitu, & si non vadant publicè requisiti soluere debent quòd dictum est, alioquin feudum amittunt, vt infra de pace iuramen. firman. §. si. & hic. & d. §.

Item si clericus.

Casus. Ecclesia feudum habet à Rege. Prælatus ecclesiæ commisit culpam contra dominum propter quam debet amittere feudum. Quæritur an ecclesia perdat feudum? Respon. quòd sic eo Prælato viuentè, sed post mortem eius reuertitur ad successorem, hoc dicit. Vide expositionè. (culpam suam) cōmissam in dominum (ad Regem pertineat.)

Nota quòd propter delictum Prælati ecclesia patitur damnū, arg. C. de sacrosan. ec. l. iubemus nullam nauem in fi. & extra de ordi. cogni. c. cum dilectus, & hoc contingit dicit glos. propter naturā feudi. & quia deliquit in dominum, argu. est cōtra. 16. q. 6. c. si Episcopum. & q. iij. c. placuit vt cuiunque & extra de excep. c. cum venerabilis, & c. ij. De iure communi posset dici oppositum, aut capitulum consensit Prælato, tunc ecclesia patitur damnū, aut non, si quidem est delictum Prælati in ommittendo præiudicat ecclesiæ, si vero in faciendo non nocet ecclesiæ, ar. extra de resti. spo. cum ad sedem. in fi. & C. de sac. ec. autēt. hoc ius porrectum, & 16. q. 6. in prin. & c. se. & c. si Episcopū, & d. c. placuit. Alij dicunt quòd ecclesiæ dabitur restitutio, vt extra de dolo & contu. c. j. Nota etiā quòd propter priuilegium ecclesiæ reuertitur feudū ad successorem. Sed fortè hoc debet intelligi si capitulum non consensit Prælato, aliàs fortè secūs per dicta iura. Quæritur in glo. & non soluitur quid si ecclesia habet feudum ab alio quàm à Rege? Respōdet, idem seruabitur quod in Rege cum eadem sit ratio, ar. ff. de le. Aquil. l. illud, cum suis concor.

Quæritur quid de alio Prælato quam Episcopo vel Abbate? Dic idem cum eadem sit ratio, ar. C. de consti. pec. l. fi. ad. l. Aquil. l. illud, cum fi. Quid si Prælatus ante suam promotiōem delictum commisit in Regem propter quod si in prælatura fuisset ecclesia feudum amitteret. Nunquid postea factus Prælatus perdit feudum. & ecclesia priuabitur feudo? ar. est hic, quod sic. inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. insuper, & in Lóbar. de bene. & terris tribu. l. vlt. Ecōtra videtur quòd non, quia feudum est eccle-

ecclesiæ, & ecclesia sentiret damnum magis quàm Prælatus: & ecclesia non debet sentire damnū vbi nullum est peccatum suum, vel Prælati sui in prælatura existentis, ar. 16. q. iij. c. placuit vt quicunque, & q. 6. c. si Episcopum. & c. cōsuetudo. §. quòd autem, & extra de excep. c. cum venerabilis, & c. ij. & hoc videtur verius. Credo tamen quòd cōuentus debet ducere prælatum ad satisfaciendum domino, sicut pater filium. alioquin feudo priuabitur vt hic dictum est. vt inf. de prohi. feu. alie. per Fre. §. insuper, & §. illud quoque. Quæritur in glo. quid si Prælatus deliquit in vasallum ecclesiæ an priuabitur ecclesia proprietate feudi? est hic ar. quòd sic donec viuit vasallus. & quia contrariorū est eadem disciplina. Sicut ergo priuatur utili dominio ecclesia propter delictum Prælati, & restituitur post, sic ergo econtra priuabitur directo & restituetur, ar. ff. de procu. l. pomp. §. Sed & is. Præterea quod iuris est in toto quo ad totum, idem iuris est de parte quo ad partē, vt. ff. de rei ven. l. que de tota, ergo sicut priuatur ecclesia utili dominio propter delictum prælati, sic directo, quod potest dici totum, quantum ad vtile quod censetur eius pars. Econtra videtur quòd delictū prælati nō debet redundare in damnum ecclesiæ per dicta capitula. Ego credo quòd ecclesia priuetur directo dominio superstitite Prælato, & post mortē eius restituetur ecclesiæ sicut de utili dominio dictum est, vt hic, licet de iure communi sit secūs. Vel dic vt dixi supra.

DE CONTROVERSIA INTER

mascu. & fœmi. de bene.

Rub. 41.

V 5

Huius

Huius rubricæ continuatio sumi potest per hunc modum. Superius est habita mentio de controuersia orta inter masculum & fœminã, ut ti. si de feu. fuerit controuer. c. ij. & iij. Sumpta inde materia sequitur hæc rubrica.

Item sciendum est.

Duide in tres partes. Primò, qualiter decidatur contentio orta inter agnatum & fœminam de beneficio. Secundò, qualiter contentio inter dominum & fœ. Tertiò, qualiter inter dominum & emptorem. Secunda incipit in. §. sed si inter do. Tertia in. §. item si sit.

Casus. Si contentio orta sit inter agnatum & filiam de beneficio, agnato dicente feu. filia negãte, deficiente filia in probatione, agnato cum duodecim sacramentalibus defertur iuramentum. Si vero contentio est orta inter dominum & filiam, domino dicente feudum, filia negante, deficientibus probationibus, filiæ defertur iuramentum. Si autem contentio est inter dominum & emptorẽ feu. domino dicente feu. & emptore negante, domino deficiente in probatione, emptori defertur sacramentum. Quidã tamen distinguere voluerunt: aut magna pars eorum quæ vas. tenet in loco vbi est res quam vendidit est feudũ, tunc præsumptio est pro domino cõtra emptorem, aliàs pro emptore, & nõ pro domino. h. d. Vide expositionem. (Item sciendum) pone casum quatuor modis secundum gl. in prin. huius. c. Dic primò, q̄ cum ageretur inter eos ad diuisionem de bonis & hæreditate paterna filius petebat sibi adiudicari quoddam prædiũ paternum

ternum dicens feu, quòd filia negabat, & secūdum hoc contentio hic erat inter fratres. Vel dic secūdò, quòd contentio hic erat inter filiam & agnatū, vt dixi in casus positione, & agnatus agebat eōtra filiam ad prædium dicens feudum, quòd filia negabat. Vel dic tertio, quòd agnatus possidebat prædium & filia petebat allodium. Vel dic quartò, quòd neuter possidebat, filia tamē primò debet poni in possessionem, & postea agnatus petere debet, vt supra dixi si de feu. fue. contro. c. inter filiam (cum duodecim sacramentalibus) dicit glos. quòd cum eo iurabūt illud feudū esse. Hoc est falsum, quòd debeant cogi ita iurare, quia sufficit si deponant secundum conscientiam. Nam si dicerent de veritate duo sufficiūt, vt sup. si de inue. inter do. & val. l. oria. c. ij. in prin. (fœminæ iuramentum.) Oppono hic, & quære vt dixi sup. si de feu. fuerit contro. c. j. & ij. (Sacramento emptoris) possidentis, aliàs secūs, vt sup. de contro. inuesti. circa princ. (sic feudum) subaudi, & hoc constat, & quæstio est de re aliqua quæ est in eo loco. (alibi) .i. si quæstio est de re quam solam dominus dicit esse feudū in eo loco, vel non constat quòd eo loco magna sit pars feu. Quæritur an hæc distinctio habeat locum in masculino & fœmina & domino & emptore? Respõ. gl. & bene quòd sic, quia vbiq; est eadem ratio, ar. C. de consti. pecu. l. vltima.

Quæritur an hæc distinctio sit prpbabilis? videtur quòd sic, arg. sup. de contro. inuesti. §. cum autem, & §. si quis de manso. & sup. quibus mo. feu. amit. §. si. & de acqui. pos. possideri in prin. & C. de dona. sancimus, §. ne autem. arg. contra. ff. de vsu. ca. l. eum qui ædes, in princ. & l. rerum mixtura, & de

& de acqui. pos. l. iij. §. incertam partem, & l. locus certus. hæc distinctio mihi placet, & credo, quòd inducat adminiculum & præsumptionem pro domino, vt sibi detur sacramentum, deficiẽte ex altera parte maiori probatione & præsumptione.

DE CONTROVER. INTER DO.
& empto. feu. Rub. 42.

Continuatio patet ex precedenti titulo in fine.

Domino cum emptore.

Diuide in partes duas. Primò ponitur dictũ. Secundò eius declaratio. Secunda incipit in ver. quo restituto. Casus. Vafallus vèdidit feudũ alicui, dominus vendicat ab emptore, emptor denunciat vafallo. Siquidem vafallus iurare potest quod ignoranter vendidit feudum credẽs propriam rem, est in electione emptoris an velit domino cedere feudum, an velit restituere vafallo, & si restituerit vaf. retinebit in feu. Deinde respondet tacitè quæstioni quæ posset fieri, nonne alienatione facta domino feud. aperitur? quomodo hoc procedit? Respon. illud procedit quando à sciente beneficium venditur. Vltimò dicitur, quod dictũ est in venditione, locum habet in qualibet alienatione. h. d. (si vafallus) cui fortè emptor denunciavit, quòd adesset causæ, qui potest causæ adesse & probatiões inducere & iurare quòd eius interest, vt. ff. de inof. testa. si suspecta. in princi. & in autẽ. de litig. §. ad hæc. (iurare poterit) No. quòd nõ dicit voluerit, quia si esset in eius arbitrio plerumq; iuraret se ignorasse quia sciuit, & daretur via per-
iurijis

iurijs quod fieri non debet, vt. C. de indi. vi. tol. l. ij. ad fi. Derfertur ergo sibi iusiurandum si verè fuerit ignorās & probat, vel si pro eo est præsumptio. Sed si constaret quòd fuerit sciens, & contra eum præsumptio esset, non deberet sibi deferri iusiurandum, vt sup. de consue. rec. feu. c. ij. in prin. (Ignorans) probabiliter quia errauit in facto alieno, vt. ff. pro suo. l. fi. Secus si sit crassa & supina ignorantia, vel quia ignorat quod omnes sciunt, vel in facto proprio, vel errauit in iure, nisi esset de personis quibus esset permissum ius ignorare, vt. ff. de iuris & fac. ignoran. l. nec supina. & l. iuris ignorātia, & l. regula, (electio.) Nota mirabile, quod est in electione emptoris hic, cui velit cedere feu.

Oppono quòd non debeat esse in electione emptoris, sed Iudex causæ debeat absoluere vel condemnare emptorem, vt. ff. de iudi. l. de qua re. & l. vbi iudicium.

Solutio, dic quòd hic Iudex profert hanc sententiam quod eligere possit emptor, & hoc facit auctoritate huius iuris consuetudinarij. Sed oppo. Iudex secundum formam petitionis debet ferre sententiam, vt. ff. de nego. gest. l. Pomponius ad fi. & cōmuni diui. l. vt fundus, ergo non debet proferre prædictam sententiam, vt ibi. Solutio illud est regulare, hoc speciale. Vel dic de iure cōmuni procedit vt ibi, secus de consuetudine vt hic.

Quæritur vnde fundatur hoc ius vel æquitas quòd committatur electiōi emptoris? Respon. fortè ex eo quòd nullus propter id sentit damnum, quia cedit domino & vasallus nō dicitur lēdi quia non tenebitur ei de euictione, quia culpa sua videtur res euicta, arg. ff. de euic. si rem. §. si duplæ. aut cedit

IACO. DE BELVISO

cedet vas. & dominus non dicitur lædi, quia iuravit vasallus se ignorare, & sic debet obtinere sine electiōe emptoris. Sed quæro nonnè est verisimile quòd semper debet eligere vasallum & cedere sibi vt postea posset agere de euictiōe, & non cedere domino ne sit in damno? Respon. sic & fatuus erit. si hoc non faciet. Cur ergo cōmittitur sibi electiō? Respō. quòd potest aliter eligere, sed cum damno suo & sibi imputet, vt argu. ff. de regu. iu. l. quod quis. (& quod dicitur) Respondet tacitè quæstioni siue obiectiōni.

Opponi. quòd feudum restitui debeat vasallo ignorantia indistinctè omiſsa electiōe emptoris, vt supra, si de feu. sue. controuer. c. si vasallus feu. Solutiō secundum quosdam & glo. videtur approbare, quòd hic dicitur intelligi debet cum determinatione istius. c. Hoc non placet, quia indistinctum determinat distinctum, dic ergo, quod ibi succincte & indistincte dicitur, debet intelligi cū determinatione illius. c.

Quæritur si emptor domino cesserit feudum non consentiente vasallo, an vasallus sibi tenebitur de euictiōe? Respon. quòd non, quia eius culpa est res euicta, vt. ff. de euic. si rem. §. si duplæ. Sed si vasal. cesserit, tunc agere potest de euictiōe, argu. infra, an apud iudi. vel cur. do. c. j. & supra, de inuesti. de re. alie. fac. in princ. vbi de hoc. Quæritur quid si emptor domino cesserit feudū, nunquid vasallus ignorans poterit recuperare ab eo non obstante venditiōe? Respondet glo. & bene quòd sic, quia domino non est apertum feudum, vt hoc. c. ver. & quod dicitur, & quia venditiō facta est contra. l. & pro infecta habetur, vt. inf. de prohi.

prohi. feu. ali. per Lotha. & per Fre. ergo ipse idem potest contra venire, vt. C. de libe. causa. l. j. & de a. gri. & cenfi. quemadmodum, lib. x. Sed oppono ex inuitili contractu transfertur dominium, vt. C. de suffra l. vna, vbi no. & de dolo. l. Et eleganter, in prin. & C. de fide instrumen. l. contractus, ergo vti le dominium quòd sibi competebat transtulit in emptorem. Quo ergo iure petet ab emptore? Respon. verum est quod ex inuitili contractu transit dominium, vbi contractus est præter legem. Sed vbi contractus est contra legem, non transit dominium, vt dicta. l. quemadmodum: & secūdum hoc petet vtili in rem, quæ præfertur directæ, vt. ff. si ager vecti. l. j. Vel dic quòd transit dominium semper sed ager conditione sine causa, argu. ff. si cer. peta. l. si me Titium. ff. de condi. sine causa. l. j. & l. penul. Vel dic officio iudicis. Quæritur quæ actio detur domino contra emptorem qui emit feudum à vasallo? Respondet glo. & benè, quòd datur rei vindicatio directæ, quia directum dominium remāsit apud eum, vt sup. de inuesti. de re. ali. fa. §. si. & sup. in quibus cau. feu. amit. §. si. Alij dicunt quòd dabitur condicatio ex moribus seu cōsuetudine. Alij dicunt quòd datur condicatio ex. l. imperialem decet solertiam, inf. de prohi. feu. alie. per Fre. Hoc intellige ratione possessionis non ratione dominij, vt. C. de dona. quæ sub modo. l. j. & ff. quemadmo. vsufr. ca. l. vlti. Vel dabitur condicatio ex libris Sabinianis, siue ex ipsa lege, vt. C. de acqui. pos. l. fina.

DE CONTROVER. INTER VA-
fallum & alium de benefi. Rub. 43.

Conti.

IACO. DE BELVISO

Continuatio rubricæ sic potest fieri. Quia plerūque oritur controuersia inter uasallum & extraneum non uasallum possidentem feu. uel petentem. Ideo ponitur hæc rubrica.

Si causa inter uas.

CAsus. Vasallus agere & conueniri potest pro feudo etiam domino absente, & quasi pro re propria trāsigere potest bona fide: & si cōtra eum iudicatum est, vel ab eo transactum, dominus cogitur postea ratum habere etiam feu. sibi aperto, hoc dicit. (Si controuersia inter uas.) Nota hic q̄ vasallus potest agere & se defendere pro feudo & eius parte, & trāsigere etiam domino absente, quia habet utile dominium, & actionem in rem utilem, ut sup. de inuesti. de re. alie. facta. §. rei autem. Sic est emphyteoticarius & similes, ut. ff. de rei ven. l. superficiario, & si ager vec. l. j. sed non agit de euietione, nisi domino nūciauerit, ut supra, si de feu. uas. ab alio interpel. fu. c. j. (fraudulenter) id est, si fiat de re dubia & lite incerta & dubitata, & in aliquo sibi dato vel promisso, vel ab eo retento, aliàs fecus, arg. C. de transac. l. transactio. & l. præses, & arg. ff. de transac. l. j.

Quæritur an quod datum est nomine transacti onis cōuertatur in feudum? Glo. simpliciter dicit quòd non, ut supra, si de feud. fuerit controuer. c. si uas. Vel dic, aut est species immobilis, tunc conuertitur in fe. arg. ff. de lega. ij. l. Imperator. §. fina. & de dona. inter vi. & vxo. si donatæ. §. sponsus. Si vero est pecunia vel res mobilis, tunc non erit feudum, ut supra, si de feud. ab alio interpel. fu. c. j. & dic ut ibi.

QVID

QVID IVRIS SIT SI VASALLUS post alienationem feudi id recuperauer. Rubri. 44.

Hæc rubrica potest sic continuari. Superiùs dictũ est de alienatione feudi prohibita, propter quam vassallus feudo priuatur. Sed quia crederet aliquis, si vassallus post alienationem id recuperet, quòd feudum non restitueret, Ideo sequitur hæc rubrica.

Præterea si vassallus.

Diuide capitulum in tres partes. Primò, recitatio iuris antiqui. Secùdò, iuris noui, quãdo post alienationem feudi factam domino ignorante feudum recuperauit. Tertiò, quãdo domini voluntate vèdidit & postea recuperauit vel nò. Secunda pars incipit in ver. hodiè autem. Tertia in. §. profectò.

Casus. Olim ante constitutionem Lotharij licitum erat vassallo feudum in totum vel pro parte saltem alienare, & si feudũ alienabat & ipsum postea recuperabat reuertebatur in causam feu. Sed hodiè non licet vendere pro aliqua parte, & si vèdiderit domino ignorante, licet post recuperauerit, in feu. non retinebit. Sin autem domini voluntate vendiderit, vel per libellum vel aliter alienauerit, & id postea recuperauerit, non retinebit pro feudo, sed iure proprio si eo modo recuperauerit. Si verò ad libellum dederit domini voluntate adhuc retinebit feudum. Si vero postea vassallus recuperauerit per libellum, non retinebit pro bene-

IACO. DE BELVISO

ficio, sed si feudum refutauerit domino, libellum retinebit, hoc dicit. (olim licebat) vt dixi supra, qui. mo. feu. amit. §. fi. & qualiter olim feu. po. alie. in prin. sibi (retinebat) si licitè alienauit, sec^o si illicitè, vt supra patet qual. olim feu. pot. ali. (iure bene.) scilicet si vèdidit, sed si per libellū dedit si quid postea recuperauerit per libellū, non retinebit illud ius libellarium in feu. res tamen in feudo manebit vt inf. patet (hoc iure feu) id est res ipsa manet in feu. si cōtractus factus est ad modicum tēpus, aliàs illud ius libellarium censetur feud. (non retinebit) res tamen ipsa manet in feu. (retinebit) id est, res definit esse in feu. No. ex hoc, c. circa prin. quia si vasallus alienat feudum illicitè, licet recuperauerit, non remanebit in feudo, arg. C. de sen. pas. & resti. l. in insulā. ff. vnde cognā. is cui. & depōsi. l. j. §. si rem, de fur. qui ea mente. j. q. j. c. cito turpem. cum concor. Arg. contra ff. de bo. pos. cōtra tab. l. j. §. penul. & si. & de iure patro. l. sine. & de libe. & po. l. filio quem. Solu. secundum veritatem res quæ illicitè alienatur non restituitur in primā causam licet recuperetur, vt. ff. de fideicom. lib. l. cum quidam, & l. rogo. quia dolus vel culpa purgari non potest eo modo, vt no. d. c. cito turpem. Tangit glos. brocardicum quòd non restaurantur iura amissa licet res in pristinum statum redierit. Solutio, vt no. supra de bene. fœmi. §. fi. Nota in. §. profecto quòd vasallus hodiè non potest feudum alienare etiam per libellum sine domini voluntate, vt inf. de prohi. feud. alie. per Lotha. & per Fre. c. Imperatorem. Non prosequor, dicit vt supra de alie. feud. & qualiter olim feu. po. alie. & si alienauerit contra domini volūtatem, contra dominum

minum nulla præscriptio currit, quòd dic, vt no. de capi. Cor. §. præterea.

Quæritur si vasallus domini voluntate venderit feudum, & postea recuperavit, quæ est ratio quare non restituitur hoc feu? Respon. quia per venditionem factam consensu domini dominus perdidit rectum dominium, & vasallus vtile dominium, ar. C. de re. alie. non alie. l. j. & l. si fundum. & l. nemo. & C. de remit. pigno. l. j. & ij. & ideo nõ restituitur in pristinum statum, vt ff. de sta. ho. l. liber homo. & de adop. qui liberatus, vt hic, & sup. de alie. feud. §. si clientulus, & C. quando licet ab emp. discedere. l. j. & ij. & est optimũ arg. ff. de vsucap. l. si. in princ. Quæritur si voluntate domini dedit ad libellum inperpetuum, & recipit pensionem an remaneat feudum? arg. est quòd non in princ. huius. §. Econtra videtur quòd sic, vt. e. ver. illud, & ver. si. & hæc est veritas. Sed opponitur nonne per dationem ad libellum inperpetuum transit vtile dominium quod habet vasallus in libellarium? Certè sic, vt. ff. si ager vec. l. j. ij. & iij. ergo apud vasallum nullum remanet dominium, sicut dicitur in emphyteota vt insti. de loca. §. adeo. Quid ergo remanet in feudo? respon. quòd illud ius libelli quod est apud eum, remanet apud eum, vt in ver. illud & in ver. si. patet. Quare vocatur in primam rem feudalem perinde ac si adhuc possideret, propter pensionem quam recipit. ar. ff. de vsufu. l. non vtitur, & l. seq. & qui. mo. vsufu. amit. l. Pompo.

Quæritur quid si dedit alij per libellum domini voluntate, & postea recuperavit per libellum, an remanet feudum? hoc casu videtur quòd sic, vt

IACO. DE BELVISO

in ver. illud vero. Sed quid erit in feu? respon. ius libelli non, vt. d. ver. illud, ergo ipsa res retinebitur in feu. quasi restituta in pristinā causam, quia recuperavit vtile dominium, arg. dictarum. l. que dicunt rem restitui in pristinam causam, & hoc contigit, quia domini voluntate dedit ad libellum, vt dictum est.

AN AGNATVS VEL FILIVS defuncti, &c. Rub. 45.

Rubrica hæc potest sic ad præcedentia continuari. Superius dictum est de suc. feu. Sed quia dubitari potest, an qui succedit in feu. possit hæreditatem eius cui succedit repudiare, & feu. retinere uel non, Ideo sequitur hæc rubrica.

Si contigerit.

Duide in partes duas. Primò, an agnatus possit hæreditatem agnati repudiare & feudum retinere. Secundò, an filius defuncti possit hæreditatem repudiare, & feudum retinere. Secunda pars incipit in ver. vbi vero.

Casus. Si agnatus succedat vasallo agnato in feudo & in hæreditate, potest hæreditatem eius refutare, & feudum retinere, nec cogitur debitum hæreditarium soluere, nisi de fructibus eius anni quo vasallus decesserit, secundum præmissam distinctionem. Si verò filius succedit vasallo patri in feudum, & hæreditatem, non potest hæreditatem repudiare & feudum retinere, sed omnimodo cogendus est soluere debitum paternum, nisi vtrunque

que repudiet. Verūntamen si agnatis consentientibus sit de feudo à domino quasi de nouo beneficio inuestitus, tunc poterit hæreditatem paternam repudiare, & feudum retinere, nec debitum hæreditarium soluere cogetur. h. d. (si paternum fuerit) & feudum est simplex & rectum & propriam habet naturā, aliās fortè secūs, vt notauī sup. de eo qui sibi & hæredi. suis mascul. & fœmi. in prin. (q̄ supra diximus) id est, sicut distinguitur quando feudum domino aperitur vt supra hic si. lex. §. his consequenter. (imminente) quia onus hæreditarium sequitur hæredem, C. de hære. insti. l. quotiens. Nota in prin. huius. c. quòd si agnatus succedat in feudo paterno agnato & hæreditate eius, potest repudiare hæreditatem & feudum retinere, nec tenetur soluere debita eius de feudo, nec de fructibus feudi, nisi de fructibus eius anni quo mortuus est vasallus, cum distinctione tamé vt in litera. Et est ratio quia omnis militia publica existit, & nullum quæstum omninò alium quam ex imperiali munificentia habet, vt in autent. de exhi. reis. §. optimum quoque, & ideo non potest ab homine auferri, arg. ff. de adop. l. si arrogatur, & in autent. de nup. §. si vero solum vsu fru. & §. soluto, & arg. ff. de mino. l. iij. §. sed quid minori ver. sed si ei. Nota in ver. vbi vero, quòd filius non potest repudiare hæreditatem paternam & feudū retinere, siue feudum sit nouum siue paternum, arg. in autent. quibus mo. na. effi. sui. §. & quoniam & C. de iure delibe. l. quidam elogio. & ff. de verb. signi. l. bonorū, & de acqui. re. do. l. rem in bonis. Ar. contra. C. de colla. fund. patrimon. lib. xj. l. ij. & l. pe. & de secun. nup. l. generaliter, & autent. hæres

IACO. DE BELVISO

& ff. de iure patro. l. filij, & de ope. lib. l. si operarum iudicio. Solu. de iure communi & iuris rigore, credo quòd possit hæreditatem repudiare, & feudum retinere, & hoc innuit glo. hic. Sed de iure consuetudinario feudorum est secùs vt hic. Sed quæ est ratio quare agnatus potest repudiare non filius? Respon. quòd filius acquirit sibi feu. patre suo medio, sed agnatus non acquirit sibi agnato medio sed suo patre medio, vt sup. de succes. feu. in princ. & de gradi. suc. in feu. in prin. Quod dixi de filio, quod non licet repudiare hæreditatem, intellige quando filius potest hæreditatem patris habere, quia pater instituit eum in testamento, vel quia pater mortuus est intestatus. Si vero non potest hæreditatem habere tanquam hæres, quia auus institutus est heres & pater filio reliquit legitimam portionem iure institutionis, tunc filius poterit feudum acquirere licet non sit hæres, nec tenebitur debitum soluere vt. ff. ad Trebe. l. si quis prior, vbi de hoc, & C. de hæredi. insti. l. quotiens, & ff. de hæredi. insti. l. i. §. si ex fundo, & in autent. vt cum de app. cog. §. aliud, & §. siue, & de hoc etiam dic vt notauit sup. si de feu. fuerit contro. c. Titius filios. Nota etiam quòd qui alij consentit perdit ius suum. Idem si ratum habet, vt hic & sup. qui. mo. feu. amit. §. præterea. Quæritur quid si filius consentientibus agnatis quasi de nouo feu. est inuestitus & postea moriatur sine filijs, an agnati succedant adhuc tanquam in feudo paterno? Respondet gl. & benè quòd non, quia per consensum privati sunt iure suo, & quia renūciatio est in rem, vt. d. §. præterea, & inf. de eo qui. si. se. agna. de feu. paterno in fine, & C. de remis. pigno. l. j. & ij. argu.

ij. argu. contra sup. de vasallo decrepi. æta. c. j. sed dic vt ibi nota. Queritur quid si dominus inuestiuit filium quasi de nouo feudo non consentientibus agnatis, nunquid agnati possint statim reuocare feudum? Respõ. si repudiauit hæreditatem & feudum retinuit videtur quòd possint, quia nõ potest habere feudum sine hæreditate, vt hic dicitur, & ideo repudiando hæreditatem videtur repudiare feudum, quia cum volo aliquid, videor velle & id quod præcedit sine quo nõ possum peruenire ad id quod volo, vt. ff. acqui. hære. l. illud dubi. & C. de fideicom. lib. l. & si non ascripta, arg. contra. ff. de ser. vr. prædi. l. si domus. Tu dic quòd si non repudiauit feudum etiam si repudiauit hæreditatem & est quasi de nouo inuestitus, cogitur esse hæres & soluere debitum, nec agnati possunt ab eo reuocare feudum vt hic, & ar. C. de repu. hæredi. l. j. & ff. de acqui. hære. l. pro hærede. & l. si seruum. §. si.

AN APVD IVDICEM VEL
curiam &c. Rub. 46.

Continuatio huius rubricæ potest sic fieri. Quia orta controuersia de feudo sæpè dubitatur in præcedentibus apud quem debeat determinari, Ideo sequitur hæc rubrica.

Ex eo quod.

Duide in partes tres. Primò ponitur thema. Secundò quæstio. Tertiò, responsio. Secunda pars incipit in ver. est quæsitum. Tertia in ver. & responsum.

IACO. DE BELVISO

Casus. Vafallus decessit sine filio: miles quidam petijt à domino de eius feudo inuestiri: post inuestituram sibi factam agnati ab eo feudum vendicant quasi paternum. Ipse dicit feudum nouū esse. Quæritur coram quo causa debeat diffiniri? Respon. quòd coram paribus curiæ, & non corā domino, quia quodammodo causa ad dominū spectare videtur. Et licet alter pro se non possit alterum trahere ad curiæ iudicium, curia tamen eos vocante, nemini licet curiæ iudicium declinare, hoc dicit. (coram paribus) & non coram domino cum paribus, argu. C. ne quis in causa sua ius si. di. l. j. (alter per se,) id est, sua auctoritate sine paribus curiæ, argu. ff. pro emp. l. aliena. (eos vocante) ad petitionem alterius partis, vel fortè ex eorum officio sine requisitiōe partis. Opponitur quòd Iudex vel arbiter debeat cognoscere, vt sup. de le. Cor. c. ij. in prin. Solutio secundum glo. hic constabat feudum de quo est controuersia pertinere ad dominum, isthic non constabat. Hoc non placet, quia ibi etiā loquitur quādo cōstabat, quia in vno casu ibi producebant eundem inuestitorem. Dic ergo quòd ibi vterque dicebat proprium esse feudum, & se de eo inuestitum. Sed hic alter dicit proprium, aliter antiquum. Sed contra hoc est sup. de inuesti. in ma. fac. in prin. Solu. quod ibi dicitur hic corrigitur. arg. ff. de legi. l. non est nouum.

Oppo. quod dominus debeat esse Iudex, vt inf. de prohi. feud. alie. per Fred. §. præterea. Sol. secundum glo. ibi litigantes erant vafalli de alijs feudis quæ sine controuersia habeant ab eodem domino, hic non. Vel dic quòd hæc causam quodammodo

modo ad dominum spectare videtur, quia de euitatione tenetur, & ideo non est iudex, vt. ff. de iurisd. om. iudi. qui iurisdictioni, ibi non. Alij dicunt, aut partes sponte volunt cognoscere, & tunc erunt iudices vt hic, aut nolunt, & tunc erit dominus Iudex vt ibi.

Oppo. quòd dominus cum curia debeat esse Iudex, vt supra de inuesti. in ma. fac. §. illud tamen. Solu. Secundum glo. quòd hic dicitur determinatur ibi, & econtra. Tu dic aliter, vt ibi plenè notauit, & distinguè vt ibi dixi.

Oppo. litera videtur repugnantiam continere in ver. & licet: quia dicit primo, quòd alter nò potest alterum ad curiæ iudicium trahere, & postea dicit, quòd curia potest eos vocare, & coguntur cõ parere coram curia. Solu. dic quòd per se non potest alter alterum trahere ad iudicium. id est, sua auctoritate sine paribus curiæ, arg. ff. pro emp. aliena. Sed curia ad petitionem partis potest. Vel dic quòd pares ex eorum officio sine requisitiõe partis possunt eos cogere coram se respondere. Vel dic quòd ad petitionem vnius partis non potest curia alterũ tantũ vocare: Sed vtrunque potest ex suo officio. Ar. est contra. ff. de re iudi. inter litigatores. Vel dic aut pares nolunt cognoscere, & tunc non cogitur alter litigatorum respondere coram paribus, aut pares sponte volunt cognoscere, tunc cogitur vterq; litigatorum, vel alter tantum à paribus ex eorum officio vel etiam ad petitionem partis respondere.

Oppo. quod pares non possunt denegare iurisdictionem, & si denegent quòd cogi debeant per superiorem, vt supra si de inuesti. inter do. & vas.

IACO. DE BELVISO

c. j. §. j. & de mili. vas. qui cōtumax est. §. fi. & in autent. vt diffe. iudi. §. si vero contigerit, & extra de of. iudi. or. c. irrefragabili, & c. significauit. Solu. aut cœperunt cognoscere, tunc debent cogi perficere, vt ibi, aut non inceperunt, & non coguntur cognoscere vt hic, & est speciale in paribus secundum glo. secus in alio iudice ordinario, vt dictis iuribus.

QUALITER DOMINVS PROPRIETATE FEUD. PRIUETUR.

Rub. 47.

Rubrica hæc sic potest continuari. Dictum est supra de forma fidelitatis. §. fi. quod dominus uasallo debet uicem præstare. Sed quia dubitari potest si non fecerit qualiter puniatur, ideo sequitur hæc rubrica.

Ex facto quæsitum.

CAsus. Quæritur an dominus propter feloniam commissam in vas. proprietate feudi priuetur, sicut econtra uasallus feudo? Respondeo quod sic. Sed alij aliter dixerunt. h. d. (& quidam dicunt) & benè (per sacramentum vel non) si per pactum sibi remissum est sacramentum, aliàs secus putarem, si dominus fecit vel pactus est facere inuestituram, & ipse recusat facere fidelitatem vt supra per quos fit inuesti. c. nulla. & quæ fuit prima causa bene. amit. §. est & alia, & caue tibi quia glo. malè intellexit istam literam. Quæritur quæ opinio sit verior? Respon. secundum glo. & benè quod prima, vt supra de for. fi. §. fi. & de mili. vas. qui
contu.

contu. est. §. si. & si de feu. fue. controu. c. domino committente, & de cōsue. rec. feu. c. ij. §. in quibusdam, & de hoc notauit supra quid sit inuesti. §. si enim in si. &, per quos fit inuesti. c. nulla. &, quæ fuit prima causa benefi. amit. §. porrò, in si. §. xxij. q. 5. c. de forma fidelitatis.

DE FEV. NON HABEN.

propriam natu. feu.

Rub. 48.

Rubrica hæc potest sic continuari. Superius dictum est de feu. habente simplicem naturam. Sed quia aliud est feudum quod non habet propriam naturam, Ideo sequitur hæc rubrica.

Si quis eã lege.

CAsus. Miles accepit castrum in feudum à Duce vt ipse & sui hæredes & quibus dederit id habeant. Quæritur an hoc feudum habeat propriam naturam feudi? Respon. non, quia alienare potest feudum vasallus indistinctè, & ille in quem alienauerit non retinebit pro feudo. Sciendum tamen est quòd vasallus ex eisdem causis amittit feudum, quibus perditur & verum feudum. Si vero datum est feudum militi sibi & suis hæredibus & cui in feu. dederit eo casu habet feudum propriam naturam & nõ inducit nouam formam feudi. (datū fuerit) per eū qui in feudū accepit lege prædicta. (datū est). i. si sibi datum est iure proprio per venditionem vel per donationē habebit illud eo iure.

iure. Si vero per feud. tunc haberet in feud. & hoc sequitur. (amittat) subaudit glo. emptor, & opponit. Quid ergo prodest emptori si emit proprio iure? Respondet glo. prodest quod non perdit propter contractum vel alienationem. Sed amittit propter culpam vasalli. Vel dic secundum glo. quod verbum, amittat, referatur ad vasallum, vt supra si de feu. fue. contro. c. feudum ea lege in princ. Vel dic quod emptor directo non perdit propter suam culpam, sed per obliquum propter culpam vasalli, quia resolutio iure datoris &c. vt supra de contro. inuesti. §. si. cum similibus. Vel dic quod vasallus amittit ex eisdem causis quibus perditur verum feu. ante alienationem per eum factam, sed post alienationem non, quia feudum tunc esse desijt, vt. d. c. feudum ea lege, in fine.

Quærit glo. & non respondet: nunquid emptor possit præscribere rem feudalem si ignorans emit iure proprio? Respon. aut quæritur de præscriptione contra extraneum aut contra dominum. Si contra extraneum, sine dubio potest præscribere, quia titulum habet, & bonam fidem, & res potuit alienari, arg. C. de præscrip. lon. tempo. l. si. & per totum ti. & de præscrip. xxx. ann. l. si quis emptio- nis, & hic. Si vero quærat de præscriptione emptoris contra dominum, si velimus dicere quod quæsierit vtile dominium per contractum, quod vtile dominium fuit apud vasallum, tunc non videtur quod possit præscribere contra dominum, quia per præscriptionem tantum quæritur vtile dominium, siue effectus dominij secundum. P. & B. vt. d. l. si quis in prin. no. & C. de bo. ma. auten. nisi triennale. Ergo cum per contractum habeat vti-
le do-

Je dominium, vt dixi, per præscriptionem non poterit acquirere aliud vtile dominium, quia quod est meum &c. vt. ff. de cap. in bello. §. si quis seruum, & arg. insti. de acti. §. sic itaque, nisi velimus dicere præscribi contra intentionem domini, non contra dominium, sic. C. quòd me. cau. si vi vel metu.

Quæritur & per hanc quæstionem declaratur præcedens quæstio & glos. non soluit, scilicet an per venditionem feudi factā in casu huius. c. à vasallo transeat in emptorem dominium directum & possessio etiam ciuiliſ & naturalis? Argu. est hic, in prin. huius. c. quod sic, & supra, quid iuris sit si post alienationem feu. vasallus id recuperet. §. profecto, in prin. vbi dicitur quòd si voluntate domini emit aliquis feudum, iure proprio possidet, ergo directum habet dominium, quia illud dicitur proprium quod à nemine recognoscitur, vt inf. de pa. iur. fir. §. ad hæc. & ff. si ager vec. l. j. Præterea quotiens quis consensit alienant rem suam, vel ratificat alienationem factam perdit dominium. Ergo quæritur emptori, ar. ff. de euic. l. quidam & C. de re alie. nō ali. l. si fundum, & l. nemo. & de remis. pigno. l. j. & ij. ergo cū dominus dederit consensum quòd vasallus possit alienare feu dare cui vult, ergo transit dominium in emptorem directum & ciuiliſ etiam possessio, vt. ff. de acqui. pos. l. iij. §. in amittenda. & l. si quis vi. §. differentia, & ar. insti. de rerum diui. §. per traditionem, & ff. de act. emp. l. ex empto. in prin. arg. contra hoc. c. ver. licet propriam. & d. c. feudum ea. l. in princ. Solu. Credo quòd transferetur in emptorem directum dominium & ciuiliſ & naturalis possessio

IACO. DE BELVISO

possessio per dicta iura. Ad contrarium respōdeo,
& puto quòd ante venditionem feudi habet pro-
prium naturam quātum ad seruitium & culpam,
sed post venditionem definit esse feudum, vt. d. c.
feudum ea lege, in fi. & sibi imputet dominus qui
eadem lege feu. dedit. Sed an precium remanet in
feudo? Respon. non, quia feudum non consistit
in rebus mobilibus vt sup. de feu. cogni. c. sciend-
um. Sed an in aliam rem immobilem debeat cō-
uerti quæ fit in feudum? fortè sic, argu. sup. de in-
uesti. de re ali. fa. circa prin. & si de feu. vas. ab ali-
quo interpel. fuit. c. j. ver. & super negocio. Vel dic
quod quia permisit feudum vendere nec precium
potest esse in feudo sed videtur id donare, quia in
liberalitatibus coniectura sumitur donationis,
argu. ff. manda. l. si vero non re. §. idem papi. Prece-
dens opinio æquior est. (feu. naturam habet) hoc
ideo procedit hic, quia de propria natura feu. po-
test vasallus in feudum dare vt supra de cap. Cor.
§. præterea, plenè no. Sed de propria natura feudi
non potest hodiè aliter alienare, vt inf. de prohib.
feu. alie. per Lotha. & Fre. Imperatorem, & ideo nō
habet propriam naturam.

DE EO QUI FINEM FECIT agnato pro feudo paterno.

Rub. 49.

*Continuatio rubricæ sic potest fieri. Dictum est
sup. de successione feudi ueri. Verum quia agnati sæ-
pe renunciant feu. & ideo non succedunt in feudum,
Ideo sequitur hæc rubrica.*

Tres

Tres erant.

CAfus. Tres erant agnati, vnus eorum habebat feudum paternum, alter eorum fecit finem & refutationem sibi & suis hæredibus & cui id dederit, moritur postea qui feudum habet, agnatus qui non refutauit petit totum, alter etiam qui refutauit petit totum, vel partem eo pacto non obstante.

Quæritur an obstet exceptio pacti? Respõ. quòd dictum pactum non obstat, quia personale fuit. Sed si pactum esset reale, vel si refutauerit vt dominus eum quasi de nouo beneficio inuestiret, tunc pactum obstat nec succederet in feudo. h. d. (decessit iste) cui refutatum est, extraneo hærede relicto. Nota hic quòd agnatus potest renunciare iuri succedendi in feudo seu feudo etiam sine pacto. Contra. C. de pac. l. j. & ff. de pac. l. & hæredi. §. filiafa. Solu. hic speciale est. Vel dic quòd hic refutauit pacto, non simpliciter renunciando. Prima placet. Vel dic q̄ nō renūciauit iuri succedendi vniuersaliter & in genere, vt ibi. Sed in specie & in re singulari potest, vt hic.

Oppo. dicitur in glo. ibi, non obstante, quòd pactum fuit personale: immò videtur quòd fit in rem, quia fecit finem & refutationem vasallo & suis hæredibus & cui dederit, vt. ff. de pac. l. iur. gentium. §. pactorum & l. tale pactum in principi. & l. qui in futurum. §. j. Solu. dic quod ideo hic pactum est personale, quia vasallus pactus est sibi & suis hæredibus & cui dederit. Sed agnatus qui succedere vult in feud. non habet dationem nec causam à vasallo defuncto, sed venit
princi.

IACO. DE BELVISO

principali beneficio, & propterea pactum non se extendit ad eum, & dicitur personale.

Opponitur quòd pactum quantumcunque reale non debeat extendi ad agnatum, quia alteri stipulari vel pacisci nemo potest, vt. ff. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. alteri, & C. per quas perso. nobis acqui. l. j. quinimmo nec pacti exceptio alteri queritur per alium, vt no. ff. de pac. l. idem in duobus. §. si. Solum vt puto pactum non prodest agnato etiam si est in rem nec hic nec ibi. Sed refutatio omnibus prodest, quia per refutationem, refutans amittit ius quod habet in feudo statim, vt hic, & supra an agna. vel si. de in si. & sup. qui. mo. feud. amit. §. præterea, igitur effectus refutationis porrigitur ad quemlibet, quia refutans amisit ius suum refutatione non ex vi pacti, vt dixi, (quasi novum) quo ad eum qui illud refutauit, vt. ff. de pac. l. si vnus. §. ante omnia.

DE NATV. SVC. FEV.

Rub. 50.

Hæc rubrica sic potest continuari. Superiùs dictum est in plerisque partibus de feudi successione imperfectè tamen quo ad quædam, Et ideo sequitur hæc rubrica.

Successionis.

Duide. capi. in partes duas. Primò, determinatur clarè quæ personæ succedere debeant in feudo. Secundò, subditur quædam quæstio dubitabilis

tabilis contra ius succedendi in feu. Secunda pars incipit in. §. dummodo scias.

Casus, ascendentes non succedunt in feudum, descendentes masculi succedunt in infinitum. Filia autem nõ succedit nisi ex pacto, vel nisi feudum sit fœmineum. Paternum dicitur quod à superioribus est acquisitum. Hinc quæritur: quidam miles habens beneficium decessit superstitibus filijs quatuor & ex diuisione ad vnum peruenit feu. decedit & iste superstitibus duobus filijs vel tribus & ex diuisione peruenit ad vnum feu. Itē moritur & iste superstitibus duobus & ad vnum ex diuisione peruenit feudum præfatum, nunc moritur iste vltimus sine liberis, quæritur quis sibi succedere debeat? Respon. quod omnes qui ex ea linea sunt ex qua iste fuit qui vltimò moritur succedunt in feudo, sed si nulli supersunt, tunc omnes alię lineæ æqualiter vocantur. h. d. (ascendentes) per lineam directam, sed collaterales ascendentes succedunt in feud. paternum non in nouum, vt sup. Imper. Lot. Euge. pape. c. j. in fi. & de feu. mar. c. j. §. fi. & de gra. suc. in feu. §. his vero. de iure cõmuni secus esset, vt. ff. de inoffi. testa. l. nam & si parentibus. Est igitur hic speciale in iure cõsuetudinario feudorum. Et quæ sit ratio quare ascendentes non succedunt in feudo dic vt no. sup. de his qui feud. da. pos. §. hoc quoq; . (patri succedit.) Nota regulã quod regulariter filius succedit patri in feudo. Fal lit in sex vel septem casibus quod dic clarè, vt in glo. (& non filia) de hoc satis dictũ est sup. & ideo non prosequor, (ex filio solus) exclusis agnatis, vt sup. de gra. suc. in feu. sed cum patruo vocatur, vt sup. de suc. in feu. in princi. & sup. de his qui feud.

da. pos. §. cum vero, (sit paternum.) Opponi, quòd in descendantibus non debeat fieri distinctio vtrum feudum sit paternũ vel nouum, quia siue sit nouum vel paternum semper succedũt, vt supra de his qui feu. da. pos. §. j. & no. de suc. feu. in prin. & §. j. Solu. hæc distinctio non fit hic propter descendentes sed propter agnatos & collaterales, & ppter eos dixit supra, quòd succedit solus. (qui patruales) impropriè dicit patruales cum sint nati ex eodem patre, & ideo consanguinei appellantur, insti. de gra. cogn. §. ij. (decesserit) sine liberis, (ex qua ille) ad quem vltimò feudum peruenit qui nunc moritur (fuit) in eodem gradu, vel qui successerunt in locum eorum qui erant in eodem gradu, cum his qui obtinent gradũ proximiorẽ. Non tamen debet omnes simul succedere, sed qui inter eos gradu sunt proximiores, seu qui obtinet eundem gradũ proximiorẽ debet præferri (omnibus ex hac linea deficientibus) ex qua fuit qui vltimò decessit & qui feudum habebat tempore mortis suæ. (omnes alię lineę equaliter) mirũ est quòd dicit litera, quòd omnes succedunt equaliter, nec fit prælatio in gradibus proximitatis. Et potest esse quòd sunt diuersi gradus, & sic secundum hoc fiet diuisio in tot partes se. quòd quasi ad nihilum deducetur. Et ideo videtur quòd discretio & prælatio gradus debeat seruari, vt proximiores in gradu præferantur. Nam frater & filij fratrum præferuntur alijs, vt sup. de gra. suc. in feu. §. si quis vero, & facit sup. de feu. mar. §. si. & sup. Imperator Lotha. Euge. papæ. c. j. in fi. & secundum hoc exponitur in fi. huius. c. omnes alię lineę equaliter vocantur. i. omnes lineę possunt vocari ex iure edicti successorij

cessorij seruata tamē gradus prærogatiua. Sed qui erunt in eadem linea vocabuntur æqualiter sicut hic in litera. Sed nunquid succedet in stirpem vel in capita? Respondeo quòd in linea descēdenti fit successio in stirpem, vt supra de suc. feu. in prin. Et idem credo in filijs fratrum præmortuorum succedētib; in feudo cum patruis, vt sup. de gra. suc. in feu. §. is vero, & de feu. mar. §. si & in autent. de hære. ab intest. §. si autem defuncto. In alijs credo quòd succedere debeant in capita, vt in autent. de hære. ab inte. §. si vero neq; fratres.

DE CAPITANEO QUI CURIAM VENDIDIT. Rub. 51.

Rubrica hæc sic potest continuari: Dicitur est sup. de l. Cor. c. ij. §. ex eadem. l. quòd dominus non potest sine uoluntate uasalli feudum alienare, & dubitari potest an cum curia teneat alienatio? Ideo sequitur hæc rubrica post præcedentia.

Quidam Capitaneus.

Casus. Capitaneus quidam in curte sua militi beneficium dedit, postea vendidit curtē simpliciter, non habita mētionē de beneficio: an beneficium cedat venditioni? & respon. q̄ non nisi nominatim de eo actū est. h. d. (Capitaneus) dic vt sup. qui feud. da pos. circa prin. & quis dica. Dux, Comes, Marchio. §. j. (curte) quam tenet in feud. ab Imperatore vel Rege, vel Marchio. vel Duce, vel Comite, vt dictis ti. apparet (vendidit) cōsensu domini, aliàs nō ualet, vt inf. de proh. feu. alie. p. Fre.

& reuertitur ad dominum, vt ibi patet. Nota hîc quòd in generali alienatione non continetur beneficium, facit sup. si de feu. contro. fue. c. in generali. Quæritur in glo. si Capitaneus seu dominus vendiderit curiã simpliciter non habita mentione beneficij, an beneficium cedat in venditione? Hæc quæstio videtur fatua, quia hic est casus quod non, nisi expressè sit actum, vt sup. de feud. fue. contr. c. in generali, & de le. Cor. c. ij. §. ex eadè lege, & quo tempo. miles inuesti. pe. d. c. si quis fecerit, vt inf. de prohi. feud. alie. per Fre. §. præterea ducatus in fi. §. Verum est quòd de iure consuetudinario quæstio est decisa per dicta iura. Sed de iure communi est disputabilis. Et arguit glo. pro & contra, sed ea non soluit. Non prosequor argumēta glo. quia sunt plana & clara. Sed solue, aut est actum expressè, tunc beneficium cedit in venditionem, aut nō est actum expressè, & tunc aut emptor fuit sciens beneficium esse in curia, venditor ignorans, tunc non cedit in venditionem, ar. huius. c. aut e contra venditor sciens & emptor ignorans, tunc cedit in venditionem, aut vterq; sciens, tunc non cedit ar. huius. c. & ff. de contrahen. emp. & ven. l. si in emptione. §. item & si emptor & l. domum. Vel dic aut seruitium est personale tunc beneficium non cedit in venditione, aut est reale, & tunc cedit ar. ff. de leg. iij. vxorem. §. legauerat, & l. prædijs. §. balneis, & de ser. rusti. prædi. l. pecoris, & de seruit. leg. l. pater. & de qua quoti. & æsti. l. i. §. pe. & de contrahen. emp. l. j. §. fi. & C. de excu. mune. l. fordidorum. Vel dic aut precium æquipollet venditioni & emptioni & etiam beneficio, tunc beneficium cedit in venditionem, aut non æquipollet.

let, & tunc succedit arg. ff. de rebus du. l. j. & l. vtrū
 §. fi. Vel dic, quidquid dixerim, quòd de iure com-
 muni beneficium cedit in vèditionem, & videtur
 dominus vendidisse cum vniuersitate dominium
 directum quod habet in beneficio, & ius sibi com-
 petens ratione beneficij, ar. ff. de contrahen. emp.
 l. in modicis, & C. de contrahen. emp. l. cum res. &
 de dona. l. spem & ff. de acqui. re. do. l. traditio ver.
 & si forte, & l. quædam, & de actio. emp. l. Iul. §. fi.
 & l. fundi. & de fun. instruc. l. Seia, §. Tyrannę & de
 leg. iij. vxorem. §. legauerat, cum concor. in glos.
 alleg. Sic cum vniuersitate trāsit ius patronatus,
 vt extra de re iudi. c. cum Bertoldus, & de re iure
 patrona. c. cum ex literis. & c. illud. Hoc puto ve-
 rum si dominus vendiderit, sed si capitaneus ven-
 didit curtem qui capitaneus habet eam in feu. tūc
 dic si sine consensu domini vendidit non valet, vt
 inf. de proh. feu. alie. per Fre. Si verò consensit be-
 nè valet, sed beneficium non continetur in vendi-
 tione nisi sit actum, vt hic. Et est ratio, quia vasal-
 lus vtile dominium quod habebat transfudit in
 vas. cui dedit illud beneficium in feu. acquirit er-
 go & retinet per illud beneficium & seruitium sibi
 debitum, quòd est ius personæ cohærens, non rei,
 & ideo non cedit in venditione, per dicta iura.

Quæsitum.

Casus. Si filius vasalli offendit dominū ex cau-
 sa per quam vasallus feudum amittere debet, pa-
 tre mortuo postea amittit feudum, nec succedit
 in eo. h. d. (Similiter) facit inf. de proh. feu. alie.
 per Fre. §. in super. & §. sequen. & intellige hic sicut
 ibi dicitur. si domino non satisfecit.

Si voluerit.

Casus. Si vafallus cogitauerit dominum offendere nec ad actum produxerit, feudum non amittit, quinimmo & si laborauerit, feudum non amittit, nisi domino infidiatus fuerit, h. d. (non amittit) quia cogitationis poenam nemo meretur, vt. ff. de pe. l. cogitationis (laborauit) & poenituit priusquam ad effectum produxerit: alias secus, vt. ff. ad l. Cor. de fal. l. qui falsam, & no. sup. qui. mo. feu. amit. in prin. (probatu fuerit) per testes quinque, vt. inf. quot testes sint necessarij ad probandum in grati. c. j.

Similiter.

Casus. Feudum non transit ad foeminam, licet per pactum sit actum, si masculus superest. Alij contradixerunt. & h. d. (Obertus contra) & pro id est e contra haec est ratio etiam in casu conuerso & contrario, videlicet quod si decesserit vafallus superstitibus dnobus filijs masculis & vnus moritur relicto masculo, alter relicta filia, masculus praefertur in succedendo, vt sup. Epi. Ab. vel Abb. §. j. & sup. de eo qui si. vel haer. suis. c. j. (ille) scilicet inuestitus.

Filius.

Casus. Filius non potest haereditatem patris repudiare & feudum retinere, agnatus autem potest. h. d. (potest) dic, vt no. supra, an agna. vel si. c. j.

Si contentio.

Casus. Si contentio est inter agnatum & filiam, agnato defertur iusiurandum. h. d. de hoc dic, vt no. supra si de feu. fue. contro. c. j. & ij.

Et simi.

Et similiter si contentio.

Casus. Si contentio est inter vasallum & emptorem de feudo, vasallo deficiente in probatiōe electio iurisiu. datur emptori. h. d. (emptoris) possidentis fa. sup. de con. inter masc. & fœm. §. si. & dic vt ibi.

Similiter Feudum.

Casus. Feudum non potest constitui sub pacto legis commissoriæ. h. d. (feudum) fac. sup. de feu. da. in si. l. com. c. j. & dic vt ibi no.

Similiter potest.

Casus. Feudum dari potest ad certū & determinatum seruitium, hoc dicit (ad certum) facit sup. quid sit inuecti. §. præterea, & in qui. cau. feud. amitt. §. si.

Quæritur in glo. an vasallus possit refutare feudum sibi datum ad seruitium certum? Et videtur esse casus quod possit, vt sup. de vas. qui contra consti. Lotha. feu. ali. c. j. §. si. vbi dicitur simpliciter quod refutare potest, ergo indistinctè debet intelligi, ar. ff. de pub. l. de precio. Argu. est contra. C. de actio. & ob. l. sicut. & ff. manda. l. si mandauero. §. sicut. & commo. in commodato. §. sicut. Solutio, aut feudum est simplex & indeterminatum & propriam habens naturam: aut est conditionatum & determinatum nec habens puram & propriam feudi naturam. Primo casu potest refutari indistinctè, vt dicto ti. de vas qui contra cōstitutio Loth. & sic intellige illud. c. Secūdo casu nō potest vt dicta. l. cū cōcor. Et est ratio, quia primo casu non est obligatus cum effectū, sed solū astrict^o, iuramēto seruire, & naturali iure seu instinctu

IACO. DE BELVISO

naturæ & propter beneficium quod recepit à domino, vt. ff. de peti. hæredi. l. sed & si. §. consuluit, & ideo potest refutare beneficium, & solum Deū habet vltorem si fidelitatem nō seruauerit, vt. C. de iureiuran. l. j. & ij. Sed oppono, inter simplicem loquelam & iuramentum & obligationem Deus non facit differentiam. xij. q. ij. c. suffragio, & xxij. q. 5. c. iuramenti, ergo videtur quod postquam iurauerit non possit refutare. Sed respondeo, quod huic iuramento tacita conditio inest, scilicet si res in eodem statu permanferit, & feudum retinuerit, ar. xxij. q. ij. c. ne quis, & extra, de iureiurā. c. quemadmodum, maximè quia videtur datum sibi esse feudum quamdiu habere voluerit, vt dicto tit. de vafal. qui contra consti. Lotha. ergo & iuramentum, quod est accessorium eius, videtur præstitisse eodem modo ar. ff. de vsuf. l. si absentem, & l. cum fructuarius. Sed in secundo casu est obligatus ex pacto ciuilitè & naturaliter, vel per stipulationē vel per pactum appositum in traditione vt. C. de pactis. l. petens, & ff. de pactis. l. in traditionibus, & C. de rerum permu. l. rebus, & tenetur actione ex stipulatu si incertum est in stipulatione, vel certi conditione si certum, vel præscriptis verbis actione si stipulatio nō intercessit, vel secundū quosdam certi conditione ex moribus informata, & ideo hoc casu nō potest refutari inuito domino, ar. C. de transac. l. quàmuis.

DE PROHIBITA FEV. ALIE.

per Lotha. Rub. 52.

Rubrica potest sic cōtinuari. Superius dictum est de feu.

de feu. alienatione prohibita per consuetudinem, sed quia prohibetur etiam per legem Imperatoris, ideo sequitur hæc rubrica.

Imperialis benevolentia.

Duide capitulum in partes quatuor. Primò, Imperator exorditur. Secundò, prohibet alienationem. Tertiò, pœnam imponit contrahentibus. Quartò, notario scribenti. Secunda pars incipit in ver. permultas, & enim. Tertia in ver. Si quis autem. Quarta in ver. notarium vero.

Casus. Imperator laborat & vigilat pro subiectorum commodis, & ideo habita diligenti deliberatione cum sapientibus prohibet feudum generaliter alienari à vasallis sine voluntate dominorum suorum, & si vasallus contra fecerit, precio & beneficio carebit. Notarius vero qui instrumentū scripserit officio suo priuabitur: & erit infamis, hoc dicit. (Trāsducere.) Nota hic quòd milites debent ire cum suis dominis in exercitu, vel soluere ostenditias. de hoc dic, vt supra de ca. Cor. §. similiter, infra tit. j. §. fi. & inf. ti. ij. §. firmiter. (Hac editali) ergo nota quòd est lex, quia signum habet legis, vt. C. de leg. & cōsti. l. leges vt generales (ipsum permiffum) tacito vel expresse, ar. C. de remis. pig. l. ij. & l. si hypothecas, & ff. de euic. l. quidam. (commertium) in fraudem dominorum vel agnatorum, vel precium accipiendo sub colore inuestiturae, vt supra, per quos fit inuesti. §. sed & res, & inf. ti. ij. §. callidis. (excogitare) id est, & ad actum perducere alias secus, vt supra titu. j. c. si voluerit. (vtilitas) quæ imminet si permitteretur alienatio

IACO. DE BELVISO

indistinctè, quia ad inopiã deducerentur nec possent seruitium præstare, vel ostenditias soluere, (precio) vasallus & emptor si est malè fidei, vt. inf. tit. ij. §. j. (cognoscat) vasallus.

Oppono hic in fi. ca. videtur quòd notarius etiam manum amittere debeat, vt inf. tit. ij. §. callidis. Solutio, aut facit instrumentum super contractu feudi qui fit contra l. tunc non amittit manum, vt hic, aut super contractu qui fit in fraudem legis, & tunc amittit, vt ibi, ar. C. man. l. fi. hæc solutio nõ placet, quia loquitur hic in vtroque casu, dic ergo quòd etiam hodiè manum amittit vt ibi ar. C. manda. l. fi.

Quæritur in glo. an puniatur tam sciens quàm ignorans? respondeo quòd sciens sic, non autem ignorans, vt. ff. de pœnis, absentem. §. fi. & l. respiciendum. §. delinquitur, & de his qui no. infa. l. genero. & de tabula. l. generali.

Quæritur in glo. quid si vasallus vendidit feud. domino sciẽte & non contradicente, an valeat veditio? respondet gl. & benè, quòd sic, arg. sup. si de inuesti. inter do. & vas. c. ij. §. fi. & de euic. l. quidam, nisi sciens ius suum ybiq; durare non contradixerit, vt. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. l. sicut. §. non videtur. Sed oppono contra glo. quod præsentia, taciturnitas & patientia non debeat inducere cõsensum, nec obesse, vt. ff. de pigno. actio. l. Gaius, cū concor. Solutio, aut quod fit me præsentia potest fieri me contradicente, vt venditio rei meæ, tunc regulariter præsentia non inducit cõsensum vt ibi, aut me inuito fieri non potest, vt veditio feudi, vt hic, tunc præsentia inducit cõsensum, vt. ff. de re iudi. l. sæpe.

Satis benè.

Diuide in partes tres. Primò ponitur thema. Secundò quæstio. Tertiò responsio. Secunda incipit in ver. defuncto. Tertia in ver. amputantes.

Casus. Miles à duobus dominis diuersis temporibus bina quæsiuit beneficia, decessit relictis duobus filijs. filij postea diuiserunt beneficia inter se, & ad vnum ex diuisione peruenit beneficium prius à patre quæsitum, & ad alterum peruenit acquisitum posterius, & quilibet domino suo iurauit fidelitatem simpliciter nullo anteposito excepto Imperatore. Deinde moritur frater ad què peruenit beneficium posterius & frater superstes sibi succedit in beneficio, dominus eius beneficij petit ab eo fidelitatè sibi præstari simpliciter nullo anteposito, sicut frater defunctus fecerat.

Quæritur an sit audiendus? Respon. quòd non, quia semper in iuramento debet quis præferre dominum suum antiquiorem. Et hoc habet locum etiam si beneficium in secundam vel tertiam vel quartam generationem aut in infinitum peruenerit, hoc dicit, (acquisiuit) diuersis temporibus, vt inf. patet in litera. (alter eorum) ad quem ex diuisione peruenit beneficium, quod prius pater acquisierat à domino primo (pro suo beneficio) quòd posterius à secundo domino pater acquisierat, (posteriori fratre) id est, qui successit in feudo posterius acquisito (sine filijs, cui frater prior, id est, ad quem feudum prius peruenit successit (in querimoniã) quæ sequitur, (prius personam), i. vt personam prioris domini postponeret sibi dño posteriori in sacramento fidelitatis (dominus

minus posterior) id est, dominus à quo posteriùs, & secundò pater eorum feudum acceperit (superstiti) quia in sacramento fidelitatis debet vasallus semper præferre dominum suum antiquiorem, vt supra hic fi. l. §. fi. (Si hoc actum erit) quòd in infinitum succedatur, quod semper agi videtur in descendentibus, sed in collateralibus vsq; ad. 7. gradum, vt sup. de his qui feu. da. pos. §. hoc quoque, nisi aliud sit actum vt hic dicitur.

Queritur quid econtra, si prior frater primo decesserit & frater posterior sibi successerit, an debeat dominum fratris defuncti præferre iuramento fidelitatis sicut etiam pater fecit: arg. est quòd sic, quia ex persona hæredum conditio obligationis immutari non debet, vt. ff. de verb. ob. l. ij. §. ergo sicut pater fecit, sic & iste debet seruare.

Præterea qui est prior tempore potior habetur in iure, vt sup. hic fi. l. §. fi. & ff. qui potio. in pigno. hab. l. potior, sed prior dominus est prior tempore, ergo debet præferri in iure, & maxime in casu isto, quia ad vnum peruenit vtrumq; feudum, arg. sup. si de feu. fue. controuer. c. omnes, & quia res est facilis redire ad suam propriam naturam, arg. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret. Item vasallus debet seruitium & sic factum, ergo debet priori &c. vt. ff. loca. l. in operis. Arg. est contra, hoc. c. in fi. Credo quòd non debeat postponere suum dominum, quia suo domino primo iuravit fidelitate contra omnem, si ergo iuraret fidelitatem & præstaret secundo contra primum esset periurium, & nõ debet via periurijs aperiri, vt. C. de indi. vidui. toll. l. ij. Et sic nota hic quòd semper vasallus in iuramento fidelitatis debet præferre dominum suum antiquiorem.

Quoni-

Quoniam inter dominum.

Casus. Si vasallus intra annum & diem dolose non peteret inuestituram amittit feudum. Si uero iusta causa impeditus non fecerit non perdit feudum, hoc dicit. (Si iusta causa) facit supra, quo tempore miles inuesti. pete. de. c. j. &, quæ fuit prima causa bene. amit. in princi. & dic vt ibi notaui.

DE PACE IVRA. FIRMAN.

Rub. 53.

Continuatio huius rubricæ sic potest fieri. Superius dictum est de pace tenenda, sed quia pax iureiurando firmatur, & non seruant punitur, ideo post præcedentia sequitur hæc rubrica.

Hac edictali.

Duide capitulum in partes quinque; Primò, præcipit Imperator pacem iuramento firmatam ab omnibus seruari. Secundò, statuit pœnam non seruantibus. Tertiò, prohibet conuenticulas receptatorias & illicitas exactiones. Quartò confirmat sacramenta puberum licita, & cassat illicita. Quintò, redit ad materiam feudorum. Secunda pars incipit in. §. si quis vero temerario. Tertia in. §. conuenticulas. Quarta in. §. item sacramenta puberum. Quinta in. §. ad hoc. Prima & secunda pars vsq; ad. §. conuenticulas, subdiuiditur in sex partes. Primò præcipit pacem ab omnibus seruari & determinat qui iurare debeant pacem. Secundò consulit per quem modum seruare debeant pacem.

Tertiò

IACO. DE BELVISO

Tertio punit priuatos si nō seruent pacem. Quarto punit Iudices negligentes seruare & seruari facere pacem. Sexto punit inopes non valentes soluere pœnam statutam. Secunda pars incipit in. §. si quis vero. Tertia in. §. si quis temerario. Quarta in. §. iniuriam. Quinta in. §. iudices. Sexta in. §. qui vero. Casus vsque ad. §. conuenticulas. Primo, Imperator præcipit pacē ab omnibus obseruari, & statuit quod omnes iurare debeant à decimo octauo anno vsque ad lxx. pacem seruare, & in fine vnius cuiusq; quinquennij omnium sacramenta renouari. Deinde consulit omnibus quod si aliquid ius eis competat cōtra aliquem, adire debeant iudicem & legitimum postulare præfidiū. Statuit insuper pœnam non seruantibus pacem maioribus, mediocribus & minoribus, quinimmo pro iniuria, furto & homicidio legitimè etiā puniantur: proponitur etiam pœna iudicibus negligentibus obseruare prædicta, & si ad dictam pœnā soluendam dignoscitur aliquis inopia laborare luet in corpore. h. d. (subiecti.) Nota hic quod lex ista non ligat nisi subiectos imperio, vt. C. de sum. tri. l. j. & de iura. ca. l. ij.

Quæritur in glo. an liget Francos & alios Gallos qui non obediunt imperio: respōdeo quod sic de iure, licet de facto eam non seruēt, quia de Romano imperio esse debent, vt. C. de off. præfec. præto. l. si. & facit in procem. ff. in prin. (à 18. anno.) Nota hic quod omnes debent. iurare seruare pacem & magni & parui: & minores. à 18. anno vsque ad. lxx. Nota etiam quod minor. 18. annis non cogitur iurare pacem. Nota etiam quod maior lxx. annis non cogitur iurare pacem. Et fortè est ratio
in co,

in eo, quia ætas eius est veneranda ar. ff. de iure immu. l. semper, & quia eius ætas est prona ad pacem & quietem, & præsumptio iuris est quod seruabit pacem absque iuramento, & ideo in ea ætate gaudent immunitate, vt. C. qui æta. se excus. l. j. & qui æta. vel profes. se excus. l. fin. lib. 10. Et nota hic in glo. quod ætates in iure ciuili sunt distinctæ. Quædam enim est infantia, vt in minore septem annis, vt. C. de iure deliberan. l. si infanti. Alia est pupillaris ætas vsque ad. xij. annos in fœmina, & xiiij. in masculo, & huius ætatis pars alia proxima est infantia, alia pubertati, vt insti. de inuti. sti. §. pupillus, & insti. qui mo. tu. fi. j. respon. & ff. de fur. impuberem, & de auc. tu. l. pupillus. Alia est adolescentia, vt à xiiij. anno in masculo, & à xij. in fœmina vsq; ad 25. annum, vt. ff. man. si vero non re. §. adolescentes, & de mino. l. j. Alia dicitur legitima ætas, vt. C. de his qui æta. ve. impe. l. fi. & in ea ætate dicitur quis iuuenis, vt. ff. de le. iij. l. non aliter. §. fi. Alia dicitur ætas senilis, vt à lxx. anno supra, vt hic, & ff. de iure immu. l. maiores & C. qui æta. vel profes. se excu. l. fi. Distinguuntur quidem ætates propter effectus multiplices. Alia est ætas. vij. an. quantum ad sponsalia contrahenda, vt. ff. de spon. in sponsalibus. Alia est ætas proxima pubertati quantum ad delicta puniēda, vt. ff. de fur. impuberē, & institu. de obli. ex delic. §. penultimo, & quo ad naturale vinculum contrahendum, vt ff. de nouatio. l. prima. Alia est. xij. anno. in fœmina, & xiiij. in masculo, quo ad nuptias cōtrahendas & testamentum faciendum & tutelam finiendam, vt insti. de nup. in princi. & qui. mo. tu. fi. in princi. & ff. de testam. l. qua ætate. Alia est ætas. 17.

anno-

IACO. DE BELVISO

annorum quantum ad postulandum, vt. ff. de po-
 stu. l. j. §. pueritiam. Alia est ætas. 18. annorū quo
 ad pacem iuramento firmandam, & quantum ad
 alimenta legata vt hic, & ff. de ali. lega. l. mela. &
 quo ad veniam ætatis in fœmina, vt. C. de his qui
 ve. æta. impe. l. omnes. Alia vigintiannorum quo
 ad veniam ætatis in masculo, vt dicta. l. omnes.
 Item etiam alia quantum ad hoc vt possit aliquis
 arrogare, vt ff. de adop. l. arrogato. §. j. Alia est. 26.
 annorum, quo ad contrahendum & quo ad hono-
 res suscipiendos, vt. ff. de mune. & hono. l. ad rem
 publicam, & de minori. l. j. Alia est ætas 50. anno-
 rum. Alia, lx. Alia, lxx. quo ad immunitatem & stu-
 dium propagandæ prolis, vt. ff. de adop. l. si pater.
 §. fi. & de iu. immuni. l. maiores. C. qui æta. vel pro-
 fes. se ex. l. fi. libro decimo. Nota etiam hic sacra-
 menta renouari de quinquennio in quinquenni-
 um, vt statim sequitur in litera. Et potest esse ra-
 tio, quia ætates renouantur & crescunt, & quia
 quod notabiliter fit magis memoriæ commenda-
 tur, vt. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. hoc
 edictum. Non autem ratio est, quia sacramentu
 non duret vltra quinquennium, immò benè du-
 rat (pace retinenda) dicunt quidam & de adiuuan-
 dis locorum rectoribus, & sic hoc capitulū debet
 inferi sacramento pacis. Sed hoc est falsum, quòd
 enim dicitur, quòd adiuuent rectores, est in præ-
 cepto legis non in sacramento. Sumitur hic argu-
 in eo quòd dicitur, quòd minor. 18. annis non co-
 gitur iurare, quia minor. 18. annis non tenetur per
 se pugnare, quia qui pugnam facit cogitur iurare,
 sed ipse non tenetur iurare, ergo nec debet cogi
 pugnam facere, ar. ff. de spon. l. omnino, cum simi-
 libus.

libus. Sed hoc non videtur necessarium argu. quia licet non cogatur iurare pacem, non propter hoc remittitur sibi omne illud sacramentum, vt inf. e. §. item sacramenta. Vel dic quòd probabile est, si alius sibi imponit pugnam, sed si ipse alij impone- ret pugnam, tunc ipse deberet cogi iurare, quia ipse se ponit in necessitate, & ideo sibi imputet ar. ff. qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. si necessaria, & si quis cau. l. ij. §. pe. Quæritur si maior. 17. an- nis minor tamen 18. fecerit pacem cum inimico suo, & iurauerit eam seruare an si eam non seruauerit incidat in pœnam huius legis? Glossæ dubitatiuè respondent. Tunc dic quòd non incidit, quia sacra- mentum quod præstatur pro pace hac lege est ge- nerale, & præstatur auctoritate & mandato huius legis & iuratur iudici, sed illud sacramentũ est spe- ciale & præstatur parti, & ideo non debet puniri pœna huius. l. ar. ff. de iureiu. l. admonendi in fi. & quia in dubio penæ sunt molliendæ, vt. ff. de pœ. l. interpretatione.

Si quis verò.

(Adeat potestatem.) Nota hic quòd non debet quis sua auctoritate sibi dicere ius, sed debet adire iudicem competentem, idcirco enim iudiciorũ vi- gor iurisq; publici tutela videtur in medio consti- tuta, ne quisquam sibi ipsi permittere valeat vlti- onem, vt. C. de Iudæis. l. nullus. Et hoc est regulare vt ibi, & quòd me, causa. l. extat. Fallit regula in ca- sibus vt no. C. quando licet vnici sine iudi. l. j. & ij. & de pig. l. ij. & ff. quorum leg. l. j. §. j. & de iusti. & iu. l. vt vim, & ad. l. Aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter, & C. vnde vi. l. j. & ad. l. Aquil. l. quemadmo-
Z dum,

IACO. DE BELVISO

dum. §. j. & C. de iure emphy. l. ij. & de metatis & e-
pidi. l. deuotum. lib. 12. & ff. quæ in frau. cre ait
prætor. §. si debitorem, & de decu. l. generali, & vbi
quis de cu. vel cohor. cond. conue. l. j.

Quæritur in glo. quid si debitor alicuius est in
fuga, nec copia iudicis habetur, an creditor sua au-
ctōritate potest rem ab eo auferre? an vero debet
iudicem expectare? gl. determinat quod potest eū
capere, & detinere donec habeat iudicis copiā. Sed
rem ab eo auferre non potest, vt dicto. §. si debito-
rem. Tu dic quod etiā rē auferre potest sua auctō-
ritate dicto casu, vt apertè patet in dicto §. Si debi-
torem, & dicta. l. nullus, à cōtrario sensu literæ, &
in decre. iij. q. j. c. deus. versi. sed hæc, & approbatur.
j. di. c. ius gentium. Sed si debitor nō esset in fuga,
& creditor timeret rem suam præscribi, potest in-
terruptere præscriptiōem modis legitimis, vt. C.
de præscrip. xxx. anno. l. sicut & l. cum notissimi.
& l. si. & de anna. excep. vt perfectius. (exequatur)
auctōritate iudicis & non sua, vt dictum est: aliàs
incidit in. l. extat. ff. quod me. cau. vel in constitu-
tionem. l. Si quis in tantam. C. vnde vi.

Si quis vero temerario.

(Quinquaginta lib.) Nota hic quod maiori pœ-
na punitur hic nobilis quā ignobilis. Et potest esse
ratio, quia quantò quis maior est seu in maiori di-
gnitate, tanto magis præsumitur peccare & con-
temnere videtur, vt. C. de epi. & cle. l. presbyteri, ad
fi. sed cōtra. ff. ad l. Cor. de fal. l. j. §. si. & C. de sum.
tri. l. nemo clericus. Solu. aut delicta habent se vt
excedentia & excessa, aut vt paria. Primo casu ille
cuius delictum præponderat grauius punitur sit
maior

maior vel minor, vt. ff. de incen. rui. nau. l. pedius. Secundo casu aut pœna ex delicto est imponenda pecuniaria, tunc maiori punitur nobilis & diues quã ignobilis & pauper, vt hic cum similibus, aut corporalis, tunc maiori punitur ignobilis quã nobilis vt in contrarijs. Fallit in casu, vt. ff. de pœ. l. quædam, & C. de epi. & cle. l. presbyteri, in fi. & ff. de re mili. l. ij. & l. omnē. §. j. & facit etiam in decre. xxix. di. c. necesse est. & j. q. j. c. iudicij & c. si quis epi scopi & q. iij. c. ecclesia quæ.

Iniuria punitur.

No. quod punitur iniuria ciuilitè & criminalitè, vt. ff. de pri. delic. l. fina. & instit. de iniur. §. in summa. Ciuilitè quidem punitur dupliciter, vt actione iniuriarũ prætoria in sacramentum agentis, vel act. iniur. descendente ex. l. Cor arbitrio iudicis, vt insti. de iniur. §. pœnalis, & ar. ff. de iniur. l. iniuriarum actio, & l. constitutionibus. §. fi. & C. de iniur. l. si nõ conuicij. Criminalitè autem officio iudicis extraordinaria pœna, vt insti. de iniur. §. pœna. & de priua. delic. l. fi. & statuetur pœna secundum quantitatem delicti & fraudam conditionem, vt. ff. de pœnis, hodiè. Et interdum etiam punitur iniuria publico iudicio, vt. ff. de iniur. prætor edixit. §. j. sed licet competat ciuile & criminale iudiciũ, tamen vnum tollitur per aliud, quia vtrunq; proditum est ad vindictam, secus autem esset si alterum esset de re familiari, vt. ff. de iniur. quod senatus, & l. prætor. §. j. & C. quando ci. ac. cri. l. vna. (Seu furtum.)

Quid autè sit furtum, & quot sunt genera furto-
rum dic vt insti. de obl. quæ ex deli. naf. §. j. & ij.

IACO. DE BELVISO

& ff. de fur. l. j. Punitur autem furtum ciuilitur & criminaliter, vt ff. de priua. delic. l. fi. & de fur. l. vl. ri. Ciuilitur quidem punitur si furtum est manifestum pœna quadrupli, si non est manifestum, pœna dupli. vt insti. de obl. quæ ex deli. §. pœna. Et est ratio differentiæ vt ibi nota. Criminaliter autem punitur officio iudicis extraordinaria pœna, vt. d. §. fi. & d. l. vl. de pri. deli. & ff. de preuaric. l. ab Imperatore, & ad Turpil. l. & in priuatis. Pro qualitate autem delicti, & personarum conditione debet puniri, vt d. l. & in priuatis, & de incen. rui. nau. pedius, & de pœnis, hodiè, nisi sint famosi latrones qui furca debent suspendi, vt ff. de pœ. capitalium §. famosos. hodiè per autent. contra fures alia statuitur pœna, vt. C. de ser. fu. autent. sed nouo iure. Item per. l. Frederici Imperatoris est alia pœna statuta, vt supra de pace te. §. si quis quinq; solidos. Iure autem Lombard. alia etiam pœna statuta est, vt in Lombard. de fur. & de ser. fugi. per totum, (legitimè puniantur.) Quæritur in glo. secundum quam legem debeat puniri furtum, nunquid secundum. l. Romanorum, an secundum. l. Frede. an secundum. l. Lombard? Dicit glo. quod non secundum. l. Lombardorum, quia non est generalis facta ab Imperatore vel à Romanis, sed à Rege vel Principe, vt speciali domino, quod dic, vt in glo. Præterea leges Longobardorum per desuetudinè abrogatæ sunt, & ideo pro legibus non sunt seruandæ, vt in proœ. inst. §. quibus breuiter, & ff. de legi. & con. l. de quibus. Per legem Frederici Imperatoris non, secundum quosdam, quia non est generalis lex, nec habet signum legis, nec seruauit Imperator stilum in cõdenda lege, vt. l. humanum. C. de legi. & consti. Tu dic

dic quòd lex est vt ibi no. & ideo posset imponi pœna in dicta lege statuta in iure Autenticorum. Sed si vna pœna sit imposita vna lege, non debet puniri alia lege ex eodẽ delicto, vt. ff. de accu. l. senatus. & nau. cau. sta. l. licet. §. fi. (homicidiũ) aut est simplex aut parricidium. Primò casu pœna eius statuta est. ff. ad. l. Cor. de sic. l. eiusdẽ. §. legis Cor. & insti. de pu. iudi. §. item lex Cor. Si quis cum telo hominis necãdi causa ambulauerit eadem pœna punitur qua ille qui occidit & cuius dolo malo factũ est commissum, vt. C. ad. l. Cor. de sic. l. is qui. Quæ quidẽ est deportatio in maioribus sed in minoribus decapitatio vel bestijs subijci, vt. ff. ad legem Cor. de fica. l. eiusdem. §. pe. & l. penul. & not. d. l. is qui. Et qui homicidium infra pacem commiserit capite punietur, vt sup. de pace te. §. j. Et bona etiã publicantur damnatorum, vt. C. & ff. de bo. dam. per totum. Hodiẽ tamen per ius Autenticorum relinquuntur ascendentibus & descendentibus & ex latere vsq; ad tertium gradum, & dos & ante nuptias donatio remanet apud vxorem, vt in autent. vt nulli iudi. §. fi. & de man. princ. §. oportet autem col. iij. Non extantibus verò his personis publicantur bona hodiẽ vt olim publicabãtur. Publicantur etiã hodiẽ bona si eo viuente & in ciuitate manente damnatus est ex delicto, vt in autent. de incest. nup. §. j. col. ij. Sed propter contumaciã homicidij non publicantur bona etiam post annũ, sed relinquuntur proximis, vt sup. de pace te. §. si vero pacis violator. Secũdò casu punitur parricidium, vt. C. de his qui par. vel li. oc. l. vna: & ff. ad legem Pomp. de parricidi. l. fi. In casibus vero nõ punitur quis propter homicidium vt. C. quando licet sine

IACO. DE BELVISO

iu. se vind. l. j. & ij. Item si casu fecit, vt. C. ad. l. Cor. de sic. l. j. & ff. de pœ. absentem. §. si. & l. respiciendum. §. delinquitur. Et idem si ad defensionem sui commisit homicidiũ, vt. ff. de iusti. & iu. l. vt vim. & ad. l. Aquil. scientiam. §. qui cum aliter. Membrorum olim erat pœna taliõis, vt membrum pro membro, manus pro manu, pes pro pede, vt instit. de iniur. §. pœna autem, & xxij. q. iij. c. hæc autem iura. Hodie vero sibi manus amputabitur si infra pacis edictum fecerit, vt sup. de pace tenen. §. si quis alium: vel capite punietur si animo occidendi percusserit, vt. ff. ad legem Corneliam, de sicarijs. l. j. §. diui. & C. ad legem Corneliam de sicarijs, is qui cum telo. Vel dic si extra ordinem accusetur crimine iniuriarum punietur & extra ordinem arbitrio iudicis, secundum personarum conditione, & delicti qualitatem & consuetam pœnarum impositionem, vt. ff. de pœnis. hodie, & de priua. deli. l. si. cum similibus.

Iudices verò.

(Constituti.) Nota hic quòd Imperator constituit iudices & Magistratus vt hic: & in autent. vt iudi. sine quoquo ius. circa prin. & ff. ad. l. Iul. de am. l. j. hodie vero in Lombardia per pacem Constantiæ concessum est Lombardis sibi eligere rectores. (neglexerunt.) Nota quòd propter negligentiam puniuntur administratores, vt. C. de off. præfec. præto. l. si quos: & de seruis fu. l. mancipia. Et meritò, quia iudices dicti sunt quia ius dicunt populo, siue quia iura disceptent. Iure autè disceptare est iustè iudicare, vt. xxij. q. ij. c. j. Nā tegere vel conscius videtur crimina quæ non punit, vt. C. de commer. & merca. l. ij. **Quinimmo & si Iudex male iudi-**

iudicauerit si per imprudenciam facit litem suam. Si dolo, etiam facit litem suã & grauius punitur, de hoc dic de insti. de obli. quæ ex quasi male. in prin. & ff. de var. cogni. l. si Iudex & de iudi. l. si filius, de calum. l. j. C. de pœna. iu. qui ma. iu. l. j. & ij. cum autent. ibi posita.

Quia vero inopia.

Iste. §. facit simplicem relationem, & ideo debet referri ad omnia præcedentia, & ideo quicumque sit qui pœnam pecuniariam propter inopiam soluere non potest, eam luere debet in corpore, est enim hæc regula, vt. ff. de pœnis. l. j. §. generaliter, & extra de dolo & contu. c. finem litibus. & xij. q. j. c. fraternitatis.

Conuenticulas quoq;

Diuide in quinq; partes vsq; ad §. Item sacramēta. Primò prohibet & punit conuenticulas. Secundo, hortatur Episcopos ad pœnam imponēdam. Tertiò, prohibet & punit receptatores. Quartò, punit recusantem iurare pacem. Quintò, prohibet & punit illicitas exactiones. Secunda in. §. Episcopos. Tertia in. §. receptatoribus. Quarta in. §. præterea. Quinta in. §. illicitas.

Casus. prohibet Imperator omnibus ne faciāt conuenticulas vel coniurationes aliqua de causa, & cuiuslibet coniuratorū imponit pœnam vnus libræ auri. hoc dicit primò. Secundò hortatur Episcopos q̄ violatores huius legis puniri debeant cēsurâ ecclesiastica. Tertiò prohibet omnibus ne receptent violatores huius legis, alioquin pari pœna puniētur. Quartò dicitur quòd si quis noluerit iurare pacem, bona eius publicabuntur & domus

IACO. DE BELVISO

eius destruetur. Quintò prohibet fieri exactiões illicitas & maximè ab ecclesijs, & statuit contrafacientibus pœnam in duplũ, hoc dicit. Nota q̄ prohibet conuenticulas, facit. C. de epi. & cle. conuenticulas, & de his qui ad ec. confu. l. denunciamus, & C. de Monopo. l. j. (coniurationes.) Nota quòd prohibet coniurationes in ciuitate, q̄ hodiè malè seruatur in Italia, facit. C. de monopo. l. j. & in decre. xj. q. i. c. coniurationum, & c. si qui clericorum. (ecclesiastica censura). i. pœna excõmunicationis. Et no. hic quòd contemptus pacis spectat ad Episcopum punire, quinimmo & pacẽ facere obseruari, vt extra, de treu. & pa. c. j. & de iu. c. nouit. (receptatoribus.) Nota receptatores puniri, quia sine his latro diu latere non potest, vt de offi. præ. l. cõgruit. & de recepta. l. j. idem est dicit glo. si receptatores non ceperint violatores pacis cum poterint, vt. C. de his qui latro. vel alijs crimi. reos oc. l. j. in fi. & l. ij. Et puniri debent receptatores eadem pœna qua delinquentes quos receperint, vt. C. de his qui latro. l. j. quia par delictum est vt hic, & dicta. l. j. & quos par facinus coinquinat & c. vt. C. de epi. & cle. l. si quenquam & ff. l. j. de recepta. nisi affiné quis recipiat vt. ff. de recepta. l. si. & domus eius destruat, facit in autent. de leno. §. si quis autem, & C. de fal. mo. l. j. Et nota quòd nõ parcitur hic deformitati ciuitatis ar. cõtra. ff. de offi. præ. l. præses prouinciæ, & de le. j. l. cætera in prin. (illicitas etiam exactiões.) Nota prohiberi exactiões illicitas, facit. ff. de offi. præf. l. illicitas. (ab ecclesia.) Nota quod hic prouidetur ecclesijs maximè, facit C. de epi. & cle. auten. item nulla communitas, posita super. l. ij. Quæ autem sint illicitæ exactiões

in

in ecclesijs dic vt. C. de sacrosan. eccle. l. placet. (in duplum.)

Opp. quòd alia pœna & maior imponi debeat, vt. C. de sacrosan. ec. l. placet in fi. Solutio hic cuius liter pœna imponitur: ibi criminaliter.

Item sacramenta puberum.

Diuide in duas partes. Primò, Imperator confirmat sacramenta puberum licita. Secundò, cassat illicita. Secunda pars incipit in ver. per vim autem. Casus. Imperator confirmat sacramenta puberum spontè facta super contractibus rerum suarum, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: deinde cassat sacramenta per vim & violentiã extorta, etiam à maioribus, & maximè ne querimoniam faciant maleficiorum commissorum, & nullius momenti esse vult ea. h. d. (Item sacramenta). i. iuramenta super sacrosanctis Euangelijs corporaliter præstita. Nam sacramentum propriè dicitur. i. super sacro iuramentum præstitum, vt super altari vel libro continente Euangelia. Sed quid est iurare? iurare est aliquid Deo teste dicere. Quid est iuramentum? iuramentum est vel vox ipsius iurantis, vel actus ipse, vel ipsum quod iuratur, vt. xxij. q. j. in prin. vbi de hoc. Queritur quid si iuretur super aliquo ligno vel lapide an valeat sacramentum? Respon. quòd sic, quia Deus respicit cor, & habetur respectus ad vera Euangelia, mens etiam deferentis consideranda, vt. xxij. q. j. c. quacunq; arte, & extra de iureiu. c. veniens ad præsentiam, & in autent. iusiur. quod præsta. ab his, in prin.

Queritur quid si iuretur per nomen domini vel caput, vel capillos: non videtur valere, vt in autet.

vt non luxu. contra naturam. §. j. & xx. q. j. c. si quis per capillum. Quæritur quid si iuret per salutem principis? videtur valere, vt. ff. de iureiuran. si duo patroni §. j. Secundum Odof. non valet nisi iuret per Deum vt hic, quia litera dicit sacramenta. Tu dic valere, quia omne sacramentum est licitum, per quod quis voluerit iurare nisi sit improbatum, vt no. extra de iureiu. c. & si Christus.

Quæritur quid si iuret per salutem suam vel liberorum suorum? videtur valere, vt. ff. de iureiu. non erit. Odofr. contra. Quid si iuret per reliquias sanctorum vel in fide mea, vel super periculo animæ meæ? videtur valere, vt extra de fideius. c. ij. & xxij. q. vlt. c. iuramenti. Quæritur quid si verbotenus iurauerit non corporaliter? Respon non valet, quia hic dicit sacramenta. i. super sacro præstita, & inf. subdit, facta, ergo corporaliter tacta, argu. C. si aduer. ven. l. j. & in autent. iusiuran. quòd præstita. ab in prin. Nam & quo ad quædam alia inter hæc est differentia, vt. C. si mi. se mai. dixit. l. si alterius. §. si. Sed de iure canonico fortè secus est, quia inter simplicem loquelam & iuramentum Deus non facit differentiam. xij. q. ij. c. quicumq; suffragio, & xxij. q. 5. c. iuramenti. Item omne iuramentum seruandum est nisi vergat in interitum salutis æternæ, vt extra de iureiu. c. si vero aliquis. Itē iuramentum non est inuentum, vt sit vinculum iniquitatis, vt extra de iureiur. quanto. Quæritur quid si pubes non iurauit, sed alius in animam eius? Respon. quod valet si habeat speciale mandatum, arg. ff. de admi. tu. l. ita autem. §. gessisse. & quod cuiusq; vniuer. no. Item eorum. §. si decuriones, & extra de iura calum. c. si. li. 6. de hoc no. C. de sa-

de sacrosan. ec. autent. hoc ius porrectum, & 63. di. c. tibi domino Papæ, etiam 17. q. 4. c. metuentes. Et idem dico de iuramento calumniæ quòd procurator possit iurare in animã domini si habeat speciale mandatum, & concipere debet iuramentum in personã domini. Sed Syndicus & Oeconomus iurant in animam suam, vt extra de iureiu. c. si. li. 6. & de iureiu. in pertractandis (puberum) puberes dicuntur masculi maiores. xiiij. an. fœminæ maiores. xij. vt insti. qui. mo. tu. si. in prin. & ff. de le. iij. l. cum filio. Quæritur quid de impubere si vendit rem suam & iurat an potest contrauenire? Respon. sic de iure ciuili, quia eius ætas quod videt ignorat, & sciens fallere non videtur. C. de fal. mo. l. j. & ff. de iureiuran. l. qui iurasse, & xxij. q. 5. c. pueri, & hoc patet hic. Nam in eo quod de pubere hic statuitur videtur prohiberi in impubere, quia quotiens de duobus conceditur vni, alij denegari videtur, arg. ff. de condi. & demon. l. cum ita. §. si. & de iudi. l. cum prætor. nisi in casu, vt. ff. de lib. causa. l. si. Alij dicunt aut est doli capax, aut non. Prima placet. Secunda fortè vera est de iure canonico. Quæritur, quid si pubes vendit & iurat sine curatore? vel est furiosus vel demens vel prodigus? Respon. non valet quia non possunt contrahere, vt. ff. de act. & ob. l. si à furioso, & l. furiosus, & de ver. ob. is cui. & de regu. iur. l. furiosi, & de iur. codicil. l. ij. §. furiosus, nisi furiosus in dilucidis intervallis contraxerit, vt. C. de cura. fu. l. cum alijs, & qui testa. fa. pos. l. furiosum.

Quæritur quid si pubes est filius fa. an in eo habet locum hæc autent. si contrahat & iuret? Respon. quòd sic, quia regulariter ex omni còtractu obliga-

obligatur vt. ff. de act. & ob. l. filiusfa. & de iudi. l. tam ex contractibus, præterquam in mutuo & voto, in quibus cum effectu non tenetur. Quæritur quid si pubes est seruus & contrahit & iurat an habeat locum hæc autent? respondet glo. quòd sic, vt cum effectu naturaliter obligetur, & dominus de peculio teneatur, nam seruus naturaliter obligatur, vt. ff. de condi. inde. l. naturaliter, & de peculio. l. nec seruus, & dominus de peculio etiam inuitus obligatur, vt. ff. de pecu. l. si quis seruū. §. etiā.

Quæritur quid in putatio seruo qui verè est liber an in eo habeat locum hæc autent. respondet quòd sic, vt. ff. commo. l. si is qui. §. si libero. Quæritur quid si pubes habet curatorem vel non & vendidit sine curatore & iuravit, & quid etiam si vendidit sine decreto iudicis an poterit contrauenire? Respondeo secundum omnes quòd non, quia sacramentum repræsentat eum maiorem. 25. annis, vt hic, ergo valet contractus sicut si factus esset, à quolibet maiore. Nam hæc autent. loquitur indistincte & generaliter, ar. ff. de publi. l. de precio & de le. j. l. generaliter. Item facta fuit hæc autent. ad petitionem domini. M. ad tuendum eius opinionem. Item per. l. C. si aduersus ven. in inte. resti. postu. l. i. venditio facta cum curatore & decreto iudicis accedente sacramento non poterat rescindi, ergo per autent. hanc, vt aliquid operetur, debet valere contractus etiam sine curatore & iudicis decreto, ar. ff. de leg. j. l. si quando, & de vsur. si stipulatus. (sponte facta) secus si per vim, & metū, vt inf. sequitur. Quæritur quid si dolo inductus pubes iuravit, an valet sacramentū & id super quo iuravit? respondet glo. & benè quòd non, quia nō dicitur

dicitur spōtè iurare qui dolo est inductus ar. C. de rap. vir. l. j. circa fi. Est enim dolus machinatio fraudulenta ad alium fallendum & decipiendum, vt. ff. de dolo. l. j. §. dolum malum, & de pac. iurifgentiū. §. dolo malo, & poterit contrauenire per restitutionem in integrum, vt. ff. de dolo. l. j. §. idem pompo. Quæritur quid si blāditijs inductus iurauit, an valet? respondet glo. quòd sic, ar. C. si quis aliquem test. pro. l. vlt. & de transac. l. maiores, & l. cum donationis. (Super contractibus.) Quæritur quid si contractus est contra. l. & de iure cōmuni non valet etiam in maiore, & iurauit pubes, an valet contractus? Respon. quòd non, quia si nō valet principale nec accessorium, vt extra, de foro compe. l. diligenti, & C. de legi. non dubium, & ff. de pac. l. iurifgen. §. si paciscar. Vel dic secundum canones, aut iuramētum interponitur super prohibitis omnino, tunc non valet principale accessorium, aut super his quæ aliquo casu permittūtur, tunc licet non valet principale, tenet tamen sacramentū, vt extra, de iureiuran. c. cum contingat.

Quæritur quid si deceptus sit vltra dimidiū iusti precij in contractu & iurat, an potest contrauenire? Respōdeo sic, quia iuramentum repræsētat eum maiorem solummodo, & tollit ei beneficium competens ratione ætatis minoris, sed auxilium quod datur maiori non impeditur. Et ideo cū quilibet maior possit agere ad supplementum vel vt rescinderetur contractus, vt. C. de rescin. ven. l. ij. ergo & minor, nisi iurauerit non contrauenire ratione precij, vt no. d. l. ij. C. de rescin. ven. & extra de emp. & ven. c. cum causa. Quæritur quid si læsus est infra dimidium iusti precij, & iurauit an potest contra

IACO. DE BELVISO

contrauenire? Respondeo quòd non, quia iuramentum repræsentat eum maiorem, sed maior eo casu non potest contrauenire vt. ff. de mino. l. in causâ, & loca. l. item si precio. §. si. ergo nec minor.

Quæritur quid si maior vendidit & læsus est vltra dimidiũ iusti precij, & iurauit, an potest contrauenire? Respondeo non, quia licet petat suppleri iustũ precium, vel rescindi cõtractum, tamẽ videtur quodammodo agere ad rescissionẽ iuramenti ar. ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. si quis, & de hoc no. in summa de rescin. vendi. & d. l. ij. de rescin. ven. & dicto ca. cum causa, extra, de emp. vendi. Quæritur quid si minor generaliter iurauerit non venire contra vllum contractum quem faciet, an valet sacramentum in omni contractu & cum quacunq; persona? Respon. quòd nõ ar. ff. de pac. l. si vnus. §. ante omnia, & §. in summa & si quis cau. sed & si quis. §. quæsitum, & C. ad velle l. iubemus. Præterea absenti quis non obligatur, ar. ff. de inter. ac. l. vlti. & de confes. l. certum. §. si quis. & de nego. ge. l. Pomponius scribit. Vel dic, aut in contrahendo commemorat sacramentum, & vult eo astringi, tunc valet, aliàs non vt hic no. in glo. Quæritur quid si minor vendidit & non tradidit, vel vendidit & tradidit & ad eum redijt possessio, nec eam restituit emptori, an tenebitur ex sacramento? Respondeo, aut tradidit & non tenebitur, quia solutione liberatus est, vt insti. qui. mo. tol. obli. in princ. & C. de vsufu. l. corruptionem. & de act. emp. l. si quis alienam: aut non tradidit, & tunc bene tenetur. Vel dic idem in vtroque casu, quia cum iurauit seruare contractum licet tradidit sed postea non restituit cum ad eum perue-

peruenit, dicitur facere cōtrouersiam domino, ar. ff. de ver. obl. l. stipulatio ista. §. j. & ij. & de iureiuran. sed & si possessori. Quæritur quid si minor prius vendidit, & postea ex interuallo iurauit an valet? Respondeo quòd sic, ar. C. ad mace. l. fi. & ff. de iudi. l. licet.

Quæritur quid in stipulatione, quid in datione, quid in renunciatione, quid in transactione, quid in rei vendicatione, quid in mutuo, quid in quasi contractu, & similibus nunquid habet locum hæc autent? Et videtur quòd non, quia contractus dicitur proprie, quo vltro citroq; oritur obligatio, vt. ff. de ver. signif. l. labeo. Sed his casibus oritur obligatio vel ex vna parte tantum, vel ex nulla, ergo non est contractus. Tu dic autent. locum habere in istis casibus & largè intelligi hoc nomen contractus ar. C. de fide instru. l. contractus, & quòd me: causa. si donationis, & ff. de iudi. l. omnem obligationem, & C. vbi de cri. agi oportet. autent. qua in prouincia. Præterea quotiens est eadè ratio in diuersis, idem debet ius statui, vt. ff. de ver. obl. l. à Titio. Sed ratio quare seruatur sacramentum est fauor aduersarij minoris & auctoritas sacramenti, ergo cum sit eadem ratio in alijs casibus idem ius erit seruandum, Item per hanc autent. receditur à iure speciali, quòd faciliùs fit quàm à communi iure, vt in autent. de non alie. §. alienationes in fi. & C. ad vell. l. antiqua. Quæritur quid in iudicijs an est idem quod in contractibus? respondet gl. quòd sic, quia in iudicijs quasi contrahitur, vt. ff. de pecul. licet. §. idem scribit. Alij dicunt quòd in iudicijs non valet, quia iudicium redditur in inuitum, vt. ff. de ver. obl. l. inter stipulan. §. j. vel dic, aut agit, aut

conue-

IACO. DE BELVISO

conuenitur. Primo casu valet quia spontè mouet iudicium, vt. ff. de diuer. præscrip. l. j. Secundò casu non valet si coactus iurauit. Quæritur quid in arbitrio? Respõdeo quòd valet secundū omnes, quia fit inter volentes, vt. ff. de arbi. l. iij. & l. non distiguemus. §. si. Quæritur quid si iurauit se non venturum cõtra testamentum vel codicillos an valet? Respondeo quòd non, si iurauit non venire contra proprium testamentum vel codicillos quia non potest sibi legē imponere à qua recedere non potest, vt. ff. de le. j. l. nemo. & de le. ij. l. si quis in principio. Item quia ambulatoria est vltima voluntas vsq; ad extremum vitæ exitum vt. C. de sacrosan. eccl. l. j. & de dona. inter vi. & vxo. cum hic status. §. oratio, & de adimen. le. l. iij. §. si. & xij. q. ij. c. vltima voluntas. Præterea hæc autent. loquitur in contractibus, sed verba contraxerunt non pertinent ad ius testandi. ff. de verb. sig. l. verba cõtraxerunt. ergo &c. Item testamenti factio publici iuris est, vt. ff. de testa. l. testamēti factio. Sed ius publicum pactis priuatorum tolli non potest, vt. ff. de pac. l. ius publicum. ergo &c. & de hoc no. extra. de cele. mis. c. cum marthe. & xij. q. ij. c. vltima voluntas. Sin autem iurauit non venire contra alterius testamētum vel codicillos, si pactum tenet, & iuramentum valet, aliàs secùs. vt. de pac. l. si. & ff. de pac. iurifgentiũ. §. si paciscar. Quæritur, quid si donauit causa mortis, & iurauit donationem non reuocare nunquid valet? respondet glo. & tenet quòd non reuocat, quia hæc donatio priuati iuris est. Hinc est quòd filiusfa. potest eã celebrare, sed non testari vt. ff. de dona. causa mor. l. tamis & de dona. l. filius. §. si. Vel dic, aut donatio causa

mortis

mortis est simplex, aut cum stipulatione, & traditione. Primo casu dic idem quod in testamēto per rationes premissas. Secundò autem dic idem quod glo. ar. ff. de dona. causa mor. l. vbi ita donatur.

Quæritur quid si minor filius fa. accipit mutuū & renunciat Macedoniano & iurat, an valet? Respondet gl. & benè q̄ non, quia odio creditorū sibi datur exceptio, vt. ff. de condi. inde. qui exceptionē, & quia daretur materia peccandi creditoribus, vt. ff. ad mace. l. ij. quod esse non debet vt. ff. de pacto. l. conuenire. Quæritur si mulier renunciauit Velleiano & iurauit, an valet? respon. q̄ sic, quia eius fauore competit exceptio, vt. ff. ad vell. l. vlt. §. pe. Quæritur quid si minor confessus est mutuo accepisse spe futuræ numerationis & renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, & iurauit non contrauenire, an potest contrauenire? Respondet gl. quòd non. Tu dic quod potest, quia iuramentū iu se habet tacitam conditionē vt. C. de nō nume. pe. l. si. grauatur tamen ex onere probandi, quod dic vt no. C. de non nu. pec. si ex cautione. Quæritur quid si minor contrahit cū patre vel renunciauit super bonis maternis an valet? respōdet gl. quòd non, vt insti. de inuti. stip. §. inutilis. Tu dic valere renunciationē & etiam contractū ex causa aduenticij aut castrensis peculij vel quasi, vt. ff. de condi. inde. frater à fratre, vbi de hoc. & C. de pacto. l. pactum dotale. Quæritur quid si pater minor diuisit bona inter filios emancipatos, & iurauit non contrauenire nunquid poterit cōtrauenire? Glo. simpliciter videtur tenere quòd sic, quia donatio est & valet vt. C. de inoffi. dona. l. ij. Tu dic, aut diuisio habet vim testamenti seu vltimæ vo-

IACO. DE BELVISO

luntatis, & tunc potest contrauenire, & sacramentum non valet, vt superius dictum est, & facit. C. fami. her. quoties. & l. Si cogitatione. & in autent. de trien. & se. §. quod saepe, aut habet vim donationis, & tunc bene valet & non potest reuocari, vt superius dictum est. Quæritur quid si filius renūciauit hæreditati patris & iurauit? respondeo non valet, vt no. C. de coll. l. pactum. Quæritur quid si quis dum vellet iurare facta est sibi gratia, & remissum est sibi sacramentum, & ideo non iurauit, an valeat contractus ac si iuratum esset? videtur quod sic, quia pro facto habetur, quotiens per aliquem stat quò minus sibi fiat vt. ff. de condi. & demon l. iure ciuili. & de regu. iu. l. in iure ciuili. & de contrahen. emp. l. labeo scribit si mihi. Præterea iurasse dicitur cui remissum est vt. ff. de iureiurā. l. remittit. Tu dic contra, quòd non valet, nisi præstito sacramento, quia requiritur factum, & ideo non sufficit voluntas. ar. ff. de condi. & demon. l. j. & ij. & hoc patet, quia dicit sacramenta facta. Nò obstat. l. remittit, quia ibi habetur pro iurato in præiudicium remittentis, non in præiudicium eius cui remittitur (rerum) largè accipe ar. ff. si cer. peta. l. j. & de ver. sig. l. rei. (suarum) id est, propriarum vel communium. ar. ff. de ver. sig. l. verbum illud & de le. iij. l. si quis suos. Quæritur quid si vendidit rem alienam & iurauit nunquid valet? Respon. quòd sic, & quod dicit suarum, largè intellige, & dic super contractibus rerum suarum. i. super contractibus celebratis super rebus suis quibuscunq; non retractandis. Quidam dicunt per literā istam quod hæc autent. loquitur quando contractus fit legitimè cū curatore & iudicis decreto.

Nam

Nam tunc contractus de iure communi nō debet retractari vt dicit hæc litera, non retractādis, licet per restitutionē speciali beneficio ætatis posset retractari, vt. C. de præ. mi. l. si quidem, & l. si prædium, sed propter iuramentum, si interueniat, cessare debet restitutio, sic. C. si aduer. ven. resti. pos. l. j. Et exponunt literam, super contractibus rerum suarum non retractandis, id est, super cōtractibus quæ iure communi non debent retractari. Hoc non placet vt supra dixi. Expone igitur aliter literam & dic super contractibus rerum suarum non retractandis. i. super contractibus vt non retractentur: vel dic. i. quod non retractabunt seu quod nō venient contra, & intellige hanc autem, vt dictum est supra (inviolabiliter). i. sine violatione vel corruptela aliqua. (custodiātur) vt detur actio & exceptio & quo ad dominum vt transferatur, arg. ff. de acqui. re. do. l. statuas, & famil. hercis. inter cohæredes. §. j. Quæritur quæ actio detur emptori? Respon. si res nō est tradita dabitur actio ex eo cōtractu, quia etiā ex inutili cōtractu datur actio ex eo, vt. ff. de cōtrahē. emp. l. si celsus. §. j. & de act. emp. l. ex empto. §. si is qui in vna, & §. se. Sin autem res tradita est, si minor venditor fuit, domino datur rei vindicatio contra quemlibet possidentem, quia dominium translatum est ex eo cōtractu propter sacramentum quod dat robur cōtractui, ar. ff. de le. ij. l. cum pater. §. filius matrem. Si non erat dominus tunc publiciana datur contra quemcunque præter dominum, vt insti. de acti. §. aliæ. & ff. de publi. l. j. Sed actio ex eo cōtractu non competit re tradita contra minorem venditorem, quia solutione rei liberatus

IACO. DE BELVISO

est, vt. ff. de act. emp. l. qui alienam. C. de vsufr. corruptionē, insti. de ob. ex quasi contrac. in prin. (per vim) compulsiuam (vel) pro id est, (iustū quātum ad metum passum non quantum ad inferentē, vt. ff. quod me. causa. l. metum. Et no. quod hodiē de-tracta est mentio vis, vt. ff. quod me. causa. l. j. (etiā à maioribus) nedum à minoribus. (cōmissorum) metū faciendo vel per aliū quemcunq; modū (extorta) sacramenta. Quæritur hic & posset per modum oppositionis obijci, nunquid si pubes vel maior contrahat & iurauit per metū, an cōtractus & iuramentū sit nullum ipso iure, an sacramentum tantum sit nullū & contractus valeat? Et videtur q̄ contractus & sacramentū valeat. Sed ope exceptionis vel act. in rem debeat rescindi, vt. ff. quod me causa. l. metū. §. sed quod prætor. & §. volenti. & §. ex hoc edicto. & C. de inutili: stipu. l. dolo. In contrariū videtur quòd contractus & sacramentum sit nullū ipso iure, vt hic. Sic est in dote & matrimonio & in iudicio, vt. ff. quod me. causa. l. si mulier. §. si dos, vbi de hoc, & de iudi. l. ij. in prin. Quidam dicunt quod hic nullius est monenti contractus & sacramentū, quantum ad effectū æquitate prætoriana iure actionis & exceptionis, simile. ff. quod me. causa. qui in carcerē in fine. Tu dic quòd sacramentū solum est nullum ipso iure, sed contractus valet, licet ope exceptionis & actiōis in rem possit elidi. & per hoc apparet, quòd non corrigitur tractus ille, quod metus causa, vt quidam dixerunt, & hoc satis apparet hic, quia litera dicit, extorta, neutraliter si sacramēta, & dicit etiā ne querimoniam maleficiorū commissorū &c. quòd facit quod ipso iure nulla sint sacramenta, vt. ff. de pac. l. iuriscētium.

tium. §. si ob maleficiū. Et est ratio quare iuramētum, si fiat per vim, tamen ipso iure non valet, sed valet contractus, quia iuramentū leuiter interponitur, ideo etiā eius effectus est debilis. Nam cū iuratur de futuro non inducit obligationē, & ideo faciliter tollitur. Sed contractus fiunt consensu vtriusq; contrahentium, & nō sunt debiles in inducēda obligatiōe, nec etiā in retinēda, & ideo nō faciliter tollūtur. Sic solemus dicere in cōtractib⁹ innominatis & nominatis, vt no. ff. de cōdi. ob. causam, si pecuniā, in prin. Et naturaliter accidit, quia quod faciliter inducitur faciliter tollitur, vt no. ff. de act. emp. l. prædia. Sed nunquid de iure canonico sacramentum per metū extortum est nullum ipso iure? Respon. secūdum Hug. obligat ipso iure si interponatur super re licita. Sed datur exceptio & actio quod me: causa ad rescindendū contractum, vt. d. l. metum. §. sed prætor. & §. volenti. nisi in casibus notatis in d. l. si mulier. §. si dos. de hoc nota. r. q. 5. c. auctoritate. & xxij. q. iij. c. inter cætera. & extra de iureiurā. c. si vero aliquis. Et ad declarationem huius. §. & eorum quæ dicta sunt quædam possunt notari regulæ ex quibus patebit eorum intellectus. Prima est, quotiens contractus factus cum adulto valet iure communi & speciali iure, & cessare debet restitutio, tunc sacramētum si interponitur, ex abundantia interponeretur, nō tamē vitaret, vt. ff. de nego. ge. l. si pupilli. §. j. & de regu. iur. quæ dubitationis, & hoc casu potest intelligi hæc autent. Secunda regula est quotiēs contractus factus cum adulto valet cōmuni & speciali iure, sed dari potest restitutio beneficio ætatis, tunc sacramentum multū operatur, quia tollit

IACO. DE BELVISO

restitutionem in integ. vt hic, & C. si aduer. ven. l. j. & hoc etiam casu habet locum hæc autent. Tertia regula est quotiens cōtractus de iure communi valet sed iure speciali non valet quia fit ab adulto sine auctoritate curatoris, & sine decreto iudicis, tunc secūdum quorundam opinionem sacramentum nihil operatur, vt. l. nō dubium. G. de legi. & consti. sed secundum opinionem nostram & veram, sacramentum multum operatur, quia dat robur & effectum contractui & tollit beneficium ætatis, & in isto tertio modo potest intelligi hæc autent. Quarta regula est quotiens valet cōtractus iure communi & speciali, sed maiori subuenitur propter læsiōem quæ est vltra dimidium iusti precij, tunc sacramentum si interponatur à minore multum operatur, quia tunc tollit sibi beneficium ætatis vt non possit ratione ætatis petere rescindere contractum. Sed non tollit sibi auxilium commune competens maiori, quia sacramentum solum repræsētat eum maiorem, & isto quarto modo potest etiam intelligi hæc autent. Quinta regula est quotiens contractus factus cum minore de iure communi non valet ipso iure, & tunc sacramentum interpositum à minore nihil operatur, quia si non valet principale nec accessorium, vt. d. l. non dubium, & ff. de pac. iure gen. §. si paciscar, & ideo hoc casu non habet locum hæc autent. Sexta regula est quoties sacramentum de iure communi ipso iure non valet, tunc sacramentum si fiat à minori nullum est ipso iure, & hoc casu non habet locum hæc autent. in sui principio sed concordabis cum fine, & facit in autent. scenicas non solum si fideiuf. præ. §. j. coll. 5. Ex his ergo patet

patet quo casu debeat intelligi hæc autent.]

DE ALLODIIS. Rub. 54.

Ista rubrica continuatur ad præceden.

Ad hoc.

Divide in partes tres vsq; ad finem ti. Primò casu prohibet subdito vendenti rem propriam, ne vendat iurisdictionem Imperatoris. Secundò dicitur quòd vasallus amittit feudum si dominus rem infeudatam transferat in ecclesiam. Tertio, dicitur quòd vasallus amittit feudum si vasallus non iuerit cum domino in expeditionem Romam, aut si non soluerit stipendia pro quantitate feudi. Secunda pars incipit in. §. si vero. Tertia in. §. vt autem. Casus vsq; ad fi. titu. Primò statuit Imperator, quòd si aliquis vendidit rem propriam non vendat iurisdictionem Imperatoris, & si contra secerit non valebit. Secundò, dicitur, quòd si dominus rem infeudatam contulit ecclesie per aliquem modum, vasallus amittit feudum, nisi per gratiam ecclesia apud eum dimiserit. Tertio dicitur quòd si vasallus legitimè vocatus non iuerit cum domino in expeditionem Romam, aut stipendia pro quantitate feudi non soluerit, amittit feudum, & h. d. (Allodium) id est, illud quòd est eius proprium, & à nomine alio recognoscitur nisi à solo Deo, & facit infra prox. §. & supra, si de feude. controuer. c. ij. & iij. & de allodio tangitur. ff. de relig. l. at si quis. §. si interdum, & C. de inge. ma. l. pe. (& iurisdictionem.) Nota hic quòd iurisdictionis est Imperatoris. Nam & ipse dat iurisdictionem magistratus creando, vt supra. e. §. iudices

IACO. DE BELVISO

dices vero, & ff. de of. præ. vi. l. j. §. cum urbem. Sed
 quare specialiter prohibet iurisdictionem vendi?
 nonne certum est quòd vendere non potest eã in
 præiudicium? vt. ff. de acqui. re. do. l. traditio, & de
 reg. in. l. nemo? Respon. quod dicitur in. l. ite apud
 Labeõem §. hoc edictum. ff. de iniur. Vel dic quòd
 regulariter de iure communi cum quis vedit rem
 alienam valet contractus inter contrahentes, etiã
 si rem publicam non consistentem in vfu publico
 quis vendiderit, vt. ff. de contrahen. emp. l. celsus
 & l. pacta conuenta. §. si. Sed hic plus est, quia non
 valet contractus inter contrahentes, licet ipso iure
 non sit res in vfu publico. Opp. quomodo ven-
 didit iurisdictionem iste, si nullo modo erat apud
 eum sed apud Imperatorem, & emptor cur tam fa-
 tuus fuit qui emit? Respon. q̄ Imperator hic con-
 cesserat iurisdictionem huic venditori, & ideo spe-
 cialiter prohibet eam vendi. & sic debet intelligi.
 §. iste vt puto (in feudũ datum) alicui (conferri) per
 dominum, (per gratiam). i. nisi ecclesia vasallo fe-
 cerit gratiã, & apud eum dimisit recipiendo ab ec-
 clesia inuestituram tanquã pro nouo feudo. (reti-
 nere.) Nota hoc casu mirabile, vasallus priuatur
 feudo per factũ domini sine culpa sua. Sic & aliã
 quis sine culpa sua propter factum alterius amit-
 tit feudum, vt sup. in quibus cau. feu. amit. §. deni-
 que. & si de feu. fue. cõtro. c. si vasallus. Ecclesia ta-
 men tutrix & alitrix iustitiã quã non patitur con-
 tra iustitiam aliquid fieri in se vel in alterum à va-
 fallo auferre non debet, arg. sup. de alie. feu. §. inde
 potest præsumi. Nota etiã quòd vasallus cum do-
 mino iudicatur hic ad imparia, quia vasallus non
 potest hic pro anima iudicare vel alienare, vt sup.

qualiter

qualiter olim feu. po. ali. §. donare, & inf. tit. j. §. eti
 am ecclesiæ, & tamé dominus potest inuito vasal-
 lo. Sed est speciale, regulariter contra. vt supra de
 forma fidei. c. fina. cū concordan. Nota etiā quōd
 regulariter feudum sine vas. voluntate ad alium
 transferri non potest, vt inf. ti. §. præterea ducatus,
 in fi. §. & supra, quo tempo. mi. inuesti. pe. de. c. si
 quis fecerit, & sup. de. l. cor. c. ij. §. eadem, in prin. &
 tamé cōferre potest ecclesiæ inuito vasallo. Est er-
 go hic speciale fauore ecclesiæ. Sunt & in ea multa
 alia specialia, vt. C. de sacrosan. eccle. per totum.
 Quid si ecclesia vasallo nō fecerit gratiam, an va-
 fallus contra dominū possit agere ad feudum tan-
 quam euictione secuta vel ad preciū vel ad inter-
 esse vel ad cambium vt aliā rem sibi det eiusdem
 eiusdē quantitatis? Respon. gl. & bene quōd sic. ar.
 supra si de feu. vasal. inter. fu. c. j. & de inuesti. de re
 ali. facta. c. j. & ar. C. de rei ven. quotiens, in fine. &
 ff. de relig. si quis sepulchrū in prin. & loca. l. si fun-
 dus, & C. de preci. impera. off. l. rescripta, & l. quo-
 tiens. (vt autem æquitas.) Nota hic diffinitionem
 æquitatis. Dicitur enim æquitas rerum cōuenien-
 tia, quæ in paribus causis paria iura desiderat, &
 omnia bene æquiparat. Et dicitur æquitas. i. equa-
 litas, & dic vt in summa insti. de iust. & iure. §. equi-
 tas: & facit, C. de cōsti. pecu. l. si. Nam quia vasallus
 recipit beneficium vt inde tribuat seruitium, vt
 sup. in quibus cau. be. a. §. beneficium, ideo suade-
 tur hic vas. quōd seruet domino equitatē seu equa-
 litatem præstando domino seruitium: æqualitatis
 enim & iustitiæ sumus amatores, vt in auten. de nō
 eligen. secundo nuben. §. si. coll. j. (seruetur) maxi-
 mē inter dominum & vasallum, vt sequitur. (vt

IACO. DE BELVISO

quicūq;) maior mediocris & parvus, masculus vel
 femina habens feudum à quocunq; (indicta) ab
 Imperatore, vel dic, vt supra de capi. Cor. §. simili-
 liter, (sub Rege dominum.) Arg. est hic quod vasal-
 lus ad requisitionem domini sui cogitur præstare
 seruitium siue auxilium domino sui domini. Sed
 contra no. sup. d. l. Cor. c. ij. §. similiter, & sup. de
 contro. inuesti. §. si. Sed dic quòd hic est speciale in
 vasallo Regis. Vel dic quòd est speciale quādo va-
 dit pro suscipienda corona. (eundo) vel alium pro
 pro se domino acceptabilem mittendo, vt inf. ti. j.
 §. firmiter statuimus, (stipendia) de eis dic vt inf.
 ti. j. §. firmiter etiam, & supra de capi. Cor. §. simili-
 ter, & no. sup. ti. j. (persoluendo) quòd erit in ele-
 ctioe vasalli, vt puto, videlicet ire vel soluere, quia
 debitoris est electio, ar. ff. de iure do. l. plerunq;. §.
 si. maximè si redditus feudi ad eundum non suffi-
 ciunt, ar. ff. de an. lega. l. meua. §. si. Vel dic quòd
 aut eundo potest domino suo magnum auxiliū &
 commodum præstare interuentu suę personę, tūc
 debet personaliter ire. ar. sup. quæ fuit causa pri-
 ma be. amit. §. præterea si vas. & §. sed & si delator
 ver. j. & facit supra de for. fideli. & ti. de no. fide for.
 Aut interuentu suę personæ non potest domino
 propterea magnū auxiliū & commodū impen-
 dere, tūc esse debet in eius electione ytrum velit
 ire vel soluere vt dixi. (legitima). i. per ipsum domi-
 num vel procuratorē eius, ar. ff. de peti. hære. l. itē
 veniunt. §. petitam, & fiet vocatio coram paribus
 adhibitis duobus vel tribus. ar. sup. si de inuesti. in
 ter do. & vas. lis oria. c. ij. & ti. qd sit inuesti. in prin.
 & §. j. Vel dic quòd dominus seu eius procurator
 vocabit ter coram paribus spacio cōpetenti, argu.
 sup.

sup. de mili. vas. qui contu. est. c. j. Vel dic quòd do-
 minus nò vocabitur per se vel per procuratorem sed
 per pares curiæ. Vel dic quarto modo quòd voca-
 tio fiet secundũ loci consuetudinem ar. ff. de testi.
 l. testi. um. §. si. & de euic. si fundus, & C. de eman. li.
 l. j. & l. si. & in regno Siciliae dominus Rex facit vo-
 cationem per edictum in albo propositum, vt fre-
 quèter vidi de facto. Queritur quid si dominus
 non habet pares? Respon. quòd etiã adhiberi pos-
 sunt extranei testes, vt supra qui testes sunt ne. ad
 pro. no. inue. c. j. §. si. & C. de hære. l. quoniam (per
 compares) qui testes esse debent, vt sup. dictum est,
 & facit supra de conten. inter do. & vas. de inuesti.
 in prin. Vel dic quòd pares erunt iudices, & nò est
 necessarium quòd sint testes in vocrtione, nec li-
 tera hoc dicit, licet dicatur in glos. & facit. inf. ti.
 j. §. præterea si inter. & de contro. feu. apud. pa. c. j.
 (feud. perdat.) Nota hic nouam ingratitudinem,
 per quam vasallus perdit feudum. Sunt & alie, sup.
 quæ fuit prima causa bene. amit. per totum.

Queritur an hoc locum habet quòd vas. perdat
 feudum siue sit feudum paternum siue nouum, &
 siue supersint agnati siue non? Quidam dicunt
 quòd habet locum tantum in feudo nouo vel an-
 tiquo, si non supersint agnati. arg. sup. si vas. feu.
 pri. c. j. & si de feu. fue. contro. c. si vas. Tu dic quòd
 habet locum tam in paterno seu antiquo quam
 in nouo, quia hæc litera loquitur indistinctè & ge-
 neraliter, ar. ff. de off. præsi. l. iij. & de leg. præstan.
 l. j. §. & generaliter. Præterea hæc iniuria respicit do-
 minum, quinimmo & totum imperium & rei publi-
 cæ utilitatem, quæ per hoc imminuitur, & ideo re-
 uertitur ad dominum, vt supra, quæ fuit prima causa
 benefi.

IACO. DE BELVISO

benefi. amit. §. deniq;, & inf. ti. j. §. firmiter. Quæ-
ritur an dominus sua auctoritate possit feudū au-
ferre à vasallo: ar. est quòd non. sup. e. §. si quis ve-
ro aliquod, & inf. ti. j. c. j. Arg. cōtra. C. de iure em-
phy. l. ij. & de meta. l. deuotū lib. xij. Tu dic quòd
non potest, quia hæc litera dicit conuinci, & facit
sup. de mili. vas. qui contu. est. c. j. & sup. de feu. fi-
ne cul. non amit. c. j.

DE PROHI. FEV. ALIE. PER

Frede. Rub. 55.

*Rubrica hæc potest sic continuari ad præceden-
tia. Superius dictum est de iure feudi multiplici mo-
do, uerum quia sepe uasallus profiliuit ad feudi alic-
nationem in præiudicium dominorum, & quia per
Fredericum est innouatum iuri antiquo, Ideo sequi-
tur hæc rubrica.*

Imperialem decet.

Diuide in octo partes. Primò, prohibet genera-
liter omnem alienatiōem & pœnā imponit.
Secundò, prohibet fieri fraudem legi. Tertiò, præci-
pit inuestituram à quolibet maiore xiiij. annis pe-
ti infra annum & diem. Quartò, iubet uasallum ire
cum domino vel mittere, vel congruè satisfacere.
Quintò, prohibet diuisionem ducatus & comita-
tus, & permittit diuisionē aliorum feudorū. Sextò,
prohibet ne filius uel domesticus uel uasallus uas-
falli dominū dōmini offendere debeat. Septimò,
determinat quis debeat esse Iudex inter uasallos,
vel inter dominum & uasallū. Octauò, præcipit q̄
in omni sacramento fidelitatis nominatim excipi
debeat Imperator. Secunda pars incipit in. §. calli-
dis.

dis. Tertia incipit in. §. præterea. Quarta in. §. firmè
ter. Quinta in. §. præterea ducatus. Sexta in. §. insu-
per. Septima in. §. præterea si inter. Octaua in. §. il-
lud quoq;. Principium autem vsq; ad. §. præterea
si quis, subdiuide in partes tres. Primò Imperator
exorditur materiam. Secundò prohibet generali-
ter omnem alienationem in futurum & cassat fa-
ctam in præteritum & pœnâ imponit contrafaci-
tibus. Tertio prohibet fraudè fieri legi & statuit
pœnam. Secûda pars incipit in. §. hac edictali. Ter-
tia in. §. callidis. Casus. Imperator primò exordi-
tur dicens, quòd semper studet subditorum com-
moda iuuestigare, & ait quòd multi vasalli ante
hanc legem feudû alienauerant, per quod vtilitas
dominorû & imperij valde erat diminuta, & ideo
de consilio procerum generaliter prohibet omnè
alienationem feudi fieri in futurum, & cassat alie-
nationes factas in præteritum nulla præscriptiõe
obstante. Et qui contrafecerit amittit feudum, &
emptori cogitur reddere preciû. Et prohibet insu-
per fraudem fieri huic legi, videlicet quòd vasalli
sub colore inuestituræ precio accepto nõ debeant
vendere feudû, alioquin emptor & vèditor benefi-
cio & precio carebût, & tabellio qui scripsit instru-
mentu priuabitur officio & erit infamis & manû
perdet. h. d. Tangitur hic in. §. i. brocardû, quòd
ab initio de iure non valet tractu temporis recõ-
ualescere non potest, vt. C. de pac. si certis annis. ff.
de regu. iur. q. ab initio, & l. omnia, & insti. de le. §.
an seruo. & ff. de le. j. l. cætera, & de sena. l. filia. Ar.
contra. C. de postu. l. iij. de contrac. iudi. l. j. & si ma-
ior fac. ra. ha. l. j. & ij. & ff. de ver. ob. l. inter sti. §. sa-
tra. & de iudi. l. licet, & de offi. procon. l. obserua-
re. §.

fe. §. si. & de reg. cato. l. & de ser. rusti. prædi. l. per
 fundum. Potest solui multis modis. Vno modo sic,
 regulariter quod ab initio non valet tractu tem-
 poris non conualefcit, vt in regula iuris. Contra-
 ria sunt casualia. Vel dic quod solus tractus tēpo-
 ris sine aliō adminiculo non facit valere quod ab
 initio non valuit. Sed adminiculo cōcurrente po-
 test conualefcere siue cōfirmari, vt no. d. l. per fun-
 dū. Vel dic aut prohibitio est perpetua, tunc quod
 ab initio non valet non confirmatur, aut non est
 perpetua, tūc aut est inutile ab initio ipso iure, &
 tunc non confirmatur ex postfacto, aut pendet ex
 die vel conditione & potest cōfirmari, vt extra de
 eo qui du. in ma. quā pol. per adul. c. ij. vbi de hoc.
 Vel dic secundum dominum Dy. aut durat causa
 impediens, aut cessat & nulla superuenit confir-
 mans, aut simul cessat causa impediens & superue-
 nit confirmans. Primò casu regula simpliciter vera
 est, quod ab initio &c. Secundo casu quando scili-
 cet cessauit causa impediens idem, quod si non te-
 nuerit nec confirmatur, vt d. l. inter stipu. §. sacra.
 & ff. de testa. l. si eius. & l. filius. Tertio casu quan-
 do cessauit impediens & superuenit confirmans,
 tunc regula non habet locum, quod ab initio &c.
 vt. C. de contrac. iu. l. j. & ff. de le. iij. l. j. §. sed si fili-
 us. & l. sed si deportati cum fi. Quæritur nūquid
 vassallus possit hodiè obligare feudum? Respon. q̄
 non, vt hic apertè dicit litera. Vel dic quod extra-
 neo domino nō potest. De hoc dic vt extra de feu.
 c. j. de hoc dic, vt no. sup. de alie. feu. c. j. Quæritur
 an dominus possit obligare proprietatē feudi? Re-
 spon. quod sic, quia nō est prohibitū, ar. C. de vsu-
 fr. l. ij. ff. de pig. ac. l. tutor, in fi. Quæritur si va-
 fallus

fallus alienauit feu. & postea redemit, an eūitet pœnam huius constitutionis? Respon. quòd non, vt sup. quid. iu. sit si vas. post alie. feu. recu. c. j. & dic vt ibi notauī. Quæritur nunquid vasallus possit legare feudum vel extraneum hæredem instituere? Respon. quòd non, ar. ff. de le. ij. l. peto. §. fra tre, & de le. iij. l. pater. §. quidam cum, & sup. de suc. feud. in princ. & supra qualiter olim feud. po. alie. §. donare, & hic. Quæritur an vasallus possit feu. in perpetuam emphyteosim dare? Respon. quòd non, quia alienatio est, vt in autent. de non alie. aut permu. §. aliénationis, & hic. Quæritur nunquid vasallus poterit alienare hodiè agnatis? Respon. quòd sic proximiori qui successurus est in feu. potest & non alij, vt sup. de alie. feu. §. & si clientulus, in fi. &, per quos fit inuesti. §. sed & res. Quæritur si vasallus feud. alienauerit sine permissione domini quo iure dominus petet ab eo rem in quem facta est alienatio? dic vt not. sup. si de feud. sue. contro. c. si vasallus. Quid si dominus permisit vendere amico, & vasallus vendiderit alij an teneat veditio? Respon. quòd non, vt ff. de contrahen. emp. l. cum seruo. Quæritur an præscriptio. xxx. annorum obstet domino? Respon. vt notauī sup. qualiter olim feud. po. alie. §. porro. & de ca. Cor. §. præterea. Quæritur si emptor fuerit malæfidei an possit petere precium à vasallo si dominus receperit feu? Respon. quòd non, si non est stipulatus, vt. C. de rescin. ven. si fundum. Sed quid si stipulatus est? dic idem, ar. C. de litig. l. fi. & vtroq; casu applicabitur fisco, vt. ff. de iur. fis. l. Lucius contra no. gl. de agri. & cen. l. quemadmodum li. xj. Quæritur an emptor bonæfidei possit age-

fit agere ad interesse contra venditorem euictio-
 ne secuta? Respon. quòd sic, licet venditio fuerit
 nulla, & agetur actione ex eo contractu, quia eti-
 am ex inutili contractu datur actio, ut. ff. de con-
 trahen. emp. & ven. l. sed celsus. §. j. & de act. emp.
 exempto. §. is qui vnum, & facit de act. emp. & ven.
 l. Titius. §. si. & l. seq. & sequen. & ff. de euic. l. ex mil-
 le. Quæritur an hodiè vasallus possit alij feudum
 dare? Respon. quòd sic, quia in §. callidis prohibe-
 tur datio quæ fit in fraudem, ergo videtur permit-
 ti datio si fiat sincerè & bona fide, quia cū de duo-
 bus vnum prohibetur aliud videtur concedi. ff. de
 iu. l. cum prætor. in prin. de hoc die, vt sup. de ca.
 Cor. plenè no. Quæritur an vasallus possit renū-
 ciare feudo inuito domino? de hoc die plenè, vt
 no. supp. de vas. qui contra consti. Lotha. feu. ali.
 c. j. & de capi. qui cur. ven. c. si. Quæritur si vasal-
 lus feudū alienauerit an reuertatur feudū ipso iu-
 re ad dominum? Respon. quòd sic quantum ad va-
 fallū, quia statim illud amittit & domino aperit-
 tur vt sup. qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem & sup.
 quid iur. sit si post alie. feu. vas. id recuperet. c. j. in
 fi. Sed quantum ad emptorè non, quia opus est co-
 tra eum agi, & eum cōvinci, vt sup. de contro. in-
 ter mascu. & fœ. §. si. & de contro. inter do. & emp.
 feu. c. j. Præterea regulariter feudum non aufertur
 etiā à vasallo nisi culpa mediante cognita & con-
 uicta, vt sup. de feu. sine cul. non amit. c. j. Quæ-
 ritur an hoc habeat locum siue sit feudum nouū
 siue paternum? Respon. quòd in nouo tantum nō
 in paterno, nisi non supersint agnati, vt sup. per
 quos fit inuesti. §. sed & res, & de suc. feud. §. hoc
 quoq; & dic plenè vt ibi no.

Præterea si quis.

Casus. Si vafallus maior xiiij. an. nō petierit inuestiturā à dño vel herede domini per negligentia infra annū & diē amittit feudū. h. d. (Maior xiiij. an.) facit sup. si de feu. fu. cōtro. c. si minori. & c. si quis decesserit. Queritur si nō petierit inuestiturā infra annum & diem an sit restituendus in integ. beneficio minoris ætatis? Et videtur quod sic, vt ff. de mino. l. ait prætor, & ff. ex quibus cau. in pos. ea. l. apud Iulia. & C. de inte. re. l. nō videtur circūscriptus. Prima placet. (amittit.) Fallit in casibus, vt supra quo tēpore mi. inuesti. l. e. de. c. j. & que fuit prima causa benefi. amit. in prin. vbi de hoc.

Firmiter.

Casus. Si vafallus legitimè vocatus nō iuerit cū domino in expeditione, vel nō miserit pro se aliū domino acceptabilē, vel non soluerit domino dimidiā partem redditus feu. vnus anni, feudū amittit. h. d. (indicta) publicè vt sup. deca. Cor. §. pe. vel dic, vt sup. ti. j. §. si. vel dic, vt sup. hic si. lex in prin. (vocatus) legitimè, vt sup. ti. prox. §. si. vbi de hoc. (spacio competēti) puta vicena millia passuū pro singulis diebus præter diē quo vocatus est, & quo se debet præsentare, arg. ff. si quis cau. l. j. vel dic ad se parandū, & ad iter arripiendū, & se præsentandū, arg. ff. ex qui. cau. ma. in integ. resti. l. ab hosti. §. si. & C. de dila. l. j. & sup. quo tem. mi. inuesti. pe. de. c. si. (vel aliū pro se.) Nota ergo hic q̄ potest vafallus seruire feu. per substitutū dño acceptabilē. Sed dic vt notavi sup. si de feu. fuerit cōtro. c. si q̄ decesserit. (vel dimidiū) cōtra. sup. de capi. Cor. §. simile. Solutio, q̄ ibi dicitur, hīc corrigitur ar. ff.

IACO. DE BELVISO

de legi. non est nouum, & dic vt ibi notauit, & sup.
ti. ij. c. j. (habeat facultatē) siue feudū fuerit pater-
num siue nouum, vt sup. proximē. §. fi. vbi de hoc.

Præterea ducatus.

Casus. Ducatus, Marchia & Comitatus nō diui-
dūtur. Sed aliud quidē feudū diuisionē recipit, ita
tamē quòd oēs qui feu. partem habēt fidelitatem
facere debēt. Deinde dicitur quòd vassallus p̄ vno
feudo nō debet cogi plures habere dominos, quin-
imo nec dñs feudi sine vas. volūtate ad aliū trans-
ferre potest, & hoc dicit. (nō diuidatur.) Nam q̄ in
multitudine diuiditur insensibile p̄pe modū facit
eis qui hoc sustinēt, vt in auten. de na. li. in cur. de-
pu. in prin. coll. quarta. (aliud autē feu.) Nota q̄ de
paruis rebus nō multū hīc curatur, ar. ff. cōmo. l.
in rebus. §. possunt, & in autēt. de iudi. §. ne autē col
la. 6. Nota etiā differentiā ex personarū qualita-
te, de hoc dic vt no. sup. de na. feu. (plures domi-
nōs.) Solutio, vt notauit sup. si de feu. fue. cōtro. c.
oēs filij (nō cōpellatur.) Queritur cui dēt electio,
vtrū dominis vel vas. detur? Secūdū gl. dabitur ele-
ctio vassallo, q̄a debitor est, vt. ff. de iure dot. l. ple-
rūq; §. fi. Tu dic, aut ex diuisione feudū peruenit ad
vnū tantū, tūc illi debetur fidelitas ar. sup. si de
feu. fuerit cōtro. c. oēs filij, aut ad oēs dominium
feu. peruenit facta diuisione per partes, si tūc in diui-
sione adiudicatū est ius vassalli vni vel conuenerit q̄
vnus tantū haberet ius feu. tūc sibi soli p̄stabitur
fidelitas ar. ff. fami. herc. l. ij. §. fi. & l. & puto. §. j. &
cōmuni diui. l. cōmuni diuidun. in prin. Si vero in
diuisione nō cōuenerint nec est adiudicatū vni tūc
gl. benē dicit, ar. ff. de sol l. j. (ad aliū trāsferat) op-
pone vt sup. de l. Cor. e. ij. §. ex eadē. l. ver. quod Me-
diolani.

diolani. Solutio, vt in gl. vel dic vt in cōtrario notauit, vel dic vt no. sup. de capi. qui cur. ven. c. j. Queritur qd si vafallus decesserit relictis duobus filijs quorū vnus vtilis est ad seruiédū alter inutilis, an vterq; succedet in fev. an ille q vtilis est tantū? & videtur q tantū vtilis succedere debeat, qa hęc sunt paria quē nō esse vel inutilē esse, vt. ff. quod cuiusque vniver. l. j. §. qbus, cū cōcordan. Nā & tutela, si vnus est habilis alter inhabilis, deserit ei qui habilis est, vt. ff. de legi. tu. l. j. §. interdum. & §. si apud hostes, & l. iij. §. non tantum. Idem in successione seruator, vt. ff. de contra. ta. l. j. §. penu. & si. & insti. de iuc. li. §. sed nostra. Ecōtra videtur q inter liberos nō est discretio apud Deū, vt in autent. de mona. §. hic aut nobis, nec in succedendo patri, vt C. fami. herci. l. inter filios. & in autēt. de nup. §. penul. & C. de libe. prete. maximū vitiū. Solutio secū dum Obertū & G succedere debēt ambo simul, qa si oēs sunt inutilis succedere debet, ergo si alter est vtilis alter inutilis succedere debēt, qa q iuris est in toto quo ad totū & c. vt. ff. de vsur. q licit, & de rei ven. l. q de tota. ar. tamen cōtra, supra Epi. Abb. vel Abb. §. cū etiā, & sup. de eo q sibi & heredi. su. maf. & fœ. circa prin. Sed secū dū alios succedere debet vtilis tātū, vt sup. an. mu. vel aliter imperfec. c. j.

Insuper.

Casus. Si filius vafalli offendit dñm patris sui, aut pater à dño requisitus debet eum ducere ad satisfaciendū dño, aut filiū à se separare, alioquin priuabitur feudo. Sin aut pater vult eū ducere, filius aut contēnit, patre postea mortuo fili⁹ nō succedit in feudo, nisi prius dño satisfecerit, idē etiā seruabitur de domesticis vafalli. Deinde dicitur si

IAOC. DE BELVISO

vasallus vasalli dñm dñi sui offendit feudū amittere debet, nisi p̄ seruitio alterius dñi sui hoc fecerit quē sine fraude antè habuit, & nisi requisitus à dño suo paratus sit satisfacere. Et si vas. idēq; dñs à dño suo requisitus suū vasallū qui dñm suū offenderit nō requisierit vt dño suo satisfaciatur feudum amittit, h. d. (nō succedit) facit sup. de capi. q̄ cur. ven. c. ij. Queritur si vasallus feloniam cōmiserit ante inuestiturā, vel post & eā inficiatur, cū petit inuestiturā ipse vel heres ei⁹, an obstabit eis delictū? Respondet gl. q̄ non vt. ff. de dolo. & elegāter. §. penul. Tu dic aut simpliciter petit inuestiturā, & non auditur, aut sub p̄statiōe, tūc auditur vt dicto. §. pen. & de dam. infec. l. p̄tor. Ver. si controuersia, & l. qui vias. §. si controuersia. Vel dic, aut dñs paratus est incontinēti docere de feloniam, & tūc non cogitur facere inuestiturā, aliās secūs, ar. ff. ad exhiben. l. iij. §. ibidē, & ad Treb. ille à quo. §. si detestario. & ff. ad carbo. l. iij. §. in causā. & C. de compensal. fi. Queritur an p̄pter delictū patris filius amittit feu. antiquū? Respondet glo. q̄ sic. Tu dic vt no. supra de suc. feu. §. j. Queritur si vasallus habēs feudū antiquū commiserit feloniam, per quam debet amittere feu. & dñs ei remiserit feloniam, & feudū reseruauerit, an agnati eo mortuo succedāt in feu. quasi antiquū? Respon gl. quod sic & bendē, ar. inf. de pecu. l. pecu. §. si are alieno. vbi de hoc, & de impen. in re. do. fac. l. q̄ dicitur ver. sed si. & dic vt ibi. & sup. de vas. decre. eta. c. j. & ff. de le. ij. l. vnū ex familia. §. si de falciā, & in decre. xij. di. c. in p̄ceptis apostolicis, & extra de elec. c. innotuit circa fi. Queritur quid si vasallus cōmiserit feloniam, & dñs nil dixit in vita an h̄eres domini possit excitarē

tare causam. Respōdet gl. & benè quòd non, vt. C. de inoffi. test. l. omnimodo. §. j. & de hoc no. sup. qui. mo. feu. amit. §. j. & quæ fuit prima causa. be. amit. §. porrò. Quæritur in. §. illud etiã, nūquid si vasallus vasalli dominū domini offenderit debeat amittere feudū? & videtur q̄ non, quia nō est eius vas. sicut nec socius socij, nec libertus liberti ar. ff. pro socio, nā socij, & de libe. agno, si quis à liberis. §. si quis à liberto. In contrariū facit. §. iste, & potest ratio esse, quia feudū afficitur propter seruitiū, sicut seruitus afficit ré. ar. ff. de serui. rusti. prædi. l. via. §. si fundus. Præterea cum causa beneficij seu feu. fuerit dominus domini, ergo vasallus vasalli debet diligere dñm domini, arg. ff. man. si nō re. §. idē pap. Nā vasallus non debet copulare amicitiam cum inimicis dñi, vt infra ti. ij c. j. Sed contrariorū est eadē disciplina, ergo sicut nō debet copulare amicitia cum inimicis, sic non debet offendere amicū domini & maximè dñm domini vt hic.

Quæritur si vasallus feu. dedit alij in feu. & ille alij & ille vltorius alienauit, quis debeat reuocare? ar. q̄ primus vt. ff. de seruis expor. l. vltima cū concor. Gl. ar. cōtra. §. istum. Tu dic quod primus dñs reuocabit quia directū habet dominiū, sed alij nulum habēt dominiū, quia vtile dominiū trāstulerunt in vltimū qui alienauit, vt sup. de. l. Cor. §. similiter, & tu dic vt ibi notauit. Quæritur an dñs potest cogere vasallū, vt ei feudū ostēdat pro quo præstitit seruitiū? gl. arguit quòd sic, vt. ff. de actio. empti. & ven. l. Titius hæres. Tu dic vt notauit sup. si de feu. fuerit cōtro. c. vas. si feudum. Quæritur an vasallus possit cogere dñm qui ei feudū de camera debet vt ei possessiones ex quibus percipere

IACO. DE BELVISO

debet feudum præstet? ar. est quòd possit. C. de dona. si quis argentum. §. j. Tu dic vt notauì sup. de feu. cogni. c. ij.

Præterea,

Casus. Si contentio est de beneficio inter vafallos dñs cognoscere debet. Si vero est contetio inter dñm & vafallũ, tunc pares curiæ debent cognoscere, vltimò dicitur q̄ in omni sacramento fidelitatis debet nominatim excipi Imperator, & hoc dicit. (cognitio) facit in autet, de q̄sto. §. si vero forsan. Opp. quòd inter vafallos nõ sit Iudex dñs sed corã iudice vel arbitro debet terminari, vt sup. de pa. te. §. si vero, & §. se. & de. l. Cor. c. ij. in prin. Solutio vt hic in gl. & ibi notauì, & dic plenè vt notauì, sup. de inuesti. in ma. fac. §. illud tamè. Quæritur quid si dñs nõ vult cognoscere iuter eos? respõ deo, quòd tunc debet cogi per superiorè, vt sup. si inter do. & vaf. lis ori. c. j. & sup. quid sit inuesti. §. j. & sup. de mili. vaf. qui cõtu. est. §. j. & in autent. de questore. §. si vero forsan, & in autet. vt dif. iudi. §. si tamè cõtigerit, & xj. q. iij. c. cum finis. Quæritur an litigantes possint cõsentire in aliũ iudicem quã in dñm? Respondet gl. primò fortè non ar. ff. de iudi. l. cum prætor. Tu dic aut per errorè adierũt aliũ iudicẽ, & non possunt, aut ex certa sciëtia, & tũc possunt, ar. C. vbi de cri. agi oportet. l. j. & ff. de off. eius cui mã. est iurisdi. l. j. in prin. & de iudi. l. j. & l. ij. in prin. Quæritur, in quo loco debeat stare dñs ad cognoscendũ? Respondet gl. & bene q̄ stare debet vbi voluerit, seruata tamen honestate sua, & more maiorũ, ar. ff. de iusti. & iure. l. pen. & de arbi. l. si cũ dies. §. si arbi. & C. de san. & inter om. iudi. l. cum sententiã, & ff. de inter. act. l. voluit. §. j.

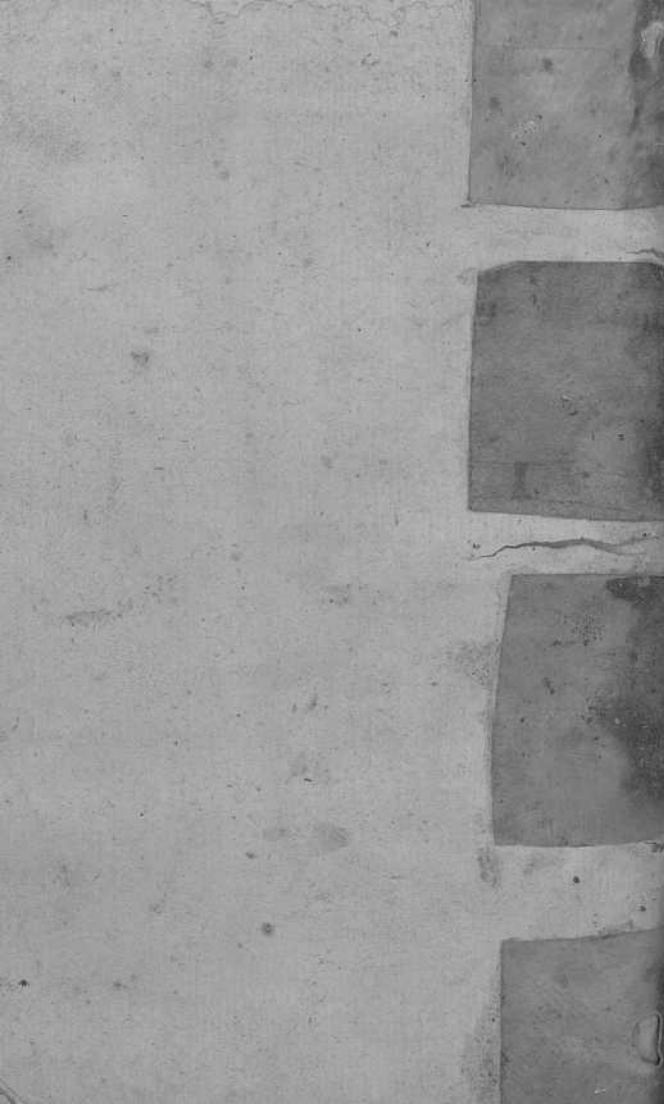
it. §. j. Quæritur qualiter pares debeant eligi si cōtentio est inter dñm & vas? Respon. vt sup. de contro. feu. apud pa. c. j. Quæritur quid si dñs nō habet pares? respondet, quòd tunc Iudex rei erit iudex, vt. C. vbi in rem ac. l. actor. Quæritur quid si dominus non vult respondere qualiter cōtra eum debeat procedi? respondeo vt sup. de mili. vas. qui contu. est. c. j. §. si. Quæritur in quo loco debeat stare pares ad cognoscendum? respōdeo, aut actum est de loco & tūc seruabitur locus ille, aut non est actū & tunc pares in loco cōpromissi cognoscent, & in quacunq; parte loci voluerint honestè tamē, vt. ff. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. Sed si discordia est inter pares de loco, tunc secundum quosdā est in electione domini. Vel dic quòd superior eligat ar. ff. de adm. tu. l. si plures. §. si. & de pac. l. maiorem, & extra de elec. c. bonæ memoriæ Maguntinen. Archiepiscopo, & c. ne p defectu, qui eligere debet locū vt non sit ad incōmodum litigantiū vt ar. ff. de iudi. l. si locus & de pig. act. l. si seruos & de ver. ob. l. continuus. §. ij. Quæritur si cōtentio est inter dominū & aliū non vasallū vel inter vasallū & alium non vasalliū? respondet gl. & benè quòd coram iudice vel arbitro causa debet terminari & Iudex rei cognoscere debet ar. sup. de pace te. §. si duo & §. se. & supra de. l. Cor. c. ij. in princ. & dic vt plenè notauit sup. de inuesti. in ma. fac. §. illud tamē. Quæritur an vasallus in iuramēto fidelitatis debeat se ipsum excipere? Respon. gl. & benè quòd non, quia nō est necesse. Nam in generali sermone non continetur persona loquentis, de hoc dic vt nō. sup. Hic finitur lex, deinde incipi. con. regni. §. si.

54

2998(1,3)